

T.C.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
EL SANATLARI EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
NAKIŞ EĞİTİMİ BİLİM DALI

AB ÜLKELERİNDE MESLEKİ EĞİTİM SİSTEMLERİNE İLİŞKİN
YAKLAŞIMLAR VE TÜRKİYE İÇİN UYUM ANALİZİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan
Feden KOCATÜRK– 21286031

Tez Danışmanı
Prof. Fatma ÖZCAN

Ankara 2006

T.C.

Gazi Üniversitesi

Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü'ne

Feden Kocatürk'e ait AB ülkelerinde mesleki eğitim sistemlerine ilişkin yaklaşımlar ve Türkiye için uyum analizi adlı çalışma jürimiz tarafından El Sanatları Anabilim Dalında YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Adı Soyadı

İmza

Üye (Tez Danışmanı):

.....

Üye :

.....

Üye :

.....

ÖZET

Eğitim, tüm toplumların ekonomik, teknik, sosyal, kültürel ve politik gelişmelerini doğrudan doğruya etkilediği için, toplumların önde gelen sorunlarından biri olmaktadır. Her toplumun, eğitimini kendi ihtiyaçlarına göre düzenlemesi gerekir. Bu düzenlemeler, ihtiyaçlar değiştikçe zamana göre yeni biçimler almak zorundadır.

Buna rağmen, esaslı bir eğitim kolayca değişmeyen temel felsefe ve ilkelere dayanmalıdır. Genel eğitim, “Eğitimin Evrensel Amaçlarıyla Türk Millî Eğitiminin Genel Amaçlarına” uygun bir felsefeye dayandığı halde; meslekî eğitim, bunların yanı sıra sosyal, ekonomik ve teknolojik nedenlerle felsefeye uygun olmalıdır.

Türkiye’nin ekonomik kalkınma hedeflerine ulaşabilmesi için orta kademe nitelikli elemandan profesyonel uzmanlara kadar her düzeyde işgücüne ihtiyaç vardır. Bu ihtiyaçları karşılayabilecek işgücünün eğitimi, sosyal, sayısal ve okur-yazarlık becerileri yanında çözümsel düşünme, problem çözebilme ve ekip çalışmasında rol alma yeteneklerini de kapsamalıdır. Söz konusu ihtiyaçları sağlayacak güçlü bir eğitim sistemi bulunmamaktadır.

Meslekî ve teknik eğitim, oldukça farklı meslekî alanlarda ve kompleks yapıdadır. Mevcut mesleklerin sürdürülmesiyle birlikte; işgücü nitelikleri, mesleklerin yapısı ve işyerlerinin organizasyonunda olası değişiklikler öngörülmektedir. Ekonomik ve teknolojik değişiklikler bazı mesleklerin yok olmasına, bazılarında değişiklikler yapılmasına ya da yeni mesleklerin ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Bu durum, önümüzdeki yıllarda daha fazla yetişkinin yeniden eğitimini gündeme getirmektedir. Çünkü süreklilik halini alan değişiklikler, birçok işgücünün meslekî yeterliklerini modası geçmiş hale dönüştürmektedir.

Gelişmiş toplumların yapılandırılmalarında meslek edinme önemli bir noktadadır.Devlet başta olmak üzere bir çok kuruluşun ancak, mesleki faaliyette bulunan insan gücü yaşayabildiği gerçeğini bilmektedirler.Bu toplumlarda meslek dalları doğru oranda dağıtılmıştır. Bunun için de her kuruluştta yeterli iş gücü bulunmaktadır.

Avrupa Birliğinde eğitim ve özellikle mesleki ve teknik eğitim büyük önem taşımaktadır.Avrupa Birliği genç nüfusa yönelik oluşturduğu programlarla hayata atılmaya hazırlık evresinden iş hayatına kadar olan süreçte yapması gereken çalışmaları finanse ederek, onların üretime katkıda bulunmalarını sağlamaktadır.

Avrupa Birliği ülkelerinde mesleki eğitim ülkelerin kendi bünyelerinde yaptıkları eğitim düzenlemelerinin ortak bir eğitim standartı oluşturularak ülkeler arasındaki uyumun sağlanmasıyla gerçekleştirilmektedir.Uyumun daha kolay gerçekleşmesi için bir takım yetkiler bölgelerin bazı otoritelerine verilmiştir.

SUMMARY

Education has become one of the problems of a prime importance in every society since it directly impacts economic, technical, social, cultural and political developments. Each society should tailor education according to its own needs. Such arrangements education is subject to have to take new forms 'n order to keep up with the time, as needs are in a constant state of change.

Nevertheless, the principled education must rest on immutable fundamental philosophy and principles. Although general education relies on a philosophy, which is suitable to “Universal Goals of Education and General Goals of Turkish National Education”; vocational education, right along with considerations raised above, must be conformable to the philosophy for social, economic, and technological reasons as well.

In order for Turkey to attain its economic development goals, there is the felt need for workforce at all levels ranging from middle-echelon qualified workers to highly qualified professional experts. The education and training of the workforce to meet these needs should comprise increasing not only social, numerical and mathematical, and literacy skills, but also analytical thinking, problem solving and competency of taking part in teamwork skills. However, there is no such a potent education system to meet the needs in question.

Vocational and technical education has a complex structure with various different vocational fields. While existent vocations are maintained, it is anticipated that there will be potential changes in characteristics of workforce, structure of vocations, and organization of work places. Economic and technological changes cause some vocations and occupations to vanish, some to be altered, or some to emerge. Such a situation makes reeducation of adults in the years ahead a current issue, because changes that have been continual make qualifiedness of many workforces out of fashion.

Vocational attainment is at an important point in the structuration of developed societies. State before all else and a lot of institutions and organizations are aware of the fact that they exist only with workforce engaging in vocational activities. In these societies division of vocational branches takes place in correct proportions. For that reason, there exists adequate workforce in each organization as well.

European Union attaches great importance to education, especially to vocational and technical education. EU has launched a series of programs with particular focus on vocational training of young people to help them contribute to the production through financing necessary activities to be taken in the process of transition from the preparatory stage of beginning to make a living to working life.

In EU countries, vocational education is realized through forming a common standard of educational arrangements and adaptation of this standard by each individual EU country. In order to assure harmony among countries, some authorities are delegated to some regions' authorities.

ÖNSÖZ

Dünyadaki değişmeler; bir yandan ekonomik büyüme ve refah ortamı sağlarken, diğer yandan da teknolojik gelişmeler yeni çalışma ortamlarına ve biçimlerine, bireylerin eğitim yoluyla hazırlanmasını zorunlu kılmaktadır.

Bir ülkenin kalkınmasındaki en büyük faktörün eğitim olduğu artık bilinen bir gerçektir. Dünya ülkeleri geleneksel eğitim sistemleri yerine çağı yakalayacak olan eğitim sistemlerine yönelmişlerdir. Yönetimde olduğu kadar üretimde de çalışacak insan gücünün yetiştirilmesi önemlidir. Yeni teknoloji ancak yetiştirilen bu insan gücü ile kullanılabilir.

Bilgi ve teknolojinin sürekli ilerlediği, gelişmiş ülkelerin sürekli rekabet ortamını artırdığı farklı üretim alanlarının açıldığı buna bağlı olarak yeni meslek alanlarının yaratıldığı çağımızda, mesleki ve teknik eğitim bütün dünya ülkeleri için önemli bir ihtiyaç haline gelmiştir.

Hazırlamış olduğumuz “AB ÜLKELERİNDE MESLEKİ EĞİTİM SİSTEMLERİNE İLİŞKİN YAKLAŞIMLAR VE TÜRKİYE İÇİN UYUM ANALİZİ” konulu tez 5 bölümden oluşmaktadır.

Araştırmanın birinci bölümünü; giriş, problem, araştırmanın amacı, önemi, sayıltılar, sınırlılıklar, tanımlar ve kısaltmalar, ikinci bölümünü yöntem, üçüncü bölümünü konu ile ilgili yapılan araştırmalar, dördüncü bölümünü bulgular ve yorum, beşinci bölümünü özet sonuç ve öneriler oluşturmaktadır.

Araştırmanın tüm aşamalarında bilgilerinden yararlandığım tez danışmanım Prof. Dr. Fatma ÖZCAN'a şükranlarımı sunarım. Ayrıca araştırma esnasında desteğini gördüğüm iş arkadaşlarıma, her türlü yardımlarından dolayı eşim İlhan KOCATÜRK'e ve aileme teşekkür eder, sevgilerimi sunarım.

Araştırmanın eğitime küçük de olsa katkı getirmesi ümidiyle...

Ankara, 2006

Feden KOCATÜRK

İÇİNDEKİLER

SAYFA

ÖZET.....	i
SUMMARY.....	iii
ÖNSÖZ.....	v
İÇİNDEKİLER.....	vii
KISALTMALAR LİSTESİ.....	ix
TABLolar LİSTESİ.....	x
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	xii

BÖLÜM I

I. GİRİŞ.....	1
I.1.PROBLEM.....	1
I.2.AMAÇ.....	4
I.3.ÖNEM.....	5
I.4.SAYILTIAR.....	6
I.5.SINIRLILIKLAR.....	7
I.6.TANIMLAR.....	7

BÖLÜM II

II. YÖNTEM.....	11
II.1. Araştırmanın Yöntemi.....	11
II.2. Evren ve Örneklem	11
II.3. Verilerin Toplanması	12

BÖLÜM III

III. İLGİLİ LİTERATERÜN İNCELENMESİ.....	13
III.1. Avrupa Birliği'nde Mesleki Eğitim Yönelimleri	13
III.2. AB Ülkeleri Mesleki Eğitim Programları.....	27
III.2.1 Leonardo Da Vinci.....	27
III.2.2 Socrates.....	28
III.3. AB Ülkeleri Eğitim ve Mesleki Eğitim Sistemi.....	33
III.3.1. Alman Eğitim ve Mesleki Eğitim Sistemi.....	33
III.3.1.a. Almanya'da Eğitim Sisteminin Tanımı.....	33
III.3.1.b. Almanya'da Eğitimle İlgili Devam Eden Reformlar ve Tartışma Konuları.....	42
III.3.1.c. Alman Mesleki Eğitim Sistemi.....	52
III.3.2. Hollanda Eğitim ve Mesleki Eğitim Sistemi.....	68
III.3.2.a. Hollanda'da Eğitim Sisteminin Tanımı.....	68
III.3.2.b. Hollanda'da Eğitimle İlgili Devam Eden Reformlar ve Tartışma Konuları.....	84
III.3.2.c. Hollanda'da Mesleki Eğitim Sistemi.....	85
III.3.3. Polonya Eğitim ve Mesleki Eğitim Sistemi.....	103
III.3.3.a. Polonya Eğitim ve Mesleki Eğitim Sistemi.....	103
III.3.3.b. Polonya'da Eğitimle İlgili Devam Eden Reformlar ve Tartışma Konuları.....	113

III.3.4.	İspanya Eğitim ve Mesleki Eğitim Sistemi.....	114
III.3.4.a.	İspanya’da Eğitim Sisteminin Tanımı.....	114
III.3.4.b.	İspanya’da Eğitimle İlgili Devam Eden Reformlar ve Tartışma Konuları.....	127
III.3.4.c.	İspanya’da Uzmanlık Eğitimi.....	131
III.3.5.	İsveç Eğitim ve Mesleki Eğitim Sistemi.....	132
III.3.5.a.	İsveç Eğitim Sisteminin Tanımı.....	132
III.3.5.b.	İsveç’de Eğitimle İlgili Devam Eden Reformlar ve Tartışma Konuları.....	143
III.3.6.	Türkiye’de Temel Mesleki ve Teknik Eğitim.....	147
III.3.6.a.	Türkiye’de Temel Mesleki ve Teknik Eğitimin Tarihi Gelişimi.....	147
III.3.6.b.	Türkiye’de Temel Mesleki ve Teknik Eğitim.....	149
III.3.6.c.	Türkiye’de Ortaöğretim Düzeyinde Mesleki ve Teknik Eğitim.....	151
III.3.6.d.	Türkiye’de Çıraklık Eğitimi.....	167
III.3.6.e.	Türkiye’de Yaygın Mesleki Eğitim.....	179
III.3.6.f.	Türkiye’de Meslek Yüksek Okulları.....	186
BÖLÜM IV		
IV.	BULGULAR	190
IV.1.	Türkiye’de Temel Mesleki ve Teknik Eğitim ile Genel Eğitim Arasındaki İlişkilerNelerdir?.....	190
IV.2.	Türkiye’de Ulusal Yeterlik Sisteminin Kurulmasında Yapılan Çalışmalar Nelerdir?.....	196
IV.3.	Türkiye’de Mesleki Eğitim ve Öğretim Sisteminde AB Boyutunda Yapılan Çalışmalar Nelerdir?.....	203
IV.3.1.	Mesleki Eğitim ve Öğretim Sisteminin Güçlendirilmesi Projesi.....	215
IV.3.2.	Mesleki ve Teknik Eğitimin Modernizasyonu Projesi.....	232
BÖLÜM V		
V.	SONUÇ VE ÖNERİLER.....	237
KAYNAKLAR.....		246

KISALTMALAR

- **AB** : Avrupa Birliği
- **CEDEFOB** : Avrupa Mesleki Eğitimi Geliştirme Merkezi.
- **DPT** : Devlet Planlama Teşkilatı.
- **EARGED** : Eğitimi Araştırma ve Geliştirme Dairesi Başkanlığı.
- **ILO** : Uluslar arası Çalışma Örgütü.
- **HBÖ** : Hayat Boyu Öğrenme
- **KML** : Kız Meslek Lisesi.
- **KOSGEB** : Küçük ve orta Ölçekli Sanayii Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı.
- **MEB** : Milli Eğitim Bakanlığı.
- **MEDA** : AB Akdeniz Programı
- **METARGEM** : Mesleki ve Teknik Eğitimi Araştırma ve Geliştirme.
- **MDK** : Meslek Danışma Kurulu.
- **MEGEP** : Mesleki Eğitim ve Öğretim Sisteminin Güçlendirilmesi Projesi.
- **MEKSA** : Mesleki Eğitim ve Küçük Sanayi Destekleme Vakfı
- **MSK** : Meslek Standartları Komisyonu
- **MTEM** : Mesleki ve Teknik Eğitimin Modernizasyonu Projesi.
- **OGYE** : Okul Gelişim Yönetim Ekibi.
- **OECD** : Uluslar arası ekonomik işbirliği ve kalkınma örgütü.
- **TESK** : Türkiye Esnaf ve Sanatkarları Konfederasyonu
- **TİSK** : Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu
- **TMTE** : Temel ve Teknik Eğitim.
- **TOBB** : Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği
- **TSE** : Türk Standartları Enstitüsü.
- **TTK** : Talim Terbiye Kurulu
- **TÜSİAD** : Türk Sanayicileri ve İşadamları Derneği
- **UA** : Ulusal Ajans.
- **UNESCO** : Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Kurumu.
- **UMSK** : Ulusal Meslek Standartları Kurumu
- **YÖK** : Yüksek Öğretim Kurulu.

TABLOLAR LİSTESİ

<u>Tablo No</u>	<u>Sayfa No</u>
1. AB Ülkeleri Eğitim Programları.....	15
2. AB ülkeleri VET Boyutları.....	26
3. İngiltere, Fransa Almanya VET sistemleri.....	26
4. Almanya’da Okul Öncesi Eğitim.....	35
5. Almanya’da Tam Gün Eğitim.....	35
6. Almanya’da Eğitim Türleri.....	38
7. Hollanda’da Zorunlu Tam Zamanlı Eğitim.....	71
8. Hollanda’da Eğitim Türleri.....	76
9. Polonya Eğitim Sisteminde Evreler.....	104
10. Polonya’da Öğretim Türleri.....	108
11. İspanya’da Eğitim Düzeyleri.....	114
12. İspanya’da Eğitim Düzeyi Oranları.....	115
13. İspanya’da Okul Öncesi Eğitimde Yaşa Göre Net Okullaşma Oranı.....	117
14. İspanya’da Tam Gün Zorunlu Eğitim ve Yaş Grupları.....	118
15. İspanya’da Ortaöğretim ve Ortaokul Sonrası Öğretim Yaş Grupları.....	122
16. İsveç’te Zorunlu Eğitim Öncesi Eğitim.....	135
17. İsveç’te Zorunlu Tam Zamanlı Eğitim Yaş Grupları.....	135
18. Türkiye’de Mesleki ve Teknik Eğitimde Sayısal Gelişmeler.....	153
19. Türkiye’de Mesleki ve Teknik Ortaöğretimdeki Öğrenci Sayıları.....	154
20. Türkiye’de 1995 yılı Örgün Eğitim İstatistikleri.....	155
21. Türkiye’de 2000 yılı Örgün Eğitim İstatistikleri.....	155
22. Türkiye’de 2004 yılı Örgün Eğitim istatistikleri.....	156
23. Türkiye’de Mesleki Eğitimde Okul Türlerine Göre Derslerin Dağılımı.....	159
24. Türkiye’de Çıraklık Eğitiminde Sayısal Gelişmeler.....	168
25. Türkiye’de Millî Eğitim Bakanlığına Bağlı Kurumlarda Yaygın Mesleki Eğitim.....	184

26. Türkiye’de Meslek Yüksek Okullarının Dağılımı.....	187
27. Türkiye’de MYO’larına Girenlerin Eğitim Türlerine Göre Dağılımı.....	188
28. Türkiye’de Ortaöğretim Öğrencilerinin Genel ve Mesleki-Teknik Eğitim Okullarına Göre Dağılımı (1990-2004).....	191
29. Türkiye’de Genel ve Mesleki Teknik Ortaöğretimde Öğrencilerin Cinsiyete Göre Oransal Dağılımı.....	192
30. Türkiye’de Çalışan ve İşsizlerin Eğitim Durumlarına Göre Dağılımı.....	193
31. Türkiye’de Çıraklık, Örgün ve Yaygın Mesleki Eğitim Düzeyleri, Her Düzeyde Verilen Belgeler ve Mezunların Eğitime/İstihdama Geçişi.....	194
32. Türkiye’de Eğitim Türlerine Göre Ortaöğretimde Okullaşma Oranları.....	201
33. AB’nin 1964-2000 Yılları Arasında Sağladığı Finansman Miktarları.....	205
34. Çeşitli Ülkelerin 25-64 Yaş Grubu Eğitim Durumları (1995 Yılı).....	209
35. Türkiye’deki Ortaöğretim Hedefleri ve Gerçekleşme Oranları (1973-1996).....	210
36. Türkiye’deki Genel ve MTÖ Öğrencilerinin Cinsiyete Göre Dağılımı.....	211
37. AB Akdeniz Programı MEDA Desteğiyle Yürütülen Projeler.....	215

ŞEKİLLER LİSTESİ

<u>Sekil No</u>	<u>Sayfa No</u>
1. Hollanda Mesleki Eğitim Sistemi.....	85
2. ROC Yönetim Kurulunun Yapısı.....	97
3. Türkiye’de TMTE’de Eğitim Yolları ve Ulaşılan Belgeler.....	195
4. Türkiye’de Meslekî ve Teknik Eğitim Sistemi.....	224
5. Megep Program Geliştirme Süreci.....	229

BÖLÜM I

I. GİRİŞ

Bu bölümde; problem durumu, araştırmanın amacı, önemi, sayıtları, sınırlılıkları, kısaltmalar açıklanarak, araştırma da kullanılan terimler tanımlanmaktadır.

I.1 Problem

Eğitimin önemli bir boyutu olan mesleki ve teknik eğitim, oldukça farklı mesleki alanlarda ve kompleks yapıdadır. Mesleki teknik eğitimin en önemli görevi istihdam dünyasına iş gücü yetiştirmektir. Görev yapacak iş gücünde aranan nitelikler ise farklılık göstermektedir. Çünkü, bilgi çağı, mal ve hizmet üreten iş gücünde aranan beceri düzeyini ve sorumluluğunu artırmış bulunmaktadır. (Metargem,1999:4-24)

Meslekî ve teknik eğitimin başlıca amacının; bireye iş piyasasında geçerliği olan bir işe girebilmesi ve bu işte ilerleyebilmesi için gerekli temel davranışları kazandırmak olarak tanımlamaktadır .Sezgin (2000:1).

Nitelikli insan gücünü yetiştirmede en önemli görevi üstlenen Meslekî ve Teknik Öğretim Okulları, mezun ettiği öğrencileri, istihdam edebilmesi için sektördeki gelişmelere paralel olarak eğitim vermek durumundadır.

Geleceğin nitelikli işgücünü yetiştirmeyi amaçlayan mesleki ve teknik eğitimde geniş tabanlı, mesleki yeterliklere dayalı, yenilenen ya da değişen mesleklere yönelik biçimde, öğrencilerin sürekli eğitimi için temel oluşturulmalıdır (OECD 1994:82). Geniş tabanlı mesleki ve teknik eğitim, değişim sürecinin dinamikliğini taşıyan ve daha kompleks yapıda bulunmaya başlayan meslekler için de uygun görülmektedir. Çünkü öğrenmeyi bilme kavramına sahip, esnek becerilerle donanmış iş gücüne duyulan ihtiyaç artmaktadır. Bu nedenle geniş taban kavramı,

yoğunlaştırılmış bilgiye dayalı olup, bu bilgiyi farklı durumlarda kullanma becerisini ifade etmektedir. Geniş taban kavramı, meslekî ve teknik eğitim ile genel eğitim arasındaki ilişkiyle ilgili kuşkuları da ortadan kaldırmaktadır.(OECD 1994:38)

Gelişmiş ülkelerde uygulanan sanayi politikaları incelendiğinde istikrarlı bir mesleki eğitim altyapısının varlığı dikkati çeker. Buna karşın özellikle gelişmekte olan ülkelerde mesleki eğitim sisteminin ihtiyacı doğrultusundaki kamu yatırımlarının temin edilememesi, eğitimin maddi sorumluluğunun özel sektörle paylaşılabilmesi ve işgücü niteliklerinin uluslararası normları taşıyacak şekilde organize edilememesi, eğitimsel anlamda ciddi mesleki kaygıların oluşmasını sağlamıştır. Bu eğilimin günümüz toplumlarına miras olarak bıraktığı tüketici kitle teşekkülü ve dış pazar olanaklarından yeterince istifade edilememesi gibi sonuçlar, siyasi yetkilerin en büyük uğraş alanlarını yaratmıştır. Bu süreç içindeki hızlı teknolojik gelişmeler ve eğitim kurumu, çalışan, işveren talebi döngüsü gelişmiş ülkelerin lehine stratejik imkanlar sunmuştur. Az gelişmiş veya gelişmekte olan ülkelerin yeni teknolojileri mevcut imkanlarıyla transfer ederek karşılamaya çalışması, mesleki sistemin cevap veremediği kalifiye eleman talebi nedeniyle, ürün-kalite-tüketici tercihi basamaklarının aşılması mümkün olamamıştır. Bu değişim sürecinde geleneksel mesleki eğitim sistemleri de değişime uğramıştır. Bu değişimi etkileyen faktörleri şu şekilde sıralamak mümkündür (Alkan, C., Doğan, H., Sezgin, İ. 2001);

- Fabrika sistemleri değişerek otomasyon tabanlı bir yapıya kavuşmuş, bu yeni yapı içinde çalışanların yeniden tanımlanan bilgi ve becerilerle donatılmasına ihtiyaç duyulmuştur.
- Çalışanlar arasında iş bölümü ve uzmanlaşma yaratılmaya çalışılarak bilgi yükü fazla teknolojilerin bireysel yeterliği zedelememesi sağlanmaya çalışılmıştır.
- Sosyal hareketlilik eğiliminin sonucu olarak mesleki eğitim kökenli bireyi zihinsel ve fiziksel açılarından sınıflandırılmış bir yapıdan kurtararak yeni yaşantıların odağına almıştır.

- Geleneksel mesleki beceriler kademesinin genişlemesi
- Sistem yaklaşımının benimsenmesi
- Kurallar ve kabullerle sınırlandırılmış bir yaşam formundan bağımsız ve bireycil hareket serbesiyeti kazandıran bir geçiş döneminin yaşanması
- İş ve yaşam arasındaki yakınlığın kaybolması
- Çalışma saatlerindeki değişkenlik
- Eğitim kapsamındaki nüfus değişimi
- Zorunlu eğitim süresindeki değişimler
- Özellikle gençlerin istihdam problemleri

Türkiye'nin gelişen teknoloji ve artan bilgi birikimine ayak uydurması ve uluslar arası rekabet ortamlarında mücadele gücü kazanabilmesi için mesleki ve teknik eğitim sisteminin ihtiyaçları doğrultusunda nitelikli insan gücü yetiştirmesi gerekmektedir. Bunun yanında yetişmiş insan gücünün uluslar arası norm ve niteliklerde olması Avrupa Birliği (AB) ülkelerinin temel politikalarındandır. Bu politikalar ışığında, yakın gelecekte sanayi ve bilgi toplumlarının rekabet edebilme kriterleri doğrultusunda ortak çatılar altında bütünleşeceği sıkça dile getirilen bir konu olmuştur. Çeşitli zamanlarda dile getirilen bu zorunluluğun ilk kurumsal yapısı Avrupa Birliğidir. Bütünleşme hareketlerinin uygun ölçütleri sağlamış toplumlar arasında gerçekleşeceği gerçeği ise, özellikle Avrupa kıtasında AB'ne üyeliği ön plana çıkarmıştır. Ne var ki mevcut eğitim sistemlerini AB eğitim politikalarıyla uzlaştıramamış ülkelerin bu bütünleşme hareketi içinde yer alması mümkün görünmemektedir.

Meslekî ve teknik eğitimden beklenen verimin alınabilmesi için, eğitimin toplumsal değer ve tutumlara uygun olması, yeni teknolojileri kapsamaları, yeni politikalar ve finanssal taahhütlerde bulunması ve yerel, bölgesel ve küresel imkanları ve ilgileri dikkate alması gerekmektedir. Meslekî ve teknik eğitim sistemleri, ekonomik boyutlarının yanında, kültürel ve çevresel yönleri ile gelişimsel yaşam deneyimleri (developmental life experiences) olarak tasarlanmalıdır (UNESCO,1999:3).

Mesleki ve teknik eğitimde sosyal taraflar ve eğitim kurumları arasında eş güdüm konularında sorunlar çözümlenmeli, Mesleki ve Teknik Orta Öğretim kurumları mesleki ve teknik eğitim programları şeklinde yeniden yapılandırılmalıdır. Mesleki ve teknik eğitimde meslek tanımları, meslek standartları, ölçme-değerlendirme ve belgelendirme sistemi oluşturulmalıdır. Sürekli eğitim olanakları mesleki eğitimin bir parçası olarak tamamlayıcı nitelikte görülmelidir (A.Ü. Eğitim Bilimleri Bakış Açısıyla Eğitimin Güncel Sorunları ve Çözüm Önerileri Toplantısı. Sonuç Bildirgesi. 2004:18).

I.2. Amaç

Bu araştırmanın genel amacı AB Ülkelerinde (Almanya, Hollanda, İsveç, Polonya, İspanya) mesleki eğitim sistemlerine ilişkin yaklaşımlar ve Türkiye için uyum analizi açısından durumunu belirlemektir. Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara cevaplar aranmıştır.

1. AB ülkeleri mesleki eğitim sistemlerinin oluşturulmasında etkili olan başlıca unsurlar nelerdir?
2. Almanya'nın mesleki eğitim sisteminde etkili olan unsurlar ve uygulama politikaları nelerdir?
3. Hollanda, İsveç,Polonya,İspanya mesleki eğitim sisteminde etkili olan unsurlar ve uygulama politikaları nelerdir?

4. Avrupa Birliğı Eğitim Fonlarına Türkiye'nin yıllara göre katkısı ne kadardır ve Türkiye'nin bu fondan yararlanma oranı nedir?

5. Türkiye'nin adaylık statüsü kazandığı 1997 tarihinden günümüze AB ile geliştirilen başlıca eğitim projeleri nelerdir?

6. Türkiye'de mesleki eğitim sisteminin oluşmasında etkili olan unsurlar ve mesleki eğitimin geliştirilmesinde yapılan çalışmalar nelerdir?

7. Türkiye'de yapılan mesleki eğitimi geliştirme çalışmalarının AB'ye uyum sürecindeki yeri nedir?

I.3. nem

Bu araştırma ile Türkiye'de mesleki eğitim sitemine ilişkin yapılan çalışmalar belirlenerek, AB'ne uyum sürecindeki yeri ve önemi ortaya konulmaya çalışılmıştır. Dolayısıyla araştırmanın alanını oluşturan mesleki eğitim oluşumlara ilişkin Avrupa boyutundaki gelişmeler toplumsal ve akademik platformlarda irdelenerek ilgili çevrelerin hizmetine sunulacaktır.

Mesleki eğitimin amacı; ferdin iş piyasasında geçerliliği olan bir iş girebilmesi ve meslekte ilerleyebilmesi için gerekli bilgi, beceri, tutum, davranış ve alışkanlıkları kazandırmaktır.

Günümüzde her alanda olduğu gibi, sanayi ve hizmet sektöründe kullanılan teknolojide de hızlı bir değişim ve gelişme söz konusudur. Bu alanlara ara kademedede nitelikli insan gücü yetiştiren mesleki eğitimin de, aynı hız ve nitelikte eleman yetiştirmesi zorunludur.

AB lkeleri kültürel, ekonomik ve sosyal nedenlere dayalı olarak farklı eğitim sistemlerine sahiptir. AB, bir yandan eğitim/ğretim sistemlerinin kapsamı ve yapılandırılmasında ye devletlerin kendi faaliyet serbestilerini korumalarına olanak tanırken diğer yandan da ye devletler arasında çeşitli programlar aracılığı ile işbirliği mekanizması yaratmaktadır.

AB ile yapılan işbirliği ile çok uluslu ortaklıkların kurulmasına, yurt dışına eğitime olanak veren değişim programlarının oluşturulmasına, yenilikçe eğitim ve öğretim yaklaşımlarının geliştirilmesine, akademik ve mesleki uzmanlık ağlarının kurulmasına, eğitimde yeni teknolojilerin kullanılmasına ve niteliklerin karşılıklı olarak tanınmasına yönelik bir çerçeve oluşturulmaktadır.

1999 Helsinki Zirvesi'nde Türkiye'nin diğer ülkelerle eşit statüde aday ülke olarak tanınmasını ve Türkiye'ye yönelik Katılım Ortaklığı Belgesi'nin hazırlanmasının ardından, AB müktesebatının Türkiye tarafından üstlenilmesine ilişkin Türkiye Ulusal Programı'nda tanımlanan, takvim ve öncelikler çerçevesinde tüm alanlarda olduğu gibi eğitim/öğretim alanında da AB ile işbirliği ve uyum çalışmaları hız kazanmıştır.2000 yılı itibariyle, AB destekli eğitim projeleri, AB'nin gençlik ve eğitim programları diğer aday ülkelerle birlikte Türkiye'nin de katılımına açılmıştır.

Genişleyen Avrupa Birliğinde bilgiye dayalı bir Avrupa'nın oluşturulması ve Avrupa iş piyasasının herkese açık hale getirilmesi, Avrupa meslekî eğitim ve öğretim sistemleri ve ilgili tüm taraflar için aşılması gereken bir zorluk yaratmaktadır. Bu, sistemlerin sürekli olarak yeni gelişmelere ve toplumun değişen taleplerine uyarlanması da gerektirmektedir. Meslekî eğitim ve öğretimde geliştirilmiş işbirliği; Avrupa Birliğinin genişleme sürecine ve Avrupa Birliği Konseyince belirlenen Lizbon hedeflerinin yerine getirilmesine önemli katkıda bulunacaktır.

I.4. Sayıtlar

Bu araştırmanın temelinde aşağıdaki sayıtlar yer almaktadır.

- Milli Eğitim Bakanlığı'ndan alınan veriler doğrudur.

- Seçilen araştırma yöntemi araştırmanın amacına uygundur.
- Araştırma kapsamına alınan AB ülkeleri mesleki eğitim sistemi ve Türkiye'nin AB'ye uyum sürecinde mesleki eğitimin güçlendirilmesinde Türkiye'nin bu konuda yaptığı çalışmaların genel bir değerlendirmesidir.

I.5. Sınırlılıklar

Bu araştırma;

- AB ile Türkiye arasında yapılan anlaşmalarla,
- MEB ile yürütülmekte olan projelerle,
- Ulusal Ajansın yürütmekte olduğu eğitim programları ile,
- AB ülkelerinde mesleki eğitim alanında yapılan çalışmalar, Türkiye'nin bu konuda yaptığı çalışmaların genel bir değerlendirmesi ile sınırlıdır.
- Kaynakçada yer alan veri kaynakları ile sınırlıdır

I.6. Tanımlar

Akreditasyon: Öğretim organizasyonu veya öğretim yoluyla statü yetkisi vermek, bunun yanında, formal veya informal yolla kazanılan becerilerin tanınması işlemidir (Burkart, 2002).

Beceri: Özel iş veya görevi yerine getirmek için gerekli bilgi ve deneyim ihtiyacı veya, eğitim ürünü, öğretim ve denemeyim fikri ile birlikte bilginin türü hakkındaki teknik özelliklerdir (CEDEFOP, 2002).

Geleneksel Yöntem: Eğitim ortamında büyük ölçüde öğretmenin aktif, öğrencinin pasif konumda olduğu, çoğunlukla öğretmenin sözel anlatımına dayalı olan, öğretmen öğrenci diyalogunun oldukça düşük olduğu, belirli ölçüde soru-cevap, tartışma gibi farklı ortamlara da yer verilen öğretim yaklaşımıdır(Taşpınar, 1997: 10).

Genel Beceriler: Yaşamın başından sonuna kadar sadece okuma, yazma ve sayısal gibi temel becerilerle sınırlı kalmayıp, iletişim becerileri, problem çözme becerileri, takım çalışması, karar verme, yaratıcı düşünme, bilgisayar becerileri ve sürekli öğrenme becerilerini ifade eden çerçevedir (Burkart, 2002).

Koordinatör Öğretmen: İşletmelerdeki meslek eğitiminde işyeri tespiti, eğitimin planlanması, koordinasyonu ve takibi ile görevli okul müdür yardımcısı veya öğretmendir (Doğan, Ulusoy ve Hacıoğlu, 1997: 103).

Mesleki Eğitim: Bireye iş hayatında belli bir meslekle ilgili bilgi, beceri ve iş alışkanlıkları kazandıran ve bireyin yeteneklerini çeşitli yönleriyle geliştiren eğitim (Alkan, C., Doğan, H ve Sezgin, İ. 2001).

Mesleki Yeterlik: Bir meslek alanı ile ilgili iş ve işlem analizleri doğrultusunda belirlenen meslek standartlarına uygun bilgi, beceri, mesleki tutum ve iş alışkanlıklarını gösterebilme düzeyidir (Karaağaçlı, 1995: 30)

Meslek Standardı: Meslek standardı, bir mesleğin gereklerinin kabul edilebilir ölçütlerde yerine getirilebilmesi için ihtiyaç duyulan asgari bilgi, beceri, tutum ve davranışları gösteren normlardır. Meslek standartları ayrıca, başta çalışanlar, eğitimciler ve işverenler olmak üzere, ilgili bütün kesimlere, bir mesleğin

başarı ile yürütülebilmesi için gerekli olan nitelikler ve o meslekte yeterlik belgesi alabilmek için yapılacak sınavlarda aranacak ölçme ve değerlendirme kriterleri hakkında bilgi sağlayan bir sistemdir (İŞKUR, 2003)

Modül:Ulaşılabilecek amaçları gösteren, amaçlara ulaşılması için gerekli etkinlikleri belirleyen, bunlara ne ölçüde ulaşılabileceğini kontrol imkanı sağlayan, farklı öğrenme koşullarında bulunan bireylerin eğitiminde etkili biçimde kullanılabilme özelliği taşıyan ve kendi içerisinde bütünlüğü olan öğretme-öğrenme kaynağıdır (Hızal, 1982: 129).

Modüler Programlama: Öğrenme öğretme etkinliklerinin, kendi kendine öğrenme olanağı sağlayacak tarzda, kendi içinde bir bütünlüğü olan ve birbirlerini işlevsel olarak tamamlayacak biçimde bağımsız öğrenme elemanları şeklinde düzenlenmesidir (Alkan ve Teker, 1992: 43).

Program Değerlendirme: Program tasarımı ve uygulanması hakkında verilen kararların isabet derecesini tayin etmek için sürekli bilgi toplama sürecidir (Sezgin, 1994: 219).

Temel Beceriler: Matematik, yazma, okuma, dinleme ve konuşma gibi modern toplumların fonksiyonel becerileridir (Burkart, 2002).

Yeniden Yapılandırma: Eğitimin çıktısı olan öğrencinin niteliğinin geliştirilmesi için her seviyedeki yöneticilerin, öğretmenlerin, öğrencilerin aralarındaki ilişkilerin ve rollerin değiştirilmesidir. (Sashkin ve Egermeier, 1993:12).

Yenileşme: Önceden planlanmış belirli bir değişmedir. Yenileşme bir rastlantıdan çok istenmiş ve planlanmış bir harekettir (Özdemir, 1998: 22).

Bold Öğretim Yöntemi: Bir ya da birkaç öğretim yaklaşımının ilkeleri esas alınarak, bir öğrenme ünitesinin amaçları doğrultusunda öğrenmeyi gerçekleştirmek için işe konulan tekniklerin, içerik, araç-gereç ve kaynakların sistematik bir biçimde düzenlenmesinde izlenen mantıklı yoldur (Gömleksiz, 1993: 17).

Yetenek: Mesleki durum ve gereksinimlerdeki değişimlerin bilgi yeterliği, beceriler ve bilginin nasıl kullanılacağı yoluyla aşılmasını ifade eden bireysel kapasitedir (Burkart, 2002).

Yeterlik : Mesleğe giriş aşamasında bireysel gereksinimler veya , resmi olarak tanınan belgelerle (Sertifika, Diploma) eğitim ve öğretimin tamamlanması, test veya sınavlarda yeterli performansın sergilenmesidir (Burkart, 2002).

BÖLÜM II

II. YÖNTEM

Bu bölümde; araştırmanın modeli, evren ve örnekleme, verilerin toplanması ve çözümlenmesi yöntemleri açıklanmaktadır.

II.1. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Bu araştırma tarama modelindedir. Tarama modellerinden de genel tarama modelleri içerisinde yer almaktadır.

İlgili ve ulaşılabilen kaynakların taranmasıyla (AB sürecinde oluşan arşivlerin işbirliği ile ilgili alanlarda yer alan haber ve makalelerin incelenmesiyle), AB ile bütünleşme sürecinde; AB'nin eğitim politikaları bu politikaların dayandığı temel unsurlar ve AB'nin mesleki eğitim alanında geliştirdiği çeşitli projeler, program ve araçları ile ilgili çalışmalar ele alınarak Türkiye için bu konuda bir sonuca varmaya çalışılacaktır.

Bu haliyle çalışma; var olan durumu ortaya koyucu betimsel bir çalışmadır.

II.2.EVREN VE ÖRNEKLEM

Bu araştırma da evren, Avrupa Birliği ülkeleri (Almanya, Hollanda, İsveç, Polonya, İspanya) ve Türkiye'dir. Ayrıca Örneklem olarak Almanya ve Türkiye'nin mesleki eğitim sistemleri üzerinde, araştırmanın belirlenen amaçları ve problemleri kapsamında çalışılacaktır.

II.3. VERİLERİN TOPLANMASI

1. Uluslararası düzeydeki literatür taraması neticesinde AB, ILO, CEDEFOP, OECD, UNESCO, ETF v.b. kuruluşların verilerine ulaşılmaya çalışılmıştır.
2. Ulusal düzeydeki literatür taramasıyla TESK, METARGEM, KOSGEB, TİSK, İŞKUR, DPT, MEB, AB eğitim Programları merkezi başkanlığı (Ulusal Ajans) v.b. kuruluşlar ile bu kuruluşların bünyesindeki dokümantasyon merkezlerinden veriler elde edilmiştir.

BÖLÜM III

III. İLGİLİ LİTERATÜRÜN İNCELENMESİ

Bu bölümde öncelikle Dünya’da mesleki eğitim ve AB’ndeki mesleki eğitim sistemleri incelenerek, sistemlerinde etkili olan unsurlar ve buna paralel olarak Türkiye’nin AB adaylık sürecindeki mesleki eğitim sistemi araştırılmıştır

III.1. Avrupa Birliği’nde Mesleki Eğitim Yönelimleri

Avrupa’daki eğitim yönelimlerine bakıldığında özellikle son yıllarda ülkelerarası işbirliğinin gittikçe artan oranlarda destek bulduğu görülür. Buna karşın eğitimdeki ortak hedeflere ulaşım amacıyla yapılan çalışmalar genelde sistemli ve kurumsal yapılar çatısı altındadır. Bu nedenle ilgili yönelimlere katılım arzusunu belirten ülkeler AB gibi kurumsal yapılara üyelik başvurusunda bulunmak zorundadırlar.

AB, gelecek yüzyılın eğitim planlamaları doğrultusunda örgün ve yaygın eğitim gereksinimlerini dikkate alarak üye ülkelerin bilgi potansiyellerini artırmak, karşılaşılan güçlükleri aşma noktasında yardımcı olmak ve gelecek nesillerin karşılaşacağı problemleri önceden belirleyerek çözüm üretmeyi öncelikli hedefleri arasına almıştır. Bu amaçla eğitim yapılanmalarını Socrates (Erasmus, Comenius, Grundtvig v.b.), Leonardo da vinci, Youth for Europe ve ilgili konularda bilgi ihtiyacını karşılayacak Eurydice, Enic, Naric, Arion isimleri altında organize etmiştir.

AB eğitim programları incelendiğinde akademik hareketliliğe çok önem verildiği görülür. Akademik hareketlilik eylemlerinde UNESCO’nun çalışmaları dikkati çekmektedir. Bilginin evrenselliği ve nesillere doğal bir miras gibi aktarılabilmesi oldukça önemlidir. Ancak özellikle son yıllarda artan bilgi

yoğunluğuna rağmen bilgiye ulaşım çabaları yetersiz kalmıştır. Buna karşın bilginin yenilenmesi yeni teknolojilerin kullanılmasını zorunlu kılmıştır. İşte bu sorunlar ışığında bilgiye ulaşım olanaklarının zorlanması amacıyla akademik hareketlilik eylemleri planlanmıştır. UNESCO'nun 1996-2001 yıllarını kapsayan orta vadeli stratejisinde akademik hareketlilik teşvik edilmekte, diploma ile edinilen becerilerin tanınması için girişimlerde bulunmaktadır. UNESCO, diploma denkliklerinin sağlanması amacıyla 11 Nisan 1997'de Avrupa Konseyi ile beraber 36 ülkenin katılımıyla Lizbon anlaşmasını imzalamıştır. Türkiye bahsi olunan bu anlaşmayı imzalamamış, imzalayan ülkelerden sadece Azerbaycan, Estonya ve İsviçre kendi parlamentolarında onaylamışlardır. Lizbon anlaşmasında katılımcı ülkelerden özellikle şu maddelerde anlaşılması istenmiştir (Arı Hareketi, 2001; DEÜ, 2002):

- İlk ve Ortaöğretim sürelerindeki değişikliklerin giderilmesi
- Teorik olmayan konularda Ortaöğretim programlarındaki farklılıkların giderilmesi
- Ülkelerin genellikle kendi eğitim sistemlerinin en iyi olduğunu vurgulayarak uzlaşmayı kabul etmemesinden doğan anlaşmazlıkların giderilmesi

Avrupa'daki çeşitli kurum ve kuruluşlar, diploma ve derecelerin tanınması yolunda çalışmalar yapmaktadır. Bu kuruluşlar şunlardır:

Avrupa Birliği, Avrupa Konseyi ,UNESCO'nun Avrupa Bölgesi (CEPES-European Centre for Higher Education)

İskandinav Bakanlar Konseyi (Nordic Council of Ministers)

AB eğitimin kalitesi, süresi ve uluslar arası tanınırlığı konusunda OECD ile birlikte çalışmalar yürütmektedir. Bu çalışmalar kapsamında yükseköğretim sistemlerindeki farklılıkların giderilmesi ve ortak bir eğitim sistemi teşekkülü için 25 Mayıs 1998 tarihli Sorbon Deklarasyonu ve 19 Haziran 1999 tarihli Bolonya Deklarasyonu önemli temel taşları olarak kabul edilmektedir (YÖK, 2002).

Uygulanan AB eğitim programları, gelecek yıllarda ortak Avrupa fikrini hayata geçirecek gençleri eğitmeyi planlamaktadır. Bunun yanında bilgi iletişim platformları yoluyla yeni pazarlar ve iş olanakları yaratılarak, daha etkin bir rekabet gücü oluşturulmaya çalışılmaktadır. AB eğitim programları Tablo 1’de görülmektedir.

Tablo 1: AB Ülkeleri Eğitim Programları

Projenin Adı	Konusu
Comenius (Okul Eğitimi)	- Okul işbirliği projeleri - Okul personelinin eğitilmesi - Bireysel eğitim bursları - İşbirliği projeleri - Networks (Bilgi Ağı)
Erasmus(Yüksek Öğretim)	- Avrupa’daki üniversiteler arası işbirliği - Öğretim elemanı ve öğrenci hareketliliği - Erasmus’a yönelik ağ sistemleri - Networks (Bilgi Ağı)
Grunthvig(Yetişkin eğitimi)	- Avrupa işbirliği projeleri - Öğrenme işbirliği - Yetişkin eğitiminde yapısallaşma, - Bireysel gelişim bursları - Networks (Bilgi Ağı)
Lingua(Dillerin öğretimi ve öğrenimi)	- Dil öğretimini geliştirme - Araç-gereç geliştirme

Minerva(açık ve uzaktan eğitim)	Eğitim alanındaki bilgi ve iletişim teknolojileri
Socrates II	- Eğitim kaynaklarına hızlı ulaşım - Birlik ülkelerindeki ortak kültürel değerlerin geliştirilmesi - Eğitimde yeni yaklaşım ve teknolojilere destek
Leonardo da Vinci II (Mesleki Eğitim)	- Yaşam boyu Eğitim - Dil becerilerini geliştirme - Mesleki eğitimi geliştirme projeleri - Personel hareketliliğini destekleme - Bilgi ve becerilerin iş yaşamına uyumunu sağlama
Tempus III (Yüksek Öğretim)	- Orta ve batı Avrupa ülkeleri ile yükseköğretimde yeniden yapılanmada işbirliği - Öğrenci değişim projeleri - Üniversite yönetimi, bilgi ağı v.b. konularında işbirliği, projeler, destek programları
Youth	- Farklı ülkelerdeki gençler arasındaki iletişim - Yeteneklerinin geliştirilmesi, yaşam boyu öğrenme çalışmaları - Bilgi Avrupa'sının oluşturulması

(European Commission, 2000_A; European Commission, 2000_B; Duman, 2001; Kısakişrek, 2001; Tuncer ve Taşpınar, 2002).

AB eğitim programlarına temel teşkil eden dayanaklar Şubat 1973'te sunulan Janne raporuyla tartışılmaya başlanmış, Komisyonun Ocak 1973'te aldığı bir kararla yürütülecek hizmetlerden biri olarak kabul edilmiştir (Arıman, 1996: 15). 90'lı yıllara gelindiğinde ise komisyon kararları ve proje destekleri yoluyla eğitime özel bir önem verilerek, üye devletlerin alınan bu kararları uygulamaları istenmiştir (Duman, 2002). AB eğitim programlarında dikkati çeken bir başka konu yaşam boyu öğrenme “Lifelong learning” eylemidir. Bu eylem kapsamında Avrupa vatandaşlarının sürekli ve programlı bir eğitim sürecine aktif katılımı amaçlanmaktadır.

Bu alanda çalışmalar yürüten bir başka kurum da Avrupa Komisyonudur. Avrupa Komisyonunun beceri ve hareketlilik ile ilgili eylem planları incelendiğinde aşağıdaki başlıklara önem verildiği görülür (European Trade Union Confederation, 2002)

- Eğitim, endüstri ve mesleki rehberlik arasındaki ilişkileri güçlendirmek, mesleki tanınma sistemlerini düzenlemek
- Yaşam boyu eğitimi geliştirmek ve bu alandaki yenilikçi (buluşa yönelik) şirketleri ve organizasyonları desteklemek
- Sosyal güvenlik çalışmaları kapsamında sigorta sistemleri tasarlamak, emeklilik haklarının transferi konusunda çaba sarf etmek.
- Vergi sistemlerindeki ücret mekanizmalarını ve faydalı projeleri geliştirmek.
- Piyasa koşullarından kaynaklanan problemleri çözümlemek.
- ECT (Avrupa Kredi Transfer) sistemini kullanarak Bologna deklarasyonu uyarınca öğrenci ve öğretmen hareketliliğini sağlamak.
- Yapılacak anlaşmalarla ulusal yeterlik sınırlamalarını kaldırmak, düzensiz mesleklerdeki yeterlik sınırlarını tayin etmek.

- Göçmenlerin üye ülkelere adaptasyonunu sağlamak (sosyal ve ekonomik ilkeler)
- Eğitim ve mesleki yeterlik alanlarında bilgi ağları kurarak hareketlilik eylemleri tasarlamak.
- Kalifiye olmayan çalışan sayısını azaltmak, uzmanlık eğitimlerinin çeşitliliğini ve oranını arttırmak
- EURES (Mesleki Tanınma Servisi) servislerini modernize ederek mesleki sınıflandırma ve AB ülkelerindeki var olan sistemleri karşılaştırmak.
- Bilginin hareketliliği uyarınca kampanyalar, konferanslar, seminerler v.b. düzenlemek.
- Yaş ayrımı yapılmaksızın bütün vatandaşlar becerilerini geliştirme yönündeki faaliyetlere rahatlıkla ulaşabilmeli, beceri transferi ve şeffaflık için yeni araçlar geliştirmek.
- Özellikle az gelişmiş yörelerde yaşayanlara yönelik insan kaynaklarını geliştirme çalışmalarına öncelik verilmesi, tüm vatandaşların yerleşme ve hareket özgürlüğü bağlamında çalışma koşullarını iyileştirmek.
- Özellikle genç kadınlar arasındaki mühendislik ve bilgi iletişim teknolojilerine ulaşımı yaygınlaştırmak, e-ticaret becerilerini geliştirmek ve tanımlamak.
- Yabancı dil becerilerini kazandırma, formal ve informal öğrenmeyi Avrupa boyutunda tanımlamak (yetenekte açıklık yönelimi).

AB eğitim programları kapsamında serbest dolaşıma büyük önem verilir. Serbest dolaşım eylemleri kapsamında işgücünün ülkelerarası hareketliliği ve eğitim

isteğinin farklı ülkelerde yürütülebilmesi mümkün kılınmıştır (Tübitak, 1996). Serbest dolaşım kavramı mesleki eğitimin yapılması, mesleki yeterliklerin tanınması ve mesleklerin icrası konularında AB'nin hareket noktasını oluşturmaktadır (Çavdar, 2002). AB eğitim programlarından Socrates programının amaçlarından biri Yüksek öğretim kurumlarında görev yapan öğretim elemanları ve öğrencilerin uluslararası hareketliliğini sağlamaktır (Tuncer ve Taşpınar, 2002). Ayrıca istihdam edilebilirlik şartları yeniden belirlenerek, eğitimsel anlamda tanınırlık kavramı ortaya atılmış ve bu alanda belli kriterler oluşturulmaya çalışılmıştır. Bu kriterler kapsamında diplomalı ve yeterli becerisel eğitime sahip bireylerin istihdamı önem kazanmış, meslek standartları konusunda ölçütler belirlenmiştir. Avrupa sosyal yardım fonunca finanse edilen ve AB ülkelerinde yaşayanların niteliklerinin (Euroqualification) belirlenmesine yönelik olarak sektörel düzeyde uygulanmasını amaç edinen projeler AB'nin bu alandaki eğilimine kanıt olarak gösterilebilir (Çavdar, 2002). AB'nin akademik programların akreditasyonu konusundaki kabulleri ise şunlardır (Tübitak, 1996).

1. Aranılan nitelikler :

- Müfredatlar esnek olmalı, diğer disiplinlerin tanınmasına olanak sağlamalıdır.
- Proje denetimi ve değerlendirilmesinde sanayi ile işbirliğine gidilmelidir
- Programlar, mezunları sosyal, idari ve topluma karşı sorumluluk konularında bilgilendirmelidir.
- Programlar açıkça tanımlanmalı ve ulaşılabilirlik.
- İmtiyazlı Mühendis (Chartered Engineer) adayının sahip olması gereken tasarım ve imalat kavramları, yasal mevzuat bilgisi ve mühendislik problemleri ile baş edebilecek bir güven verilmelidir.

- Programlar üstün nitelikli öğrencileri çekebilecek düzeyde nitelikli hazırlanmalı, gruplar arası farklar giderilmeli, eğitim ve mesleki etkinlikler arasında köprü görevi yapan projeler, kişisel girişimler ve karar verme öğeleri içermelidir.

- Öğrencilerin başarısı, hem bireysel potansiyel hem de sanayi açısından performans göstergesi olmalıdır.

2. Aranılan özel nitelikler,

- Öğrenci kalitesi.
- Personel kalitesi.
- Ders kalitesi (programın ana öğeleri (hedefler ve felsefe, yapı ve içerik))

3. Ayrıca,

- Başarının (performans ölçütleri) değerlendirmesi,
- Sanayi ile tanışıklık (becerisel, bilgisel),
- Kurum tarafından sağlanan ortam ve olanaklar akreditasyon için önemli basamaklardır.

4. Akreditasyon süreci,

- Başvuru ilgili programı yürüten bölüm ile başlar, bölüm gerekli belgeleri Oda'ya iletir,
- Ön inceleme sonrasında akademik toplumu ve sanayiye eşit oranda temsil eden bir akreditasyon jürisi (panel) kurulur,
- Bu jüri kurumu ziyaret eder, akademik personel ile programların amaçları konusunda detaylı görüşmeler yapar,
- Jüri ziyaretin sonunda ilk izlenimlerini personele aktarır,

- Ayrıntılı bir rapor hazırlanarak Oda'nın akreditasyon komitesine sunulur. Gizli tutulan rapor üzerinde komitece varılan karar Yeterlik Kurulu'na iletilir,
- Akreditasyon kararı, eleştirilerle birlikte kuruma gönderilir,
- Akreditasyon en çok beş yıllık bir dönem için verilir.
- Kararın olumsuz çıkması durumunda, iyileştirme çalışmaları için mezuniyet aşamasındaki öğrencileri korumak üzere kuruma iki yıllık süre tanınır. Bu dönemin sonunda ikinci bir ziyaret yapılır,

Avrupa boyutundaki eğitim çalışmalarının temelinde tüm alanlarda belli standartlar oluşturma çabası vardır. Bu konudaki çalışmalar açısından CEDEFOP'un işlevinden söz etmekte yarar vardır. Topluluk içinde mesleki eğitimin geliştirilmesi ile ilgili çalışmalar yapan CEDEFOP (The European Centre for the Development of Vocational Training), Bakanlar konseyinin 10 Şubat 1975 tarihli kararıyla kurulmuştur. CEDEFOP'un çalışma programları yetenek ve öğretim sistemi eğilimleri olmak üzere iki ana alana odaklanmıştır (European Commission, 2000_A). CEDEFOP, EURYDICE (The European Education Information Networks) ile beraber Avrupa Birliği'nin öğretim sistemi başlangıcı ve eğitim yapılarına ilişkin çalışmalar yürütmektedir (Tanrıyar, 2002). Avrupa Birliği, eğitim alanında özellikle Mesleki Eğitimi Geliştirme Ofisi (CEDEFOP) odağında Avrupa Eğitim Vakfı (ETF) ve diğer kurum, sivil toplum örgütlerinin ortak çalışmalarıyla yeni hedefler belirlemektedir. Meslek standartları yoluyla eğitimsel anlamda kontrol altına alınan mesleki gelişim, sınav ve belgelendirme sistemleri vasıtasıyla uluslar arası tanınırlık niteliğine kavuşturulmaktadır. Bu açıdan bakıldığında meslek standartlarını belirleme sistemini sınav ve belgelendirme sistemleriyle birlikte ele alınması gerekmektedir.

Sertifikasyon veya daha bilinen adıyla belgelendirme pek çok açıdan teşebbüsler ve eğitim yapılanmaları için yeni yüzyılın temel taşlarından biri olarak

kabul edilmektedir. Gelişmiş ülkeler işveren, hükümet organları ve eğitim taraflarını nitelikli bir sertifikasyon için organize etmeye çalışmaktadırlar. Sertifikasyon sisteminin eğitim ve öğretim sistemi, işverenler ve bireyler için önemi şunlardır (Bertrand, 2003).

a) Eğitim ve Öğretim Sistemi Açısından Önemi: Öğretimde kaliteyi garanti eder ve eğitimin sonraki düzeylerine erişim olanağı sağlar.

b) Bireyler Açısından Önemi : Öğretimde yatırımları teşvik eder. Öğretim başlangıcında ve iş ortamında diğer personellere oranla daha elverişli fırsatlar sunar.

c) İşverenler Açısından Önemi : Halkın yetenek ve becerilerindeki tecrübesizliği önler. Ayrıca;

1. Meslek Tipine Göre: Mesleki faaliyetleri düzenler.
2. Piyasa Koşullarına Göre : Çalışanların piyasa koşullarına göre hareketliliğini kolaylaştırır.

Sertifikasyon sistemi çalışanların işyerlerinde kalıcı olmasını sağlayarak sosyal ve ekonomik açılardan da avantajlar sunar. Toplumsal açıdan sertifikasyon sisteminin yararları ise, eğitim fırsatlarının bölgelere yayılmasını sağlaması, çalışanların yeterli düzeyini arttırarak ekonomik anlamda rekabet şansını yükseltmesi ve uluslar arası hareketliliği kolaylaştırmasıdır. Bertrand'a göre sertifikasyon konusunda kabaca üç temel fayda söz konusudur. Bunlar;

1. Bireysel olarak bilgiye nasıl hükmedileceği danışılarak, iş ayrıntıları belirlenir. Bu deneyimler diğer iş ortamlarına da rahatlıkla taşınabilir.

2. Alınan rehberlik direktifleri doğrultusunda mesleğe ait sabit yargılar belirlenir.

3. Özel görev veya işin yerine getirilmesi için gerekli yetenek ve gereksinim tayin edilmiş olur.

Sektörlerde yaşanan değişimler genelde teknoloji kökenli olduğundan işgücünün bu değişime ayak uydurabilmesi sanayi toplumunun bir gereğidir. İşgücünün bu hızlı değişime vereceği yanıt ise eğitim düzeyi ve beceri potansiyeli ile açıklanabilir. OECD ülkelerinde çalışanların eğitim düzeylerin sürekli bir artış içinde olduğu görülmektedir. Bu ülkelerde artan eğitim düzeylerine paralel olarak çalışanların maddi ve sosyal açılardan desteklenmesi, statik becerilerine dinamikleştirmeleri için fırsatlar tanınması ve gittikçe karmaşılaşan teknolojiye ayak uydurmaları için önlemler alınmaktadır.

Mesleki alandaki araştırmalar genelde deneysel çalışmaları içerir. Bu deneysel çalışmaların özünde ise meslek ve eğitim ilişkisi yer almaktadır. Günümüzdeki sınıflama sistemlerinin temelinde de bu deneysel araştırmaların etkisi vardır. İş başı eğitimleri, temel eğitim ve zaman içinde talep edilen yeni becerilere uyum mesleki kurumların öncelikli önem vermesi gereken konulardır. ISCO-88'de yer alan meslekler çeşitli alt sınıflamalarla desteklenmiştir. Bu sınıflamalardan biri de beceri ve yaka rengi sınıflamasıdır. Bu sınıflamaya göre beceri düzeyi dört bölümden oluşmaktadır. Bunlar (Colecchia ve Papaconstantinou, 1996);

1. Beyaz Yakalı (Yüksek Beceri- WCHS) : Millet meclisi üyeleri, üst düzey memurlar ve yöneticiler (Grup1), Profesyonel meslekler (Grup2), Teknisyenler ve ortak çalışma alanına sahip meslekler (Grup3).

2. Beyaz Yakalı (Düşük Beceri- WCLS) : Tezgahtarlar veya katipler (Grup4), mağaza ve market satış elemanları (Grup5).

3. Mavi Yakalı (Yüksek Beceri- BCHS) : Tarım ve Balıkçılık çalışanları (Grup6), gemi veya uçaklarla ilgili ticari meslekler (Grup7).

4. Mavi Yakalı (Düşük Beceri- BCLS) : Fabrika ve makine operatörleri, montajcılardır (Grup9).

AB üyesi ülkelerde çeşitli VET (Vocational Education and Training) sistemleri kullanılmaktadır. Dünya ölçeğindeki VET sistemlerinden en çok kullanılanlar ise şunlardır (Hövels, 2003)

1. Bürokratik veya Okul Merkezli Model (Fransa kısmen Hollanda): Bu modelde firmalar mesleki eğitimdeki nitelik veya nicelikten yeterince etkilenmez. Merkezi bir planlamayla firmaları etkili kılmak mümkündür.

2. Liberal Anglo-Saxon Model (USA, İngiltere ve Kısmen Japonya): Bu model eğitime girişin üzerinde durur. Dolayısıyla iş piyasalarıyla doğrudan ilgilidir. Mesleki eğitimdeki pedagojik eksiklikler sınırlı olsa VET'i etkiler. Bu modelin önemli bir özelliği öğrencilerin piyasa şirketlerinde çalıştırılmasıdır. Bu modelin dezavantajları ise, yeterlik konusunda yeterince açık olmayışı ve sosyal eşitsizlikleri çoğaltması riskidir.

3. Dual Model (Almanya, Avusturya ve Danimarka) : Dual modelde bürokratik ve liberal modeller arasında denge sağlanmaya çalışılır. Dual modeldeki esas amaç, okul ve firmaların farklı altyapılarda işbirliklerini sağlamaktır. VET kursları düzenlenerek sosyal ortaklar ve hükümetlerce desteklenir. Eğitimlerin teorik kısmı hükümetin, pratik kısmı şirketlerin sorumluluğudur. Dezavantajları ise VET kurslarına adaptasyonu uzun zaman alması, staj yapılacak yerin temin problemleri

örnek olarak gösterilebilir. Buradaki her üç modelde de sağlanması gereken koşullar vardır. Bunlar;

a. Politik (siyasi)- Organizasyon Çatısı Boyutu: Gençleri yeterli kılma sorumluluğu nasıl ve kimin tarafından sağlanacaktır sorusuna cevap aranmalıdır. Kişisel öğrenme, organizasyon, finansman, işbirliği ve kontrol konularında yetkili organların açıkça tayin edilmesine ihtiyaç vardır.

b. Öğretici Öğretim Programı boyutu : Öğrenme işlemindeki öğretisel ve metodolojik prensipler, piyasa koşullarına göre nasıl ve ne kadar hazırlık yapılacağı, eğitim ve öğretim faaliyetlerinde ne kadar profil belirleneceği tayin edilmelidir.

c. Durumsal - Okuldan Çalışmaya Geçiş Boyutu: Eğitim sisteminden çıkan gençlerin dünya ölçekli iş olanakları nedir sorusu cevaplanmalıdır. Okullardaki genel eğitim sonrasındaki faaliyetler, iş öncesi yönlendirme kursları ve staj konularında araştırmalar yapılmalıdır.

Bu üç durumu çeşitli boyutlara ayırmak mümkündür. Tablo 2’de de görüldüğü gibi yukarıdaki her bir boyut için analitik bir yaklaşım geliştirilmiştir.

Tablo 2: AB ülkeleri VET Boyutları

Boyut 1	Boyut 2	Boyut 3
Üstün Nitelikli Bireyler	Referans Çerçevesi	Durumsal Evre
a) Çalışma piyasası bölümleri	a) Görev/ Firma	a) Doğrudan genel eğitim sonrası
b) Durum	b) Disiplin/bilgi	b) Çalışma piyasası sonrası okul uyumu
c) Diğer kişiler (İşbirliği veya rekabet)	c) Meslek (İş)	c) Firmalardaki çıraklığa paralel olarak genel eğitim sonrası

(Hövels, 2003)

Tablo 2’deki bilgiler ışığında İngiltere, Fransa ve Almanya VET sistemini aşağıdaki sıraya göre tanımlayabiliriz.

Tablo: 3 İngiltere, Fransa Almanya VET sistemleri

İngiltere	Fransa	Almanya
Boyut 1a, Boyut 2a, Boyut 3b	Boyut 1a, Boyut 2b, Boyut 3b	Boyut 1c, Boyut 2c, Boyut 3c

III.2. AB Ülkeleri Mesleki Eğitim Programları

III.2.1. Leonardo Da Vinci

Program, AB'nin mesleki öğretim politikalarının uygulanmasında kullandığı bir araçtır. Leonardo Da Vinci programı, Maastricht Anlaşmasının 127. maddesine dayanmaktadır. Program kapsamında her yıl 720 civarında proje uygulamaya konulmaktadır. Projelere mesleki öğretimle ilgili olarak üniversiteler, öğretim merkezleri, ticaret odaları, işletmeler ve sivil toplum kuruluşları katılmaktadır. Leonardo Da Vinci programı çerçevesinde desteklenen projeler için 1995 – 2000 yılları arasında 720.000.000 Euro'luk kaynak tahsis edilmiştir. 2000 – 2006 yıllarını kapsayan Leonardo Da Vinci programı çerçevesinde yaşam boyu öğrenme, AB dillerinin öğretimi, iş hayatındaki değişime uyum, gençlerin ve yetişkinlerin iş piyasasına uyumuna yardım, AB ülkeleri mesleki öğretim sistemlerinin karşılaştırılmalı analizi ve incelenmesiyle ülkeler arası bilgi ağı kurulması gibi konulara öncelik verilmesi planlanmıştır (Sezgin, 2001: 43).

Leonardo da Vinci programı kalitenin yükseltilmesi, yenilikçiğin teşvik edilmesi ve mesleki eğitim sistemlerinin ve uygulamalarının Avrupa boyutunun desteklenmesi ile bağlantılı olarak uluslararası işbirliği için bir çerçeve oluşturmaktadır. “Yenilikçiliğin ve deneylere girişiminin bir laboratuvarı” olması sebebiyle bu program çok farklı ve karışık alanları, sektörleri ve yaklaşımları kapsamaktadır. Programın kendine özgü bir özelliği de üniversite araştırma yapan öğrencilerden işsizlere ve sosyal bakımdan ihmal edilmiş olan kişilere uzanan çok geniş bir yelpaze üzerinde yer alan katılımcılara açık olmasıdır.

Bu program iki ana unsura göre yapılandırılmıştır: hareketlilik önlemleri ve pilot projeler. Özellikle genç insanlara ve eğitimden sorumlu olan kişilere yönelik olarak belirlenmiş olan hareketlilik önlemleri aracılığı ile program çalışma yaşamını başarılı biçimde uyum sağlayabilmek için gerekli olan bilgi, yetenek ve becerilerin elde edilmesini teşvik etmektedir. Pilot projelerin amacı eğitim ürünlerinin, aletlerinin ve yöntemlerinin geliştirilmesidir. Programın her iki unsuru da ana hedef

olan katılımcı ülkelerde mesleki eğitim sistemlerinin daha iyi hale getirilmesi üzerine odaklanmıştır. Bu husus ise yenilikçiliğin desteklenmesi ve bunu takiben de elde edilmiş olan program sonuçlarının ulusal sistemlere ve uygulamalara dahil edilmesidir.

III.2.2. Socrates

Socrates Avrupa Birliği'nin genel eğitim alanındaki eylem programıdır. Program aşamalar halinde planlanıp uygulamaya konmaktadır. Programın ikinci safhası 1 Ocak 2000 - 31 Aralık 2006 dönemini kapsamakta ve 1995-1999 döneminde elde edilen tecrübeler ve başarılar üzerine bina edilmiş bulunmaktadır.

SOCRATES Avrupa Birliği Antlaşmasının 149 ve 150. maddelerine dayanılarak hayata geçirilmiştir. Söz konusu maddelere göre, Birlik üye devletlerle yakın işbirliği içinde, bir dizi eylemi uygulamaya koyarak eğitimde kalitenin geliştirilmesine katkıda bulunacaktır. Antlaşma, aynı zamanda, Birliğin bütün vatandaşlarının hayat boyu öğrenme imkanlarını geliştirme taahhüdünü de içermektedir.

SOCRATES programı aşağıdaki türden faaliyetleri desteklemekte ve programın değişik eylem alanlarında (alt program) çeşitli şekillerde hayata geçirilmektedir:

- Avrupa'da, eğitim alanında insanların ülkeler üstü (ülkeler arası) hareketliliği,
- Eğitim alanında yeniliği ve kaliteyi artırmayı hedefleyen, ülkeler üstü işbirliği ve ortaklıklara dayanan projelerin geliştirilmesi,
- Yabancı dil yeteneklerinin geliştirilmesi ve farklı kültürlerin anlaşılması,
- Eğitimde bilgi ve iletişim teknolojilerinin kullanımı,
- Karşılıklı bilgi, tecrübe ve iyi uygulama örneklerinin aktarımını kolaylaştıran ülkeler üstü işbirliği ve iletişim ağı,

- Eğitim sistemleri ve politikalarının karşılaştırmalı olarak incelenmesi ve gözlenmesi,
- Karşılıklı bilgi değişimi ile yeniliklerin ve iyi uygulama örneklerinin yayımına yönelik faaliyetler,

Socrates Programı sekiz eylem alanından (alt program) oluşmaktadır ve özet olarak aşağıdaki türde faaliyet/projelerle uygulamaya geçirilmektedir.

a. Erasmus: Yüksek Öğretim

Üniversite lisans ve lisans üstü (doktora dahil) eğitimi, bu alanda işbirliğini ve karşılıklı öğrenci değişimini konu alan alt program

- Yükseköğretim kurumları arasında Avrupa boyutunun teşviki amaçlı ortak projeler ve programlar,
- Üniversite öğrencileri ve öğretim elemanları için mübadele bursları ,
- Akademik Uzmanlık Ağları (Thematic Networks) ,

b. Comenius: Örgün Eğitim - Üniversite Öncesi Okul Eğitimi

- Avrupa eğitim projelerinin geliştirilmesine yönelik okullar arası işbirliğinin ve ortaklığın geliştirilmesi,
- Okullar arası iletişim ve işbirliği ağlarının oluşturulması ,
- Öğretmenler için meslek içi ve öncesi kısa süreli eğitim imkanları,
- Örgün eğitim personelinin eğitimi için imkanlar,

c. Grundtvig: Yaygın Eğitim - Yetişkin Eğitimi ve Hayat Boyu Eğitim

- Ülkeler üstü işbirliği projeleri,
- Öğrenme amaçlı işbirliği ve ortaklıklar
- Yaygın eğitim personelinin kısa süreli eğitim amaçlı olarak ülke dışına hareketliliği,
- Uzmanlık alanı (thematic) ve proje amaçlı ağların kurulması

d. Minerva: Açık - Uzaktan Eğitim ve Eğitimde Bilgi ve İletişim Teknolojileri-ICT)

- Eğitim alanında veya eğitim üzerinde etkisi olan diğer alanlarda yeniliklerin anlaşılması amaçlı projeler,
- Eğitim alanında, özellikle yenilik getiren, özgün ve yeni yöntemlerin ve kaynakların tasarlanması, geliştirilmesi ve test edilmesi amaçlı projeler
- Eğitime erişim ve bilginin yayımı imkanlarının geliştirilmesi, yaygınlaştırılması amaçlı projeler,
- Açık-Uzaktan eğitim ve eğitimde bilgi teknolojilerinin kullanımı alanlarından karşılıklı bilgi ve tecrübe değişimine yönelik çalışmalar,

e. Lingua: Avrupa Dilleri Eğitimi

- Dil öğreniminin öneminin kavranmasına ve desteklenmesine yönelik faaliyetler (bilgilendirme kampanyaları, yarışmalar, ödüller, özel çalışma ve incelemeler, dil becerilerinin tanınmasına yönelik programlar, dil eğitim kurumları arasında iletişim ve işbirliği ile bilgi alışverişini artırma amaçlı çalışmalar ve projeler, bu alanda düzenlenen toplantı, seminer, konferans vs.

ile uzmanlık yayınlarının desteklenmesi, akademik uzmanlık ağlarının oluşturulması),

- Dil öğretimi ve yabancı dil becerilerinin değerlendirilmesi araçlarının geliştirilmesi (dil eğitim müfredatında yenilikler getiren, bu alanda yeni eğitim materyalleri geliştiren, dil becerilerini ölçme amaçlı yeni yöntemler ortaya çıkaran, dil eğitimi için yeni görsel ve işitsel malzemeler geliştiren ve özellikle kendi kendine dil öğrenme amaçlı yeni yöntemler ve sistemler sunan projelerin desteklenmesi),

f.Observation and Innovation- Eğitim Sistemleri / Politikalarının İzlenmesi ve bu alanlarda Yenilik

- Diplomaların, mesleki niteliklerin ve eğitimde geçirilen sürelerin karşılıklı tanınmasına yönelik faaliyetlerin, çalışmaların, incelemelerin, pilot projelerin ve bilgi alışverişinin desteklenmesi, Ulusal Akademik Tanıma ve Bilgi Merkezleri (NARIC) Ağı faaliyetleri,
- ARION: Eğitim alanında karar alıcılar, yöneticiler ve uzmanlar için karşılıklı araştırma ziyaretleri programı ,
- Eurydice: Avrupa Eğitim Sistemleri ve Politikaları Bilgi Ağının bütün faaliyetleri,
- Eğitim sistemlerinin ve politikalarının analizi ile eğitimde kalitenin değerlendirilmesi konularında çalışan kurum ve kuruluşlar arasında ilişkilerin artırılması ve ağlar oluşturulması,
- Ortak eğitim politikası amaçlı her türlü çalışma, inceleme, pilot proje, seminer, uzman değişimi gibi faaliyetlerin desteklenmesi,

g. Joint Actions: Diğer Avrupa Programları ile ortak eylemler

- Mesleki eğitim ve gençlik programları ile işbirliği ve ortak proje imkanlarının geliştirilmesi,

h. Accompanying Measures: Diğer Eylem Alanlarında Yer Almayan Destek Tedbirleri

- SOCRATES hakkında genel bilgilendirme ile bilinç oluşturma ve artırma amaçlı faaliyetler,
- SOCRATES programının uygulanmasında etkinliği artırmaya ve engelleri kaldırmaya yönelik faaliyetler (örneğin proje yönetimi konusunda eğitim faaliyetleri) ,
- Eğitim alanında işbirliğinin etkisinin maksimize edilmesi ve olumlu sonuçlarının yayımlanmasına yönelik çalışmalar,
- SOCRATES eylem alanları arasında sektörler üstü sinerjinin geliştirilmesi,
- SOCRATES'in fırsat eşitliği, engellilerin haklarının korunması, kültürler arası eğitim ve ırkçılık, yabancı düşmanlığı ile mücadele gibi yatay önceliklerinin desteklenmesi (UA, 2006).

III.3. AB Ülkeleri Eğitim ve Mesleki Eğitim Sistemleri

III.3.1. Almanya Eğitim ve Mesleki Eğitim Sistemi

III.3.1.a. Alman Eğitim Sisteminin Tanımı

1. Almanya’da Eğitimdeki Nüfus ve Öğrenim Dili

“2002 yılında 29 yaşındaki ve 29 yaş altındaki insanların sayısı 26,761,235’ti (nüfusun %32,5’i) ve tam gün zorunlu eğitimde 8,962,815 genç insan vardı.Öğrenim dili ise genellikle Almanca’dır.

2. Almanya’da İdari Denetim ve kamu finansmanlı eğitimin oranı

2003 yılında, öğrencilerin % 94’ü devlet okullarına giderken geri kalan %6’lık kesim özel okullara gitmekteydi.

Almanya Federal Cumhuriyeti’nde eğitim sisteminin sorumluluğu Devletin federal yapısı tarafından düzenlenmektedir. Anayasaya (Grundgesetz) göre eğitim mevzuatı ve yönetimi esasen Länder’in (Milli Eğitim, Kültür İşleri ve Bilim Bakanlıkları’nın bölge temsilciliklerini, bölgesel makamlar (Bezirksregierung / Oberschulamt) ve daha alt düzey okul denetleme makamlarını (Schulamt) içeren bir sistem) sorumluluğundadır. Bu sistem özellikle okul sistemine, yüksek öğrenim ve yetişkin eğitimi/ sürekli eğitim sektörüne uygulanmaktadır. Federal hükümetin eğitimdeki sorumlulukları Anayasa (Grundgesetz)’da tanımlanmıştır. Bu sorumluluklar arasında yüksek öğrenim genel çerçevesi hakkında mevzuat, bireysel eğitim için mali destek, ve

genç akademik personelin terfisi konuları da yer almaktadır. Ayrıca Anayasa, eğitim planlama ve araştırmanın teşviki sektöründe olduğu gibi Federasyon ve Länder arasında belirli şekillerde işbirliği de sağlamaktadır.

Her Eyalette bulunan Okul denetleme makamları teftişten sorumludur ve okul sistemi içinde akademik, yasal ve personel denetimi görevini icra ederler. Her okulda eğitimle ilgili konulardan sorumlu olan bir öğretmenler kurulu ve okul yönetmeliklerine ve disiplin kurallarına karar veren bir okul konseyi (bu konsey öğretmenleri, aileleri ve öğrencileri kapsar) bulunmaktadır. Bu kurulların görevli yetkileri Länder içinde değişiklik göstermektedir.

Tüm genç nüfusun üçte ikisinin katıldığı İkili Sistemde (duales system) (hem iş yerinde hem okulda sunulan Mesleki eğitimde İkili Sistem) başlangıç eğitimi söz konusu olduğunda iş yerlerindeki eğitim firmalar, okuldaki eğitim ise Länder tarafından finanse edilir. İş yeri etkinlikleri, eğitime yönelik düzenlenmiş ulusal seviyedeki kuralları izlerken, okul-bazlı çalışmalar için bu kurallara göre uyarlanmış ve Länder tarafından kurulmuş bir öğretim programı bulunmaktadır.

İş yerinde mesleki eğitim kamu hukuku kurumları tarafından denetlenmektedir (örneğin; sanayi ve ticaret odaları, zanaatkarlar odaları, v.b.)

Okul Öncesi Eğitim

Pek çok Länder’de okul öncesi eğitim sorumluluğu sosyal bakanlıklarca üstlenilmiştir. 3 ila 6 yaş arasındaki çocuklar çoğunlukla özel kuruluşlar (esas olarak kiliseler ve sosyal yardım dernekleri) tarafından idare edilen ana okullarına (Kindergärten) gidebilirler. Bu okullar büyük kamu sübvansiyonlarından gelen ödeneklere ve diğer fonlara dayanmalarına rağmen ailelerden okula yardımda bulunmaları talep edilmektedir.

Tablo:4 Almanya’da Okul Öncesi Eğitim

2003	3 yaş	4 yaş	5 yaş
Okul Öncesi Eğitim	% 58,9	% 83,8	% 89,8

Tam Gün Zorunlu Eğitim**Evreler****Tablo:5 Almanya’da Tam Gün Eğitim**

Grundschule (ilk öğretim)	6 – 10 yaş (6 – 12, Berlin & Brandenburg)
Orta Öğretim Birinci Devre - Orientierungsstufe (farklı okul türleri içinde veya ayrı örgütsel bir birim olarak “oryantasyon” aşaması) - Gymnasium/ Realschule/ Hauptschule/ Gesamtschule/ Mittelschule gibi çok çeşitli eğitim dersleri sunan okul türleri	10 – 12 yaş 10/ 12 – 15/ 16 yaş
Orta öğretim İkinci Devre	15/ 16 – 18/ 19 yaş

Tam gün eğitim 6 ve 15 veya 16 yaş (eyalete bağlı olarak) arasındaki herkes için zorunludur ve yarı zamanlı eğitim ise 18 yaşını doldurmayanlar ve tam gün okula gitmeyenler için zorunludur.

Kabul Kriterleri

Genellikle, çocuklar 6 yaşından itibaren Grundschule'a kabul edilirler. İlk aşamada zorunlu eğitime tabi tutulan çocuklar bütün çocuklar için aynı olan yerel bir ilkokula girerler. İlk okuldan orta öğretim düzeyindeki okul türlerinden birisine geçiş söz konusu eyaletin mevzuatına bağlı olarak farklı yönetmeliklere tabi tutulur. Ortaöğretim birinci devrede devam edilen okul türüne aileler, ilk okul tarafından yapılan bir değerlendirmeyi esas alarak karar verirler. Çeşitli türlerdeki orta dereceli okullara kabul, öğrencilerin belli performans kriterlerini yerine getirmelerine veya eğitim makamlarınca verilecek bir karara tabi tutulabilir. Zorunlu eğitimin tamamı ücretsizdir.

Okul Gününün/ Haftasının/ Yılıın Süresi

Ders yılı, Ağustos'tan Temmuz'a kadar uzanan sürede 188 (5 günlük okul haftası) ve 208 (6 günlük okul haftası) gün arasında bir süreyi kapsamaktadır. Okul günü ve haftasının süresine her bir Länder kendisi karar verir. Okullar haftanın beş ya da altı günü açıktır (çoğunlukla sabahları). Her bir haftada ilk okul düzeyinde 19 – 28 ders saati, orta okul düzeyinde ise 28 – 30 ders saati bulunmaktadır. Bir ders 45 dakika sürer. 2002/ 2003 öğrenim yılında, yıllık minimum ortalama öğretim saati ilk öğretimde 698 saattir ve orta öğretim birinci devrede okul türüne bağlı olarak bu süre 875 ila 987 saat arasında değişmekteydi.

Sınıf Büyüklüğü/ Öğrencilerin Gruplandırılması

2002 yılında ilk öğretimde sınıf başına ortalama 22 öğrenci ve orta öğretim birinci devrede eyalete ve okul türüne bağlı olarak ortalama 24.5 öğrenci vardı. Öğrenciler genellikle yaşlarına göre gruplandırılmaktadır ve orta öğretim düzeyinde bazı derslerde ayarlama yapılmaktadır. Orta okul öğrencileri ayrı ayrı

ders öğretmenlerine sahipken , birinci sınıflarda tüm dersler için başlangıçta tek bir öğretmen vardır.

Öğretim programı denetimi ve içeriği

Länder bakanları öğretim programına karar verir, öğretme yöntemlerini tavsiye eder ve ders kitaplarını onaylarlar. İlk öğretimdeki temel dersler genellikle okuma, yazma, aritmetik, doğa ve sosyal bilimlerine giriş olarak Sachunterricht (meslek dersleri), sanat, müzik, spor ve dini eğitimi içermektedir. Ortaöğretim öğretim programı kurumun türüne bağlıdır. Ancak genellikle ilk öğretimdeki temel derslere devam edilir ve en azından bir yabancı dil ve doğa ve sosyal bilimler dersleri içerir.

Değerlendirme, ilerleme ve yeterlilikler

Yazılı sınavlara ve sözlü katılımlara dayalı sürekli değerlendirme tüm seviyelerde uygulanan evrensel bir uygulamadır. Öğrencilerden bir ders yılını tekrar etmesi istenebilir. Orta öğretim birinci devrenin sonunda uygun standartlara ulaşan öğrenciler mezuniyet belgesi alırlar. Pek çok durumda değerlendirme öğretmen tarafından yürütülür.

3.Almanya’da Ortaöğretim İkinci Devre ve Ortaokul Sonrası Öğretim

Eğitim türleri

Tablo:6 Almanya’da Eğitim Türleri

Aşağıdaki okul türlerinde Genel Orta öğretim İkinci Devre (Gymnasiale Obrestufe): Gymnasium/ Berufliches Gymnasium/ Fachgymnasium/ Gesamtschule	16 – 18/ 19 yaş
Mesleki eğitim	
Berufsfachschule (tam zamanlı mesleki okul)	15/ 16 – 18 yaş
Fachoberschule (tam zamanlı mesleki okul)	16 – 18 yaş
Barufsoberschule (tam zamanlı mesleki okul)	18 – 19 yaş
Duales system (İkili sistem: yarı zamanlı mesleki okul ve yarı zamanlı iş başı öğretim)	15/ 16 – 18/ 19 yaş

Kabul Kriterleri

Gymnasiale Oberstufe’a (Gymnasium’un üst seviyesi) kabul belli başarı standartlarını karşılayan orta öğretim birinci devre mezuniyet belgesi gerektirmektedir. Tam zamanlı mesleki eğitime kabul koşulları seçilen okulun türüne bağlıdır.

İkili sistem, sonuçlarına bakılmaksızın orta öğretim birinci devre okulundan mezun olan herkese açıktır.

Öğretim Programının Denetimi Ve İçeriği

Öğretim programı orta öğretim ikinci devre ve eğitim türüne uygun olarak çeşitlilik göstermektedir. Gymnsiale Oberstufe'taki öğrenciler şu 3 gruptaki derslerden seçim yapmak zorundadırlar: dil/ edebiyat/ sanat; sosyal bilimler; ve matematik/ doğa bilimleri/ teknoloji. Berufsfachschulen'deki mesleki programlar, mesleki derslerin yanı sıra Almanca, sosyal çalışmalar, matematik, doğa bilimleri, bir yabancı dil ve spor içermektedir.

İkili sistemdeki mesleki öğretim, ulusal seviyede düzenlenmiş öğretim kuralları (iş yeri unsuru) ve tüm ekonomik alanlarda Länder (okul – bazlı etkinlik) tarafından oluşturulan öğretim programı gereğince 350 meslek dalına yönelik olarak düzenlenmiştir.

Değerlendirme, İlerleme Ve Yeterlilikler

Abiturprüfung'u geçen öğrenciler yüksek öğretime girmelerine imkan sağlayan Zeugnis der Allgemeinen Hochschulreife'i alırlar. Tam gün mesleki okullardaki mesleki dersler öğrencileri belirli bir mesleğe hazırlar ya da bir yüksek öğretime (Zeugnis der Fachgebundenen Hochschulreife ve Fachhochschulreife) girmelerine imkan tanır. İkili sistemdeki adaylar ilgili yetkili organların (zanaatkarlar odaları, sanayi ve ticaret odaları, serbest meslek odaları veya diğer kamu hukuku kurumları) imtihan heyeti önünde bir final sınavını geçer ve yetkili organlardan bir mezuniyet belgesi alırlar. Buna paralel olarak Berufsschule, eğer öğrenci tüm derslerde asgari performansı gösterdiyse bir mezuniyet belgesi alır.

4. Almanya’da Yüksek Öğretim

Kurum türleri

Üçüncü düzey eğitim, bir mesleğe giriş için gerekli çalışma derslerini sunan yüksek öğretim kurumlarını ve diğer kuruluşları kapsamaktadır. Yüksek öğretim kurumları Universitäten (üniversiteler), ve eş değerdeki yüksek öğretim kurumlarını (Technische Hochschulen/ Universitäten, Pädagogische Hochschulen, Theologische Hochschulen), Kunsthochschulen (sanat kolejleri), Musikhochschulen (müzik kolejleri) ve Fachhochschulen (uygulumalı bilimler üniversiteleri) içermektedir. Bazı Länder’ler tarafından sunulan Berufsakademie yüksek okul kesiminin bir bölümünü oluşturur ve ikili sistemin ilkelerini korumak için Studienakademie’de yürütülen akademik eğitim ile uygulamalı şirket içi mesleki eğitimi birleştirir.

Giriş

Zeugnis der Allgemeinen Hochschulreife, bu belgeyi elinde bulunduranlara tüm yüksek öğretim kurumlarındaki bütün derslere ve ders alanlarına kabul edilme hakkını kazandırır. Zeugnis der Fachgebundenen Hochschulreife ise bu belgeyi elinde bulunduranlara bir üniversitede ya da eş değerdeki bir yüksek öğretim kurumunda belirli konuları çalışma hakkı verir. Sanat ve müzik kolejlerindeki çalışmalara kabul ise genellikle Zeugnis der Allgemeinen Hochschulreife belgesi ve sanatsal yeteneğin kanıtlanmasını gerektirmektedir. Fachhochschule ya da Berufsakademie’ye kabul için ön koşul ise ya Fachhochschulreife ya da Allgemeine/ Fachgebundene Hochschulreife’tir. Giriş koşullarını karşılayan tüm adaylar herhangi bir özel kabul prosedüründen geçmeksizin çalışmak için seçtikleri derse kayıt olurlar.

Eğer başvuran adayların sayısı belirli derslerde mevcut yer sayısını aşarsa yerler ulusal/ bölgesel düzeyde ya da ilgili yüksek öğretim kurumlarında

yapılacak olan seçme prosedürlerine göre tahsis edilir. Temel seçim kriterleri adayın aldığı ve yüksek öğretime giriş yeterlilik belgesine kaydedilen ortalama ders notu ile belgelerini alışı zamanları ve yüksek öğretim kurumuna başvurdıkları zaman arasındaki süredir. İlave kriterler şunlar olabilir: mülakatlar, yüksek öğretim kurumu tarafından yapılan seçim prosedürleri ve konuyla ilgili testler. 2005 yılından itibaren kamu tarafından finanse edilen yüksek öğretim kurumlarına giriş, bir mesleğe girişe yeterlilik sağlayan ilk akademik dereceye kadar ücretsizdir. Bu ayrıca ikinci bir akademik dereceye götüren birbirini izleyen derslerin alınması durumunda da uygulanır. Diğer taraftan, bu durum kayıt için idari ücretlerin ya da ek bir dersin alınması veya uzun dönemli öğrenciler için okul ücretleri olasılığının olmadığı anlamına gelmez.

Yeterlilikler

Yüksek öğretimdeki yeterlilikler izlenen dersin türüne ve uzunluğuna göre çeşitlilik göstermektedir. Bir üniversitedeki ya da eşdeğer bir kurumdaki çalışmalar bir akademik sınav (Diplom sınavı, Magister sınavı), devlet sınavı, dini sınav (din biliminde) veya sanatsal sınav ile son bulur. Yüksek öğretim sistemini 2 ana döneme dayalı derece sistemine uydurmak için, tüm yüksek öğretim kurumlarında 1998 yılından bu yana Lisans ve Yüksek lisans derecelerinde yeni bir mezuniyet sistemi uygulanmaktadır.

Fachhochschulen'deki çalışmalar Diplom (FH), lisans ve yüksek lisans dereceleri ile devam eder. Berufsakademien'de sınavlarını başarıyla tamamlayan öğrenciler Diplom derecesi (bu dereceye Berufsakademie için BA kısaltması eklenir) veya Lisans derecesi alırlar.

Universitäten (üniversiteler) ve eş değerdeki yüksek öğretim kurumları doktora derecesi verme hakkını kendilerinde bulundurmaktadır. Yüksek lisans derecesi veya yeterli Diplom (FH) derecesi olan Fachhochschule mezunları doktora çalışmaları için bir üniversiteye belirlenen ek koşulları da yerine getirdikleri takdirde kabul edilebilirler.

5. Özel İhtiyaçlar

Özel ihtiyaçların temel olarak sağlandığı yerler özel ihtiyaçlı çocuklara eğitim veren okullardır. Ancak, özel ihtiyaçlı çocuklar ve öğrencilerin yaygın eğitime dahil olmalarını teşvik etmek için programlar başlatılmaktadır. 2002 yılında, ilk ve orta öğrenimdeki tüm öğrencilerin % 4.8'den biraz fazlası ayrı okullara gitmekteydi ve özel ihtiyaçları olan öğrencilerin büyük kısmı belirli sınırlar içinde bulunan tesislerde bulunmaktaydı (özel eğitim ihtiyacı olan öğrencilerin % 13'ü). İkili mesleki eğitim sisteminde, özel öğrenme sorunları olan ya da sosyal olarak dezavantajlı olan gençler için yardım sağlanmakta ve bu da kanunla (Sozialgesetzbuch III) düzenlenmektedir (örneğin, iş başında eğitimde destek veya işyeri dışındaki kurumlarda mesleki eğitim). 2002 yılında, 1,62 milyon öğrencinin %8.8'i bu yardımı almıştır.

6. Öğretmenler

Tüm okul öncesi eğitim personeli orta öğretim ikinci devre düzeyinde eğitilir. İlk ve orta dereceli okul öğretmenleri üniversitelerde, sanat ve müzik kolejlerinde eğitim görürler ve genellikle 2 dersten ve eğitim bilimlerinin birinci ve ikinci Staatsprüfung (devlet sınavı) sınavını geçerler. İlkokul öğretmenleri genel derslere giren ve ortaokul öğretmenleri de belirli konularda uzmanlaşmış öğretmenlerdir. Öğretmenler genellikle eyalet tarafından istihdam edilir ve kanunlara göre devlet memuru statüsüne sahiptir.

III.3.1.b. Almanya'da Eğitimle İlgili Devam Eden Reformlar ve Tartışma Konuları

Alman devleti federal yapısının verdiği yetkiye dayanarak reform konusundaki tartışmalar hem Länder düzeyinde hem de Federal düzeyde yürütülmektedir. Her Länder bireysel olarak başlangıçta kendi eğitim sistemlerindeki reformların yürütülmesinden sorumlu olsa da

Kultusministerkonferenz (Eğitim ve Kültür İşleri Bakanları Konferansı) çerçevesinde tüm Länder’ler için önem taşıyan konularda ortak tavsiyeler yoluyla eğitim reformları hazırlamak için birbirleriyle işbirliği yaparlar. Federal hükümeti ve Länder’i ortak olarak etkileyen tüm eğitim reformlarından sorumlu olan tartışma forumu Bund – Länder Kommission für Bildungsplanung und Forschungsförderung’dur. (Eğitim Planlama ve Araştırmayı Teşvik Bund – Länder Komisyonu).Bu komisyonda Federasyon ve Länder Alman anayasasının 91b maddesinin hükümleri uyarınca işbirliği yapar. Federasyon ve Länder’in daimi danışma kurulları, yükseköğretim kurumları, bilim ve araştırmanın yapısı ve içeriğinin gelişimi konusunda tavsiyeler sunan Wissenschaftsrat’ı (Bilim Konseyi) da içermektedir.

Eğitim sisteminin tüm alanlarındaki reformlar konusunda devam etmekte olan tartışmalarda müzakere edilen noktalardan sadece bir kaç burada takdim edilebilecektir. Bu yüzden aşağıda yer alan genel açıklama, bölgeler üstü çıkarlar içeren, Federal düzeyde veya Bund – Länder organlarında uğraşılmakta olan ve oldukça fazla önem taşıyan reform planlarını gözler önüne sermektedir.

Hazırlık veya Planlama Aşamasındaki Reformların Durumları/ Önemli Alanları

- Okullarda Kalite güvencesi, Tüm Länder’i bağlayan eğitim standartlarının tanıtılması ve yaşam boyu eğitimin tüm aşamalarını kapsayan Alman eğitim sistemi konusunda Federasyon ve Länder tarafından düzenli bir raporlama sisteminin oluşturulması.
- Öğrencilerin sosyo – ekonomik altyapıları ve performansları arasındaki yakın ilişkinin azaltılması.
- Çocukları erken yaşta geliştirme ve bireysel desteği artırma.
- Tüm gün süren etkinlikler ve bakım sunan okulların sağlanması.

- Göçmen ailelerden gelen çocukları özellikle Almanca bilgisi konusunda ilerletme.
- Okuma, matematik ve fende okur yazarlığın ilerletilmesi.
- Geleceğe yönelik öğretmen eğitim programları şekillendirme.
- Yüksek öğretim kurumlarının özerkliğini değerlendirme, performansla ilgili finansman mekanizmaları, devlet memurları kanunu ile birlikte güçlendirme.
- Lisans ve Lisansüstü dereceleri olan 2 ana devreye dayalı yeni okuma sistemlerinin getirilmesi yoluyla Bologna Sürecinin uygulanması
- Almanya'nın eğitim sahası olarak uluslararası çekiciliğinin artırılması
- Yüksek öğretimde araştırma konusunda mükemmellik ağlarının yanı sıra uluslararası bağlamda rekabetçi ve oldukça etkin olan üniversitelerin geliştirilmesi.
- Yeni kuşak akademisyen ve bilim adamlarını teşvik etme
- Yüksek öğretim kurumlarına kabul prosedürlerinin (çalışma yerlerinin tahsisi) ıslah edilmesi.
- Yüksek eğitim ve öğretimde uzaktan öğrenme ve yeni medya araçlarının kullanılması
- İleri eğitim ve yaşam boyu öğrenmenin devam eden stratejik gelişimi
- Açık, esnek ve şirkete yönelik eğitim düzenlemelerinin ve yeni iş ve mesleklerin geliştirilmesi
- Deneysel eğitim araştırmalarının güçlendirilmesi

Reform Planlarından Etkilenen Eğitim düzeyleri şunlardır:

- Okul öncesi eğitim ve ilk öğretim
- Orta öğretim
- Üçüncü düzey öğretim

Reformların Nitel ve Nicel Hedefleri

Gün boyu etkinlik ve bakım sunan okulların kurulması ve geliştirilmesi

Almanya’da, yarım gün okul geleneksel öğretim şeklidir ve tam gün okullar halen istisnadır. Tam gün eğitimin genişletilmesi faaliyetlerinin eğitim reformları sürecinde kalıcı etkiler yaratması amaçlanmaktadır. Öğrencilerin bireysel desteği, sosyal alt yapı ve eğitimsel başarı arasındaki güçlü bağı kırmak için eğitim sürecinin merkezine doğru hareket edecektir.

Tam gün eğitimin kurulması ile şu amaçların başarılması hedeflenmektedir: tüm öğrenciler için bireysel destek, derslerin birleştirilmesi yoluyla eğitim ve öğretimde reform, ek teklifler ve boş zaman etkinlikleri, okulun sosyal, kültürel ve ekonomik çevreye entegre edilmesi, pedagojik personele nitelik kazandırma.

Geleceğe yönelik Öğretmen Eğitim Programları Şekillendirme

- Öğretmen eğitiminde etkililik ve profesyonelliğin sağlanmasına yönelik standartların uygulanmasına,

- Öğretmen eğitimi sırasında daha geniş kapsamlı uygulamalı oryantasyona,
 - Eğitimin teorik ve uygulamalı aşamaları arasındaki ilişkilerin artırılmasına,
 - Tanısal ve yöntemli rekabet hususunda öğretme uygulamasını geliştirecek önlemlere,
 - Yeni diplomalı öğretmenler için memuriyete geçme sürecinin özel önemine,
 - Resmi öğretmenlik eğitimi (Seiteneinsteiger) olmaksızın yüksek öğretim mezunlarının mesleğe kazandırılmasına,
 - Öğretmenlik mesleğinin imajının iyileştirilmesine,
- ilişkin yeni yaklaşımların geliştirilmesi.

Mesleki Eğitim Reformu

Eğitim Sözleşmesi

Şirket içi eğitim yerlerinin sağlanmasında sürekli olarak karşılaşılan gergin durum karşısında, Federal hükümet ve büyük ticaret birlikleri 2004 yazında Almanya’da “Meslek Eğitimi ve Vasıflı İşgücünün Geliştirilmesine yönelik Ulusal Sözleşme” yi (Almanya’da Nationaler Pakt für Ausibildung und Fachkräftenachwuchs) imzalamışlardır.

Bu sözleşmenin önemli noktaları şunlardır:

- Sanayi ve Federal hükümet kendilerini gelecek 3 yıl içinde eğitim fırsatlarını önemli derecede artırmaya adanmışlardır.

- Sanayi kendisine, gelecek 3 yılda şirket içi eğitim için toplam 90,000 kişilik yeni yer sağlama bağlayıcı hedefini koymuştur.
- Sanayi, gelecek 3 yıl içinde mesleki eğitime ilk adım olarak mesleki eğitim öncesi yeterlilikler için toplam 75,000 kişilik staj imkanı sunmaya karar vermiştir.
- Federal hükümet, Federal yönetimdeki eğitim imkanlarını %20'ye kadar artırmaya karar vermiştir.

2004 yılının sonunda, sözleşme ilk olumlu sonuçlarını zaten ortaya koymuş olacaktır. Ticaret ve sanayi alanında şirket içi mesleki eğitim için 58,000'den fazla yeni yer yaratılmıştır. Bu geçmiş yılla karşılaştırıldığında ek 20,000 eğitim sözleşmesinin sonuçlandığı anlamına gelmektedir.

Mesleki eğitim yasasında reform:

2004 yazında Federal hükümet, Mesleki Eğitim Yasası'nın modernleştirilmesi ve esnekleştirilmesi için basit bir reform başlatmıştır. Reform önlemleri daha fazla sayıda genç insan mesleki eğitim sunmaya, uluslararası rekabeti sağlamaya, bölgesel istikrarı sağlamaya, eğitim sistemleri arasında geçirimliliği artırmaya ve eğitime aktif bir şekilde dahil edilen şirketler (Ausbildungsbetriebe) ve mesleki okullar arasında işbirliğini güçlendirmeye hizmet edecektir. Dahası, mesleki eğitim konulu komiteleri küçülterek bürokratik çaba azaltılacaktır.

Daha az ayrıcalık sahibi olanlar için destek önlemleri:

Mesleki eğitim alanında daha az ayrıcalık sahibi olanlara yönelik destek önlemlerinin daha kapsamlı bir şekilde modernleştirilmesi ve yapısal olarak geliştirilmesi için Eğitim ve Araştırma Federal Bakanlığı "Özel öğrenme Sorunları olanlar ve Sosyal olarak dezavantajlı olanlar için Beceri – Mesleki

Yeterliliklerin Teşviki (Kompetenzen fördern – Berufliche Qualifizierung für Zielgruppen mit besonderem Förderbedarf – BQF programm)” programını başlatmıştır. Avrupa Sosyal Fonu (ASF) tarafından ortak finanse edilen program 2006 yılı boyunca çalışacaktır. Bu program, henüz bir mesleki eğitimi tamamlamamış gençlere yeni başlama noktaları ve yeterlilik yolları sunacaktır. Bu program içinde finanse edilen model önlemler, göçmenlerin mesleki eğitim umutlarını geliştirmenin yanı sıra, destek yapılarını mükemmelleştirme, eğitim olanaklarındaki çalışmaların iyileştirilmesi, okullarda halen var olan mesleki eğitim (Ausbildungslosigkeit) eksikliğini önlemeye yönelik yaklaşımların güçlendirilmesi üzerinde yoğunlaşmaktadır.

Yüksek Öğretim Sektöründe Yapısal Reformlar ve Almanya’nın Eğitim Yeri olarak Uluslararası Çekiciliğinin Artırılması

- Ders kredilerinin transferini kolaylaştırmak için performans – puanlama sistemlerinin yanı sıra lisans ve lisansüstü derecelerinin başlatılması
- Yeni lisans ve lisansüstü derslerinin geliştirilmesi için uygun faaliyet alanı sağlayan, şeffaflık yaratan, uluslararası tanınmaya yardımcı olan çeşitlilik ve rekabete dayalı bir kalite güvencesi sisteminin oluşturulmasına olanak sağlayan akreditasyon prosedürleri.
- Yaratıcılık kapsamını sağlayacak büyük bir özerklik ve bağımsızlık
- Performansa yönelik bir maaş sisteminin başlatılması, akademisyenler ve bilim adamlarına daha erken aşamalarda profesörlük niteliği kazandırma imkanı, personel konuşlanmasında daha fazla esneklik.

Bu yapısal reformları başlatmak için Yüksek Öğretim Çerçeve Kanunu en son Aralık 2004’te değiştirildi ve Yüksek Öğretim Kurumlarındaki Profesörlerin

İstihkakı konulu Kanun Şubat 2002’de yürürlüğe girdi. Derece programlarının akreditasyonu için Länder, 2005 yılında kamu hukuku altındaki bir vakıf haline gelecek olan ve Almanya’nın merkezi Akreditasyon kurumu olarak faaliyet gösterecek olan bağımsız bir Akreditasyon Konseyi kurmuştur. Konseyin sorumlulukları, kanuni bir hüküm ve derece programlarının akreditasyonunun (Almanya’da Eckpunkte für die Weiterentwicklung der Akkreditierung) geliştirilmesi konulu Ekim 2004’teki önerge ile belirtilmiştir.

Fırsat Eşitliği

- Öğrenciler için sosyal olarak adil ve şeffaf bir mali destek sistemi (Federal Eğitim Destek Kanunu’ndaki reformlar Nisan 2001’de yürürlüğe girmiştir.)
- Kadın ve erkek için fırsat eşitliği

Planlanmış reformlar veya bir bütün olarak eğitim sektörüyle ilgili müzakerelerde / kamu tartışmalarında ele alınan önemli konular ;

Öğrenci başarılarının uluslararası ve ulusal karşılaştırmalı çalışmalarına katılım,

Eğitim politikası konusunda karar vermek için deneysel bir temel olarak hizmet etmesi tasarlanan 15 yaş öğrencilerinin öğretim programları arası yeterliklerinin yanı sıra Länder’ ler arasında okuma becerileri, matematiksel ve doğa bilimsel bilgi ile ilgili okul performansı arasında bir karşılaştırma. Almanya OCDE’nin Uluslararası Öğrenci Değerlendirme Programı’nda (PISA) yer almaktadır. Aralık 2001’de sonuçlar basıldıktan sonra Eğitim Bakanları Daimi Konferansı Länder’in faaliyette bulunacağı yedi alan tespit etmiştir. Bu alanlar öğretmen eğitiminin daha profesyonel hale getirilmesinin yanı sıra okul öncesi

eğitim, ilk ve orta öğretimini iyileştirilmesini, ilk ve orta okullar için eğitim standartlarının geliştirilmesini içermektedir.

Karşılařtırılmalđ testlerin sonuçları, Alman eğitim sisteminin kalitesinin artırılması ve geliştirilmesi için çeşitli reformların gerekli olduğunu açık bir şekilde göstermiştir. Gerekli önlemler, daha önce oluşturulan kriterlere dayalı reform önlemlerinin değerlendirilmesinin yanı sıra stratejik eğitim hedefleri, eğitim sisteminin merkezi alanları için çıktıya yönelik denetim, tüm mevcut kaynakların odaklanmasını içermektedir. Buna ek olarak, pedagojik süreçlerde başarı ve başarısızlığın nedenleri konusunda deneysel bir araştırma gerekmektedir.

Eğitim Standartları Yoluyla Kalite Güvencesi

Federal hükümet ve Länder, tüm Länder'i bağlayan eğitim standartlarının (Bildungsstandards) geliştirilmesi, uygulanması ve değerlendirilmesinin Alman eğitim sisteminde kaliteyi sağlamak için merkezi bir unsur olduğuna inanmaktadır. Eğitim standartlarının tanıtılması için gerekli temeller ve gereksinimler çoktan bilimsel olarak hazırlanmıştır.

2003 ve 2004 yıllarında Eğitim Bakanları eğitim standartlarında 3 temel aşama üzerinde anlaşmaya varmışlardır: Almanca ve matematik derslerinde 4. sınıftan sonra ilk seviyenin sonunda ve almanca, matematik ve birinci yabancı dil (İngilizce, Fransızca) derslerinde Hauptschule mezuniyet belgesi için orta öğretim birinci devre sonunda. Doğa bilimlerinin (biyoloji, kimya, fizik) yanı sıra aynı dersler (Almanca, matematik, birinci yabancı dil) için Realschulen eğitim standartlarında 10 sınıfın tamamlanması sonucu alınan mezuniyet belgesinin sırasıyla 2004/ 05 ve 2005/ 06 öğretim yılında uygulanmasına Länder tarafından karar verilmiştir. Standartlar bireysel dersin rekabet alanlarına dayanmaktadır ve derslerin ayrı ayrı temel ilkelerini taşımaktadır. Sürekli olarak geliştirilmesi gereken ve Länder'in ve buradaki okulların dahili ve harici değerlendirmesine hizmet eden soru ve alıştırma havuzları oluşturulmalıdır. 2004 yılında Länder ve Humboldt Üniversitesi tarafından Berlin'de kurulan Eğitimde Kalite Geliştirme Enstitüsü

(Institut für Qualitätsentwicklung – IQB) eğitim standartlarının karşılanıp karşılanmadığını düzenli olarak kontrol etmekle yükümlüdür.

Öğretmen Eğitimi Programları için Standartlar

Tanısal ve yöntemsel rekabetin geliştirilmesi hususunda öğretmen eğitimi için standartların geliştirilmesi profesyonelliği hedefleyen bir öğretmen eğitimi için ek bir temel sağlamaktadır. Eğitim Bakanları Daimi Konferansı, eğitim bilimleri ve konuyla ilgili didaktikleri kapsayan mesleki teori (Bildungswissenschaften) ile ilgili standartları geliştirmek için harici uzmanları içeren çalışma grubuna yetki vermiştir. Aralık 2004'te Eğitim Bakanları yüksek öğretim kurumlarındaki dersleri ve öğretmen eğitiminin 2. sınıfı olarak bilinen hazırlık hizmetini (Vorbereitungsdienst) kapsayan öğretmen eğitimi konusunda Länder tarafından uygulanacak olan standartları kabul etmiştir.

Kalite Güvencesi ve Yüksek Öğretimde Öğretim ve Araştırmanın Değerlendirilmesi

Öğretimin kalitesinin zorunlu olarak değerlendirilmesi sadece Yüksek öğretim Çerçeve Kanunu'nun 1998 yılında değiştirilmesinden bu yana sağlanmaktadır. Çeşitli yüksek öğretim kurumlarını kapsayan ilk değerlendirme yapıları 1994'ten beri belirlemektedir. Değerlendirmenin sonuçları, yüksek öğretimin finansmanı üzerinde doğrudan etkiye sahip olabilir. Nicel performans göstergeleri giderek artan bir şekilde kaynakların tahsisi için bir temel olarak kullanılmaktadır. Yeni lisans ve yüksek lisans derslerinin tanıtımına yönelik bir akreditasyon prosedürü oluşturulmuştur. Bu prosedür akademik içerik bakımından minimum standartları sağlamak ve derecelerin mesleki uygunluğunu kontrol etmek için kurulmuştur.

Eğitim Sisteminin Geliştirilmesi Konulu Düzenli Raporlama

1999 yılında Federal hükümet ve Länder, Alman eğitim sisteminin kalitesini ve gelecekteki yaşama kabiliyetini temin etmek için Forum Bildung'u kurdular. 2001 yılında Forum Bildung tarafından yayımlanan tavsiyeler hem Federal hükümeti hem de Länder'i etkilemektedir ancak bu tavsiyeler kurumlarda çalışanlara ve eğitim sürecine doğrudan katılanlara da yöneltilmiştir.

Federal hükümet ve Länder, eğitim sisteminin kalitesini temin etmeye ve geliştirmeye yarayan tüm program ve önlemler için temel olarak eğitim konulu genel ulusal bir raporlamanın gereği üzerinde anlaşmaya vardılar. Alman eğitim sisteminin gelişiminden sonuç çıkarmak için okul eğitimi konusunda ilk rapor (Bildungsbericht für Deutschland: Erste Befunde) 2003 sonbaharında yayınlanmıştır”(MEGEP,2006).

III.3.1.c. Alman Mesleki Eğitim Sistemi

Almanya'da orta öğretim okulları ilkokulların üzerine dayalı dört tip okuldan oluşur. Bunlar orta öğretimle eşdeğerli olan temel eğitim okulu (Hauptschule) teknik orta öğretimi içeren orta öğretim okulu (Realschule) lise eğitimi içeren (Gymnasium) ve çok amaçlı (Gesamtschule) okuludur. İlkokulu bitiren öğrencinin eğilim ve yeteneğine göre bu okullardan birine devam etmesi zorunludur. Sınıf öğretmeni ve okul yöneticisi tarafından hazırlanan tavsiye uyarınca öğrencilerin gideceği okullar belirlenir. 4 tip okulun ilk iki yılında 5 ve 6'ncı sınıflarda deneme basamağı oluşturulur. Deneme basamağında amaç;

- Okulun ders programlarına ve yöntemlerine öğrencilerin uyum sağlaması,
- Öğrencilerin bilgi ve becerilerinin geliştirilmesi,
- İlköğretim sonunda öğrenci hakkında verilmiş olan kararın (tavsiye) sınanmasıdır.

Orta öğretim okuluna veya liseye gidemeyecek olan öğrenciler temel eğitim okuluna gider. Bu okullar meslek okullarının temelini oluşturur. Deneme basamağının sonunda başarılı olan öğrencilerin orta öğretim okuluna veya lisenin 7. sınıfına geçme olanağı vardır. 9. sınıftan itibaren İş Bilgisi ve Fen Bilgisi derslerine ağırlık verilir. Dersin amacı, öğrencilere ekonomi ve iş dünyası ile ilgili temel bilgileri kazandırmak ve onları meslek seçimine hazırlamaktır. Bu dersi alan öğrenciler iş yerlerini ziyaret ederler ve yılda en az iki hafta iş yerlerinde uygulama yaparlar. 9. sınıfı başarıyla tamamlayan öğrenciler “Temel Eğitim Okulu Bitirme Derecesi” alırlar. Temel eğitim okulunun 10. sınıfı A tipi ve B tipi olmak üzere ikiye ayrılır. A tipini bitirenler meslek okullarına B tipini iyi derece ile bitirenler lisenin veya çok amaçlı okulun olgunluk sınıflarına (11, 12, 13. sınıflar) devam etme hakkını elde ederler.

Çok amaçlı okullar, geleneksel üç parçalı orta öğretim sistemini (Temel Eğitim Okulu, orta öğretim okulu, lise) bir çatı altında toplayan farklı tip bölümler arasındaki öğrenci geçişlerini kolaylaştıran ve programlarını uyumlu hâle getiren okullardır. Bu okullar geleneksel okul tiplerini ayırmaksızın belli bir yaştaki bütün öğrencileri kabul eder mesleğe ve yüksek öğretime hazırlayan bölümler vardır.

“Dual Sistem” olarak adlandırılan Alman meslekî eğitim sistemi esas olarak teorik eğitim ile uygulamalı eğitim programlarının bütünleştirildiği bir temele oturtulmuştur. Avrupa Topluluğu içinde en gelişmiş meslekî eğitim sistemlerinden birine sahip olan Alman sistemini güçlü kılan unsur, eğitim ile istihdam arasında geliştirilmiş olan sıkı uyumdur. İşletme içi eğitimle, bir meslek okulunda haftada 1-2 gün süreli teorik eğitimin birlikte yürütüldüğü Dual Sistem daha sonra sürdürülecek olan mesleğe yönelik deneyim sağlamak ve bu tür eğitimden geçen gençler açısından istihdam imkânları artmaktadır. Almanya’da genel eğitim, sonuçta meslekî, teknik ya da yüksek öğretim kapsamına giren bir eğitimle tamamlanmaktadır. Alman eğitim sistemi esas olarak uzun ve kısa süreli eğitim sağlayan 2 tür yapıdan oluşmaktadır. Bunlardan kısa süreli olanı, temel ve genel orta öğretim veren ve eyaletlere göre 5-6 yıl arasında değişen Hauptschule ve Realschule ve bunları izleyen 2 yıllık teknik eğitim (Fachoberschule) tam gün süreli meslekî eğitim (Berufsfachschule) ya da uygulamalı meslekî eğitim (Berufsschule) sağlayan okulları

kapsamaktadır. Bu eğitimlerini tamamlayan gençler yüksek teknik okullara ve üniversitelere, 3 yıl süreli Berufsschule'yi tamamlayanlar ise kısa süreli bir yüksek teknik öğretim kurumu olan ve temel meslekî eğitimi bitirenlere süreli meslekî eğitim veren Fachschule'ye devam ederler orta öğretim sonrası dual sisteme devam eden gençlerin oranı toplum içinde %72'dir.

Stajlar dahil 8 dönemden oluşan kısa süreli yüksek öğretim kurumlarına, teknisyen diploması veren yüksek okullara ve sürekli eğitim sağlayan okullara giriş imkânı sağlayan dual sistemde teorik, genel ve teknik meslekî eğitim verilmektedir. Bu eğitimler eyaletlerin yetkisi altında düzenlenen ve devlet tarafından desteklenen bu eğitim yanında işletme içi eğitimlerde sağlanmaktadır. Eğitim programları, (Hükümet, işçi ve işveren sendikaları temsilcilerinden oluşan) meslekî danışma komisyonlarınca belirlenmektedir. Alman sisteminde Berufsschule olarak tam gün meslek okullarının dışındaki tüm meslek eğitim okulları eğitimlerinin çoğunu işletme içi uygulamaya yöneltmişlerdir.

Bu okullarda temel eğitimlerini tamamlayanlarda sonradan dual sisteme yönelmektedirler. Almanya'da çalışan aktif iş gücü içinde meslekî eğitim diplomasına sahip olmayan vasıfsızların oranı diğer AB ülkelerine kıyasla oldukça düşüktür. Toplam işçi istihdamı içinde vasıflı işçi oranının % 45 olduğu Almanya'da vasıflı işçilerin % 90'ı bir meslek diploması ya da sertifikaya sahiptir. Almanya'da meslekî eğitimin sağladığı en önemli avantajlardan bir meslek diploması sahibi olan ve ilgili branşta çalışan gençler başlangıçtan itibaren vasıflı işçi statüsünde değerlendirilmektedir.

Avrupa ülkelerinde uygulanan meslekî eğitim sistemleri içerisinde en gelişmiş ve başarılı sistem olarak kabul edilen Alman Dual Sisteminin çok geniş bir yelpazede farklı uzmanlık alanlarında eğitim sağlamasına karşın, gençlerin iyi bir gelecek elde etme düşüncesiyle üniversiteye yöneldikleri görülmektedir.

Almanya'da eğitim ilişkilerinin kurulmasını, stajyerlere yönelik tavsiyeleri, çıraklık eğitimi veren işletmeleri, meslekî eğitimin gözden geçirilmesini belirleyen yetkili otoriteler ise esas olarak ticaret, sanayi, zanaat, ziraat, serbest meslek odaları

olup, eğitim süresi içindeki ara sınavların ve programın bitimindeki final sınavının organizasyonunu sağlamaktadırlar.

İşletmeler sağladıkları eğitimi kendileri finanse etmektedirler. Meslek okullarında öğretmenlik yapan personelin ücretleri ise genel eğitim veren okullarda olduğu gibi eyaletlerce karşılanmaktadır. Okul binalarının yapımı ve giderlerin finansmanı ise yetkili kamu otoriteleri ve çoğunlukla da belediyelerce sağlanmaktadır. Meslekî eğitim, eğitim ve bilim bakanlığı tarafından denetlenir, bu bakanlık genel meslekî eğitim politikasını plânlama ve araştırmadan sorumludur.

Alman Meslekî Eğitimin Yasal Dayanağı

Meslekî eğitim tüm eyaletlerde aynı şekilde düzenlenmektedir; örneğin eğitimin ne kadar süreceği, hangi niteliklerin kazandırılacağı ve sınavlarda adaylardan nelerin isteneceği kanunla belirlenmiştir. Meslekî eğitime başlamadan önce, öğrenci ile işletme arasında bir sözleşme imzalanmakta ve taraflar bu sözleşmenin hükümlerine göre davranmaktadırlar. Meslekî eğitim, kanunda öngörülen program çerçevesinde yürütülür, ancak bazı eğitim programları eyalet hükümetleri tarafından düzenlendiğinden, eyaletlere göre farklılıklar olabilir.

Meslekî eğitim sonunda eğitimini başarıyla tamamlayanlara, devletçe tanınmış bir “meslekî yeterlilik belgesi” verilir. Bu belgeyi alabilmek için, pratik ve teorik bölümleri içeren bir sınavı başarı ile vermek gerekmektedir. Bu sınavlar, meslekî eğitim veren okullarda veya Sanayi ve Ticaret Odaları (Industrie - und Handelskammer) ya da Esnaf ve Sanatkârlar Odaları’nda (Handwerkskammer) yapılır.

“Hauptschulabschluß” belgesini almaya hak kazanan öğrenciler, 18 yaşını bitirinceye kadar, bir sanat okuluna devam ederler. Sanat okuluna (Berufsschule) hâlen bir meslekî eğitim gören, çalışan veya işsiz gençler devam ederler. 18 yaşını doldurmamış olup da bir okula devam etmekte olanların “sanat okuluna devam mecburiyeti” yoktur.

Meslek geliştirme ya da meslek içi eğitim kursuna devam karar vermeden önce, parasal destek konusunu araştırmakta fayda vardır. Bu konuda aşağıda belirtilen kuruluşlara yardım yapabilmektedirler:

Çalışma Dairesi (Arbeitsamt)

Firmaların meslek geliştirme danışmanlıkları (Weiterbildungsberatung der Betriebe,)

Esnaf ve Sanatkârlar Odası/Sanayi ve Ticaret Odası (Handwerkskammer oder Industrie- und Handelskammer) ,

Meslek geliştirme kurumları (Weiterbildungseinrichtungen),

Okul müdürlükleri (Schulämter).

Meslekî eğitimin gerçekleştirildiği iş yerlerinde ve okullarda, bu eğitimin finansmanı aşağıda açıklandığı gibi sağlanmaktadır:

İş yerlerinde:

Gençler, “eğitime destek yardımı” (Ausbildungsvergütung) alırlar, bu yardım belirlenen bir tarife göre verilir ve meslek dallarına göre (aylık 200.- EUR ile 900.- EUR arasında) değişen miktarlardadır. Eğitim süresince adaylara, sağlık, emeklilik, kaza ve bakım (Krankheit, Rente, Arbeitslosigkeit, Pflege, Unfall) sigortası yapılır. Meslek Danışmanlığı (Berufsberatung), kendilerine müracaat edilirse belirli şartlarda ek parasal yardımlar da sağlayabilmektedir.

Meslekî eğitim veren okullarda:

Eğitim için, devlet tarafından, ilgililere okul parası (Schulgeld) ödenir, özel okullarda bu miktar daha yüksek olabilmektedir. Öğrenciler; bu eğitim için, devletten

ailelerinin ekonomik durumuna göre değişen miktarlarda, burs (BAföG) alabilmektedirler. Bazı mesleklerde (örneğin; hemşirelik ve hasta bakıcılığı) ise kursiyerlere eğitime destek parası (Ausbildungsvergütung) ödenir. Bu meslek dallarının hangileri olduğu, ilgili yerlerden öğrenilebilir. İş yerlerinde yapılan eğitimden farklı olarak, bu okullarda gençlerin işsizlik sigortası (Versicherung gegen Arbeitslosigkeit) yoktur.

Meslekî Eğitim Yapanların Yüksek Öğrenim Şansı:

Bir “Üst branş okulu”na (Fachoberschule) devam ederek “meslek yüksek okulu olgunluk belgesi” (Fachhochschulreife) alan bir kimse, yüksek öğrenime devam hakkını elde etmiş sayılır ve meslek yüksek okuluna (Fachhochschule) devam ederek yüksek öğrenim gerektiren bir meslek edinebilir.

Meslek Danışmanı (Berufsberater)

Meslekî eğitim için yer aramaya başlamadan önce, hedef meslek belirlenmeli; ancak işi şansa bırakmamak için bir meslek dalında ısrarlı olmadan, alternatif meslekler de göz önünde bulundurulmalıdır. Danışmanlar (Berufsberater) uygun eğitim yerleri bulmada gençlere yardımcı olabilirler, onlar ilgili kişi ve kuruluşlarla sürekli ilişki içinde olduklarından, eğitim yeri imkânlarını ve firmaları daha iyi tanımaktadırlar. Zanaatkarlar, endüstriyel kuruluşlar, serbest meslek sahipleri (doktorlar, noterler veya avukatlar gibi) ticaret ve halk hizmetleri, kamu hizmetleri ve idareleri, çıraklık eğitimi imkânları sunmaktadırlar.

Meslek danışmanlarından aşağıda belirtilen hususlarda bilgi alınabilir:

- Çevrede bulunan meslekî eğitim yerleri,
- Başvurularda ne tür bir rekabetin göze alınması gerektiği,
- İş yerlerinin beklentileri,

- Meslekî eğitim yardımı miktarı,
- Meslekî eğitim sonrası iş bulma şansı,
- Uygun eğitim yerleri sunan, başvurulabilecek firmaların adresleri,
- Yüksek öğrenim imkânı.

Meslekî eğitim yapmak için düşünülebilecek meslek dallarının çok fazla olması, meslekî eğitimde tercihte bulunmayı zorlaştırmaktadır. Meslekî eğitime başlamayı, dal değiştirmeyi, meslekî eğitim yapabilmek için istenen şartları, öğrencinin başarı şansını ve ayrıca eğitim sırasında öğrencilere tanınan imkânları (bu imkânlar meslek dalına göre farklılık gösterir), mezuniyette elde edilecek hakları doğru bir şekilde değerlendirmek, öğrenciler ve aileleri için gittikçe zorlaşmaktadır. Daha önceden meslek edinmiş kimselerin çoğu; günümüzde meslek edinmenin yolunun ne olduğunu tam olarak bilememektedir; çünkü zamanla meslek edinmeyle ilgili birçok şey değişmiştir.

Meslekî Eğitim Danışma Yerleri

Danışmanlık hizmeti alınabilecek birçok kuruluş vardır; meslekî eğitimle ilgili Yerel Çalışma Daireleri (örtliche Arbeitsämter), Meslekî Bilgi Merkezleri (Berufsinformationszentren-BIZ), Yabancı Çocukları ve Gençleri Teşvik İçin Bölgesel İş Yerleri (die regionalen Arbeitsstellen zur Förderung ausländischer Kinder und Jugendlicher -RAA), Meslek Danışma Dairesi (Berufsberatung) veya Yabancılar Danışmanlıkları (Ausländerbeiräte / Ausländerbeauftragte) belli başlı kurumlardır.

Çıraklık Meslek Okulu (Berufsschule)

İkili sistemde meslekî eğitime kabul şartları aşağıda belirtildiği gibidir:

Çıraklık meslek okuluna devam edecek öğrencilerin, en az “Hauptschule” mezunu olmaları ön görülmekteyse de “Hauptschule” diploması olmayanlar da işveren kabul ederse bir meslek dalında meslekî eğitime başlayabilir; ancak bu durumda olan öğrencilerin çoğu uygulama derslerinde başarılı olsalar bile teori derslerinde pek başarılı olamamaktadırlar. İşletmeler tercihlerini yaparken; başvuru sahiplerinin okul diplomalarına dikkat etmektedirler.

Bazı mesleklerde; örneğin ticaret, bankacılık, avukat ve doktor yardımcılığı, elektrik elektronik dallarında, birçok işletme tarafından en az orta olgunluk diploması (mittlerer Bildungsabschluß), hatta lise mezunu olma şartı getirilmektedir.

Çıraklık eğitimi, "ikili sistem”de işletmelerde yapılan eğitimidir. “İkili sistem”, çıraklık eğitiminin hem bir iş yerinde, hem de bir meslek okulunda yapıldığı anlamına gelir. Çıraklık eğitiminin bu türü Almanya’da kuşaklardan beri süregelmektedir ve sistemin daha iyi hâle getirilmesi için sürekli değişiklikler yapılmaktadır. Bu eğitim modeli katılımcılarına önemli avantajlar sağlar ve çıraklık eğitimi gören kişi fiilen çalışır. Hatta karşılığında ücret de alır (çıraklık ödemesi). Eğitim yalnızca teorik olarak yapılmaz. Meslek okullarında, genel eğitim veren okulların tersine teorinin hangi durumlarda gerekli olduğu somut uygulamalar yoluyla kavranır; sonuçta uygulama yaparken sorunlarla karşılaşılır ve sorunların çözümü için yapılan çalışmalarda birçok husus daha sağlıklı öğrenilmiş olur.

Her mesleğin beklentileri gittikçe yükselmekte ve bu beklentiler, meslekî eğitimin süresini ve eğitime başlama şartlarını da etkilemektedir. Bazı mesleklerde “ortaöğretim 1. kademe diploması” (Mittlere Bildungsabschluß), hatta bazılarında “ortaöğretim 2. kademe diploması” (Abitur) şartı aranır. Çıraklık eğitimi 2 ile 3,5 yıl arasında sürmektedir. Belli şartlar çerçevesinde bu sürenin kısaltılması mümkündür. Toplam 400’e yakın devletçe tanınmış çıraklık eğitimi kapsamında meslek dalı mevcuttur; yani sadece büro elemanı, diş doktoru yardımcısı, marangoz veya oto tamircisi... gibi mesleklerin eğitimi yapılmamaktadır.

Mesleğe Hazırlık Yılı - 2 (Berufsvorbereitungsjahr-2)

Meslek okulları bünyesinde bulunan bu sınıflara herhangi bir nedenle 9. sınıfa geçemeden 7. veya 8. sınıftan ayrılan “Hauptschule” öğrencileri veya “öğrenme engelliler için özürllüler okulu”nun (Sonderschule für Lernbehinderte) 9. sınıfından ayrılanlar, “BVJ-2” kursuna devam edebilirler; bu kursu başarı ile tamamlayan gençler, “BVJ-1” kursuna ya da “Berufsgrundbildungsjahr in kooperativer Form BGJ/k oder BS” kursuna devam edebilirler.

Mesleğe Hazırlık Yılı-1 (Berufsvorbereitungsjahr-1)

“Mesleğe hazırlık yılı-1” sınıfına “Hauptschule” 9. sınıfa geçen veya diploma almadan 9. sınıftan ayrılan “Hauptschule” veya “öğrenme engelliler için özürllüler okulundan” (Sonderschule für Lernbehinderte) mezun olanlar, “BVJ-1” kursuna devam edebilirler; bu kursu başarı ile tamamlayan gençler, "Hauptschulabschluß" diplomasını almaya hak kazanırlar ve “mesleki eğitim olgunluğu” (Ausbildungsreife) belgesi alırlar. Bu gençler, “zorunlu meslekî eğitim”e (Berufsschulpflicht) devam etme yükümlülüklerini yerine getirmiş sayılırlar. Bu öğrenciler, “Berufsgrundschuljahr BGJ/s” kursuna ya da “Berufsgrundbildungsjahr in kooperativer Form BGJ/k oder BS” kursuna devam edebilirler. “BVJ-A½” ise Almanca bilgisi yeterli olmayan yabancı öğrenciler için açılan aynı seviyede sınıflardır.

“BVJ-1” ve “BVJ-2” kurslarında aşağıda yer alan meslek dallarında eğitim verilmektedir:

- Yapı/Boya, • Metal, • Elektro, Ahşap, • Tekstil/Giyim,
- Tekstil Bakımı, • Beslenme/Servis Hizmetleri,
- Satış/Büro, • Vücut bakımı ,• Sağlık, • Matbaa.

Meslek Temel Eğitim Yılı (Berufsgrundbildungsjahr-BGJ)

Bu eğitim hem teorik hem uygulama olarak meslek okulları bünyesinde yapılır. Bu sınıfa devam edebilmek için “Hauptschulabschluß” veya eş değerli bir diplomaya sahip; ancak not ortalaması düşük olan ve bu nedenle meslekî eğitim yeri bulamamış veya not ortalaması yeterli olmadığı için “meslek branş okulu”na (Berufsfachschule) kabul edilmeyen öğrenciler kabul edilir.

“Hauptschule” mezunu olduğunu veya eş değerli bir eğitim yaptığını belgelendirenler, “BGJ” kursuna devam edebilirler. “BVJ” kursunu başarı ile bitirenler, “Hauptschule”den mezun olanlar ile eş değerli bir eğitim yapmış sayılacağından, “BGJ” kursuna devam edebilirler. Bu kursu bitirenlerden not ortalaması “3” ve daha iyi durumda olanlar “meslek branş okulu”na devam edebilirler.

“Meslek temel eğitim yılı” (Berufsgrundbildungsjahr) iki biçimde gerçekleştirilmektedir:

Okul ortamında “meslek temel eğitim yılı”; teorik bilgileri ve uygulamalı becerileri, öğrencilere sınıflarda ve okulun atölyelerinde kazandıran bir eğitim biçimidir. Bu eğitim biçimi, kısmen zorunlu, kısmen de seçmeli derslerden oluşur. Öğrencinin “meslek temel eğitim yılı”nda gördüğü başarılı eğitim süresi, daha sonra bir iş yerinde devam edeceği meslekî eğitim süresini kısaltabilir. Örneğin 3,5 yıllık bir meslekî eğitim, 1 yıllık “Berufsgrundbildungsjahr” sayıldığında 2,5 yılda tamamlanabilir.

İkili kooperatif sistemde “meslek temel eğitim yılı”; istenilen bir meslekî eğitimi, gençlere çıraklık sözleşmesine (Ausbildungsvertrag) bağlı olarak veren bir meslekî eğitim biçimidir. Meslekle ilgili teorik dersler okulda, uygulama eğitimi ise iş yerlerinde yapılır. Bazı meslek dalları için ikili kooperatif sistemde “meslek temel eğitim yılı” zorunludur, birkaç meslek dalında ise isteğe bağlıdır.

“Berufsgrundbildungsjahr” kursunu bitirenler, bir mezuniyet belgesi alarak meslek hayatına atılırlar veya “Berufsschule-BS-Fachstufe” okuluna devam edebilirler.

“BGJ” kurslarında aşağıda yer alan meslek dallarında eğitim verilmektedir:

• Ekonomi ve yönetim • Ahşap tekniği • Beslenme ve ev ekonomisi • Elektroteknik ve metal teknik.

“BGJ” kursu bir yıl sürmektedir.

İsteğe Bağlı 10. Sınıf (freiwilliges 10. Schuljahr)

“Hauptschule”nin 9. sınıfında başarı seviyesi yüksek olan öğrencilere 10. sınıfa devam imkânı verilir. Bu durumdaki öğrenciler için, 9. sınıfın 2. döneminde “Vorlaufklasse” adıyla bilinen hazırlık sınıfları açılır. “İsteğe bağlı 10. Sınıf”ı başarı ile bitiren öğrencilere “Mittlerer Bildungsabschluß” diploması verilir. Bu sınıfa devam edebilmek için öğrencinin; Almanca, iş dersi (Arbeitslehre), matematik (A-Kurs) ve İngilizceden (A-Kurs) “befriedigend” veya daha iyi seviyede başarı göstermesi istenir, bunlara ilâve olarak okulun tavsiyesi de gerekir. “İsteğe bağlı 10. sınıf” bir yıl sürmektedir.

Teşvikli Eğitim (Förderlehrgänge)

“Teşvikli eğitim”, meslek danışmanlığı (Berufsberatung) tarafından desteklenen bir meslekî eğitim seklidir. Bu meslekî eğitim modelinde; haftanın üç günü işyerlerinde bir meslek dalında uygulamalı meslekî eğitim verilir. Örneğin; bahçe isleri, metal tekniği, ağaç tekniği, mekân düzenlemesi, vücut bakımı, ev ekonomisi gibi. Kursiyerler haftanın iki günü ise meslek okuluna devam ederler. Bu öğretime paralel ek dersler alınarak “Hauptschule”den mezun olmak mümkündür.

“Teşvikli eğitim kursu”nda (Förderlehrgänge) aşağıda yer alan meslek dallarında eğitim verilir:

- Bahçıvanlık • Metal tekniği • Ahşap tekniği • Mekân düzenlemesi • Vücut bakımı
- Ev ekonomisi.

Meslek Branş Okulu (Berufsfachschule-BFS)

Meslek branş okuluna (Berufsfachschule) girebilmek için “befriedigend” (3) veya daha iyi not ortalamalı “Hauptschule” veya dengi bir mezuniyet belgesine sahip olmak gerekir. Bu okullarda öğrenciler, herhangi bir iş yerine bağlı olmadan mesleğe hazırlanır, hatta okul bünyesinde meslek öğrenerek meslek sahibi olabilirler; meslekî bilgiler yanında öğrencilere genel kültür bilgileri de verilir.

“Berufsfachschule”de hangi meslek dallarında eğitim verilmektedir?

Bu okullarda; metal tekniği, elektrik tekniği, ekonomi/ işletme, ev ekonomisi ve tarım işletmesi dallarında eğitim verilmektedir.

“Meslek branş okulu”ndan (Berufsfachschule-BFS) mezun olanlara “Orta öğretim 1. kademe diploması” (Mittlerer Bildungsabschluß) verilir. Bu okula devam eden öğrenciler; Almanca, sosyal bilgiler, beden eğitimi, din dersi, İngilizce/Fransızca ve matematik derslerini okuyarak aldıkları genel eğitim yanında, meslekî temel eğitimi de alırlar. Bu okullarda eğitim iki yıl sürmektedir.

2 Yıllık Meslek Branş Okulu (Berufsfachschule)

2 yıllık meslek branş okuluna (Berufsfachschule) “Hauptschule” mezunu ve not ortalaması “3” ve daha iyi olan öğrenciler kabul edilir.

2 yıllık meslek branş okulu mezunu olan kimseler “Realschule” diploması ile eş değerli bir eğitim belgesi alırlar ve meslekî eğitime devam ettikleri takdirde; meslekî eğitimin 1. yılını yapmış sayıldıklarından, 3 yıllık meslekî eğitimi 2 yılda tamamlarlar. 2 yıllık meslek branş okulunda (Berufsfachschule); • Ticaret • Metal tekniği • Elektroteknik • Ev ekonomisi bölümlerinde eğitim verilmektedir.

2 yıllık meslek branş okulundan mezun olanlar aşağıda belirtilen okullara devam edebilirler.

2 yıllık yüksek meslek uzmanlık okulu (Höhere Berufsfachschule),

Bir meslekî eğitim aldıktan sonra diploma derecelerine göre 1 yıllık üst uzmanlık okulu (Fachoberschule),

Meslek lisesi (Berufliches Gymnasium)

Lise (Gymnasium).

2 Yıllık Çocuk Bakım Branş Okulu (Berufsschule für Kinderpflege)

2 yıllık çocuk bakım branş okuluna devam etmek isteyen gençlerin, “Hauptschule” mezunu olup, en az bir yıllık meslekî eğitimi tamamlamış olmaları gerekmektedir.

2 yıllık çocuk bakım branş okulunda; çocuk eğitimi, eğitim psikolojisi, oyun eğitimi, çocuk edebiyatı gibi dersler verilir. Eğitim 2. yılın sonunda yapılan bir sınavla sona ermektedir ve mezunlarına çocuk bakıcısı (Kinderpfleger-in) unvanı verilir.

Üst Meslek Branş Okulu (Höhere Berufsfachschule)

Üst meslek branş okuluna (Höhere Berufsfachschule) aşağıdaki şartlardan birine durumu uyan öğrenciler devam edebilir:

- 2 yıllık meslek branş okulu (Berufsfachschule) mezunu,
- “Realschule” mezunu,
- Meslek uzmanlık okulu (Berufsaufbauschule) mezunu olan,
- “Hauptschule” 10. sınıfını başarı ile bitiren,
- Lise (Gymnasium) 10. sınıfı bitiren.

Üst meslek branş okulu (Höhere Berufsfachschule) mezunlarına “asistan” (Assistent) unvanı verilmektedir. Ayrıca bu okuldan mezun olanlar, mezuniyetlerinden sonra bir buçuk yıl meslekleriyle ilgili bir işte çalıştıktan sonra meslek yüksek okuluna (Fachhochschule) devam edebilirler.

Meslek Uzmanlık Okulu (Berufsaufbauschule)

Meslek uzmanlık okuluna (Berufsaufbauschule); “Hauptschule” ve çıraklık meslek okulu mezunu gençler ile dört yıllık meslekî tecrübesi olanlar kabul edilir. Öğrenim “tam zaman eğitim” modelinde bir yıl, yarım gün eğitim modelinde ise üç yıl sürmektedir.

Meslek uzmanlık okulunda (Berufsaufbauschule) aşağıdaki meslek dallarında eğitim verilmektedir:

• Ticaret • Teknik (Ağaç işleri, metal, elektrik, seramik v.s.) • Ev ekonomisi ve sosyal ilişkiler • Tarım • Polislik.

Meslek uzmanlık okulunda (Berufsaufbauschule), meslek derslerinin yanında Almanca, İngilizce, matematik, sosyal bilgiler, ekonomik coğrafya, fizik, kimya, din dersi zorunlu derslerdir. Eğitim; Almanca, İngilizce, matematik ve bir meslek dersinden yazılı, seçilen iki dersten sözlü sınavla sona ermektedir. Okula kayıtlı olmayan gençlere de dışarıdan bitirme imkânı verilmektedir; bu sınava dışarıdan gireceklere bir dersten yazılı sınavı verme zorunlucu vardır ve mezunlara meslek lisesine ve branş okuluna (Fachschule) giriş imkânı verilir.

Üst Branş Okulu (Fachoberschule-FOS)

“Üst branş okulu” na (Fachoberschule) “orta olgunluk diploması" (Mittlerer Bildungsabschluß/Sekundarabschluß I) olan kimseler kabul edilebildiği gibi, meslekî eğitim yapanlar veya meslekî eğitimi tamamlamış olanlar devam edebilir. Bu okullarda; tarım ekonomisi, beslenme, ev ekonomisi, fen bilimleri, kalıp, polislik, teknik, ekonomi ve sosyal bilgiler dallarında eğitim verilir.

“Üst branş okulu”na (Fachoberschule) devam edebilmenin şartı, “orta olgunluk diplomasına” (Mittlerer Bildungsabschluß/Sekundarabschluß I) sahip olmak ve bu okuldaki bölümlerden birisine uygun meslekî eğitim yapmış olmaktır. Sosyal bilgiler bölümü için ise meslekî eğitimin bu bölümle uyuşması şartı aranmaz.

“Fachoberschule”, öğrencilerin genel kültür, meslekî bilgi ve becerilerini geliştirerek meslek yüksek okuluna (Fachhochschule) hazırlanmalarını sağlar. Bu okul aşağıdaki okul tiplerini kapsar:

- Teknik üst branş okulu
- Ekonomi ve işletme üst branş okulu
- Beslenme ve ev ekonomisi üst branş okulu
- Tasarım üst branş okulu
- Tarım üst branş okulu
- Fen bilimleri üst branş okulu
- Sosyal isler üst branş okulu
- Polislik üst branş okulu

Aşağıda belirtilen yollardan birisini takip ederek “üst branş okulu”na devam etmek mümkündür:

- Orta öğretim 1. kademesini kapsayan bir okulun bitirilmesinden sonra iki yıl daha (11. ve 12. sınıf) okula devam ederek,
- Bir meslek dalında bir meslek tecrübesi kazanarak,
- Hâlen meslekî eğitim yapanlar, “12 B” sınıfına devam edip, bitirerek. (Bu öğretim “tam zaman eğitim” modelinde bir yıl, “tam gün olmayan öğretim” modelinde ise iki yıl sürer.)

Aşağıda belirtilen yollardan birisini takip ederek “Fachoberschule”nin iki sınıflı programına devam etmek mümkündür:

- “Orta öğretimin 1. kademesi”den (mittlerer Schulabschluß) veya es değerde kabul edilen bir okuldan mezun olarak,
- Öğrenim görmek istediği dala uygun bir meslek uygulamasına başlayarak,

1. sınıfa devam eden öğrenciler, haftada dört gün, gördüğü meslekî eğitime uygun bir iş yeri veya başka bir eğitim kurumunda meslekî eğitim programı çerçevesinde çalışıp, haftada 12 saat, “Fachoberschule”deki kısmî derslere devam ederek. (Bu derslerin, 4 saati meslekle ilgilidir, kalan 8 saat ise; Almanca, İngilizce, matematik, politika ve din dersidir). Başarılı olan öğrenciler, 12. sınıfa geçerler ve bu sınıfta; haftada 32 saat “tam zaman eğitim” modelinde derse devam ederler. (MEGEP,2006)

III.3.2 Hollanda Eğitim ve Mesleki Eğitim Sistemi

III.3.2.a Hollanda Eğitim Sisteminin Tanımı

1. Hollanda’da Eğitim Nüfusu ve Öğretim Dili

Hollanda’nın toplam nüfusu 16,2 milyondur. 2003 yılında hükümet tarafından finanse edilen eğitime katılan öğrenci sayısı 3,578 milyondur.

Genel eğitim dili standart Felemenkçe’dir. Friesland’da Frisian dilinin özel bir statüsü bulunmaktadır. Friesland’deki okullar hem Felemenkçe hem de Frisian dilinde eğitim vermektedirler. Diğer yaşayan yerel lehçeler, örneğin Lower Sakson, standart Felemenkçe’nin yanı sıra kullanıldıkları bölgelerdeki eğitim kurumlarında öğretim dili olarak kullanılabilirler.

2. Hollanda’da İdari Kontrol ve Kamu Tarafından Finanse edilen Eğitimin Oranı

Anayasaya göre insanların okul kurma ve dini, ideolojik ya da eğitime ilişkin inançlarına göre eğitim verme hakkı vardır. Bunun bir sonucu olarak, Hollanda’da hem devlet okulları hem de özel okullar bulunmaktadır. Öğrencilerin %70 kadarı özel okullara devam etmektedir. Kamu okulları ve özel okullar yasal açıdan eşit konumdadırlar. Bu da kamu tarafından kamu okullarına yapılan harcamanın özel eğitime yapılan harcamayla eşit olması gerekliliği manasına gelmektedir. Eğitim düzenleme özgürlüğü özel okullara neyi ne yolla öğreteceklerine karar verme özgürlüğü vermektedir. Ancak bu özgürlük Eğitim, Kültür ve Bilim Bakanlığı tarafından eğitim mevzuatında belirlenmiş olan nitel standartlar ile sınırlandırılmıştır.

Hollanda eğitim sisteminin farklı bir özelliği de merkezi eğitim politikası ile okulların yerelleştirilmiş idaresinin ve yönetiminin kombinasyonudur.

Merkezi hükümet eğitimi kanun ve yönetmelikler ile Anayasanın hükümlerini göz önünde bulundurarak kontrol etmektedir. Eğitime ilişkin birincil sorumluluğu sistemin yapılandırması ve finansmanı, kamu kurumlarının, denetlemenin, sınavların ve öğrenci desteğinin yönetimidir. Merkezi hükümet aynı zamanda eğitimde yeniliği teşvik etmektedir. Bunun yanı sıra Bakan bilim politikasının koordinasyonundan ve kültürel ve basın politikasından sorumludur.

İlk ve ortaöğretim bölgesel ve yerel düzeyde idare ile ilgilenmektedir. Her iki okul da okul düzeyindeki idare konusunda farklılık göstermektedir.

İl düzeyindeki yetkililerin katılımı esasen yasal denetleyici ve adli görevler şeklinde gerçekleşmektedir. İl Konseyi yeterli sayıda, kamu tarafından idare edilen ilk ve ortaöğretim kurumunun bulunduğunu garanti altına alır ve belediyeler tarafından alınan kararlara ilişkin özel okullar için müracaat organı olarak görev yapar. Okulların ve müfredatın yönetimine ilişkin illerin rolü sınırlıdır. Bu kısmen bir eğitim kurumunun yetkili mercisi olamamalarından kaynaklanmaktadır.

Belediye yetkilileri bölgedeki kamu okulu olsun olmasın tüm okullar için yerel yetkilidir.

Okul Düzeyinde Genel Yönetim

Hem özel okullar hem de kamu okulları (**ilk ve ortaöğretim**) okul kurulu olarak da bilinen yasal olarak tanınmış yetkili mercilere sahiptir. Yetkili merci sorumlu olduğu okulu ya da okulları (bir okulun tüm maddesel yönleri, öğretim programı üzerindeki politikaya karar verme, çalışanlara ilişkin konular ve öğrencilerin kabulü) idare eder ve yönetir. Yetkili merci yasal yönetmelikler tarafından kapsandığı sürece okul içerisinde meydana gelen her şeyden sorumludur.

Bu merciinin yetkilerinin bazıları okul müdürüne devredilebilir ancak sorumluluk yetkili mercide olmaya devam edecektir.

- Kamuya bağlı ilk ve orta okullar hususunda, belediye idaresi yetkili merci olarak görev yapabilir. Buna alternatif olarak, belediye konseyi 1997 yılından bu yana belediye yetkililerinin kamu okullarının yetkili mercisi olarak yerine getirdiği görevleri kamu hukuku tarafından yönetilen diğer türde bazı organlara verme kararı alabilmektedir.
- Özel okulların yetkili mercisi özel kanunla yönetilen idari bir organdır. İki tür okul kurulu ya da yetkili merci bulunmaktadır. Bunlar birlikler ve vakıflardır. Bunlar arasında vakıflar daha yaygındır.

Hükümet ile yetişkin eğitimi ve mesleki eğitim kurumları arasında herhangi bir orta düzey yönetim bulunmamaktadır.

Profesyonel yüksek eğitim kurumları ve üniversiteler tamamen özerktirler.

Hollanda’da İlköğretim

Hollanda’da çocuklar 5 yaşına gelene kadar eğitim zorunlu olmamasına rağmen neredeyse her 4 yaşındaki çocuk (%99.3) ilkokula gitmektedir.

Hollanda 4 yaşına kadar olan yaş gruplarındaki çocuklar için eğitim sunmamaktadır.

Zorunlu tam zamanlı eğitim

Safhalar

Tablo 7: Hollanda’da Zorunlu Tam Zamanlı Eğitim

İlköğretim (Primair onderwijs)	5-12 yaş grubu
İlköğretim Basisschool’u (ilkokul) ve Speciale scholle voor basisonderwijs’i (ilköğretim için özel okul) kapsamaktadır.	
Orta öğretim (Voortgezet onderwijs)	
Üniversite öncesi öğretim (onderwijs, gymnasium ve atheneum’u içeren Voorbereidend wetenschappelijk- VWO)	12-18 yaş grubu
Genel orta öğretim (Hoger algemeen voortgezet onderwijs- HAVO)	12-17 yaş grubu
Mesleki öncesi orta öğretim (Voorbereidend middelbaar beroepsonderwijs)	12-16 yaş grubu
Özel orta öğretim (Speciaal voortgezet onderwijs)	12-18/20 yaş grubu

Her çocuk beşinci yaş gününü takip eden aydaki ilk okul günü tam zamanlı olarak okula başlamak durumundadır. Çocuklar 12 tam okul yılı boyunca ve 16 yaşına geldikleri okul yılının sonuna kadar okula devam etmek zorundadırlar. Gençlerin daha sonra bir yıl boyunca haftada en az iki gün bu amaçla ders veren bir kuruma devam etmeleri gerekmektedir. Belli bir iş sektöründe bir uygulama eğitimi anlaşması olan kişiler haftalık izinli olarak bir gün okula devam eder diğer günlerde ise çalışırlar.

16 yaşına kadar olan zorunlu eğitim ücretsizdir ancak ortaöğretim kurumlarında aileler okul kitaplarının masrafını karşılamak durumundadırlar.

Kabul kriterleri

- İlköğretim:
 - İlkokula başlayacak çocuğun yaşının en az 4 olması gerekmektedir.
 - İlköğretim ücretsizdir.
- Orta öğretim:
 - Çocuklar ilköğretimi bitirdikten ya da ilköğretim için özel okulları bitirdikten sonra ortalama 12 yaşında orta okula kabul edilirler.
 - VMBO, HAVO ya da VWO kurumlarına kabul konusundaki kararlar kendi adına bu tür kararları alması için bir kabul kurulu atayabilen yetkili merci tarafından (Okul kurulu) verilmektedir. Kabul kurulu başkan ve okulda görev yapan bir ya da daha fazla sayıda öğretmenden oluşmaktadır. Bu kurul aynı zamanda ilkokullardan müdür ve öğretmenleri de içerebilir. Çocukların devam ettiği ilkokulun müdürünün çocuğun eğitim potansiyeline ve devam düzeyine ilişkin bir rapor (eğitim raporu) ortaya koyması gerekmektedir.
 - VMBO, HAVO ve VWO kurumlarına kabul için çocuklar kendi uygunluklarını ortaya koymaları için değerlendirmeye tabi tutulurlar. Bunların en yaygını ilkokulun son yılında merkezi olarak hazırlanmış testler vasıtasıyla çocuğun bilgi ve anlama seviyesinin ölçülmesidir.

Okul gününün/ haftasının/ yılının uzunluğu

Okul yılı Ağustos ve Haziran ayları arasında en az 200 günü kapsamaktadır. Okul haftanın beş günü açıktır ancak ilkokulda Çarşamba öğleden sonraları genelde ders yoktur.

İlköğretim

İlk dört yıl için toplam asgari sayı 3,520 ders saati ve son dört yıl için ise 4,000 derstir. Okul günü azami 5.5 saat (teneffüsler hariç olmak üzere) sürmektedir ve etkinlikler gün içerisinde eşit olarak dağıtılmıştır. Bununla birlikte bu eğitim, dezavantajları önlemek ve /veya ortadan kaldırmak için tasarlanmış ek etkinlikler ile bağlantılı olarak genişletilebilir. Öğrenciler ilk iki yıl boyunca haftada ortalama olarak 22 saat son altı yıl için ise haftada ortalama 25 saat ders almaktadırlar. Okul gününün ne zaman başlayıp sona ereceğine ve derslerin ne kadar süreceğine karar verme yetkisi okulun yetkili mercisine (okul kurulu) aittir.

Ortaöğretim

Ortaöğretimin ilk üç yıllık dönemi – temel ortaöğretim dönemi- boyunca tavsiye edilen dönem sayısının, başarı hedeflerine ulaşmayı mümkün kılan bir kılavuz olarak kullanılması amaçlanmaktadır. Öğretim zamanlarının 50 dakika sürdüğünü ve her konu için önerilen zamanın %75 kadarında başarı hedeflerinin gerçekleştirilebileceğini düşünmektedirler. Okulların tabloyu bire bir takip etmeleri gerekmemektedir zira başarı hedefleri zamanın %75'lik kısmında elde edilebilir. Ancak asgari 3,000 sayıda 50 dakikalık zamanların temel öğretim programında sağlanması gerekmektedir.

VMBO, HAVO ve VWO eğitimlerinde sosyal bilimler, sanat konuları ve beden eğitimi için zorunlu bir asgari ders sayısı bulunmaktadır.

Hem HAVO hem de VWO'daki 4. okul yılı lise öğretiminin bir parçası olmakla birlikte eğitim içeriği ve zaman sayısı ile zorunlu eğitimin bir parçasıdır.

Sınıf boyutu/ öğrencilerin gruplandırılması

Sınıf boyutuna ilişkin herhangi bir tavsiye bulunmamaktadır. Öğrenciler karışık yetenek sınıflarında yaşlarına göre gruplandırılmaktadır. İlkokullardaki

sınıflar her konu için bir öğretmene sahipken orta okuldaki öğrencilerin ayrı konu öğretmenleri bulunmaktadır.

Hollanda’da Öğretim programı kontrolü ve içeriği

Eğitim Bakanlığı genel öğretim programına ve zorunlu konuların ayrıntılarına karar verir. Okullar kendi öğretim programı planlarına ve öğretim metotlarına karar verir ve araç gereçleri seçerler.

İlköğretim

İlkokul seviyesindeki zorunlu öğrenme alanları duysal koordinasyonu ve fiziksel çalışma, Felemenkçe, aritmetik ve matematiği, İngilizce’yi, coğrafya, tarih, (biyoloji dahil olmak üzere) bilim, (siyasi çalışmalar dahil olmak üzere) sosyal yapılar, ve dini ve ideolojik akımlar, ifadeye ilişkin etkinlikler, sosyal beceriler ve hayat becerileri ve sağlıklı yaşam da dahil olmak üzere bir dizi somut konuyu içermektedir. Okullar öğretim programının farklı alanlarına ilişkin sürenin ne ölçüde ve ne zaman ayrılacağına karar verme konusunda özgürdürler. Bu konudaki tek kısıtlama yıl boyunca verilecek asgari öğretim süreleridir.

Ortaöğretim

1. ve 3. yıl

Ortaöğretimin ilk üç yılı boyunca (temel ortaöğretim dönemi) çocuklar 15 konudan oluşan zorunlu bir temel müfredata tabi tutulmaktadırlar (yılda 1000 tane 50 dakikalık ders). Kalan %20’lik öğretme zamanı (840 saat) okullar tarafından kendi takdirlerine bağlı olarak dersler ve diğer eğitsel etkinlikler için kullanılabilirler.

Ortaöğretimin ilk üç yılında öğrenciler, en az yılda 1280 tane 50 dakikalık ders almak zorundadırlar.

HAVO ve VWO'nun ilk üç yılında 3. bir çağdaş dil zorunludur ancak Gymnasium öğretim programının Latince ya da Yunancayı da içermesi gerekmektedir.

4. yıl

VMBO'da 4. yıl ortaöğretim birinci devre eğitiminin de parçasıdır. Tavsiye edilen zaman çizelgeleri temel orta öğretimin önceki üç yılı da dahil olmak üzere 4 yılı kapsamaktadır.

Hem HAVO hem de VWO eğitiminde 4. yıl zorunlu eğitimin bir parçası olmakla birlikte aynı zamanda öğretim programının içeriği de dahil olmak üzere ortaöğretim ikinci devre eğitiminin de parçasıdır.

Değerlendirme, sınıf geçme ve yeterlilikler

İlk ve orta öğretim boyunca sürekli öğretmen değerlendirmeleri yer almaktadır.

İlköğretim:

İlkokulun sonunda bir öğrenci raporu başarılarını belgeler ve orta okul tercihi konusunda tavsiye verir. Okulların çoğu- örneğin %90- öğrencinin nihai sonuçlarını ölçmek için ulusal testleri kullanmaktadır. İlerlemeye ilişkin yasal kurallar bulunmamaktadır. Bir yıl tekrar etmek mümkündür ancak okullar ara verilmemiş bir gelişim sürecini tercih etmektedirler.

Ortaöğretim

Temel ortaöğretim boyunca öğrenciler bir yılı tekrar etme durumunda kalabilirler.

Sadece VMBO tamamen zorunlu eğitimin kapsamındadır. VMBO bitirme sınavları iki bölümden oluşmaktadır. Bunların ilki okul sınavı, ikincisi ise ulusal sınavdır.

3. Hollanda’da Ortaöğretim İkinci Devre ve Ortaöğretim İkinci Devre Sonrası Eğitim

Eğitim türleri

Tablo 8: Hollanda’da Eğitim Türleri

Üniversite öncesi öğretim (Voorbereidend wetenschappelijk onderwijs- VWO)	12-18 yaş grubu
Genel lise eğitimi (Hoger algemeen voorgezet onderwijs- HAVO)	12-17 yaş grubu
Mesleki lise eğitimi (Middelbaar beroepsonderwijs- MBO)	16-17/18/19/20 yaş grubu

Kabul kriterleri

- HAVO ve VWO’nun ilk aşamalarındaki öğrenciler eğitimlerine ortaöğretim ikinci devre eğitimi içerisindeki aynı eğitim türleri ile devam edebilirler;

- b. Teori programını başarı ile tamamlayan VMBO öğrencileri sınav konularının matematik ve ya Fransızca ya da Almanca'yı içermesi şartıyla (VMBO konuları arasında İngilizce zorunlu konudur) HAVO'nun 4. yılına transfer olabilirler. Bazı uzmanlaşma bileşenleri için ek gereklilikler mevcuttur
- c. HAVO sertifikasına sahip olan öğrenciler VWO'nun 5. yılına kabul edilebilirler;
- d. MBO: yeterlilik yapısı içerisinde kabul kriterleri şunlardır:
 - Asistanlık ya da temel mesleki eğitim seviyesindeki bir kurs için öncesi eğitime ilişkin gereklilikler olmaksızın herhangi biri kayıt yaptırabilir;
 - Profesyonel ya da orta seviye yönetim düzeyi için:
 1. Mesleki lise öncesi eğitim sertifikası (VMBO) ya da;
 2. Genel ortaokul eğitimi sertifikası (MAVO) ya da
 3. Genel lise eğitiminin ilk üç yılının ya da üniversite öncesi eğitiminin başarıyla tamamlandığına dair kanıt
 - Uzman düzeyindeki bir kurs için: aynı meslek ya da iş grubu için profesyonel bir eğitim yeterliliği ile kabul mümkündür.

Blok ya da günlük tatili olan kurslar (BBL) sadece okul bitirme yaşının üstündeki kişilere açıktır.

Öğretim Programının Kontrolü ve içeriği

Genel Lise öğretimi (HAVO ve VWO)

HAVO'nun 4. yılına ve VWO'nun 5. yılına başlayan öğrenciler aşağıdaki konu kombinasyonlarından bir tanesini seçmek zorundadırlar:

- Kültür ve toplum
- Ekonomi ve toplum
- Bilim ve sağlık
- Bilim ve teknoloji

Her konu grubu şunları içermektedir:

- Seçilen konu kombinasyonları dışında tüm öğrenciler için aynı olan ortak bir bileşen. Bu bileşen öğretim programındaki zamanın yarısından biraz azını almaktadır.
- Öğretim programının üçte birinden biraz fazlasını kapsayan ve seçilen konu kombinasyonlarına ilişkin konular içeren bir uzmanlaşma bileşeni.
- Öğretim programının geri kalan zamanını kapsayan seçmeli bir bileşen. Öğrenciler okul tarafından sunulan ve diğer okullar ile yapılan bir anlaşma sonu sunulan konular arasında seçim yapmakta serbesttirler. Seçmeli derslerin sayısı uzmanlaşma bileşenindeki ders yüküne bağlıdır.

Öğretim programının kontrolü okulun sorumluluğundadır.

Mesleki lise öğretimi (MBO)

Mesleki öğretim için ulusal yeterlilikler yapısını oluşturan dersler 4 düzeye bölünmüştür. Öğrenciler bu dersleri art arda alabilirler, bu durumda birinin diploması bir sonraki için giriş koşulu yerine geçmektedir.

Her ders için prensip itibariyle iki öğrenme yolu vardır:

- Uygulamalı eğitimin dersin %20 ve %60'ı arasındaki bir kısmını kapsayacağı mesleki eğitim (BOL)
- Uygulamalı eğitimin dersin %60'tan fazlasına denk düşen bir kısmını kapsayacağı blok ya da günlük tatil eğitimi (BBL)

Yeterlilikler yapısındaki Öğretim programı dersin içeriğine göre değişiklik göstermektedir ve şu anda 700 yeterlilik kaydedilmiştir.

Değerlendirme, ilerleme ve yeterlilikler,

Genel lise eğitiminde HAVO ve VWO için okul bitirme sınavları iki bölümden oluşmaktadır: son sene yapılan ulusal bir sınav ve bir okul sınavı. Bazı konular için yalnızca okul sınavı bulunmaktadır.

Mesleki lise öğretiminde öğrenciler geçtikleri kısmi sınavlar için bitirme sertifikaları almaktadırlar. Ders için bütün sınavları geçtikten ve bunun yanındaki tüm sertifikaları aldıktan sonra sertifikalar diploma ile değiştirilmektedir.

Öğrencilerin diploma alabilecekleri şekilde öğretim ve ders düzenlemek kurumların kendilerine kalmıştır.

4. Hollanda’da Yüksek öğretim

Kurum türleri

Hollanda’da ikili bir yüksek öğrenim sistemi vardır

- Üniversiteler tarafından verilen üniversite öğrenimi (wetenschapellijk onderwijs= WO)
- HBO kurumları tarafından verilen profesyonel yüksek öğrenim (hoger beroepsonderwijs=HBO)

Erişim

Profesyonel Yüksek öğretim için kabul gereklilikleri şunlardır:

- Bir genel lise öğretim (HAVO) sertifikası ya da
- Bir MBO orta yönetim ya da uzman eğitim sertifikası ya da
- Bir üniversite öncesi öğretim (VWO) sertifikası.

Gerekli yeterliliklere sahip olmayan 21 yaş ya da daha üzeri yaş grubundaki insanlar özel bir giriş sınavını geçtikten sonra kabul edilebilirler. Bu yaş sınırı güzel sanatlar ve sahne sanatları ile ilgili bölümlerde değiştirilebilir.

Üniversiteye kabul edilme bir üniversite öncesi (VWO) okul bitirme sertifikası ya da HBO yeterlilik veya HBO propaedeutic sertifikası ile mümkündür. Gerekli yeterliliklere sahip olmayan 21 yaş ve üzeri yaş grubundaki kişiler özel bir giriş sınavını geçtikten sonra kabul edilebilirler.

Yeterlilikler

Profesyonel yüksek öğrenimde, bir lisans ya da yüksek lisans derecesi HBO lisans ya da lisans üstü nihai sınavını geçen öğrencilere verilmektedir. Mezunlara uygun akademik unvanlar verilmektedir.

Yeni sistemde HBO kurumları lisansüstü derecesi verilmesine yarayan dersler sunabilmektedirler.

Her üniversite dersi bir lisans sınavı ve bir lisansüstü öğretim sınavı içermektedir. Her ders programı için ayrı bir sınav kurulu sınavları organize etmek ve iç sınavları koordine etmek için kurulmuştur. Fakülte konseyi ilgili sınav kuruluna ve ders programı komitesine danıştıktan sonra öğretme ve sınav mevzuatını belirlemektedir. Nihai sınavları geçen öğrencilere sınavın farklı bölümlerini uygun olması durumunda da elde edilen profesyonel yeterlilikleri listeleyen bir sertifika verilmektedir.

Belli mesleklere uydurulan dersler özellikle profesyonel uygulamalar için uygulama hazırlığı içermek zorundadır. Bu doktorlar, diş doktorları, veteriner cerrahlar, mimarlar ve eczacılar için olan dersler için geçerlidir.

Bir lisans ya da lisansüstü derecesi bir lisans ya da lisansüstü dersinin final sınavını geçen öğrencilere kurum tarafından verilmektedir. Mezunlar isimlerinden sonra gelen ve “B” ve “M” olarak kısaltılmış olan “Lisans mezunu” ya da “Mastır” unvanları kullanmaya hak kazanmaktadırlar. Bu kişiler uygun uluslararası unvan yerine bir Felemenk unvanını kullanmayı seçebilirler.

5. Özel ihtiyaç sahibi çocuklar

Özel ihtiyaç sahibi çocuklara sunulan eğitim iki grup okulda verilmektedir:

a. İlköğretim için özel okullar(specialle scholen voor basisonderwijs) öğrenme ve davranış zorluğu çeken ve öğrenme gelişim zorluğu olan çocuklar için.

1991 yılından beri politika özel ihtiyaç sahibi çocukları normal ilkokullara entegre etme yönünde olmuştur. Bu politikanın iki amacı vardır. Birincisi, özel ihtiyaç sahibi çocukların normal ilkokullara gitmesini sağlamaktır. İkincisi ise ilköğretimdeki normal okullar ile özel okulların konsorsiyumlarına belli bir bütçe vererek maliyetleri kontrol etmektir. Bu konsorsiyumlardan özel okullar ve normal okullardaki özel hizmetler finanse edilecektir.

b. Özel okullar(Specialle onderwijs) engelli çocuklar için ve eğitimine farklı bir yaklaşım gereken çocuklar için verilen ve ya ilkokul ya da ortaöğretim yaş grubu ya da her ikisi için özel eğitim veren okullardır.

6. Öğretmenler

İlkokul öğretmenleri bir HBO kurumunda dört yıllık bir bölüm bitirmiştir. Bu öğretmenler şunları öğretme konusunda yeterlilik sahibidirler: ilkokul seviyesinde tüm yaş gruplarına tüm konular, özel eğitimde hem ilkokul hem de orta öğretim düzeyinde, yetişkin eğitiminde ve mesleki eğitimde.

Ortaokul öğretmenleri HBO kurumlarında ve üniversitelerde eğitim görmektedirler.

HBO öğretmen eğitimi kursları

Orta okul öğretmenleri için HBO öğretmen eğitimi kursları ya düzey 1 ya da düzey 2 yeterliliklerini sağlamaktadır. Kurslar genel konularda, sanat konularında, teknik konularda ve tarımsal konularda

bulunmaktadır. Öğrenciler bir konuda uzmanlaşırlar. HBO öğretmen eğitimi kursları hem konu eğitimini hem de genel öğretme şekillerini kapsamaktadır.

- Düzey iki öğretmenleri HAVO ve VWO'nun ilk üç yılında, VMBO'nun ve mesleki liselerin de tüm yıllarında ders verecek yeterliliklere sahiptir.

- Düzey bir öğretmenleri ise tüm orta öğretim düzeylerinde, HAVO son ili yılında VWO'nun ise son üç yılında tüm düzeylerde ders verecek yeterliliklere sahiptirler.

Üniversite tabanlı öğretmen eğitimi kursları

Doktora ya da mastır derecesine sahip olan üniversite mezunları lisans düzeyinde olan ve düzey bir yeterlilikleri kazanılmasıyla sonuçlanan bir öğretmen eğitimi kursu (ULO) alabilirler. Öğrenciler, eğer isterlerse, henüz lisan öğrencisi oldukları sırada da kendi öğretmen eğitimlerine başlayabilirler.

Kurslar ortaöğretim öğretim programının tüm konularında mevcuttur. Öğrenciler bir konuda, bazen de genel fen bilimleri ya da kültür ve sanat gibi konulardan bir tanesinde fazladan bir yeterlilik sahibi olup uzmanlaşırlar. Üniversite tabanlı öğretmen eğitimi kurslarından mezun olanlar düzey bir yeterliliklerine sahiptir. Bu kişiler orta öğretimin tüm düzeylerinde ders verebilirler

III.3.2.b. Hollanda’da Eğitim Alanında Sürdürülmekte Olan Reformlar ve Tartışma Konuları

İlköğretim

- Okullara zaman çizelgeleri hususunda daha fazla esneklik sağlamak için bir kanun tasarısı hazırlanmaktadır.
- Hükümet okullara harcama konularında daha fazla özgürlük sağlamak için blok hibe fonları getirmeyi amaçlamaktadır. Okul kurullarına belli bir bütçe ve harcama kararları konusunda özgürlük verilecektir. Beklentiler bu önlemlerin 2006 yılının Ağustos ayında hizmete girmesi doğrultusundadır.

Ortaöğretim

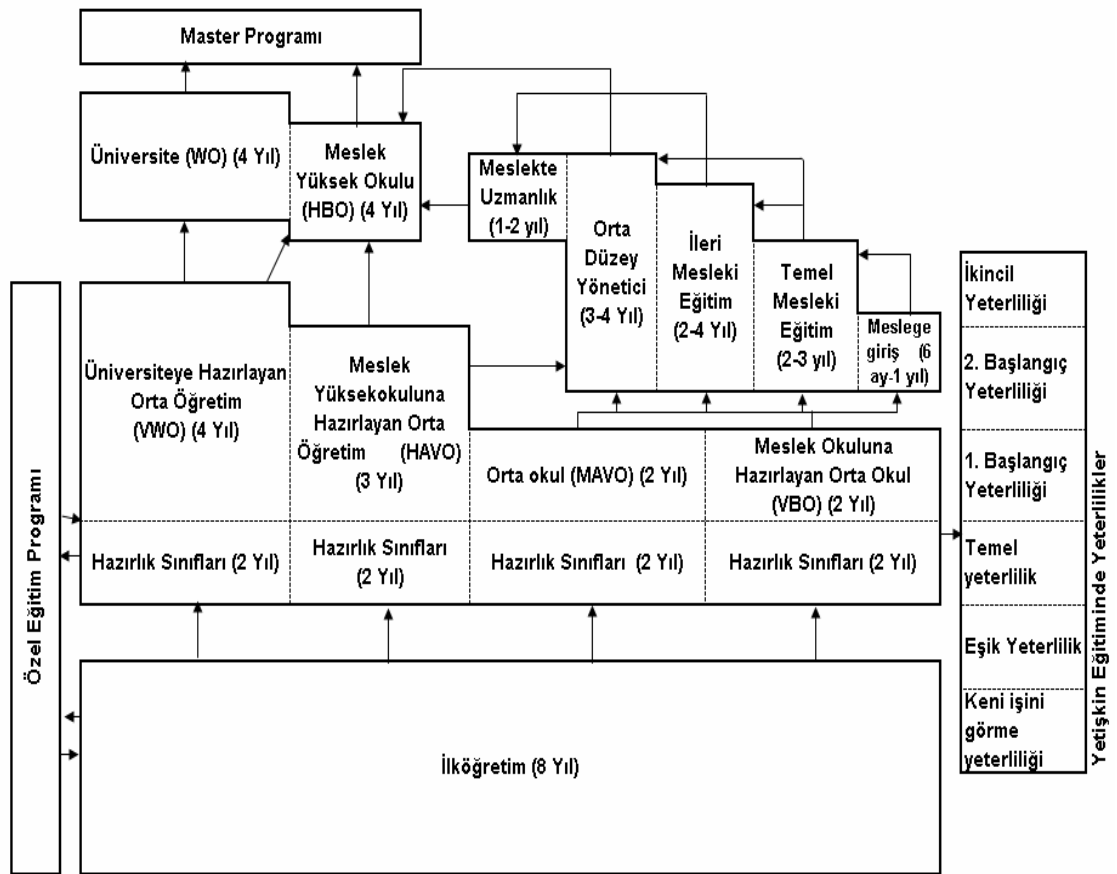
Teftiş heyetinin değerlendirmesine ve Eğitim Konseyi’nin tavsiyelerine bağlı olarak temel ortaöğretim adapte edilecektir. Orta okul öğretiminin geleceği için bir görev gücü tavsiyeler hazırlamıştır. Bakan önerilerin tamamını kabul etmiştir ve bu önerilere dayanan kanunun 2006 yılının Ağustos ayında yürürlüğe girmesi beklenmektedir.

Yüksek Öğrenim

2005-2006 ve 2006-2007 akademik yıllarında ön eğitim koşullarını sağlamayan öğrencilerin esnek kabulü ile birlikte denemeler başlayacaktır. Bununla birlikte bu öğrencilerin mukayese edilebilir ölçüde bilgi ve deneyim kazanmış olmaları gerekmektedir.

III.3.2.c. Hollanda Mesleki Eğitim Sistemi

Hollanda’da eğitim sisteminde son yeniden yapılanma ve düzenleme çalışmaları, 1985 yılında yürürlüğe giren İlköğretim Yasası, 1968 yılında çıkan Ortaöğretim Yasası, okul içi ve dışı mesleki eğitimi kapsayan 1987 Meslekî Eğitim Reform Yasası ve 1993 Yükseköğretim ve Bilimsel Araştırma Yasası ile zorunlu hale getirilmiştir .

Şekil 1:Hollanda Mesleki Eğitim Sistemi

Meslekî Hazırlık Eğitimi (LABO)

Değişik alanlarda meslek eğitimi yapılan orta seviye meslek okullarıdır. 1992 yılında mesleki ortaöğretimin alt devresinin yerine uygulamaya konulan bu programda öğrenciler, dört yıllık bir öğrenim süresinde, meslekî ortaöğretime veya

çıracılık eğitimine devam edebilmenin önkoşulu olan hazırlık eğitimi görürler. Bu programda öğrenciler, genel eğitim derslerinin yanı sıra teknik, ev idaresi ve ev ekonomisi, pazarlama, ticaret, yönetim ve tarım alanlarında meslek dersleri de görürler.

Hollanda'da 1992 yılında yürürlüğe giren bir yasa ile ortaöğretim basamağı eğitsel yönden yeniden düzenlenmiştir (EGK. 1994. s. 150). 1993–1994 öğretim yılından itibaren uygulamaya konulan bu yeni uygulama ile, meslekî ortaöğretimin alt devresi kaldırılmış, ortaöğretim basamağındaki tüm okullarda ve programlarda ilk üç yıl temel ortaöğretim devresi olarak düzenlenmiştir. Böylece bu devrede genel eğitim ve mesleki eğitim ayrımı kaldırılarak, tüm öğrencilere daha kapsamlı ortak bir genel eğitim verilmesi öngörülmüştür. Bu uygulamanın eğitsel amacı, hem öğrencilerin izleyecekleri eğitim yolunun belirlenmesindeki karar verme süresini biraz daha uzatmak, hem de ortaöğretim programlarını günün gereklerine uygun olarak geliştirmektir. Ancak, temel devrenin üzerine yukarıda belirtilen farklı program uygulaması sürmektedir.

Eğitim, Kültür ve Bilim Eğitim Bakanlığı, ortaöğretim basamağındaki öğrenim alanlarına göre eğitimin amaçlarını, bu amaçların gerçekleştirilmesine dönük dersleri, derslerin haftalık saatlerinin alt sınırını ve değerlendirme süreçlerinde uyulması gereken temel ilke ve ölçütleri içeren çerçeve eğitim programlarını hazırlar ve bu programları okullara önerir. **Okulların bu programlara uyma zorunlulukları yoksa da, amaçlar, dersler, ders saatleri, başarı ölçütleri gibi yönlerden ulaşılması öngörülen ölçütleri belirli düzeyde yerine getirmeleri zorunludur.** Örneğin, 1992 Yasası ile uygulamaya konulan yeni temel ortaöğretim devresi için Eğitim, Kültür ve Bilim Bakanlığının hazırladığı eğitim programında haftalık 32 saat dersin 25 saati zorunlu ortak derslere, yedi saati de seçmeli derslere ve programın çekirdek derslerine ayrılır.

Programda ;

☐ Hollanda'ca,

☐ İngilizce,

- ☐ 2. Yabancı Dil (Almanca veya Fransızca),
- ☐ Matematik,
- ☐ Biyoloji,
- ☐ Fizik, Kimya,
- ☐ Bilgisayar ve bilgi işlem,
- ☐ Avrupa ve Dünya Tarihi ve Yurttaşlık Bilgisi,
- ☐ Coğrafya,
- ☐ Ekonomi,
- ☐ Teknik,
- ☐ Sosyal öğrenme,
- ☐ Güzel sanatlar (müzik, dans ve tiyatro derslerinden en az ikisi)ve
- ☐ Beden Eğitimi (zorunlu),
- ☐ Latin Dili,
- ☐ Din bilgisi,
- ☐ Hollanda Dili,

Mesleğe hazırlık (kariyer danışmanları eşliğinde)

Rehberlik (seçmeli) derslerdir.

Okullar, ders saatleri Bakanlıkça öngörülen sosyal öğrenme, beden eğitimi ve sanat derslerinin dışında kalan diğer derslerin saatlerini kendileri belirlerler.

Ortaöğretim basamağındaki programlar arasındaki farklılaşma, program süresince bu derslere ayrılan ders saatleri ve bu derslerin öğretim düzeyi yönünden olmaktadır.

İlköğretimde olduğu gibi, ortaöğretimde de öğrencilerin başarıları her dersin öğretmeni tarafından sürekli değerlendirilir. Temel ortaöğretim devresinde öğrenciler, "orta düzey" (C) ve "üst düzey" (D) olmak üzere iki başarı grubuna ayrılırlar. Öğrencilerin başarı durumu, ikisi yıl içinde, birisi de yıl sonunda verilen üç karne ile öğrencilere ve velilere bildirilir. Değerlendirme 10 üzerinden yapılır. En düşük geçer not 6 (altı)'dır. Öğretim yılı sonundaki değerlendirmeye göre, tüm derslerden en az geçer not almış olan öğrenciler bir üst sınıfa geçerler. Öğrencinin başarı durumuna göre, bir üst sınıfa geçmesine veya sınıf tekrar etmesine ders öğretmenleri kurulu karar verir. Sınıf tekrar eden öğrenci, aynı sınıfta bir kez daha başarılı olamazsa, bir başka okula veya programa geçer.

Ortaöğretimin tüm programlarında hem ilk üç sınıfı kapsayan temel devre hem de üst devre, bitirme sınavı ile tamamlanır.

Temel devrenin bitirme sınavı, beden eğitimi dersinin dışında kalan 15 zorunlu ortak dersten yapılır. Bitirme sınavlarına öğrenciler, en erken 2. sınıfın sonunda girebilirler. Sınavlarda, Bakanlık tarafından belirlenen öğrenme amaçları temel alınır.

Bitirme sınavlarında, okulun seçimine göre **Test Geliştirme Merkezi** tarafından hazırlanan testler kullanılabileceği gibi, her okulun kendisinin hazırladığı sınama araçları da kullanılabilir. Bitirme sınavlarını başaran öğrenciler, ortaöğretim temel devre diplomasını alırlar. 2. sınıfın sonunda programın çekirdek derslerinden başarısız olan öğrenciler bu derslerden sorumlu tutulurlar. Okul, onlara izlemeleri gereken programla ilgili önerilerde bulunur.

Ortaöğretim alanında genel eğitim amaçlı programların üst devresini bitirme sınavı iki aşamadan oluşur. Birinci sınavı, her programın son sınıfında her okul kendisi yapar. Okul, bitirme sınavı için seçilen her dersten sözlü ve/veya yazılı iki sınav yapar. İkinci sınav ise ülke çapında her tür okul için aynı zamanda merkezi olarak yapılır. Bitirme notu için iki sınavın ortalaması alınır. Öğrencilerin bitirme sınavına girecekleri ders sayısı program türüne göre değişir. Yükseköğretime hazırlayan programın öğrencileri bitirme sınavına yedi dersten, üst ve orta dereceli genel ortaöğretim programlarının öğrencileri ise altı dersten girerler. Her üç

programda da Hollanda Dili ve yabancı dil olarak İngilizce, Almanca veya Fransızca dillerinden birisi, Gymnasium'da da ayrıca Latince ve Yunanca tüm öğrenciler için zorunludur. Sınav için diğer beş dersi öğrenci kendisi programda yer alan dersler arasından seçer. Öğrenciler, isterlerse bir program için öngörülen ders sayısından daha fazla sayıda dersi sınav için seçebilirler. Yükseköğretime hazırlayan programların bitiminde öğrencilere "Gymnasium Diploması" ve "Atheneum Diploması" olmak üzere iki farklı diploma verilir Orta dereceli genel ortaöğretim programında öğrenciler, bitirme sınavına orta veya üst düzeyden girerler. Öğrenci, sınava gireceği düzeyi, başarısına ve amaçladığı program türüne göre kendisi belirler. Ancak, en az üç ders D düzeyinde olmak zorundadır. Mesleki hazırlık eğitimi programındaki öğrenciler, bitirme sınavlarına genel eğitim veya mesleki eğitim alanına göre altı veya yedi dersten girerler. Ancak en az iki ders mesleki alandan olmak zorundadır. Bu programın bitirme sınavları A, B, C ve D düzeylerinde (A en düşük, D en yüksek) yapılır. C ve D düzeyi, orta dereceli genel ortaöğretimin C ve D düzeyi ile eşdeğerdir.

Ortaöğretim resmi ve özel okullarda verilir. Genel eğitim okullarının yaklaşık % 70'i, mesleki eğitim okullarının da % 90'ı özel kesime ait okullardır. Bu okullarda eğitim, 16 yaşın sonuna kadar tüm öğrenciler için ücretsizdir. Ancak ders kitapları ve diğer öğretim gereçleri ile ilgili giderlerin bir bölümünü öğrenciler üstlenirler. 16 yaşından itibaren öğrenciler, her yıl için okul ücreti öderler. Durumu uygun olmayan veliler devletten eğitim yardımı alırlar. Yabancı öğrencileri okuldan ekstra maliyet yükü getirmeleri nedeniyle okula fazla para öderler.

Ortaöğretim okulları genellikle birleşik okullardır. Okulun biçimi ve tanımı uyguladığı eğitim programı ile belirlenir. Bazı ortaöğretim okulları farklı ortaöğretim programlarının bir arada uygulandığı çok programlı okullar niteliğindedir. Okullardaki öğrenci sayısı 300- 1000 arasında değişir. Eğitim, Kültür ve Bilim Bakanlığının politikası, hem genel eğitim hem de meslekî eğitim programlarını birlikte uygulayan okulların yaygınlaştırılmasından yanadır.

Ortaöğretim okullarına ilköğretimi bitiren öğrenciler alınırlar. Öğrenci alımına, öğrenci için ilköğretim okulunda düzenlenen rapora dayanılarak öğrenci

seçme ve alma komisyonu karar verir. Genel eğitim amaçlı ortaöğretim programına alınma koşulu, ilköğretim okulu tarafından öğrenci için düzenlenen belgede, öğrencinin bu programlara gitmesinin uygun olduğunun belirtilmesidir. Eğer orta dereceli genel ortaöğretim programı ile mesleki hazırlık eğitimi programı birlikte uygulanıyorsa ve ortak sınıflar varsa, öğrencinin iki programdan birisine ayrılmasına, belli bir gözlem devresinden sonra öğrencinin eğilimine göre, ortaöğretim okulu karar verir Ortaöğretimde ilke olarak sınıf sisteminde ders yapılır. Bir okulda aynı program ve aynı düzeyde olan öğrencilerden oluşan sınıflar olduğu gibi farklı programlardan öğrencilerin bir araya geldikleri sınıflar da vardır.

Hollanda mesleki eğitimde, akademik eğitim ve uygulamalı eğitim ağırlığına göre farklılaşan iki yol vardır. 1998 tarihli Mesleki Eğitim Kanunu bu iki yolu, mesleki eğitim kurumlarında birleştirme eğilimindedir. Akademik eğitimin temel olduğu eğitimde, okul eğitiminin ağırlığı % 60, uygulamalı eğitimin ağırlığı % 40'dır. **Uygulamalı eğitimin esas olduğu çıraklık eğitiminde, işyerlerinde uygulamalı eğitimin ağırlığı % 80, okul eğitiminin ağırlığı ise %20'dir.**

2003 yılında, mesleki eğitim sistemine dahil olan öğrenci sayısı 423.000, işyeri sayısı 170.000'dir.

Hollanda mesleki eğitim sistemi, son yıllarda, yeterliklerin en iyi şekilde belirlenmesi konusuna yoğunlaşmıştır. 1998 tarihli mesleki eğitim kanunu (Wet Educatie Beroepsonderwijs), mesleki eğitimde şeffaflığı hedeflemiştir. Yeterlikler, mesleki eğitim müfredatının en temel girdisi olarak kabul edilmektedir. Şeffaf ve en güncel şekilde belirlenen yeterlikler, buna uygun olarak verilen sertifika ve diplomada yer alıp, iş gücü piyasası ve iş hayatında kişilerin nitelikleri hakkındaki bilgi karmaşasının da önüne geçmeyi hedeflemektedir.

1. Meslekî Ortaöğretim

Hollanda'da Mesleki ortaöğretim 1 Ağustos 1990 tarihli yönetmelikle yeniden düzenlenmiştir. Yeni düzenlemeye göre, mesleki ortaöğretim programlarına 16-19 yaş arasındaki gençler devam ederler. Süreleri 2-4 yıllar asında değişen bu

programlar, sanat okulu veya meslek okulu tarafından uygulanır. Yarı zamanlı olarak uygulanan mesleki ortaöğretim programları, teknik, sağlık ve sosyal hizmetler, ekonomi ve yönetim ve tarım olmak üzere dört ana bölümde toplanır. Her bölüm de kendi içinde meslek dallarına ayrılır. Her meslek okulu çeşitli meslek dallarını içeren en az bir bölüm açmak zorundadır Meslek okullarında uygulanan mesleki ortaöğretim programlarının. giriş koşulları ve öğrenim süreleri yönünden farklı dört türü vardır.

a. Yönlendirme veya Hazırlık Programları

Süresi bir yıl olan bu programlar, öğrencilerin bir meslek dalına karar vermelerini veya bir programa geçişlerini kolaylaştırır. Bu programlara alınacak öğrencilerde, ortaöğretimde temel devreyi bitirmiş olmak şartı bir koşul olarak aranmaz.

b. Kısa Süreli Programlar

Bu programlara, ortaöğretim düzeyinde mesleki hazırlık eğitimi programını veya orta dereceli genel ortaöğretim programını bitiren dolayısıyla tam zamanlı zorunlu eğitim sürelerini tamamlamış olan öğrenciler alınır. İki yıl süreli bu programlarda öğrencilere el sanatlarıyla ilgili bir dalda temel mesleki bilgi ve beceriler verilir. Bu programlardan birini bitiren öğrenciler ilgili meslek dallarında çalışmaya başlayabilecekleri gibi bulundukları okulda uzun süreli programa da devam edebilirler.

c. Orta Süreli Programlar

Elektroteknik, makine (teknik bakım), otel ve lokanta işletmeciliği alanlarında uygulanan ve üç yıl süreli olan bu programlarda, öğrencilere bu alanlardaki bir mesleği/dalı kendi başlarına sürdürebilmeleri için gerekli olan bilgi ve beceriler kazandırılır. Bu programlara; orta dereceli genel ortaöğretim programını

bitiren veya mesleki hazırlık eğitimi programının bitirme sınavlarının en az üç dersinden B düzeyinde başarı göstermiş olan öğrenciler alınır.

d. Uzun Süreli Programlar

Öğrenim süresi 3-4 yıl olan bu programlara, orta dereceli genel eğitim programını veya mesleki hazırlık eğitimi programını en az üç dersten C düzeyi ile tamamlamış veya üst dereceli genel ortaöğretim programının temel devresini bitiren öğrenciler alınır. Ayrıca, meslek okulunda kısa, orta süreli mesleki ortaöğretim programlarını veya yönlendirme, hazırlık sınıfını bir sertifika ile bitiren öğrenciler de bu programlara devam edebilirler.

Bu programları bitiren öğrencilerin mesleki yükseköğretime gidebilme olanakları da vardır. Meslek okullarındaki mesleki ortaöğretim programlarının içeriğini, genel eğitimi ve mesleki eğitim dersleri ile işyerindeki uygulamalı meslek eğitimi oluşturur. Derslerin öğrenim süresi boyunca dağılımı ve haftalık ders saatlerinin sayısını, Bakanlıkça belirlenmiş olan saatten az olmamak koşuluyla, her okul kendisi belirler. İşyerindeki uygulamalı meslek eğitimi, okul, öğrenci ve işveren arasında yapılan bir sözleşme kapsamında yürütülür. Uygulamalı eğitimin süresi için yönetmeliklerle belirlenmiş bir sınır olmamakla birlikte, genellikle her programda yarısı öğrenim sırasında, yarısı da öğrenimin bitiminde olmak üzere toplam 200 gün işyerinde uygulamalı eğitime ayrılır.

Her meslek okulu Eğitim, Kültür ve Bilim Bakanlığınca öngörülen amaçları gerçekleştirmek için öğrenim süresince öğrencilere hangi bilgi, beceri, yeterlik ve mesleki özelliklerin hangi düzeyde kazandırılacağını gösteren bir öğretim programı ile buna dayalı yıllık etkinlik planını ve sınav programını bölge okul denetçisine verir. Ayrıca, Eğitim, Kültür ve Bilim Bakanlığı tarafından her meslek dalında bitirme sınavları için ayrı ayrı oluşturulan ulusal sınav komisyonu, ilgili eğitim ve ekonomi çevrelerin de görüşünü alarak, mesleki ortaöğretim programları için ülke düzeyinde merkezi olarak uygulanan bitirme sınavlarının programını hazırlar.

Notlandırma ve diplomalar için ülke düzeyinde geçerli ölçüt ve kurallar Bakanlıkça belirlenir.

Son yıllarda, mesleki eğitim alanında başlatılan yeniden yapılandırma çalışması kapsamında, meslek okullarındaki programlarda modüler sistem uygulaması giderek yaygınlaşmaktadır. Bu sistemde düzeylere ve ders kümelerine göre (genel eğitim, mesleki eğitim, uygulamalı eğitim, zorunlu, seçmeli dersler gibi) oluşturulan her modül sonunda, öngörülen gereklilikleri ve yeterlilikleri yerine getiren öğrencilere sertifika verilmesi, yeterli sayıda sertifika kazanan öğrencilere de diploma verilmesi öngörülmüştür

2. Çıraklık Eğitimi

Çıraklık eğitimi son olarak 1993 yılında çıkarılan **Yarı Zamanlı Mesleki Eğitim Yasası** ile düzenlenmiştir. Çıraklık eğitimi kapsamında, yaklaşık 400 mesleki eğitim programı uygulanır. 16 yaşını dolduran ve tam zamanlı zorunlu eğitimlerini bitiren öğrencilere açık olan çıraklık eğitimi, okul ve işyerinde verilen kuramsal ve uygulamalı meslek eğitimini kapsar. Çıraklık eğitiminin kuramsal bölümü, meslek okulunda veya sanat okulunda verilir. Öğrenciler, haftada 1-2 gün okula giderler ve günde 8-9 saat ders görürler. Derslerin 2/3'ü meslek derslerine, 1/3'ü de genel eğitim derslerine ayrılır. Çıraklık eğitiminin uygulamalı bölümü, ilgili meslek dalında çıraklık eğitimi vermeye yetkili işyerlerinde işveren tarafından düzenlenir. Bölgedeki çıraklık eğitiminden sorumlu Ulusal Çalışma Dairesi'nden bir danışman işverene yardımcı olur. Uygulamalı meslek eğitimi, ya doğrudan ilgili işyerlerinde veya bu amaçla oluşturulmuş çıraklık eğitimi atölye ve işliklerinde, işveren tarafından görevlendirilen eğitici ustanın (usta öğretici) gözetim ve denetiminde verilir.

Çıraklık eğitimi, katılanların önceki öğrenim düzeylerine ve kazanmak istedikleri mesleki niteliklere göre farklı amaçlarla uygulanır. Örneğin; bir mesleği yürütmek veya bir meslek eğitimine başlamak için gerekli nitelikleri taşımayan kişiler için mesleğe hazırlık eğitimi olarak verilirken, bir meslek dalında kendi işini

kurmak isteyen kişiler için de mesleki uzmanlık eğitimi şeklinde verilir. Öte yandan, tam zamanlı zorunlu eğitimini tamamlayıp doğrudan bir meslek öğrenimine başlayanlar için mesleki yetiştirme eğitimi, bir meslek dalında ilerlemek isteyenler için de mesleki nitelik geliştirme eğitimi (ustalık/kalfalık eğitimi) şeklinde verilir. Buna göre, öğrencinin önceki öğrenim durumuna, seçilen meslek alanına ve hedeflenen bitirme derecesine bağlı olarak süresi 1 -3 yıl arasında değişen, gerekli durumlarda 1 yıl daha uzatılabilen çıraklık eğitiminde üç farklı program türü vardır:

a. Başlangıç Düzeyinde Meslek Eğitimi Programları

Mesleki ortaöğretimde kısa süreli program niteliğinde olan bu programların öğrenim süresi 2-3 yıldır. Bu süre içinde çırak olarak meslek öğrenmek isteyen kişiye mesleğin gerektirdiği temel bilgiler verilir. Bu programlara genel ortaöğretim düzeyinde mesleki hazırlık eğitimi programının veya orta ya da üst dereceli genel ortaöğretim programının veya yükseköğretime hazırlayan genel ortaöğretim programının temel devresini bitiren öğrenciler alınırlar.

b. Orta Düzey Meslekî Eğitim Programları

Bu programlar; **bir meslek dalında bağımsız olarak çalışmak veya kendi işyerini açmak isteyen kişilere açıktır.** Bir veya iki yıllık bir eğitim süresinde gerekli mesleki yeterliklerin verildiği bu programlar için giriş koşulu, çıraklık eğitimi alanında başlangıç düzeyinde meslek eğitimi veya meslekî ortaöğretim alanında kısa süreli mesleki eğitim programını bitirmiş olmaktır.

c. Üst Düzey Meslekî Eğitim Programları

Bu programlara çıraklık eğitimi veya mesleki ortaöğretim alanında orta düzey meslek eğitimi bitiren kişiler alınırlar. Bu kişiler, bir veya iki yıl süreli meslek eğitimiyle bir meslek dalında uzman veya teknik eleman olarak yetiştirilirler.

Eğitim sisteminin diğer basamaklarında olduğu gibi, çıraklık eğitimi alanında da çerçeve eğitim programı Eğitim, Kültür ve Bilim Bakanlığı tarafından hazırlanır. Bu programda, hem okulda verilen teorik eğitim, hem de işyerindeki uygulamalı eğitim ile ilgili genel ilkelere, amaçlara, içeriğe, giriş koşullarına, ölçme değerlendirme ve başarı ölçütlerine yer verilir. Ayrıca, meslek sertifikası veya diploması almak için gerekli koşullar ve aranan nitelikler belirtilir.

Çıraklık eğitiminin sonunda, hem teorik bölümü hem de uygulamalı bitirme sınavı yapılır. Bitirme sınavları ülke düzeyinde Çıraklık Eğitimi Ulusal Dairesi tarafından düzenlenir ve bu dairenin önerisi ile Eğitim, Kültür ve Bilim Bakanlığı tarafından oluşturulan bir sınav komisyonu tarafından yapılır. Sınavı başaran öğrencilere meslek dalında yetkili makamlar tarafından ülke düzeyinde geçerli bir meslek diploması verilir.

3. Meslekî Eğitim Kursları

1991 yılında yürürlüğe giren çalışma politikasıyla ilgili yasa gereğince, ülke düzeyinde **işsizliği önlemek için**, işsiz kişilere gereksinim duydukları mesleki nitelikleri kazandırmak amacıyla uygulanır. Bu kurslar, Çalışma ve Sosyal İşler Bakanlığına bağlı Çalışma Dairesinin sorumluluğundadır. Başta merkezi hükümet olmak üzere, çeşitli işveren kuruluşları ve işçi sendikaları ile kamu yararına çalışan çeşitli kurum, kuruluş ve dernekler tarafından desteklenen bu kurslar, kurumsal olarak pek çok yerleşim biriminde örgütlenmiş olan Meslekî Eğitim Merkezi, Meslekî Eğitim ve Danışmanlık Merkezi, Kadınlar Meslekî Eğitim Merkezi, Yetişkinler Meslekî Eğitim Merkezi gibi kuruluşlar tarafından düzenlenir. Bu kursların süresi, öğrencinin öğrenim durumuna ve meslek dalına göre değişir.

Hollanda'da; WVO'da öğrenim görerek bitirme sınavlarında başarılı olanlar yüksek öğretime; HAVO' da öğrenim görerek bitirme sınavında başarılı olup diploma alanlar mesleki yüksek öğrenime; MAVO'dan mezun olanlar ileri seviye mesleki öğrenime; LABO'dan mezun olanlar da ileri seviye çıraklık eğitimine devam edebilirler.

III.3.2.d Hollanda’da Mesleki Eğitimle İlgili Kurumlar

1. ROC Van Amsterdam

ROC, orta ve lise düzeyinde mesleki eğitim verilmekte olan bir meslek okuludur. Aynı zamanda ROC’da yetişkin eğitimi de verilir.

ROC, dernek statüsündedir ve finansmanı Amsterdam Belediyesi ve devlet tarafından sağlanmaktadır. (Şekil – II) Burada orta ve lise düzeyinde meslek eğitiminin yanı sıra, yetişkin eğitimi de verilmektedir. Bu bölgesel mesleki eğitim merkezlerinin birleşiminden oluşmaktadır. Toplamda 35.000 öğrenci ve 80 okul binası mevcuttur.

Bu kuruma bağlı okulların bir denetim kurulu mevcuttur. Bölgelerin ihtiyaçlarına göre bölüm açılmakta olup işe yönelik eğitim verilmektedir. Bu eğitimin %80’i iş ortamında uygulamalı, %20’si ise okulda teorik eğitim şeklindedir.

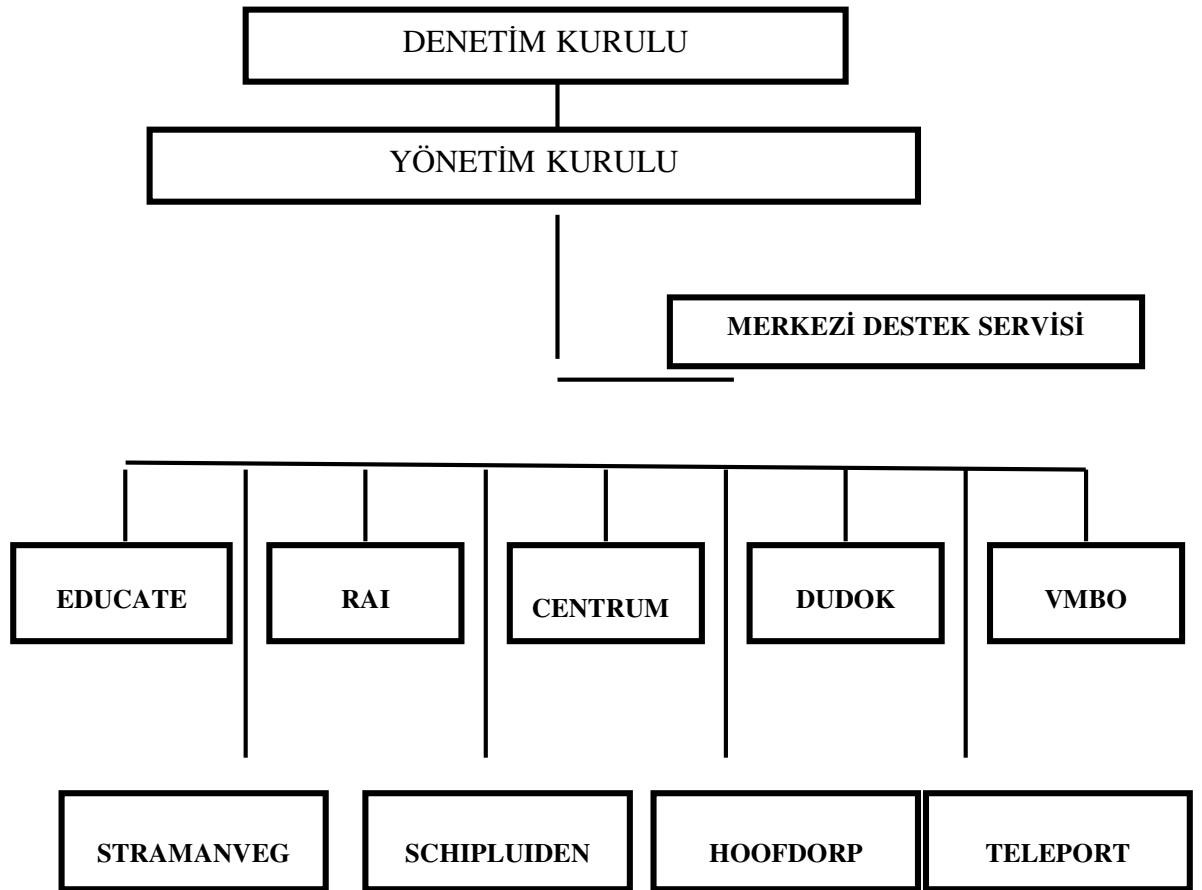
Bu eğitimin sonunda 18 ay süren üç dönemlik bir staj yapılması zorunludur.

ROC, ayrıca kurumlara ücretli hizmet içi eğitim kursları vermektedir.

Verilen eğitimin belirli bir kalitede olması için sınavlar Eğitim, Kültür ve Bilim Bakanlığı tarafından belirlenen kıstaslar, Ulusal Sınav Kalitesi Merkezi tarafından yapılmaktadır. Bu kurum Eğitim, Kültür ve Bilim Bakanlığı tarafından belirlenmiş, bağımsız bir kurumdur. Bu kurum aynı zamanda verilen eğitimin kalitesini de denetleme yetkisine sahiptir.

Sınavların yönetimi; sektörün katkısı alınarak belirlenen kıstaslar çerçevesinde, öğrenci bilgilendirilerek, sınav komitesince ve önceden hazırlanmış soru bankası kullanılarak yapılmaktadır. Öğrenciye önceden bir bilgilendirme seti kullanılarak ROC’da alacağı eğitim ve bölümler hakkında bilgi verilir. Burada

verilen eğitimin iş yaşamına akreditasyonunda, işverenlerle düzenli aralıklarla yapılan görüşmelerin payı büyüktür. Öğretmenler de her yıl tekrar hizmet içi eğitim almaktadırlar. Bununla birlikte her öğretmen kendi kapasitesi ve performansından sorumludur ve her öğretmen bir üstü yöneticiyle düzenli olarak performans değerlendirmesi amacıyla mülakat yapar. Eğitimin sonunda çıktıya dayalı yeterliklerin %75'i mesleki yeterlik olması gerekmektedir. Her öğretmene mesleğe başlangıç diplomasının haricinde kişisel gelişim planı verilir ve bu plana göre öğretmen meslek yaşamı boyunca bazı kurslara katılır. Bunlar, öğretmenin kendi çabasıyla kendi belirleyeceği zaman diliminde ve kendi imkânlarıyla gerçekleştireceği kurslardır.

Şekil 2: ROC Yönetim Kurulunun Yapısı

2. COLO

COLO, 1954 yılın da kurulmuş, 50 yıllık geçmişi olan bir kurumdur.

COLO, Hollanda mesleki eğitiminde yeterlilik düzeyini geliştirmekle görevlidir. COLO'da işçi, işveren kesimi ve bunların bağlı oldukları sendikalar ile hükümetten temsilciler bulunmaktadır. COLO, sınav sistemi, değerlendirme ve sertifikasyon sistemi ile görevli bir kurumdur. 20 adet eğitim/uzmanlık merkezi mevcuttur. Bunlar inşaat, muhasebe-sigorta, medya, otomotiv, ticaret, elektro teknik-metal teknolojileri ve tesisat, güzellik uzmanlığı, moda-tekstil, tarım, otelcilik, boyacılık, sağlık, fen işleri ve sulama, marangozluk, sağlık teknik (lens, optik) gıda, ulaşım-taşımacılık, kimyasal laboratuvar, oto kaporta.

Hollanda mesleki eğitim sistemi bir yenilenme süreci geçirmektedir. Bu süreç içerisinde 700 kadar mesleki sertifikasyon programı da yeniden gözden geçirilmiştir. Bazı programlar birleştirilerek bu sayı 300'e çekilmiştir. 2005–2006 eğitim döneminde bu yenilenme sürecinin tamamlanarak, sonuçlarının mesleki eğitime yansıtılması hedeflenmektedir. Bu yenilenme sürecinde öğrencinin ihtiyaçları ile iş piyasasının tercihleri dikkate alınmaktadır.

COLO çalışanlarının her biri birer eğitim uzmanıdır.

3. KENTEQ (Sınav Merkezi – Hilversum)

Hollanda mesleki eğitim sisteminde, her sanayi alanına tekabül eden bir uzmanlık kuruluşu vardır. Kenteq; elektro teknik, metal teknolojileri ve tesisat alanında, 20 büyük uzmanlık kuruluşundan biridir.

Tüm uzmanlık kuruluşları COLO (The Association of National Bodies for Vocational Education) üst kuruluşuna bağlıdır. 28 Ocak'ta ziyaret edilen COLO, şemsiyesi altındaki 20 uzmanlık kuruluşunun ulusal ve uluslararası alanda temsilini yapan ve işbirliği güçlerini arttıran bir birliktir.

Uzmanlık Kuruluşları, mesleki eğitim sisteminde, eğitim merkezlerine bilgi sunması, devlete uzmanlık alanları ile ilgili danışmanlık vermesi sebebiyle önemli bir yere sahiptir. Teknik gelişmelerin çok hızlı olduğu günümüzde, bilgi merkezleri, mesleki eğitim ve üretimde bulunan kesimler için bilginin sürekli güncellenmesi açısından önemli görülmektedir.

Tüm Uzmanlık Kuruluşları gibi Kenteq'in de temel fonksiyonu uzmanlık alanında, yeterlikleri belirlemek, uzmanlık alanında sınav sistemini oluşturmak ve uygulama eğitiminde öğrencilere yeteri miktar ve kalitede işyeri olanağı sağlamak ve işyerlerindeki eğitimin kalitesini denetlemek ve korumaktan sorumludur.

Kenteq, iki ayrı tüzel kişilikten oluşmuştur. Bir tüzel kişiliği vakıf niteliğine haizdir. Bu kurum, Eğitim, Kültür ve Bilim Bakanlığı tarafından finanse edilmektedir ve temel sorumluluğu; mesleki eğitim sisteminde, konusu ile ilgili olarak ulusal yeterlilik yapısını oluşturmak, güncellemek, yenilemek; kendi alanında mesleki eğitim sınav sistemini oluşturmak, geliştirmek, mesleki eğitimde kalite güvence sistemini oluşturmaktır.

Kenteq, mesleki eğitime dahil olan öğrencilere, uygulamalı eğitimlerini alabilecekleri işyerlerini sağlamakla yükümlüdür. Bu işyerlerinde, eğitim verecek kişilerin kalifikasyonu ve işyerinin teknik gelişmeleri aktarabilme olanakları, Kenteq'in işyeri mesleki eğitiminde korumakla sorumlu olduğu kalite güvence sistemidir. Yani Kenteq, mesleki eğitim verebilecek işyerlerinin eğitim kalitelerinin korunmasından ve yeni işyerlerinin sisteme alınmasından sorumludur. Kenteq, öğrencilerin uygulamalı eğitim aldığı işyerlerindeki eğiticileri, işyerinin eğitim kapasitesi, öğrencilere sunacağı eğitim süresi, çalışma koşul ve tiplerini denetler.

Bununla birlikte Kenteq, işyerlerini sürekli takip edebilmek için geniş bir veri tabanına sahiptir (küçük ve orta ölçekli işletmeler ağırlıklı olmak üzere toplam 18.000). Sistem işyerlerinin mesleki eğitime dahil olmalarını, vergi teşviki ile desteklemektedir. İşyerlerinin mesleki eğitime dahil olmalarında maddi teşvikler yanındaki temel motivasyon; okullarda sağlanan yeni yeterliliklerin, uzmanlıkların ve gelişen uygulamaların işyerlerine aktarılabilmesi, ileride işyerinde çalışacak

potansiyel kişilerin tespiti ve onlara işyeri kültürünün eğitim sürecinde kazandırılmasıdır.

Kenteq, sanayideki gelişmeleri izler, buna uygun olarak yeterlilik sisteminde güncellemelerde bulunur.

Kenteq'in temel misyonu sınav yapmak değildir. Sınav sisteminin gereken teknik değişimleri değerlendirebilmesi için gerekli altyapının oluşturulması Kenteq'in sorumluluğundadır.

Kenteq, uzmanlık alanlarında, kişilerin başka şekillerde ve/veya ülkelerde edindiği yeterlilikleri tanır, ülke sistemine göre akredite eder.

Kenteq'in diğer tüzel kişiliği, kurumun ticari boyutunu oluşturmaktadır. Bu yapı Eğitim, Kültür ve Bilim Bakanlığı tarafından finanse edilmez. Bu kurumun faaliyetleri arasında, yeni teknik gelişmeler, ilgili yasal süreçlere ilişkin eğitimler vermek, yetişkinlere yönelik ileri mesleki eğitimler vermek, eğitim materyalleri geliştirmek, mesleki eğitime ilişkin yayınlar basmak, ve meslekî eğitim sınavlarını yapmak yer almaktadır. Eğitim veren kurumların talebine ve yapılan anlaşmaya bağlı olarak, Kenteq, bu eğitim kurumları adına sınav yapabilmektedir. Bir anlamda Kenteq'in ticari tüzel kişiliği, meslekî eğitim sisteminde az sayıdaki özel meslekî eğitim kuruluşlarından birini oluşturmaktadır.

Hollanda meslekî eğitim sisteminde, özel meslekî eğitim kuruluşlarına fazla rastlanmamakla birlikte, bu kurumlar da kamu ve özel sektör ayrımı gözetmeyen mesleki eğitim sistemine dahildir. Bu kurumlar daha çok, temel mesleki eğitim sonrası yetişkin eğitim ve profesyonel gelişim hizmetleri sunmaktadır.

Kenteq'in 1 ana ofisi, 4 bölgesel ofisi bulunmaktadır. Ülkenin çeşitli yerlerinde işyerlerinde kalite güvencesini sağlamak üzere denetimde bulunan ve bilgi alan eğitim danışmanlarıyla birlikte toplam 400 çalışanı bulunmaktadır.

Kenteq'in iki farklı tüzel kişiliği iki farklı yönetim kurulunu gerektirmektedir. Vakıf tüzel kişiliğin yönetimi, elektro teknik alanını temsil eden 2

işveren temsilcisi, 2 işçi sendikası temsilcisi, meslekî eğitim kurumlarından 2 temsilciden oluşmaktadır.

Şu an Hollanda’da 1998 tarihli meslekî eğitim kanunu yürürlükte. Kanun, meslekî eğitim yoluyla herkesi, okuldan ayrılanları vs. belgelendirmeyi/diploma kazandırmayı hedeflemektedir. Bu yeni anlayışla, iki yol, ROC gibi bölgesel eğitim kuruluşları altında birleştirilme sürecindedir.

Kanunun temel hedefi, meslekî eğitim sisteminde, kişilerin yeterliliklerin belirlenmesinde şeffaflığın sağlanmasıdır. Bunun en temel gerekçesi de, mesleki eğitimin iş yaşamının ihtiyaçlarını karşılayabilmesi için, kazandırılan yeterliliklerin iyi tanımlanması ve anlaşılabilir şekilde belgelendirilmesi gereğidir.

4. CINOP (Meslekî Eğitimin İyileştirilmesi Merkezi)

CINOP, meslekî eğitim geliştirilmesi ve iyileştirilmesi ve yetişkin eğitimi konularında faaliyette bulunan ve Eğitim, Kültür ve Bilim Bakanlığı tarafından tanınmış bir uzman kuruluştur.

CINOP, Eğitim, Kültür ve Bilim Bakanlığı’na araştırma-geliştirme çalışmalarıyla danışmanlık eden; mesleki eğitim kurumlarına mesleki eğitim ve yetişkin eğitimi hakkında destek sağlayan bir kurumdur. Eğitim kurumlarının, kişisel, bölgesel ve sektörel anlamda uyumunu verimliliğini hedefleyen çalışmalar yürütür.

CINOP en önemli faaliyetlerinden birini, Meslekî Eğitim ve İş Piyasası Ulusal Danışma Komitesi (ACOA) aracılığı ile yürütür. Bu komite bağımsızdır ve sekreteryası CINOP tarafından yürütülür. Komite, meslekî eğitimde yeterlik yapısı ve iş piyasası ile meslekî eğitim arasındaki uyum sürecinde Ulusal Kurum ve Eğitim, Kültür ve Bilim Bakanlığı’na danışmanlık verir; meslek profilleri formatı konusunda en son karar verecek merci olan Eğitim, Kültür ve Bilim Bakanlığı’na hazırlanan meslek profili formatlarının uygunluğu üzerine fikir verir, kabul edilen bir yeterliliğin ilgili kurumlarla onaylanıp onaylanmadığını kontrol eder, sistemde aynı

meslek için birden fazla profil çıkarılmasını engeller, profillerin uluslararası alandaki durumu ile ilgilenir, hazırlanan profillerin uygunluk ve uygulanabilirliğini inceler gelecekte iş piyasasındaki yeri hakkında danışmanlık yapar.

CINOP'un ana faaliyeti, yeterliklerin belirlenmesine ışık tutacak olan meslek profillerini belirlemek ve sürekli güncellemektir (= Profil Araştırma ve Belirleme). CINOP, bu faaliyeti Mesleki Yeterlik Geliştirme Grubu ile yapar, bu Grup ile sürece iş dünyası ve işçi - işveren tarafları ortaklık eder.

Profil belirlemede öncelikle, meslekler hakkında genel bir bilgi toplanır, literatür araştırması yapılır ve ardından mesleğin gerçekleşmesini belirleyen şartların ve yeterliklerin tespiti yapılır. Bir profilin tespitinde, o mesleği yapan kişilere anketler gönderilir, onlarla görüşmeler yapılır ve kişisel bilgiler, ne gibi faaliyetlerde bulunduğu, meslekte uzman kişilerin özellikleri, meslekte ön plana çıkan temel problemler tespit edilir. Profil araştırması, mesleğin çevresinde yaşanan değişiklikler, gelişim ve eğilimler hesaba katılarak yapılır.

Mesleki Yeterlik Geliştirme Grubu; sağlanan bilgi birikimi sonrasında, taraflarca paralel bir katılımın sağlandığı özel bir toplantıda, elektronik ortamda yapılan bir çalışma eşliğinde derlenir. Grubun, çalışma konularında öncelik sırası; profildeki temel görevler, temel sorunlar, meslek yeterlikleri ve başarı kriterleridir.

Çalışmada her profil için, daha önce yapılan araştırma anket ve görüşmeler paralelinde 12 temel görev belirlenir. Temel görevler; iş, işlem ve işlem basamaklarına bölünür. Her bir temel görev, mesleki eğitim sisteminde bir sertifikaya denk gelecektir Profiller, hazırlandıktan sonra ayrıca, görüş alarak, anket ve sempozyum düzenleyerek test edilirler. (MEGEP, 2006)

III.3.3 POLONYA EĞİTİM ve MESLEKİ EĞİTİM SİSTEMİ

III.3.3.a Polonya Eğitim Sisteminin Tanımı

1. Polonya’da Eğitimdeki Nüfus ve Öğrenim dili

2003 yılında 29 yaş altındaki gençlerin sayısı (15,843,414) nüfusun % 41.5’ini oluşturmaktaydı ve 5,425,456 kişi zorunlu eğitim yaşındaydı. Öğretim dili Polonyaca’dır.

2. Polonya’da İdari Denetim ve Kamu Finansmanlı Eğitimin Kapsamı

2003/04’te neredeyse bütün öğrenciler devlet okullarına gitmekteydi (% 98). Fonların çoğu devlet bütçesinden gelmektedir. Mali kaynakların okullar tarafından kullanılmasına ilişkin kararlar ve düzenleme, okul ve okulu yöneten organ, örneğin yerel makamlar (gminy) ve bölge makamları (powiaty), arasındaki ilişkinin konusudur. Okullardaki öğretim standartlarının denetimi doğrudan Milli Eğitim ve Spor Bakanlığı’ndan gelmektedir ve bir bölgesel idari organ (kuratorium) tarafından temsil edilmektedir.

Okul öncesi Eğitim

Bu eğitim seviyesi okul sisteminin ilk seviyesi olarak kabul edilmektedir. Okul öncesi eğitim 3 ila 6 yaş arası çocukları ilgilendirmektedir. 2004/ 2005 öğretim yılından itibaren 6 –Yaş çocukları, “0. sınıf” olarak adlandırılan ilk öğretime yönelik bir yıl hazırlık eğitimini (belediyenin sorumluluğu altında olan) tamamlamakla yükümlü kılınmışlardır. Bu sınıflar ya ana okullarına ya da ilk okullara bağlanacaktır.

Mevzuatta değişiklik yapılmadan önce 2003/ 04 ders yılında 6-yaşındaki çocukların %97.7'si bu hükümden yararlanmıştır.

Devlet ve özel ilk öğretim öncesi okullara giriş ücret ödenmesini gerektirebilmektedir.

2003/ 04'te 832,346 çocuğun gittiği 16,999 ilk okul öncesi kurum (hem ana okulları hem de ilk okul öncesi sınıflar ilk okullara bağlıdır) vardı.

Tam Gün Zorunlu Eğitim

Evreler

Tablo 9: Polonya Eğitim Sisteminde Evreler

Klasa Zerowa (ilk okul öncesi 0. sınıf)	6 yaşı
Szkola podstawowa (6 yıllık ilk okul)	7-13 yaşı 1. Aşama – bütünleştirilmiş öğretim – 7-10 yaşı 2. Aşama – farklı derslere dayalı öğretim, 10-13 yaşı
Gimnazjum (3 yıllık orta öğretim birinci devre)	13-16 yaşı Aşama 3 – farklı derslere dayalı öğretim

Kabul Kriterleri

Tüm öğrenciler ücretsiz okula giderler. Tek kabul kriteri yaş sınırıdır (zorunlu eğitimin başladığı takvim yılında 6 yaşına ulaşmış olmak). Aileler çocuklarını evlerine en yakın okula veya anaokuluna (0. sınıf) kayıt yaptırmak zorundadırlar.

Okul Gününün/ Haftasının/ Yılının Süresi

Ders yılı 2 döneme ayrılmıştır. Eylül ve Haziran ayları arasında 185 gün civarında bir süreyi kapsamaktadır. Zorunlu dersler (1. sınıf için 45 dakikalık maksimum 23 ders, ve 2. ve 3. sınıflar için maksimum 28 ila 31 ders saati) genellikle haftanın 5 gününe yayılmış durumdadır.

Sınıf Büyüklüğü/ Öğrencilerin Gruplandırılması

2003/ 04'te ilköğretimde öğrencilerin öğretmenlerine oranı 13:1 idi. Bir sınıfta ortalama 21 öğrenci bulunmaktaydı. Mevzuat bir sınıftaki öğrenci sayısı için standartları belirlememektedir. Sınıf düzeni için temel kriter yaştır.

Öğrenimin ilk sınıfında, finansmanın yabancı dil öğretimine izin verdiği okullarda yabancı dil öğretimi (uzman öğretmenler) hariç olmak üzere tüm derslerden sadece 1 öğretmen sorumludur. Dördüncü yıldan itibaren her ders uzman öğretmenler tarafından öğretilmektedir.

Öğretim Programının denetimi ve içeriği

Zorunlu eğitime yönelik ana öğretim programı tüm öğrenciler için aynıdır. Okullar (öğretmenler) ders kitaplarını Milli Eğitim ve Spor Bakanlığı tarafından onaylanan bir listeden seçebilirler. Öğretim ve değerlendirme yöntemlerini seçmekte, yenilikçi öğretim yöntemlerini hayata geçirmede ve

öğretim programını seçmede (Milli Eğitim ve spor Bakanlığı tarafından onaylanan bir listeden) serbesttirler. Ayrıca ana öğretim programına dayalı olarak kendi öğretim programlarını geliştirip onay için bakanlığa sunabilirler.

Değerlendirme, ilerleme ve yeterlilikler

Ders yılı boyunca öğrencilerin bilgi ve becerilerinin değerlendirilmesi Polonya’da standart hale getirilmemiştir ve tamamen öğretmenlerin takdirine bırakılmıştır. Değerlendirmeler düzenli olarak yapılan yazılı ve sözlü sınavlara dayalı olarak yapılır. Her dönemin sonunda elde edilen sonuçlar her okulun öğretmenler konseyi tarafından onaylanmalıdır. Başarılı sonuç elde edemeyen öğrencilerin bir yılı tekrar etmeleri gerekmektedir.

2001/2002 ders yılından bu yana harici olarak standart hale getirilen sınavlar ve testlerden oluşan yeni sistem ilk öğretim ve gymnasium’un sonunda uygulanmaktadır.

Harici değerlendirmenin temel hedefleri şunlardır:

- Eğitimde daha iyi kalite kontrol temin etmek
- Öğrencilerin başarılarının teşhis edilmesini desteklemek
- Ulusal ölçeğe göre test ve sınav sonuçlarının olası karşılaştırmasını yapmak

Bütün testler ve sınavlar şubeler – Merkezi Sınav Komisyonu tarafından desteklenen ve denetlenen 8 Bölgesel Sınav Komisyonu – tarafından düzenlenmektedir.

Zorunlu eğitimdeki bu yeni harici değerlendirme sistemi aşağıda yer alan harici olarak standart hale getirilen test ve sınavlardan oluşmaktadır.

6 yıllık İlk okulun sonunda (13 yaş) seçme işlevi olmayan genel, zorunlu test; sınava girebilmek öğrencilerin gymnasium'da eğitime başlamalarına imkan sağlar; okulların ; örneğin ilkokul ve gymnasium, yanı sıra öğrencilere ve ailelere, öğrencilerin başarı seviyeleri hakkında bilgi sağlar. Ana öğretim programında kazanılan beceriler incelenmektedir. Bu, ilk kez 2002 yılında uygulanmıştır.

3 yıllık orta öğretim birinci devrenin sonunda, gymnasium (16 yaş) genel, zorunlu sınav. Bu sınavın sonuçları gymnasium bitirme sertifikasında yer almaktadır. Bu sınav insani bilimler ve fen bilimleri alanlarında kazanılan yetenek, beceri ve bilgiyi kontrol etmektedir. İlk kez 2002 yılında uygulanmıştır. Test sonuçları ve öğrencilerin performanslarının son değerlendirmesine ait sonuçlar orta öğretim ikinci devre okullarına girişi belirler.

2003/ 02'te 15,344 ilk okul, 6927 gymnasia vardı ve ilk okullara 2,855,692 öğrenci, gymnasium'lara 1,681,180 öğrenci gitmekteydi.

3. Polonya’da Ortaöğretim İkinci devre ve ortaokul sonrası öğretim

a. Öğretim türleri

Tablo10: Polonya’da Öğretim Türleri

Liceum ogólnokształcące (genel orta öğretim ikinci devre okulları)	16-19 yaş
Liceum profilowane (uzmanlık orta öğretim ikinci devre okulları)	16-19 yaş
Technikum (teknik orta öğretim okulları)	16-20 yaş
Zasadnicza szkoła zawodowa (temel mesleki okullar)	16-18/19 yaş
Uzupełniające liceum ogólnokształcące (ek genel orta öğretim okulları)	18/19-20/21 yaş
Technikum Uzupełniające (ek teknik orta öğretim okulları)	18/19-21/22 yaş
Szkoła policealna (orta öğretim sonrası okullar)	19-21 yaş (nadiren 20)

Eylül 2004 itibariyle 2 çeşit okul açılmıştır: ek genel ortaöğretim okulları ve teknik orta öğretim okulları,

Kabul Kriterleri

Gymnasium sınavında alınan puanlarda dahil olmak üzere gymnasium bitirme sertifikasında yer alan puanlar (belirli derslerde alınan sonuçlar ve diğer başarılarla dayalı) öğrencilerin bir orta öğretim ikinci devre okuluna girişine karar verir.

Detaylı kabul kuralları yeni öğrencilere giriş hakkı veren gymnasium sonrası okullar tarafından belirlenir.

b. Okul Programının denetimi ve içeriği

Milli Eğitim ve Spor Bakanlığı her türdeki okullar için genel eğitime yönelik ana öğretim programını belirler. Öğretmenler ders kitaplarını Bakanlık tarafından onaylanan bir listeden seçebilirler. Öğretmenler öğretim ve değerlendirme yöntemlerine karar vermekte, yenilikçi öğretim yöntemlerini getirmekte ve öğretim programını (Milli Eğitim ve Spor Bakanlığı tarafından onaylanan bir listeden) seçmekte serbestlerdir. Ayrıca kendi öğretim programlarını geliştirip – ana öğretim programına dayalı olarak – onay için Bakanlığa sunabilirler.

c. Değerlendirme, ilerleme ve yeterlilikler

Bu eğitim seviyesindeki değerlendirme zorunlu eğitimdeki düzenlemelere benzemektedir. Eğitimin sonunda bütün okullar (szkoly zasadnicze hariç) final sınavı (matura) düzenlemektedirler. Liceum ogólnokształcące, liceum profilowane, liceum Uzupełniające ve technikum, świadectwo dojrzałości (yüksek eğitime giriş için gerekli final sınavına girenler ve başarılı olanlara

yönelik bir sertifika) verebilirler. Szkoly zasadnicze, świadectwo ukończenia szkoly zasadniczej (öğrencilerin iş piyasasına girmelerine izin veren bir sertifika) verir. Ortaöğretim sonrası okullar öğrencilerini mesleki yaşama hazırlamaktadır.

2004/ 2005'te, orta öğretim ikinci devre okullarının sonunda yeni bir harici olarak standart hale getirilen genel sınavlar sistemi uygulanacaktır. Öğrencilerin yüksek öğretime kabul edilmelerine hak kazandıran yeni Matura sınavı 2 bölümden oluşacaktır: harici dinleme (Bölgesel Sınav Komisyonları tarafından hazırlanıp değerlendirilecektir) ve dahili sözlü (okul öğretmenleri tarafından hazırlanıp değerlendirilecektir).

2004'te "egzamin zawodowy" diye adlandırılan yeni bir harici olarak standart hale getirilen mesleki sınavlar sistemi ilk kez ana meslek okullarında uygulanmıştır. 2006 yılında bu sistem teknik orta öğretim ikinci devre okullarına ve orta öğretim sonrası okullara tanıştırılacaktır. Sınav 2 bölümden oluşmaktadır: belirli bir meslek ve iş etkinliklerinin idare edilmesi ile ilişkili bilgi ve yetenekleri kontrol eden yazılı sınav ve bir mesleği icra etmek için gerekli becerileri kontrol eden uygulamalı sınav.

Bütün testler ve sınavlar şubeler – Merkezi Sınav Komisyonu tarafından desteklenen ve denetlenen 8 Bölgesel Sınav Komisyonu – tarafından düzenlenmektedir.

2003/ 04'te 751,834 öğrencisi olan 2603 genel orta öğretim ikinci devre okulu, 852,077 öğrencisi olan 6376 teknik ve mesleki orta öğretim ikinci devre okulu ve 203,995 öğrencisi olan 1919 temel meslek okulu vardı. Yine aynı ders yılında 265,744 öğrencinin gittiği 3171 tane orta öğretim sonrası okul mevcuttu.

Yüksek Öğretim

Kurum Türleri

Çok çeşitli türlerde üniversite dışı ve üniversite yüksek öğretim kurumu vardır: wysze szkoly zawodowe (üniversite dışı yüksek mesleki okullar),

kolegia nauczycielskie (öğretmen eğitimi kolejleri), uniwersytety (geleneksel üniversiteler), politechniki (teknik üniversiteler), ve akademie (akademiler).

Giriş

Yüksek öğretime giriş için tüm kurumlar final sınavı sertifikası (swiadectwo dojrzalosci) istemektedirler. Kabul, pek çok fakülte tarafından düzenlenen giriş sınavlarına dayanmakta veya serbest alımla yapılmaktadır. Pek çok durumda, bu kurumlar alım prosedürlerini nasıl organize edeceklerine karar verme konusunda serbesttirler.

Yeterlilikler

3 veya 4 yıllık yüksek meslek eğitimi sonunda öğrencilere mesleki yeterlilik diploması ve iş piyasasına ya da genişletilmiş yüksek eğitime girme imkanı veren licencjat veya inzynier unvanını alırlar. 4.5 ila 6 yıllık süresi olan üniversiteler ve diğer üniversite türü kurumlar dyplom ukonczenia studiow wyzszych (üniversite yüksek öğretim diploması) verirler. Öğrencilere izledikleri çalışma sahasına bağlı olarak magister, magister sztuki, magister inzynier, magister inzynier architekt veya lekarz, lekarz dentysta, lekarz weterynarii, magister pielegniarstwa, magister poloznictwa unvanları verilir. Öğrenciler bir doktora programına başvurabilirler.

2003/04 öğretim yılında Polonya'da 400 HEI (Yüksek öğretim kurumu) ve 1,858,700 yüksek öğretim öğrencisi bulunmaktaydı.

Özel İhtiyaçlar

Özel eğitim Polonya eğitim sisteminin ayrılmaz bir parçasıdır. Bu durum hem yaygın hem özel eğitimde ortak olan mevzuata da yansıtılmıştır. Özel eğitim ihtiyaçları olan pek çok çocuk ayrı okullarda veya yaygın eğitim okullarındaki

özel sınıflarda eğitim görmektedirler (zorunlu eğitimdeki tüm öğrencilerin % 1.78'i). Entegrasyon yetkili merci ve/veya aileler tarafından verilen uygun tavsiyeye tabidir.

Öğretmenler

Öğretmenler yüksek öğretim yeterliliklerine sahip olmalıdır. Gerekli eğitim türü öğretim seviyesine bağlıdır.

- İlk öğretim düzeyi: öğretmenin üniversite türü yüksek öğretimi (öğretmenlere licencjat veya magister ünvanları verilen 3 veya 5 yıl süreli öğretim) veya üniversite dışı yüksek öğretim türünü (öğretmenlerin diploma aldığı 3 yıl süreli öğretim) tamamlamış olması gerekmektedir.
- Orta öğretim birinci devre düzeyi: licencjat veya magister derecesi.
- Orta öğretim ikinci devre seviyesi: magister derecesi.

Ayrıca, pedagojik eğitimin tamamlanması eğitimin her düzeyinde gerekmektedir.

18 Şubat 2000 tarihinde kabul edilen değişikliğe uğramış Öğretmenler Tüzüğü öğretmenlik mesleğine 4 kategori getirmektedir:

- Stajyer öğretmen
- Sözleşmeli öğretmen
- Atanmış öğretmen
- Kiralanmış öğretmen

Göze çarpan bir sicili olan kiralanmış öğretmenlere ayrıca fahri eğitim profesörü unvanı verilir.

2002/ 2003 ders yılında Polonya’da 556,760 tam zamanlı öğretmen vardı (yüksek öğretim altındaki tüm seviyelerde) . Bunların 31,930 tanesi stajyer öğretmen (% 5.7), 78,030’u sözleşmeli öğretmen (% 14.0), 403,200’ü atanmış öğretmen (% 72.4), 40,950’si kiralanmış öğretmen (% 7.4) ve 2650’si ise diğer öğretmenlerden (% 0.5) oluşmaktaydı.

2004’ten itibaren öğretmen eğitimi standartları değişikliğe uğramıştır. Bakanlık yönetmeliği Eylül 2004’te öğretmenlik eğitimine başlayan öğrencilere bu yenilikleri tanıtmıştır. Bu değişiklikler mesleki eğitim ders saatlerindeki artışı, her 2 konuda da ehil olma gereksinimini, Bilişim teknolojileri yetenekleri ve bir yabancı dil hakimiyetini kazanmayla ilgilidir (B2, B2+ Ortak Avrupa Çerçevesi).

III.3.3.b. Polonya’da Eğitimle İlgili Devam Eden Reformlar ve Tartışma Konuları

Eğitim stratejisinde ileri değişiklikler yapılması öngörülmektedir. Bunlar “2010 yılına kadar Daimi Eğitimin Geliştirilmesi Stratejisi” (bu strateji daimi eğitime girişin artırılması ve daimi eğitimin kalitesinin yükseltilmesini hedeflemektedir), “Polonya’da BT’nin Geliştirilmesi – ePolonya – Stratejisi” (bu strateji tüm okullara bilgisayar ve İnternet erişiminin sağlanmasını hedeflemektedir) ve “2003-2012 yıllarında Gençliğe yönelik Devlet Stratejisi” (bu strateji fırsat eşitliği ve uluslararası gençlik işbirliği oluşturmaktadır) gibi özel belgelerde belirtilmiştir.

Ayrıca yüksek öğretim sektörü önemli yasal değişikliklerle de karşılaşmaktadır. Mart 2004’te Cumhurbaşkanı tarafından hazırlanan yeni yüksek Öğretim Kanunu’nun taslak hali Polonya Parlamentosu’na sunulmuştur. Taslak, Polonya’daki yüksek öğretim sistemi üzerine ayrıntılı bir yönetmeliktir. Bu yönetmelik HEI’lerin işleyişinin geliştirilmesi, yüksek öğretime erişimin

geliştirilmesi, yüksek kaliteli eğitim sunulması ve Polonya yüksek eğitim sistemini diğer Avrupa Yüksek Öğretim sistemleri ile uyumlu hale getirmeyi hedeflemektedir.

III.3.4 İspanya Eğitim ve Mesleki Eğitim Sistemi

III.3.4 a. İspanya Eğitim Sisteminin Tanımı

1. İspanya’da Eğitimdeki Nüfus ve Öğrenim dili

Devlet Planlama Teşkilatı’nın verilerine göre 31 Aralık 2004 itibariyle İspanya’da toplam kayıtlı nüfus 42,935,001 idi. Nüfusun % 50.84’ünü kadınlar oluşturmaktaydı. 24 yaşın altındaki insanların sayısı 11,509,228 idi ve bunun % 48.70’ini kadınlar oluşturmaktaydı.

Eğitim ve Bilim Bakanlığı’nın verilerine göre 2004/05 öğretim yılında tüm eğitim düzeylerinde toplam 8,430,939 öğrenci mevcuttu. Bu nüfusun farklı eğitim düzeyleri arasındaki dağılımı aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

Tablo 11: İspanya’da eğitim düzeyleri

Okul öncesi	İlk öğretim	Zorunlu orta öğretim	Özel ihtiyacı olanlara yönelik eğitim	Mesleki eğitim	Bakalorya (Lise eğitimi)	Üniversite	Tüm düzeyler
1,419,307	2,494,598	1,876,322	29,283	516,504	632,154	1,462,771	8,430,939

İspanyol Anayasası uyarınca, Castellano İspanya’nın resmi dilidir. Bu yüzden, tüm İspanyol vatandaşlar bu dili bilmelidir ve tüm İspanyol vatandaşların bu dili kullanma hakkı vardır. Castellano’nun yanı sıra, Özerk Bölgelerin kendi

resmi dilleri de vardır. Bu yarı resmi diller Catalán (Katalanca), Gallego, Valenciano ve Euskera'dır. Yarı resmi dillerin olduğu bu bölgelerde hem bölgenin kendi dili hem de Castellano tüm üniversite dışı eğitim düzeylerinde zorunlu öğretim dili olarak düşünülmektedir. Özerk bölge dillerinin öğretim dili olarak kullanımı dilin ne kadar yaygın olduğuna ve her bölgenin uyguladığı dil politikalarına bağlı olarak farklı bölgelerde değişiklik göstermektedir.

2. İspanya İdari Denetim ve Kamu Finansmanlı Eğitimin Kapsamı

2004/2005 öğretim yılında tüm eğitim düzeylerinde kayıtlı olan toplam öğrenci sayısının % 71,6'sı devlet okullarında yer almaktaydı. Bu oran aşağıdaki tablodan da görüleceği üzere farklı düzeylerde küçük de olsa değişiklik göstermektedir.

Tablo 12: İspanya'da Eğitim Düzeyi Oranları

	TOPLAM öğrenci sayısı	DEVLET okullarına kayıtlı öğrenci sayısı	DEVLET okullarına kayıtlı öğrencilerin % 'si	ÖZEL okullara kayıtlı öğrenci sayısı	ÖZEL okullara kayıtlı öğrencilerin % 'si
Okul öncesi	1,419,307	926,689	65,3	492,618	34,7
İlköğretim	2,494,598	1,660,520	66,6	834,078	33,4
Zorunlu orta öğretim	1,876,322	1,242,604	66,2	633,718	33,8
Özel ihtiyacı olanlara yönelik eğitim	29,283	15,353	52,4	13,930	47,6

Mesleki Eğitim	516,504	387,310	75	129,194	24.6
Bakalorya (Lise Eğitimi)	632,154	476,466	75.4	155,668	24.6
Üniversite	1,462,771	1,330,574	91	2,259,226	32.4
Tüm düzeyler	8,430,939	6,039,516	71.6	2,391,423	29.4

Merkezi hükümet, sistemin genel düzeni için sorumluluğu elinde bulundurmaktadır. Ancak 1978'den bu yana sorumlulukların pek çoğu 17 bölgesel hükümet (özerk bölgeler) arasında dağıtılmıştır. Toplumun eğitime katılımı İspanyol eğitim sisteminde oldukça önemlidir. Üniversite dışı eğitime dahil edilen sosyal grupların katılımını ve bu gruplarla istişareyi teşvik etmek için, hem devlet ve bölge, hem de yöresel ve bireysel okul düzeylerinde okul konseyleri oluşturulmuştur.

Devlet Okul Konseyi, eğitimin genel planlamasına sosyal katılım ve hükümet tarafından ilan edilen ya da önerilen düzenleme ve kanunlar hakkındaki tavsiyelere yönelik olarak kurulmuş olan ulusal bir organdır. Kamu tarafından finanse edilen her kurumun bir okul konseyi bulunmaktadır. Okul konseyleri, eğitim camiasını oluşturan farklı sektörlerin kurulmasını yöneten ve denetleyen katılımcı organlardır. Bu konsey yönetim ekibi, öğretmen, öğrenci ve ailelerin temsilcilerini ve hizmet personelini, kamu tarafından finanse edilen özel kurumlar olması durumunda kurum sahiplerinin temsilcilerini içermektedir. Diğer işlevlerinin yanı sıra okul konseyinin şu işlevleri de bulunmaktadır: öğrenci kabulüne karar vermek, kurumun bütçesini onaylamak, işleyişini incelemek ve yönetim ekibi üyelerinin atanması veya görevden alınması konusundaki önerilerden eğitim mercilerini haberdar kılmak.

Üniversite Koordinasyon Konseyi, yüksek öğretimde ülke çapında danışma organıdır ve devlet düzeyinde ise katılımcı organdır. Dahası, her üniversite katılım için diğer tamamlayıcı kanallarının yanı sıra kendi Sosyal Konseyi'ne sahiptir.

Eğitim Yüksek Denetim Servisi eğitimin yapısı ve organizasyonunu denetlemektedir ve her bir özerk bölgede bir teknik denetim servisi faaliyet göstermektedir. Bu servis, genel olarak mevzuatın yanı sıra devlet tarafından konulan kurallara riayet edilmesini temin etmektedir. Bunu yaparken de tüm İspanyol vatandaşların kendi eğitim haklarını ve görevlerini kullanırken eşit olmalarını temin etmek için temel şartların yerine getirilmesini sağlamaktadır. Her özerk bölge, bütün kurumlar, hizmetler, programlar ve hem kamu hem özel kurumların etkinlikleri için kendi teknik ve denetim servisini teşkilatlandırmak ve işletmekten sorumludur.

Okul Öncesi Eğitim

Okul öncesi eğitim, eğitim sisteminin ilk düzeyini oluşturmaktadır. 0 – 6 yaş arası çocukları kapsamaktadır ve her biri 3 yıllık 2 devre şeklinde yapılandırılmıştır. Zorunlu olmayan bir seviye olmasına rağmen, eğitimsel bir tabiata sahiptir ve ikinci devre, yani 3-6 yaşlarındaki devre, hem devlet hem kamu tarafından finanse edilen özel kurumlarda ücretsizdir.

Tablo 13: İspanya’da Okul Öncesi Eğitimde Yaşa Göre Net Okullaşma Oranı. Ders yılı 2000/ 01

	Yaş < 1	1 yaş	2 yaş	3 yaş	4 yaş	5 yaş
Okul Öncesi eğitim	% 2.2	% 9.2	% 20.7	% 92.9	%100	% 100

Tam Gün Zorunlu Eğitim

Evreler

Tablo 14: İspanya’da tam gün zorunlu eğitim yaş grupları

İlköğretim	6 – 12 yaş
Ortaöğretim birinci devre	12 – 16 yaş

6 – 16 yaşları arasında eğitim zorunludur ve 2 eğitim düzeyine ayrılmaktadır: her biri 2 yıl olmak üzere 3 aşamadan oluşan ilk öğretim ve 4 ders yılından oluşan ortaöğretim birinci devre.

Kabul Kriterleri

İlköğretime girmek için çocuklar 6 yaşında olmalıdır. Bir okula yönelik talebin gerekenden fazla olması durumunda belirli kabul kriterleri (aile geliri, okulun hizmet bölgesi, ve aynı okuldaki kardeşler) uygulanır. Öğrenciler otomatik olarak ilköğretimden ortaöğretim birinci devreye geçerler. Zorunlu eğitim hem devlet kurumlarında hem de kamu tarafından finanse edilen özel kurumlarda ücretsizdir.

Okul Gününün/ Haftasının/ Yılıının Süresi

Merkezlerin homojenliğini temin eden belirli asgari standartlara riayet edilmesine rağmen okul takvimini her özerk bölge kendisi belirler. Ders yılı, Eylül ortası ve Haziran sonu arasında olmak üzere ilk öğretimde 180 gün orta öğretimde ise 175 günü içermektedir. Okullar haftanın 5 günü açıktır ve ilk öğretimde haftada ortalama 25 ders saati, orta öğretimde ise 30 ders saati

bulunmaktadır. Bir ders saati ilk öğretimde 55 dakika, orta öğretimde ise 60 dakika sürmektedir. Yıllık minimum öğretim saati ilk öğretimde 810, orta öğretim birinci devrede ise 906 saattir.

Sınıf Büyüklüğü/ Öğrencilerin Gruplandırılması

Maksimum sınıf büyüklüğü ilköğretim düzeyinde 25, ortaöğretim düzeyinde ise 30 kişidir. Öğrenciler yaşlarına göre gruplandırılmaktadır. Sınıfların küçük olduğu bazı kırsal kesim bölgelerinde karma yaş grupları mevcuttur. İlk öğretim sınıflarında Müzik, Beden Eğitimi ve Yabancı Diller hariç tüm dersler için bir öğretmen vardır. Ortaöğretim öğrencileri ise her ders için ayrı öğretmene sahiptir.

Öğretim Programının kontrolü ve içeriği

Özerk öğretim programı bölgesi söz konusu olduğunda, öğretim programı düzenlemede 3 seviye oluşturulmuştur. Merkezi hükümetin tüm devlet için başlangıç noktası olarak belirlediği çekirdek öğretim programını kullanarak her özerk bölge kendi resmi öğretim programını (öğretim programı düzenlemenin ilk seviyesi) çizer. Daha sonra eğitim kurumu bu temel öğretim programına dayanarak bir uyarlama yapar ve bu öğretim programını genişletir, bu da öğretim programı düzenlemenin ikinci aşaması olarak bilinmektedir. Üçüncü düzenleme seviyesi, öğretmen tarafından somut her bir öğrenci grubu için tasarlanan bir dizi öğretim biriminin oluşturduğu derslik programlamaya tekabül etmektedir.

İlk öğretimdeki zorunlu çalışmalar Doğal, Sosyal ve Kültürel Çevre, Sanatsal Eğitim, Beden Eğitimi, İspanyolca Dili ve Edebiyatı, Özerk bölgeye ait Yarı resmi dil ve Edebiyatı (eğer varsa), Yabancı Diller ve Matematik derslerini içermektedir. Eğitim kurumlarında Katolik dini dersi zorunlu olarak sunulmaktadır ancak öğrenciler için isteğe bağlıdır. Orta öğretim birinci devre

çekirdek öğretim programını İspanyolca dili ve Edebiyatı, Özerk bölgeye ait Yarı resmi dil ve Edebiyatı, Yabancı Diller, Matematik, Beden Eğitimi, Doğa Bilimleri, Plastik ve Görsel Eğitim, Sosyal Çalışmalar, Coğrafya ve Tarih, Teknoloji ve Müzik derslerini kapsamaktadır. Katolik Dini dersi kurumlar tarafından zorunlu olarak sunulmaktadır ancak öğrenciler için isteğe bağlıdır.

İlköğretimde metodoloji evrensel ve disiplinler-arası niteliktedir, farklı deneyimlerin ve öğrencilerin bilgisinin bütünleştirilmesine yönlendirilmiş ve onların kişisel özelliklerine uydurulmuştur. Orta öğretim birinci devrede metodoloji her bir öğrencinin gereksinimlerine göre uyarlanmalıdır ve öğrencilerin ekip içinde çalışma yeteneklerinin yanı sıra kendi kendilerine öğrenme yeteneklerini de geliştirmelidir.

Aralık 2000’de hükümet, orta öğretim birinci devrenin içeriklerinin (ESO) yıla göre birbirini izlemesini ve kavramlar, prosedürler ve tutumlar arasında hiç bir ayırım yapılmamasını, bununla birlikte değerlendirme kriterlerinin ilk devre ve ikinci devrenin her bir yılı için ayrı ayrı düzenlenmesini onaylayan 3473/ 2000 sayılı Kraliyet Kararnamesini onaylamıştır.

Yıllık ders yükü söz konusu olduğunda, Plastik ve Görsel Eğitim ve Müzik derslerinde yıllık ders yükü 35 saat azaltılırken Matematik ve İspanyol Dili ve Edebiyatı alanlarında ise 35 saat artırılmıştır. Yıllık ders yükü ile ilgili değişiklikler 2001/ 02 ders yılında uygulanmıştır. Diğer değişiklikler ise 2002/ 03’te orta öğretim birinci devrenin 1. ve 2. yılları için uygulanmıştır ve 2. ve 4. yılları için de 2003/ 04’te yürürlüğe girmiştir.

Değerlendirme, ilerleme ve yeterlilikler

Ulusal ya da bölgesel bir test sistemi bulunmamaktadır. Minimum çekirdek öğretim programı, öğretim programına ayrılmaz bir parçası olan değerlendirme için temel yönergeleri içermektedir.

İlköğretimde değerlendirme sürekli olmalıdır ve öğrencinin ilerleyişi farklı alanlarda göz önünde tutulmalıdır. Model öğretmen geçme kararlarından sorumludur. Öğrenciler gerektiğinde bir yılı tekrar edebilmelerine rağmen ilköğretim dönemleri arasındaki ilerleme öğrencinin öğretim programı hedeflerini karşılamasına bağlıdır. Bir ya da daha fazla dersten negatif bir değerlendirme alarak bir ileriki döneme ulaşan öğrenciler, diğerlerine yetişmek için uygun destek etkinlikleri alacaklardır. Erken yaştaki okul başarısızlıklarından kaçınmak için ilk öğretimde erken teşhisin yürütülmesi ve takviye prosedürlerinin oluşturulmasına özel önem gösterilmelidir.

Orta öğretim birinci devrede değerlendirme süreklidir ancak derse göre farklılık göstermektedir. Öğrenciler, yıl sonunda özerk bölgeler tarafından belirlenen tarihlerde geçemedikleri derslerden bütünleme sınavına girebilirler. Aşamadaki derslerin her biri tamamlandığında değerlendirme ekibi öğrencilerin olgunluklarını ve gelecek yıllardaki iyileşme ve ilerleme olasılıklarını göz önünde bulundurarak geçmelerine karar verir. Bütünleme sınavından sonra hala ikiden fazla dersi olan öğrenciler aynı derste bir yıl daha kalacaklardır. Her ders sadece bir kez tekrar edilebilir. Bir yıllık ders tekrarından sonra eğer öğrenciler gelecek yıla geçmek için gerekli şartları karşılayamazlarsa değerlendirme ekibi, danışma ekibi ve ailelerin rızası ile öğrencinin eğitim ihtiyaçlarına göre eğitim mercileri tarafından düzenlenen şartlara dayanarak bir sonraki yıla geçişine karar verecektir.

Zorunlu eğitimin tamamlanması üzerine öğrenciler “Graduado en Educación Secundaria Obligatoria” sertifikası (Zorunlu Orta öğretim Sertifikası) alırlar. Bu sertifikayı almak için öğrenciler o aşamaya ait tüm dersleri geçmek veya istisnai koşullar altında eğitim mercileri tarafından düzenlenen şartlar uyarınca bu koşulu karşılamaksızın dersleri geçmek zorundadırlar. Zorunlu Orta Öğretim sertifikası, Bakalorya (Lise eğitimi) veya Orta Düzey Özel Mesleki Eğitime girişi sağlar.

4. İspanya’da Ortaöğretim İkinci Devre ve ortaokul sonrası öğretim

Öğretim Türleri

Tablo 15: İspanya’da Ortaöğretim ve Ortaokul Sonrası Öğretim Yaş Grupları

Bakalorya (Lise eğitimi)	16 – 18 yaş
Orta düzey özel mesleki eğitim	16 – 18 yaş

Bu iki tür zorunlu eğitim sonrası eğitim ayrı ayrı sağlanabildiği gibi aynı kuruluş içinde yani zorunlu eğitim sağlayan aynı binalarda sırayla da sağlanabilmektedir. Bakalorya 2 yıllık bir süreye sahiptir ve orta düzey özel mesleki eğitim mesleki profilin özelliklerine göre değişiklik gösteren bir süreye (normalde bir buçuk yıl) sahiptir.

Kabul Kriterleri

Yukarıda bahsi geçen 2 eğitim türünden birine girebilmek için öğrenciler Zorunlu Orta öğretim sertifikasına sahip olmalıdırlar. Kamu tarafından finanse edilen okullarda öğrenim ücreti yoktur ancak gelir düzeylerine bağlı olarak ailelerden araç gereçleri, ulaşım veya yemek ücretlerini ödemeleri talep edilebilir.

Öğretim Programının Denetimi ve içeriği

Bakalorya’nın minimum çekirdek öğretim programını ulusal düzeyde belirlenmektedir. Ancak özerk bölgeler, eğitim mercileri ve okullar öğretim programı geliştirir ve kendi bağlamlarına uydururlar. Bakalorya’da 4 şekil

bulunmaktadır: Sanat, Doğa Bilimleri ve Sağlık, İnsani ve Sosyal Bilimler, ve Teknoloji.

Aralık 2000’de hükümet, orta öğretim ikinci devrenin yapısı, minimum çekirdek öğretim programı ve ders yükü ile ilgili değişiklikleri getiren 3474/2000 sayılı Kraliyet Kararnamesini onaylamıştır. Bu kararname her yıl için ortak dersleri belirler. Bu Kraliyet Kararnamesi, orta öğretim ikinci devrenin 1. yılı halinde 2002/ 03 yılında ve orta öğretim ikinci devrenin 2. yılı halinde ise 2003/ 04 yılında uygulanmıştır.

Hükümet, Mesleki Eğitim ve Profesyonel Yeterlilikler üzerine Organik yasayı 2002 yılında onaylamıştır. Bu yasa, Yeterlilikler ve Mesleki Eğitim Ulusal Sistemini kurmuş ve mesleki eğitimin mevcut alt sistemlerini tek bir sistem halinde düzenleme amacı ile bu eğitim türlerinde reform sağlamıştır. “Catálogo Nacional de Cualificaciones profesionales” (Profesyonel yeterlilikler konulu Ulusal Katalog) sistemin kurumsal lideri olmuştur. Amacı, yaşam boyu öğrenme, işçilerin hareketliliği ve iş piyasası birliğinin yanı sıra Mesleki eğitim ve iş piyasası arasına bütünleşmeyi ve yeterliliği kolaylaştırmaktır.

Değerlendirme, ilerleme ve yeterlilikler

Bakalorya öğrencileri ders süresince, konulara göre farklılık gösteren sürekli bir değerlendirmeye tabidirler. Yıl sonunda bazı derslerden başarısız olan öğrenciler bütünleme sınavına girebilirler. Geçme ve kalma düzenlemeleri bu aşamadaki maksimum kalma süresini 4 yıl olarak belirlemiştir. İlk yılda ikiden fazla, ikinci yılda üçten fazla dersten başarısız olan öğrenciler yılı tekrarlarken üçten az dersten başarısız olan öğrenciler sadece bu üç dersi alacaklardır. Başarılı öğrenciler Bachiller sertifikası alırlar. Daimi değerlendirme mesleki derslere de uygulanmaktadır ve başarılı öğrenciler ilgili uzmanlık alanında Técnico sertifikası alırlar.

Üçüncü Düzey öğretim

Kurum türleri

Eğitim ve Bilim Bakanlığına bağlı olan Üçüncü Düzey Öğretim üniversite ve üniversite dışı eğitimi kapsamaktadır. Üniversite dışı eğitim, Enseñanzas Artísticas de grado superior (ileri düzey Sanat Eğitimi), ileri düzey Özel Mesleki Eğitim ve İleri Spor Ustası sertifikasını içermektedir.

Üniversite düzeyindeki eğitim Facultades Universitarias (üniversite fakülteleri), Escuelas Técnicas Superiores (yüksek teknik eğitim merkezleri) ve Escuelas Universitarias (birinci dönem çalışmaları için üniversite merkezleri) 'da sunulmaktadır. Conservatorios Superiores (yüksek müzik akademileri) ve Escuelas Superiores (yüksek okullar) ileri düzey sanat eğitimi sunan kamu kuruluşlarıdır. Genel olarak, ileri düzey Özel Mesleki Eğitim veren kuruluşlar orta düzey eğitim verenlerle aynıdır.

Üniversiteler Organik Kanunu (LOU) Aralık 2001'de yürürlüğe girmiştir. Bu kanun üniversite sistemini düzenlemekte ve bir önceki 1983 Üniversite Reformu Organik Kanunu'nu (Ley de Reforma Universitaria – LRU –) yürürlükten kaldırmaktadır. Diğer özelliklerine ek olarak LOU, Üniversite öğretim programı ve hizmetleri, öğretmen alımları için yeni bir sistemin oluşturulması, öğrenci ve öğretmenlerin teşviki, İspanya sistemi ve uluslararası sistem içinde araştırmacıların hareket edebilirliğini düzenlemenin yanı sıra Eğitim ve araştırmayı, öğretim ve yönetim etkinliklerini değerlendiren Ulusal Değerlendirme Bürosu'nun (ANECA) kuruluşunu düzenlemektedir. LOU prosedürü 2003/ 04 ders yılında bitecek şekilde derece derece uygulanmıştır.

Giriş

İleri Düzey Özel Mesleki Eğitime kayıt olmanın 2 yolu vardır: Bachiller sertifikasına doğrudan giriş ve test yoluyla giriş. Bu ikincisi daha az yaygındır. Bir üniversiteye kaydolmak için üniversite giriş sınavı (PAU) zorunlu bir ön

koşuludur. Eğitim ve Bilim Bakanlığı ve özerk bölgeler tarafından düzenlenen PAU üniversite ve Bakalorya öğretmenleri tarafından ortaklaşa planlanmakta ve organize edilmektedir. LOU, giriş için başvuran öğrencilerin kendi merkezlerindeki kabul politikalarını düzenlemekle yükümlü kurumun üniversiteler olduğunu kabul etmektedir. İleri düzey Sanat ve Spor öğrencileri de özel bir sınavı geçmek zorundadırlar. Diğer taraftan, belirli bir dizi çalışma içerisinde öğrenciler adayın seçilen uzmanlıkta çalışması için gereken bilgi ve becerilerin varlığını kanıtlayan ek özel bir sınavı da geçmek zorundadırlar.

Yeterlilikler

Diplomado, Arquitecto Técnico ve Ingeniero Técnico dereceleri üniversite çalışmalarının ilk devresi (3 yıl) tamamlandıktan sonra, Licenciado, Arquitecto ve Ingeniero dereceleri de üniversite çalışmalarının ilk ve ikinci devresi (4 – 6 yıl) tamamlandıktan sonra kazanılır. Doctor derecesi üniversite derslerinin ilk devresini geçen ve tezlerini başarılı bir şekilde savunan öğrencilere verilir. Sanat eğitiminin farklı uzmanlıklarını tamamladıktan sonra öğrencilere farklı sertifikalar da verilmektedir. İleri düzey Müzik ve Dans çalışmaları ve Dramatik Sanatları tamamlayan öğrenciler üniversite Licenciado derecesine eş değer bir yüksek öğretim sertifikası (Título Superior) alırlar.İleri düzey Özel Mesleki eğitimini başarıyla tamamlayan öğrencilere Técnico Superior sertifikası verilir. İleri düzey Plastik Sanatlar ve Tasarım'ı bitiren öğrenciler Técnico Superior de Artas Plásticas y Diseño sertifikası, ve Sanatın Korunması ve Restorasyonu derslerini bitiren yani Seramik, Tasarım ve cam öğrencileri üniversite Diplomado'suna eş değerde bir sertifika (sırasıyla Título Superior en Conservación y Restauración de Bienes Culturales, Cerámica, Diseño y Vidrio) alırlar. İleri Spor Ustalığı'nı başarıyla tamamlayan öğrenciler Özel Mesleki Eğitim Técnico Superior sertifikasının tüm amaç ve niyetlerine eş değerde bir sertifika (Técnico Deportivo Superior) alırlar. Üniversite dışı eğitim kurumlarındaki dersler öğrencileri Licenciado veya Diplomado yeterliliklerine eş değer yeterliliklere hazırlar. Yüksek öğretimin yapısını Avrupa Yüksek Öğretim

Alanı'na uydurmaya çalışan LOU'dan sonra bazıları hala gelişim aşamasında olan birçok kararname yayınlanmıştır: Diploma Eki'nin üniversiteler tarafından çıkarılma prosedürünü düzenleyen 1 Ağustos tarihli 1044/ 2003 sayılı Kraliyet Kararnamesi, üniversite eğitiminin yapısını kuran ve resmi üniversite eğitimini düzenleyen 21 Ocak tarihli 55/ 2005 sayılı Kraliyet Kararnamesi, resmi lisansüstü eğitimi düzenleyen 21 Ocak tarihli 56/ 2005 sayılı Kraliyet Kararnamesi. Yukarıda bahsi geçen Kraliyet kararnameleri halen yasal gelişim altındadır.

Özel İhtiyaçlar

Mevzuat, belirli eğitim ihtiyaçları olan öğrencilerin bakımı için yeni bir çerçeve düzenlemektedir: sosyo – ekonomik ve sosyo – kültürel sebeplerden dolayı eğitim tazmini isteyenler, yabancı öğrenciler, çok yetenekli öğrenciler ve özel eğitim ihtiyaçları olan öğrenciler.

Özel eğitim ihtiyacı olan öğrenciler, fiziksel, ruhsal veya duyuşal yetersizlikleri ya da ciddi davranış sorunları nedeniyle özel destek ve özel eğitim ihtiyacı olan öğrencilerdir. Genel eğilim bu öğrencilerin yaygın eğitime dahil edilmesi şeklindedir. Yaygın eğitim içinde gereksinimleri karşılanamayan öğrenciler için özel ihtiyaçlı çocuklara eğitim veren okullar veya birimler bulunmaktadır.

Öğretmenler

Okul öncesi ve ilk öğretim öğretmenleri Maestro öğretmenlik diplomasına sahip olmalıdırlar. Orta öğretim öğretmenleri pedagojik uzmanlaşma kurslarının yanı sıra Licenciado, veya mimarlık ya da mühendislik derecesine sahip olmalıdırlar. İlk öğretim öğretmenleri, alan öğretmenlerinin istihdam edildiği müzik, beden eğitimi ve yabancı diller dışındaki tüm dersleri verecek şekilde

eğitilmektedir. İlkokul öğretmenleri genel derslere giren orta okul öğretmenleri ise tek bir derste uzmanlaşan öğretmenlerdir.

Üniversite profesörleri doktora derecesine sahip olmalıdırlar. Üniversite eğitiminin birinci devresinin verildiği kolejlerde öğretmenlik yapan profesörlerden doktora derecesi istenmemektedir. Ancak Licenciado, Mimarlık ya da mühendislik derecelerinin olması gerekmektedir. LOU, aralarında aşağıdakilerin de bahsedilmesi yerinde olan çeşitli üniversite öğretim şekillerini düzenlemiştir: eşitlik, erdem ve kapasite ilkelerini garanti eden öğretim personeline yönelik yeni bir istihdam sisteminin oluşturulması, öğretim personeli için yasal bir çerçevenin hazırlanması ve İspanyol sistemi ya da Uluslararası sistem içinde profesörlerin ve araştırmacıların mobilitesinin teşvik edilmesi. Kamu kuruluşlarındaki profesör ve öğretmenler genellikle devlet memurudur.

III.3.4.b İspanya’da Eğitimle İlgili Devam Eden Reformlar ve Tartışma Konuları

Eğitim Kalitesi Organik Yasası (LOCE) 23 Aralık 2002 tarihinde geçmiştir. 27 Haziran tarihli 827/ 2003 sayılı Kraliyet Kararnamesi, eğitim sisteminin yeni düzenine yönelik uygulama takvimini hazırlamış ve 2003/ 04 öğretim yılı süresince uygulanan ve 2007/ 08 öğretim yılına kadar uygulanacak olan önlemleri kapsayan geçici bir takvim belirlemiştir. İspanya’daki hükümet Mart 2004’teki genel seçimlerden sonra değişmiştir. Yeni hükümet 28 Mayıs tarihli 1318/ 2004 sayılı Kraliyet Kararnamesi ile LOCE tarafından önerilen eğitim sistemin düzenlenmesine yönelik uygulama takvimini kısmen de olsa yeniden düzenlemiştir.

Bu yüzden, üniversite dışı eğitimdeki mevcut durum şu şekildedir: üniversite dışı eğitimi düzenleyen aşağıdaki eğitim kanunları şu kanunlarla birlikte var olmaktadır: LODE-1985, LOGSE-1990, LOCFP-2002 ve LOCE-2002. Ancak bu son kanunun bazı bölümlerinin yürürlüğe girmesinin ertelenmesi nedeniyle 2004/05 öğretim yılında eğitim sisteminin durumu geçmiş öğretim yılında olduğu gibiydi. Yeni hükümet tarafından teşvik edilen yeni eğitim reformları konusundaki tartışmaya yardımcı olmayı hedefleyen Eğitim ve Bilim Bakanlığı Eylül 2004’te yedi bölüm

halinde düzenlenmiş bir teklif belgesi geliştirmiştir: eğitim kalitesi ve fırsat eşitliği konusunda genel düşünceler, okul öncesi ve ilk öğretim aşamalarını kuvvetlendirecek teklifler, önlemler ile zorunlu orta öğretim konusundaki fikirler ve çeşitlilik konusuna verilen önemi artırma yolları, yabancı dil öğrenimine erken başlama ve bilgi ve iletişim teknolojileri konusunda teklif, eğitim tarafından değerler ve vatandaşlık eğitimi konusunda yaratılan taleplerin, öğretmenlerin yeni istekleri konusundaki çalışmanın incelenmesi, ve son olarak da eğitim toplumun eğitim görevine katılımı ve ortak sorumluluklarını ilgilendiren konular.

Yukarıda bahsi geçen belgenin sunumundan Aralık 2004'e kadar bir tartışma süreci ve sosyal düşünce alışverişi yürütülmüştür. Tartışma konusunda farklı eğitim mercilerinden ve sosyal mercilerden gelen katkıların toplanmasından sonra Eğitim Bakanlığı 30 Mart 2005 tarihinde Eğitim konulu Organik kanun tasarısı sunmuştur.

Kanun tasarısı, son iki yılda çıkarılan eğitim mevzuatlarının çoğalması sonucu ortaya çıkan “yasal sadeleştirme ve açıklama” gereksinimi ile başlamıştır. Bu yüzden, yeni kanun önceki kanunları; LOGSE-1990, LOPEG-1995 ve LOCE-2002'yi; yürürlükten kaldıracak ve LODE-1985 üzerinde belirli değişiklikler gerçekleştirmenin yanı sıra kanun metinlerini ve sonraki değişikliklerini tek bir Kanun ile yeniden düzenleyecektir.

Kanunun giriş bölümü, eğitim sistemini düzenleyen temel unsurlar olarak eğitimin hedeflerine ve ilkelerine ayrılmış bir kısım ile başlamaktadır. Tüm öğrenciler için temel ilke eşitlik şartları ve fırsat eşitliğini temin eden kalite eğitimidir. Bu niteliği başarmak için tüm eğitim toplumunun katılımının oldukça önemli olduğu düşünülmektedir. Bir diğer ilgili ilke ise değerlerin iletilmesidir. Eğitimin hedefleri arasında aşağıdakiler yer almaktadır:

- Öğrencilerin kişilik ve duygusal kapasitelerinin tam gelişimi,
- İnsan hakları ve özgürlüklerine ve kadın-erkek eşitliğine saygı konusunda eğitim,
- Birlikte var olmanın demokratik ilkeleri içinde hoşgörü ve bağımsızlığın uygulanması konusunda eğitim,

- Anlaşmazlıkların engellenmesi ve barışçıl yollarla çözümü konusunda eğitim,

Eğitim, Kanun tasarısında daimi öğrenme olarak tasarlanmakta ve giriş bölümünde özel bir kısım buna ayrılmaktadır. Ayrıca, **Öğretim Programının** tanımı ve organizasyonuna da özel bir bölüm ayrılmakta ve bu bölümde öğretim programı unsurlarının arasına temel yetkinliklerin dahil edilmesine de özel önem verilmektedir.

Kanun tasarısındaki yeniliklerden birisi de ilköğretim, zorunlu ortaöğretim ve bakloryanın bazı derslerinde öğretilecek olan Vatandaşlık ve Vatandaşlık eğitimi adlı yeni bir dersin getirilmesidir.

Eğitimin, seviyelerinin ve sınıflarının organizasyonu düzenlenmektedir. Kanun tasarısına göre bazı değişiklikler yapılacak olmasına rağmen eğitim sisteminin temel yapısı değişmeyecektir. Tek bir aşama olarak kabul edilen okul öncesi eğitim iki devrede düzenlenecektir. Bu devrelerin her ikisinin de eğitim teklifleri vardır ve bu teklifler kuruluşları, ilk dönemden özel bir pedagojik teklif elde etmeye zorlar. İkinci devrede, okuma-yazma ile yakınlaşma ve okur yazarlığın getirilmesi teşvik edilmektedir. Bunun yanı sıra, yabancı diller ve bilgi ve iletişim teknolojileri ile erken temas teşvik edilmektedir. İlk ve zorunlu orta öğretimin zorunlu bir doğası vardır. İlköğretim öğrencilerde çeşitliliğin sağlanması ve teşhis edilir edilmez öğrenme zorluklarının önlenmesi konusuna verilmesi gereken önem ısrarla vurgulanmaktadır. Kanun tasarısındaki yeniliklerden birisi, bu aşamanın ikinci devresinin sonunda (10 yaş) öğrenciler tarafından ulaşılan temel yetkinliklerin teşhisi ile ilgili değerlendirmeyi yürütmektir. Bu değerlendirmenin yalnızca biçimlendirici ve yönlendirici özelliği olacaktır. **Zorunlu ortaöğretim**, ortak bir eğitimin başlatılması ile öğrencilerin çeşitliliğine verilen önemi birleştirmek zorundadır. Bu da eğitim kuruluşlarının öğrencilerin pedagojik özerkliğinde kullanılan özelliklerine en uygun örgütsel ve öğretim programıyla ilgili önlemleri esnek bir şekilde benimsemelerine izin verecektir. Böylece, ihtiyacı olan öğrencilerin temel becerilerini geliştirecek programlarla birlikte ilk 3 sınıfta daha genel bir öğretim programı önerilmekte ve ortak dersler ve üç seçmeli dersin esnek bir şekilde

düzenlenmesi ile yönlendirici doğaya sahip bir dördüncü yıl önerilmektedir. Bu durumda ayrıca zorunlu orta öğretimin ikinci yılının sonunda (14 yaş) tanısal bir değerlendirme olacaktır. Bu aşamanın üçüncü yılından itibaren özel öğrenme sorunları olan öğrencilerle ilgilenilmesi için öğretim programı çeşitliliği programları da dahil edilmektedir. Dahası, Zorunlu Orta öğretim Sertifikasını alamayan 16 yaşın üstü ve 21 yaşın altındaki genç insanlar için **İlk Mesleki Yeterlilik Programları** kurulmuştur. Bu programlar erken yaşta okul bırakmanın önlenmesi, sonraki kuruluş ve yeterlilik beklentilerinin açılması ve iş yaşamına girişi kolaylaştırmayı hedeflemektedir. Bu programlar sınıfı başarılı bir şekilde bitirme durumu olmayan 15 yaş üstü öğrenciler için ulaşılabilir olabilmektedir.

Bakalorya hala 2 yıldan oluşmaktadır. Ancak üç farklı şekilde geliştirilecektir (Bilim Teknolojisi ve İnsani – Sosyal Bilimler). Tüm derslerden olumlu bir değerlendirme alan öğrenciler Bakalorya Sertifikası (Lise Bitirme sertifikası) alacaklardır. Bu sertifikayı aldıktan sonra öğrenciler çalışmaya başlayabilir İleri Mesleki Eğitime veya diğer Yüksek öğretime kaydolabilirler. Üniversiteye girmek için Bakalorya sertifikasına sahip tüm öğrenciler tarafından alınan tek yetkili testin geçilmesi bir zorunluluktur.

Kanun tasarısı ayrıca dil eğitimini düzenlemekte, bunun resmi dil okulları tarafından düzenlenmesi ve Avrupa Birliği tarafından kurulan dil öğretimi seviyelerine uydurulması gerektiği şartını koymaktadır.

Kanun ayrıca eğitim kuruluşlarında veya zorunlu eğitim müdahalesinin gerekli olduğu coğrafi alanlarda geliştirilen özel programlar yoluyla adaletsizlik tazminine de değinmektedir. Devlet kuruluşlarındaki ve özel kuruluşlardaki okul programlamasının, eğitim desteğine ihtiyacı olan öğrencilerin olduğu okullar arasında yeterli ve dengeli bir dağılımın sağlanması gerektiği önerilmektedir.

III.3.4.c. İspanya’da Uzmanlık Eğitimi

Orta düzeydeki uzmanlık eğitimi yabancı dil öğretimini, sanat eğitimi (müzik ve dans ile plastik sanatlar ve tasarım dallarını içerir) ve spor teknisyenliği eğitimlerini kapsar.

Yabancı dil eğitimi, resmi dil okulları (escuelas oficiales de idiomas) tarafından verilir. Bu okullarda yabancı diller ve İspanya’nın resmi dilleri okutulur. Eğitimin başlangıç ve ileri düzey olmak üzere iki evresi vardır. Başlangıç düzeyi 3 yıl sürer ve sadece dil eğitimi verilir. İleri düzey ise iki yıl sürer. İleri düzey eğitimi tamamlayan öğrencilere yetenek belgesi (aptitude certificate) verilir.

Orta düzey müzik ve dans eğitimi müzik dalında en az 180, dans dalında ise en az 90 öğrencisi olmak zorunda olan profesyonel konservatuarlar tarafından verilir. Bu okulu bitiren öğrencilere bir meslek sertifikası verilir.

Plastik sanatlar ve tasarım dersleri orta ve ileri düzey olmak üzere iki düzeyde verilir ve her bir düzey teorik ve pratik modüllerden oluşur. Bu tür eğitim hem özel hem de kamuya ait okullar tarafından verilir. Bu eğitimi almak isteyenlerin ilköğretimi tamamlamış olmaları veya bu eğitime kabul edilmek için yapılan sınavdan geçmiş olmaları gerekmektedir.

Spor teknisyenliği eğitimi ise orta ve yüksek düzeylerden oluşur. Hem özel hem de kamu tarafından verilebilir. Dağ sporları ve tırmanma, kış sporları, futbol gibi alt dalları olan bu eğitimi almak isteyenlerin 18 yaşında olmaları ve ilköğretimi tamamlamaları veya özel giriş sınavlarını kazanmaları gerekir. Spor teknisyenliği eğitimi tamamlayanlara, belirli mesleki eğitim (specific vocational training) sonunda verilen tecnico belgesine denk olan bir belge verilir.

İspanya’da Temel Mesleki Eğitim ve İş Bağlantılı Eğitim

İspanya’da temel mesleki eğitim ikiye ayrılır; orta düzey mesleki eğitim (intermediate level vocational training) ve ileri düzey mesleki eğitim (advanced vocational training) ile sanat uzmanlık eğitimi (specialised art education). Bu programlar Eğitim, Kültür ve Spor Bakanlığı’na bağlıdır. Bunlara ek olarak Çalışma ve Sosyal İşler Bakanlığı’nın kontrolü altında olan sosyal garanti programları, istihdam ve eğitim programları gibi programlar da mevcuttur.

Sosyal Garanti Programları: Temel Mesleki Eğitim

Bu programlar herhangi bir belge almaksızın okuldan ayrılmış olan 16-21 yaş arasındaki yetişkinlerin toplumla ve eğitimle yeniden entegrasyonlarını sağlamaya yönelik temel ve mesleki eğitim programlarıdır. Eğitim, Kültür ve Spor Bakanlığı veya Özerk Topluluklar tarafından finanse ve organize edilir. Yerel yönetimler tarafından da organize edilebilen bu programlar orta öğrenim kurumlarında, sanat okullarında ve yetişkin eğitim merkezlerinde gerçekleştirilir. Özel sosyal garanti programları ise özel merkezlerde gerçekleştirilir.(MEGEP,2006)

III.3.5 İsveç Eğitim ve Mesleki Eğitim Sistemi

III.3.5.a İsveç Eğitim Sisteminin Tanımı

1. İsveç’te Eğitim Nüfusu ve Öğretim Dili

İsveç halkının neredeyse yarısı düzenli bir çeşit eğitime katılmaktadır. 2003 yılında İsveç’te zorunlu eğitim çağında 1.046,441 kişi bulunmaktaydı. 20-29 yaş üzeri kişilerden %30’un biraz üzerinde oranda kişi eğitime dahildir. Ana öğretim dili İsveççedir. İsveç’in kuzeyinde bulunan Sami nüfusu için temel öğretim programının Sami dilinde ve İsveççe öğretildiği devlet okulları bulunmaktadır.

2. İsveç'te İdari kontrol ve kamu sektörü finansmanlı eğitimin kapsamı

İsveç'te tüm öğrenciler kamu tarafından finanse edilen okullara gitmektedir. Bununla birlikte, öğrenciler %7.2'si bağımsız okullar adı verilen özel kurumlara (zorunlu okullarda %6.2 ve ortaöğretim ikinci düzeyde %10,3) gitmektedir. Bağımsız zorunlu okullar ve ortaöğretim ikinci düzey herkese açıktır. Bu okullar aynı öğretim programını takip eder ve belediyenin kendi okullarının aldığı hibelerle aynı kriterlerde belediyeden hibe alırlar. İşlemsel masrafları karşılamak için biraz devlet desteği alan üçüncü düzey eğitimde bir kaç özel kurum bulunmaktadır.

İsveç'te eğitim, hedefler doğrultusunda bir yönetim sistemi ile idare edilmektedir. Hükümet eğitim için tam sorumluluk sahibidir ve her düzeyde eğitim için çerçeveyi oluşturur. Bununla birlikte temel, orta ve yetişkin eğitimi düzeylerinde eğitimi sağlamak ve okulları işletmek belediyelerin görevidir. Üniversiteler ve üniversite kolejleri üçüncü düzey öğretim verme ve işletme hususunda sorumludurlar. Ulusal çerçeve yasalardan ve okullar, öğretim programlar, hedefler ve ders öğretim programı konusundaki kurallardan oluşmaktadır. Üçüncü düzey öğretimde ulusal bir öğretim programı yoktur ancak kurallara yapılan bir ek lisans düzeydeki üçüncü düzey öğretimi ve bunların gerekliliklerini taahhüd etmektedir. Özellikle sistemin gözlemleme ve değerlendirmesine ilişkin bazı sorumluluklar hükümete bağlı kuruluşlara devredilmiştir.

Eğitim Ulusal Dairesi ana okullarının, okulların ve yetişkin eğitimlerinin gözleminden, değerlendirilmesinden, takibinden ve danışmanlığından sorumludur. İsveç Ulusal Okul Dairesi üçüncü düzey eğitim uluslararası irtibatların yanı sıra öğrencilere bilgi sağlanması, gözlemleme, değerlendirme, takip ve danışmanlıktan sorumludur.

İlkokul öncesi eğitim:

Belediyelerin aileleri çalışan ya da okuyan 1 ila 5 yaş grubu çocuklar için ilkokul öncesi etkinlikleri sağlaması gerekmektedir. 1-5 yaşları arasında olan ve aileleri işsiz olan ya da başka bir çocuğa bakmak için izinli olan çocukların günde en az 3 saat ya da haftada 15 saat ana okuluna gitme hakları vardır. Bu da genelde ana okullarında sağlanır bununla birlikte çocuk bakıcıları tarafından çocuk bakıcısının kendi evinde ya da açık ana okullarında da sağlanmaktadır. İlkokul öncesi etkinlikler belediye bütçeleri ve ailelerin ödediği ücretlerle finanse edilmektedir.

1 Ocak 2002 tarihi itibariyle ücret almaya karar veren belediyelerde (hepsi almaya karar vermiştir) azami çocuk bakım ücreti ortaya konulmuştur. 1 Ocak 2003 tarihi itibariyle her çocuğa 4 yaşına girdiği yılın ilk sonbahar döneminde anaokulunda bir yer ayrılacaktır. Anaokulları 4-5 yaş grubu çocuklar için okul dönemi boyunca günün 3 saati ücretsiz olacaktır.

Belediyelerin 6 yaşındaki çocuklar için normalde günde üç saat süren anaokulu dersleri vermeleri gerekmektedir. Bunlar genelde okul içerisinde düzenlenirler. Anaokulu sınıfı kamu okul sisteminin bir parçasıdır bununla birlikte katılım gönüllüdür. Eğitim ücretsizdir. Ana okulu sınıfları için olan mevzuatlar zorunlu eğitim için olanların aynısıdır; aynı öğretim programı uygulanmaktadır ancak bu sınıflar için ders öğretim programı ya da zaman çizelgesi bulunmamaktadır.

Aşağıdaki zaman çizelgesi zorunlu eğitim öncesi eğitime katılan çocukların yüzdesini göstermektedir:

Tablo 16: İsveç'te Zorunlu Eğitim Öncesi Eğitim

2003	3 yaş grubu	4 yaş grubu	5 yaş grubu	6 yaş grubu (ana okulu sınıfı)
Zorunlu eğitim öncesi eğitim	%90,9	%95,7	%96,9	%94

Zorunlu tam zamanlı eğitim**Safhaları****Tablo 17: İsveç'te zorunlu tam zamanlı eğitim yaş grupları**

Grundskola (ilokul ve ortaöğretim birinci devre)	6/7-15/16 yaş grubu
--	---------------------

Çocuklar öğrenimlerine 6 ya da 7 yaşlarında başlayabilirler ve 9 yıl boyunca zorunlu olarak eğitim görmektedirler. 2003 yılında, 6 yaş grubundaki çocukların %3,1 kadarı okula gitmiştir.

Kabul kriterleri

Kabul aileler tarafından belirlenmektedir bununla birlikte fazla başvuru alan okullar daha yakında ikamet eden çocuklara öncelik vermektedir. Tüm okullar ücretsizdir.

Okul gününün/ haftasının/ yılının uzunluğu

Okul yılı Ağustos ayının sonları ile Haziran ayının başı arasında en az 178 günü kapsamaktadır. Okullar haftanın beş günü açıktır. Okul gününün uzunluğuna okul karar verir. (Bu uzunluk 8 saati ya da ilk iki yıl 6 saati- genellikle bu dönemde daha kısadır- geçmemelidir. Haftalık ders saati sayısına da yine okul karar verir. Ulusal mevzuat 9 yıllık zorunlu öğretim boyunca öğretilecek asgari ders saati okullar tarafından 9 yıla dağıtılmak üzere 6,665 olarak belirlemiştir.

Sınıf boyutu/ öğrencilerin gruplandırılması

Sınıf boyutuna ilişkin ulusal mevzuat bulunmamaktadır, sınıf boyutu belediyeler ve okul tarafından belirlenmektedir. İlk altı yıl içerisinde öğrencilere beden eğitimi ve sağlık, sanat, müzik ve el sanatları hariç genelde aynı öğretmen ders vermektedir. Daha sonra öğretmenler ekipler halinde çalışmalarına rağmen her konu için ayrı öğretmen bulunmaktadır. Zorunlu eğitimin ilk üç yılında (grundskola), sabahları ve öğleden sonra açık olan boş zaman merkezlerinde çalışan personelin okul etkinliklerine katılması da yaygındır.

Öğretim programının kontrolü ve içeriği

Hedefleri ve genel ilkeleri belirleyen bir öğretim programı çerçevesine ulusal düzeyde karar verilir. Öğretim programı bazında, her belediyenin bir okul planı içerisinde okulu için genel hedefleri belirlemesi gerekmektedir. Buna ek olarak, her okulun öğretim programına ve yerel önceliklere dayalı bir çalışma planı hazırlaması gerekmektedir. Bu çerçevede, öğretmenler ve kurumlar öğretme metodlarına karar verme ve kullandıkları araç gereçleri seçme konusunda özgürdürler. 1995 yılında hazırlanan ve 1998 yılında ana okullarını ve boş zaman merkezlerini de içermesi için güncellenen mevcut öğretim programı zorunlu konuları, konu öğretim programlarını ve öğretim programı hedeflerini

öngörmektedir. İsveççe, İngilizce ve Matematik zorunlu eğitimde öncelikli yere sahiptir. Öğrenciler bunun yanı sıra diğer konular arasında uygulamalı sanat konuları, sosyal bilimler, doğa bilimleri ve başka bir yabancı dil dersleri de almaktadırlar. Grundskola'nın 9 yılında konu başına kaç saat ayrılacağını belirleyen ulusal olarak geçerli bir zaman çizelgesi bulunmaktadır bununla birlikte öğrenciler öğretim programında 5 ila 9. yıllar arası için ortaya koyulan hedeflere ulaştıkları sürece her belediye/ okul kendisi saat dağılımına ve konunun hangi sınıfta öğretilmeye başlanacağına kendisi karar vermektedir.

Değerlendirme, ilerleme ve yeterlilikler

Zorunlu eğitim boyunca sürekli değerlendirme gerçekleştirilmektedir. Ulusal değerlendirme beşinci ve dokuzuncu sınıfın sonunda (dokuzuncu sınıftakiler zorunludur) İsveççe, İngilizce ve Matematik konularında gerçekleştirilmektedir. Sekizinci sınıftan itibaren not verilmeye başlanır ve notlar 3 puan ölçeğinde verilir: geçer (G), iyi not ile geçme (VG) ve pekiyi ile geçme (MVG. Bir grunskola bitirme sertifikası son senesini başarıyla tamamlayan öğrencilere verilmektedir. Belli bir konuyla ilgili hedefleri elde edemeyen öğrenci o konuyla ilgili not almaz ancak bunun yerine yazılı bir değerlendirme alır. Okulu bitirdikten sonra, bu öğrenciler zorunlu eğitim sertifikalarını testler ya da orta lisedeki bir bireysel programda ileri çalışmalarla tamamlayabilirler.

Lise eğitimi ve lise sonrası eğitim

Eğitim türleri

Gynasieskola (lise eğitimi) : 16-19 yaş

Tüm lise eğitim programları gymnaskola'da verilmektedir.

Kabul kriterleri

Bir zorunlu eğitim bitirme sertifikası öğrencilere Gymnasieskola'ya başvurma hususunda yeterlilik sağlamaktadır. Bununla birlikte, 17 ulusal programdan birini ya da özel olarak tasarlanmış programlardan (özel ilgi alanları olan öğrenciler için) birine devam etmek için öğrencilerin (ana dil olarak ya da ikinci dil olarak) İsveççe, İngilizce ve Matematik derslerinden en azından geçer not almaları gerekmektedir. Bunu başaramayan öğrenciler bireysel bir program izleyebilirler. Bazı durumlarda öğrenciler kendi belediyeleri dışındaki bir kursa devam etmek için başvuruda bulunabilirler. Gymnasieskola ücretsizdir.

Öğretim programının kontrolü ve içeriği

Öğretmenler ve okullar ulusal olarak belirlenmiş olan öğretim programı çerçevesi içerisinde çalışırlar. 14 tanesi mesleğe yönelik olmak üzere toplam 17 çalışma programı bulunmaktadır. « özel olarak tasarlanmış program » ın yanı sıra tüm ulusal çalışma programları geniş kapsamlı genel eğitim ve üçüncü düzey öğretime giriş için genel yeterlik sağlamaktadır. Tüm ulusal programlar için ve özel olarak tasarlanmış programlar için aynı olan ortak temel konular İsveççe/ ikinci dil olarak İsveççe, İngilizce, Matematik, din, yurttaşlık bilgisi, fen çalışmaları, beden eğitimi ve sağlık ve sanatsal etkinliklerdir. Ana konular eğitim süresinin üçte birini kapsamaktadır. Kalan zamanda öğrenciler programa has konuları ve bireysel seçmelilerini almaktadırlar. Bunun yanı sıra ulusal ve özel olarak tasarlanmış programlar için seçilebilirlik kriterlerini karşılamayan öğrenciler için bireysel programlar bulunmaktadır. Bireysel programın temel amacı öğrencilere ulusal programlar için yeterlilik kazandırmaktır.

Değerlendirme, ilerleme ve yeterlilikler

Öğrencilerin çalışmaları sürekli olarak her dersin tamamlanmasıyla verilen notlarla değerlendirilmektedir. Belli konular için ulusal testler

geliştirilmiştir. Final sınavı yoktur ancak gymnasieskolanın bitirilmesinin ardından bir bitirme sertifikası verilmektedir. Bu sertifikada öğrencinin çalışma planındaki dersleri ve her ders için aldığı notları içeren bir özet bulunmaktadır. Lise öğrenimlerini bitirdikten sonra öğrencilerin notlarını düzeltmek için sınavlara yeniden girmeleri gerekmektedir.

Üçüncü düzey öğretim

(a) Kurum türleri

Üçüncü düzey öğretim üniversitelerde (universitet) ve üniversite kolejlerinde (höghskola) verilmektedir.

(b) Erişim

Lisans eğitime kabul edilebilmek için başvuru sahiplerinin temel kabul gerekliliklerini karşılamaları gerekmektedir. Bunlar tüm dersler ve programlar için aynıdır. Bu öğrenciler ya bir ulusal lise programından bir okul bitirme sertifikası (her konu için verilen kredilerin %90 kadarından en az geçer not) ya da iş tecrübesine sahip olabilirler. İş tecrübesi için kriterler başvuru sahibinin en az 25 yaşında, en az dört sene çalışmış ve İsveççe ve İngilizceyi lise programına denk oranda iyi bilen kişiler olmasıdır. Derslerin ve programların çoğunun konuya ya da dersin türüne göre değişen özel gereklilikleri de bulunmaktadır.

Eğer uygun aday sayısı mevcut yerlerin sayısını geçerse, şu kriterlerden bir tanesi ya da daha fazlası baz alınarak bir seçim yapılır: lise notları, üniversite standart giriş testi ve iş deneyimi. Bu genel olarak belirlenmiş çerçeve içerisinde, öğrencilerin kabulüne ilişkin sorumluluk kurumlardadır.

Hemen hemen tüm kamu eğitimi ya da devlet destekli eğitim ücretsizdir. Öğrenci yardım sistemi öğrencinin çalışma esnasında yaşam masraflarının yanı sıra ders yayınları da dahil olmak üzere öğrenim masraflarını da karşılayacak şekilde tasarlanmıştır. Temel ilke şudur ki eğitim masrafları için mali yardım almayı isteyen her öğrenci merkezi hükümetten destek alabilmelidir. Destek geri ödemesiz ve büyük çoğunluğu geri ödemeli kredilerin bir kombinasyonundan oluşmaktadır ve tam zamanlı ya da yarı zamanlı eğitim için verilebilir.

(c) Yeterlilikler

İki çeşit lisans derecesi vardır. Bunlardan biri geneldir ve üç türe ayrılmaktadır. Diğer ise profesyonel derecelerdir ve 50 civarında profesyonel derece vardır. Genel dereceler diploma (iki yıl çalışma), lisans derecesi (3 yıllık çalışma) ve master derecesi (dört yıllık çalışma ya da alternatif olarak en az 120 kredilik bir derecesi olanlar için bir yıllık çalışma). Profesyonel dereceler belli mesleklere göre süre uzunluğu (iki yıldan beş buçuk yıla kadar) değişen programların tamamlanmasıyla verilmektedir. Genel ve profesyonel dereceler için gereklilikler ve amaçlar Derece Mevzuatında belirtilmiştir ve böylece Hükümet tarafından şartlara bağlanmıştır.

Yetişkin eğitimi

Yetişkinler için kamu okul sistemi belediye yetişkin eğitimini, lise sonrası eğitimi, ileri düzey mesleki eğitimi, öğrenme zorluğu çeken yetişkinler için belediye eğitimini ve göçmenler için İsveççe eğitimini içermektedir. Diğer yetişkin eğitimi türleri düz liseler ve yetişkin eğitim kurumları tarafından verilmektedir.

Belediye yetişkin eğitimi, öğrenme zorluğu çeken yetişkinler için belediye eğitimini ve göçmenler için İsveççe eğitimi Eğitim Yasası altında ve hem organizasyonuna ilişkin hem de kamu finansmanına ilişkin bir dizi kural ile

düzenlenmiştir. İleri Mesleki Eğitim planı bir kanun ve bir kural ile düzenlenmiştir.

Belediye yetişkin eğitimi temel eğitimi ve lise eğitimini içermektedir. Yetişkinler için temel eğitim 9 yıllık zorunlu okula denktir. Yetişkinler için zorunlu okul eşdeğerliği final notudur (bitirme sertifikası) ve 4 konuda geçer not gerekmektedir : İsveççe (ya da ikinci dil olarak İsveççe), İngilizce, Matematik ve Sosyal bilimler.

Yetişkinler için lise eğitimi ve gençler için normal lise eğitimi aynı ders programını, aynı öğretim programı ve aynı notlandırmayı kullanmaktadır. Yetişkinler için belediye eğitimi ders tabanlıdır. Çalışmanın ve konuların oranı öğrencilerin kendisi tarafından belirlenmektedir.

Zorunlu okul bitirme sertifikasını almamış olan yetişkinler için temel eğitim hakkı kanunla belirlenmiştir. Yetişkinler için lise eğitimi öncelikle kısa dönem eğitim almış olan ya da iki seneden fazla ortaöğretim birinci devreye devam etmemiş olan kişileri hedeflemektedir.

Özel ihtiyaçlar

Duyma zorluğu çeken çocuklar haricindeki fiziksel engelli öğrenciler aslında normal okullara devam etmektedirler. Duyma sorunu olanlar özel devlet okullarına gitmektedirler. Öğrenme zorluğu yaşayan öğrenciler hem ilkokul hem de ortaöğretim birinci devreyi kapsayan Sarskola'da özel eğitim alırlar. Eğitim özel okullarda ya da zorunlu okul sistemine entegre edilmiş sınıflarda verilmektedir. Öğrenciler aynı zamanda özel destekle normal okullarda sınıf eğitimine de devam edebilirler. 2002 yılında, tüm ilk ve ortaöğretim birinci devre okullarındaki çocukların yaklaşık olarak %0.01 kadarı ya sarskola'ya ya da duyma engelli çocuklar için özel okullara devam etmiştir.

Üçüncü düzey öğretim için 2002 yılının Mart ayından beri yürürlükte olan bir yasa bulunmaktadır. Bu Üçüncü düzey öğretimde Öğrencilere Eşit Muamele Yasası (Yasa 2001: 1286) ve Üçüncü düzey öğretim Yasasının (Yasa 1992: 1434) bir paragrafı Üçüncü düzey öğretim kurumlarının cinsiyete, etnik kökene, cinsel tercihe ve işlevsel bozukluğa bakılmaksızın öğrenciler ve başvuru sahipleri için eşit hakları aktif bir şekilde desteklemesi için hedef odaklı bir şekilde çalışmak zorunda olduklarını belirtmektedir.

Öğretmenler

Sürekli olarak istihdam edilmesi için bir öğretmenin bir üniversitede ya da bir üniversite kolejinde bir öğretmen eğitimi programını bitirmiş olması gerekmektedir. Bu gerekliliği yerine getirmeyen bir başvuru sahibi bir kerelik 12 ay için atanabilmektedir. Belediye okullarındaki öğretmenler belediye tarafından istihdam edilirken bağımsız okullardaki öğretmenler okul tarafından istihdam edilmektedirler. Öğretmenlerin işe alımına ilişkin kararlar okul düzeyinde alınmaktadır. Çalışma zamanı, maaş ve diğer çalışma koşullarına ilişkin mevzuat işveren ve öğretmen sendikaları arasında yapılan toplu sözleşmelerde ortaya koyulmuştur. Öğretmenlerin okul düzeyinde işveren ve (genellikle öğretmen sendikası tarafından temsil edilen) öğretmen tarafından müzakere edilen bireysel maaşları bulunmaktadır.

2001 yılında entegre edilmiş bir öğretmenlik derecesi ortaya koyulmuştur. Yeni yapıyla birlikte, (ilkokuldan lise düzeyine kadar olan) tüm öğretmenler belli konular/ konu alanları ve / veya yaş gruplarında seçilmiş bir uzmanlık ile birleştirilerek temel ortak yeterliklere sahip olacaklardır. Öğretme derecesi seçilen alana ve eğitim seviyesine bağlı olarak asgari 140 kredi ve azami 220 krediyi içeren bir programı kapsamaktadır. Okula ilişkin konularda deneyim ve eğitim sahibi olarak ve konuların özel bir tanesiyle ve yarım yıllık öğretmen eğitimi kursu ile birleştirilerek bir öğretme derecesi sahibi olmak da yine mümkündür. Ana okullarındaki öğretmenler, zorunlu okullardaki ve liselerdeki öğretmenler esasen belediye çalışanlarıdır.

Üniversitelerdeki ve üniversite kolejlerindeki öğrenim elemanları ana kategorilere ayrılmıştır. Bu kategoriler profesörler, doçentler, yardımcı doçentler ve araştırma asistanlarıdır. Kamu üniversitelerindeki ve üniversite kolejlerindeki çalışanlar ulusal memurdur.

III.3.5.b İsveç'te Eğitim Alanında Sürdürülmekte Olan Reformlar ve Tartışma Konuları

Geçtiğimiz on yılda eğitim alanında aktif bir reform ortaya koyulmuştur. Zorunlu okullar ve liseler için yeni bir öğretim programı ve ders programı geliştirilmiş ve zorunlu okullar için öğretim programı ilkokul öncesi eğitimi ve boş zaman merkezini de kapsayacak şekilde değiştirilmiştir. İlkokul öncesi eğitim ilk öğretim programını elde etmiştir. Liseler modernleştirilmeleri ve kalitenin artırılması için değişikliklerle karşı karşıyadır. Yeni bir öğretmen eğitim programı kurulmuştur. Üçüncü düzey öğretim alanında bir genişleme olmuş ve erişimi özellikle alışılmadık öğrenciler için genişletmek amacıyla girişimlerde bulunulmuş ve yetişkin eğitimi için ek kaynaklar hibe edilmiştir.

Eğitimde kalite

Eğitimde kalite konusu İsveç Hükümeti için yüksek önceliğe sahip bir konudur. Eğitim sisteminin ilkokul öncesi eğitimden, zorunlu eğitime, lise eğitiminden Üçüncü düzey öğretime kadar olan tüm seviyelerinde kalite geliştirilmektedir. 2003 yılının baharında Ulusal Eğitim Dairesi ikiye ayrılmıştır. Bunlardan bir tanesi eğitim sisteminin gelişiminde çalışırken diğeri gözlem ve değerlendirmeye odaklanmıştır. Söz konusu ikinci daire hem belediyeye bağlı hem de bağımsız olmak üzere tüm okulları 6 yıllık dönemlerde (Üçüncü düzey öğretim alanında olduğu gibi) gözlemleyecektir. Bunun yanı sıra, belediyelerin yanı sıra okullar da her yıl kalite raporu sunmak zorundadırlar.

Eğitim yasasının yeniden gözden geçirmesi

İsveç eğitimi hedef ve sonuç odaklı bir sistemdir. Yani, en önemli yönetme yöntemlerinden bir tanesi Eğitim Yasasıdır. 1999 yılından bu yana bir parlamento komisyonu Eğitim Yasasını yeniden gözden geçirme ve eğitim sisteminde meydana gelmiş olan değişikliklere adapte etme ihtiyacına ilişkin öneriler sunma görevini üstlenmiştir. Komisyon 16 Aralık 2002 tarihinde raporunu sunmuştur ve komisyonun önerileri Eğitim ve Bilim Bakanlığı'nda hazırlanmaktadır. Resmi yorumlar için rapor dağıtılmıştır ve yeni bir Eğitim Yasasının 2005 yılında Riksdag'da sunulmuştur.

Eğitim yasasına ilişkin komisyon ilkökul öncesi eğitimden lise eğitimine kadar olan eğitimin tamamı için esas düzenleyicinin özel ya da kamu olmasından bağımsız bir şekilde bazı ortak hükümlerle yeni bir Eğitim yasası önermektedir. Bu belediye okullarının kapsamlı bir şekilde kontrolünün kaldırılmasını içermektedir. Okul müdürünün pedagojik çalışma için sorumluluğuna önem verilirken idari hükümler ortadan kaldırılacaktır. Komisyon sadece yeterlilik sahibi öğretmenlerin not vermesini ve notların başka bir öğretmen tarafından yeniden değerlendirilebilmesini önermektedir. Öğrencinin destek ihtiyacı incelenmeli ve bu konularda belli kararlar temyiz edilmelidir. Ulusal Eğitim Dairesinin belediye okulları üzerinde yaptırım uygulayabilmesi için daha fazla yetkiye sahip olması gerekliliği ortaya koyulmuştur.

İlkokul öncesi eğitim

2004 yılında Hükümet ilkökul öncesi eğitiminin kalitesine ve gelişimine ilişkin bir yasa tasarısı sundu. Metinde, ana okullarının kapsamlı ve diğer okul türlerine ortak hedefleri olan ayrı bir tür okul olduğu belirtilmektedir. Bu okullar da yine kendi sorumluluk alanında pedagojik çalışmayı koordine etme sorumluluğuna sahip olan bir müdür tarafından yönetilmektedir.

Hükümet 2005-2007 yılları arasındaki dönem için fazladan beş milyon SEK fon ayırmıştır. Bu tutar 3 yıla bölünecek ve ilkokul öncesi eğitimde çalışan personelin 6.000 ana okulu öğretmeni, çocuk bakıcısı ve ilkokul öncesi eğitime ilişkin istihdam edilen diğer çalışanlar ile güçlendirilmesini karşılayacaktır.

Zorunlu eğitim

2000 yılının güz döneminde yerel zaman çizelgesi ile bir pilot proje başlatılmıştır. 900 okulu da içermek üzere bir belediyeler kuruluna daha esnek bir organizasyon yaratmak ve her öğrencinin ihtiyacını karşılamak için kendi zaman çizelgelerini tasarlama konusunda izin almışlardır. Nihai bir değerlendirme 2005 yılında gerçekleştirilecektir. Hükümet belediyelerin zorunlu okulda konu öğretiminin İngilizce gerçekleştirmesine olanak veren pilot bir proje başlatmıştır. Proje 2003 yılının Ağustos ayından 2007 yılının Haziran ayına kadar devam edecektir.

Ortaöğretim ikinci devre eğitimi

Ortaöğretim ikinci devrelerde meydana gelen değişiklikler Bilgi ve kalite-ortaöğretim ikinci devreleri iyileştirmek için yedi adım başlıklı kanun tasarısından kaynaklanmaktadır. Amaç ortaöğretim ikinci devreyi daha fazla öğrencinin ortak hedefe ulaşabileceği ve böylelikle işte ve boş zamanlarda iyi bir yaşam sahibi olmak için ihtiyaç duydukları bilgiyi edinmelerini sağlamaktır. Reform mevcut program tabanlı ortaöğretim ikinci devre sistemini çağdaşlaştırmayı ve değiştirmeyi amaçlamaktadır. Ana değişiklikler şunlardır:

Modüller yerine konular için notlar, hazırlanacak bir ortaöğretim ikinci devre diploması, mesleki eğitimi yeniden canlandırmak için çağdaş staj eğitimi, geliştirilecek bireysel ortaöğretim ikinci devre programları, öğrencilere daha fazla özgürlük sağlamak ve bölgesel işbirliğini sağlamak için sınırsız uygulama, tarihin yeni temel konu olması, ana konuların programın odak noktasıyla

vasıflandırılması, Ulusal Eğitim Dairesi'nin yerel programları kalite açısından denetlemesi, geliştirilecek mesleki ortaöğretim ikinci devre programları, temel mesleki eğitim programlarının kalitesinin örneğin iş hayatına daha iyi bir bağlantı sağlayarak reform edilmiş ortaöğretim ikinci devrelerde artırılması, öğrencinin ortaöğretim ikinci devre eğitiminin daha iyi bir genel görüntüsünü sağlaması için ortaöğretim ikinci devre projeleri ve daha kapsamlı bağlamsal ve ileri programlar.

Üçüncü düzey öğretim

Lisans düzeyinde Üçüncü düzey öğretim İsveç'te önemli oranda büyüme göstermiştir. 1990'lı yılların başından bu yana yerlerin sayısı ikiye katlanmıştır. Bu artış için iki sebep vardır. Bunlardan ilki üçüncü düzey öğretim için artan talebi karşılamak isteği ikincisi ise endüstrinin ve toplumun ihtiyaçlarını karşılama isteğidir. Endüstri özellikle teknoloji ve bilim alanlarında daha fazla sayıda mezun öğrenci için duyulan ihtiyacın altını çizmektedir. Bu nedenle, genişleme konusundaki en önemli vurgu bu alanlara yapılmıştır.

Lisans öğrencisi yerlerinin sayısının artmasının yanı sıra, işe alımı artırmayı ve yeni grupları Üçüncü düzey öğretimi hedefleyen gayretler sarfedilmektedir. 2001 yılının Eylül ayında Üçüncü düzey öğretimde Reformlar-daha açık bir sistem başlıklı yasa tasarısı sunulmuştur. Bu yasa tasarısının amacı üniversiteleri kendi istihdamlarını daha etkin bir şekilde genişletmek için çalışmaya iten yeni finansman ve yeni yollar ortaya koymaktır. Uzaktan eğitim sistemi vasıtasıyla akademik dersler ve dereceler sunan bir Ağ Üniversitesi kurulmuştur. Bir çalışma alanında daha da uzmanlaşmak yerine muhtemelen yeni bir alanda yeterliklerini artırmaya çalışan öğrencileri hedefleyen yeni bir master derecesi ortaya koyulmuştur. Yeni master derecesi 40 kredi puanı içermektedir ve en az 120 kredi puanı olan bir derece sahibi olan kişilere açıktır. Derece istihdama katılmış olan kişilerin üçüncü düzey öğretim eğitsel çalışmalarına dönmelerini çekici kılarak hayat boyu öğrenmenin önemli bir unsuru olacaktır.

Hem ulusal hem de uluslararası düzeyde, özellikle de Bologna sürecinde, gerçekleşen gelişmelerin ışığında, Hükümet üniversite derecelerine ilişkin bazı konuları yeniden gözden geçirmek için bir proje grubu atamıştır. Değınilecek konular şunlardır: master derecesi lisans düzeyinin mi yoksa lisansüstü düzeyinin mi bir parçasıdır; derecelerin verilmesinin ve geri alınmasının ilkelerini ortaya koyulma ve İsveç kredi sisteminin ve notlandırma sisteminin Avrupa Kredi Transferi Sistemi'ne (ACTS) uyumlandırılması ihtiyacı. Üçüncü düzey öğretimde Ek Gelişmeler- İsveç Perspektifinden Bologna Süreci başlıklı nihai rapor 2004 yılının Mart ayında sunulmuştur.

Öğretmen eğitimi

Üçüncü düzey öğretim alanında, pedagojik yenilemeyi desteklemek amacıyla yeni bir girişim gerçekleştirildi. Üniversitelerde ve üniversite kolejlerinde artık kalıcı doçentlik ve yardımcı doçentlik mevkisi için başvuran kişiler üçüncü düzey öğretim için öğretmen eğitime sahip olmak ya da eşdeğer becerileri başka bir yolla elde etmiş olmak zorundadır. Üçüncü düzey öğretim metodlarında eğitim öğretmenlik mevkisindeki lisansüstü öğrencisi için gereklidir. (MEGEP,2006)

III.3.6. Türkiye’de Temel Mesleki ve Teknik Eğitim

III.3.6.a Türkiye’de Temel Mesleki ve Teknik Eğitim Tarihi Gelişimi

Türkiye’de mesleki eğitimin kökleri 13. yüzyılda bir esnaf örgütü olarak ortaya çıkan Ahi Birliklerine kadar gitmektedir. Ahi Birlikleri, ekonomik ve sosyal işlevlerinin yanında, çalışanların genel ve mesleki eğitimlerini de üstlenmiştir. Bugün uygulanmakta olan çıraklık eğitim sistemi Ahi Birliklerine dayanmaktadır.

19. yüzyılda modern anlamda meslek okulları kurulmaya başlamıştır. Kuruluş yıllarında bu okullar merkezi yönetimin müdahalesi olmaksızın yerel birimlerce açılmış, finanse edilmiş ve yönetilmiştir.

Cumhuriyetin kurulmasından (1923) sonra diğer okullarla birlikte meslek okulları da merkezi yönetimin kontrolüne alınmıştır. 1940'lı yılların sonlarından itibaren açılan meslek kurslarıyla becerili işgücü yetiştirilmeye önem verilmiştir. 1960'lı yıllardan itibaren, meslek kursları yanında, ilköğretimlerini tamamlayanların devam ettikleri 1-2 yıl süreli pratik sanat okullarına ağırlık verildiği gözlenmektedir.

1960'lı yıllarda, 5 yıllık ilkokuldan sonra gidilen ve öğretim süresi 5 yıl olan meslek liseleri açılmıştır. Daha sonra bu süre 6 yıla çıkartılmıştır. 1970'li yıllarda öğretim süresi 4 yıl olan teknik liseler sisteme dahil edilmiştir .

1977 yılında çıkartılan 2089 Sayılı Kanun ile çıraklık eğitimi mesleki eğitim sistemine dahil edilmiştir. 1986 yılında çıkartılan 3308 Sayılı Meslek Eğitimi Kanunu ise temel mesleki eğitimi; “**örgün**”, “**çıraklık**” ve “**yaygın**” eğitimleri kapsayacak biçimde, bir sistem bütünlüğü içerisinde yeniden düzenlemiştir. 3308 Sayılı Kanun ile ayrıca, örgün, çıraklık ve yaygın mesleki eğitimin planlanmasında, uygulanmasında ve değerlendirilmesinde sosyal taraflara önemli roller verilmiştir. Bu amaçla, ulusal düzeyde hizmet veren Mesleki Eğitim Kurulu ile il düzeyinde hizmet veren İl Mesleki Eğitim Kurulları oluşturulmuştur .

Yaygın eğitim hizmeti sunan temel kurumlar halk eğitim merkezleridir. 1960'lı yıllarda yaygınlaştırılan bu kurumlara, toplum kalkınması için gerekli faaliyetleri yürütme görevi verilmiştir. Bu kapsamda halk eğitimi merkezleri, başta okuma yazma kursları olmak üzere sosyal ve kültürel kurslar düzenlemiş, özellikle eğitim düzeyi düşük kesimlere meslek kurslarıyla beceri kazandırmışlardır. 1980'li yıllarda uygulanan ve Dünya Bankası'nca finanse edilen Yaygın Eğitim Projesi'yle bu kurumların, özellikle sanayi kesiminin ihtiyaç duyduğu becerili işgücünü yetiştirecek biçimde yeniden yapılandırılması amaçlanmıştır. Bazı halk eğitimi merkezleri sanayiye kalifiye eleman yetiştirme konusunda başarı sağlamışsa da genel olarak bu amaç gerçekleştirilememiştir.

III.3.6.b Türkiye’de Mesleki ve Teknik Eğitim

Türkiye’de eğitim sistemi 1973 yılında yürürlüğe giren 1739 Sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu’na göre oluşturulmuştur. Zaman içerisinde bu kanunda bazı değişiklikler yapılmışsa da sistemin ana yapısında ciddi bir farklılaşma olmamıştır.

1739 Sayılı Kanunda mesleki ve teknik öğretimin amacı, öğrencileri “hem mesleğe hem yüksek öğretime veya hayata ve iş alanlarına hazırlamak” olarak belirlenmiştir. Bu kanunda eğitim sisteminin “örgün eğitim” ve “yaygın eğitim” olmak üzere iki ana bölümden meydana geleceği de hükme bağlanmıştır. 1986 yılında yürürlüğe giren 3308 Sayılı Mesleki Eğitim Kanunu, mesleki ve teknik eğitimi bir sistem bütünlüğü içerisinde yeniden düzenlemiştir.

Türkiye’de temel mesleki ve teknik eğitim (TMTE);

- Örgün mesleki ve teknik ortaöğretim,
- Çıraklık eğitimi ve
- Ön lisans programlarını (meslek yüksek okulları) kapsamaktadır.

Halen uygulanmakta olan sistemde, meslek öğrenmenin üç yolu bulunmaktadır. Bunlar:

- Örgün eğitim,
- Çıraklık eğitimi ve
- Yaygın eğitimidir.

Türkiye’de TMTE, genelde sekiz yıllık zorunlu temel eğitimden sonra başlar. Öğrenciler 13/14 yaşında zorunlu temel eğitimlerini tamamlamaktadırlar. Örgün mesleki ve teknik liselere giriş yaşı 14/15’tir. Öğrenciler normal şartlarda 16/17 yaşında bu okullardan mezun olmaktadır. Örgün mesleki ve teknik eğitim kurumları, öğretim süresi 3 yıl olan **meslek liseleri** ile 4 yıl olan **teknik liseler** olmak üzere iki grupta toplanmaktadır. Bu okullarda mesleki ve teknik eğitim programları

uygulanmaktadır. Ayrıca genel ve mesleki eğitim programlarının birlikte sunulduğu çok programlı liseler de mevcuttur.

Çıraklık eğitimine başlayabilmek için öğrencinin 14 yaşını tamamlamış olması gerekir. Ondört yaşını doldurmadan zorunlu eğitimini tamamlayanlardan çıraklık eğitimi yoluyla meslek öğrenmek isteyenler “aday çırak” statüsü ile eğitime alınmaktadır. Çıraklık eğitimi, **mesleki eğitim merkezlerinde** verilmektedir.

Yaygın mesleki eğitime giriş için de zorunlu temel eğitimi tamamlamış olma şartı aranmaktadır. Temel eğitim çağındaki gençler, bu eğitimlerine devam etmek şartıyla yaygın eğitim hizmetlerinden yararlanabilirler. Yaygın mesleki eğitim hizmetleri, bu amaçla kurulmuş kurumlarda (halk eğitim merkezleri gibi) verilmektedir. İhtiyaç olması halinde örgün eğitim kurumları da yaygın eğitim programları uygulayabilirler.

Ayrıca örgün, çıraklık ve yaygın mesleki eğitim hizmetlerinin birlikte sunulduğu **mesleki ve teknik eğitim merkezleri** bulunmaktadır.

Türkiye’de temel mesleki eğitim hizmetlerinin büyük bölümü (MYO’lar hariç) Milli Eğitim Bakanlığı’nca verilmektedir.

- Mesleki ve teknik liselerin hemen hemen tamamı,
- Çıraklık eğitimi veren mesleki eğitim merkezlerinin tamamı,
- Yaygın mesleki eğitim hizmeti veren kurumların büyük çoğunluğu

Milli Eğitim Bakanlığı’nın bünyesinde faaliyet göstermektedir. Diğer bakanlıklara bağlı meslek lisesi sayısı sadece 5’tir. 2003-2004 öğretim yılında özel sektöre ait meslek sayısı ise 22’dir. Aynı öğretim yılında 3.681 mesleki ve teknik lisede öğretim yapıldığı dikkate alındığında, MEB dışındaki kuruluşların ve özel sektörün örgün mesleki ve teknik eğitimdeki durumu daha iyi anlaşılmaktadır.

Mesleki ve teknik ortaöğretim okullarını başarıyla tamamlayanlara diploma verilir. Bu diploma iş yaşamına geçiş ve yüksek öğretime devam hakkı sağlar.

Çıraklık eğitiminde “kalfalık belgesi” ve “ustalık belgesi” verilir. Kalfalık belgesi alanlar “kalfa”, ustalık belgesi alanlar ise “usta” unvanı ile istihdam edilirler.

Son yıllarda üniversitelerin açtıkları **sürekli eğitim merkezleri** ile yaygın eğitim hizmetlerine ağırlık vermeye başladıkları gözlenmektedir. Bazı yerel yönetimler ile meslek kuruluşları ve diğer kamu kuruluşları da yaygın eğitim hizmetleri sunmaktadırlar. Özel sektörde açılan meslek kurslarının gelişmekte olduğuna dikkat çekmek gerekmektedir. Ayrıca büyük ölçekli özel sektör kuruluşları ile kamu kuruluşlarının kendi personellerine yönelik hizmet içi eğitim birimleri bulunmaktadır.

Meslek yüksek okulları, Yüksek Öğretim Kurulu (YÖK)’nun koordinasyonda faaliyetlerini sürdürmektedir. Bu okullar, Devlet üniversiteleri ile vakıf üniversitelerinin bünyesinde kurulmaktadır. MYO’ların %97’si Devlet üniversitelerine aittir.

III.3.6.c. Türkiye’de Ortaöğretim Düzeyinde Mesleki ve Teknik Eğitim

Örgün mesleki ve teknik ortaöğretim, Milli Eğitim Bakanlığı bünyesinde oluşturulmuş üç ana hizmet biriminin koordinasyonunda yürütülmektedir. Bunlar:

- ♦ Erkek Teknik Öğretim Genel Müdürlüğü,
- ♦ Kız Teknik Öğretim Genel Müdürlüğü,
- ♦ Ticaret ve Turizm Öğretimi Genel Müdürlüğü’dür.

Mesleki ve teknik ortaöğretim kurumlarında öğrenim süresi 3 ve 4 yıl olan iki temel program uygulanmaktadır. Bu programların birinci sınıfları ortaktır. Her iki programda pratik eğitim birbirine yakın olmakla beraber, dört yıllık programlarda teorik meslek dersleri ile fen ve matematik dersleri daha fazladır.

3308 sayılı Mesleki Eğitim Kanunu ile mesleki ve teknik ortaöğretim öğrencilerinin beceri eğitimlerini iş yerlerinde tamamlamalarına fırsat tanınmış ve bunun için gerekli alt yapı hazırlanmıştır. Meslek liselerinin son sınıfında beceri

eğitimine ayrılan süre genelde haftada 24 saattir. Böylece, öğrencilerin beceri eğitimlerini haftada üç gün süre ile iş yerlerinde yapmalarına fırsat tanınmaktadır.

Mesleki ve teknik liselerde tam zamanlı eğitim yapılmaktadır. Ancak, açık öğretim yoluyla da mesleki ve teknik eğitim hizmetleri sunulmaktadır.

Türkiye’de mesleki ve teknik ortaöğretimin iki temel amacı bulunmaktadır. Bu programlar öğrencileri;

- yüksek öğretime
- hayata ve iş alanlarına,

hazırlamaktadır. Dört yıllık programlarda öğrencilere özellikle alanlarında lisans düzeyinde yüksek öğretime devam edebilme yeterliliklerinin daha üst düzeyde kazandırıldığı söylenebilir.

Mesleki ve teknik liseler, esas itibariyle farklı mesleklerdeki programları uygulayabilecek şekilde oluşturulmuştur. Uygulamada ise bazı okulların sektör spesifik hale getirildiği görölmektedir (yapı meslek lisesi, kimya meslek lisesi, motor meslek lisesi, tekstil meslek lisesi vb.). Örneğin sadece tekstil programlarını uygulayan okullar vardır ve bunlara tekstil meslek lisesi adı verilmektedir. Ancak, tekstil meslek lisesinde uygulanan programın; birden fazla programı birden uygulayan bir meslek lisesindeki tekstil programından farkı yoktur. Buna karşın sektör spesifik okulların ilgili sektör ile işbirliğinin daha etkin olduğu söylenebilir.

Tablo18: Türkiye’de Mesleki ve Teknik Eğitimde Sayısal Gelişmeler

Okul Türü	Öğretim yılı / Öğrenci Sayıları		Artış(%)
	2001-2002	2003-2004	
Endüstri Meslek Lisesi	249.312	275.429	10,5
Kız Meslek Lisesi	79.637	103.854	30,4
Ticaret Meslek Lisesi	169.626	159.783	-5,8
Açıköğretim Lisesi	77.186	142.194	84,2
Mesleki ve Teknik Eğitim Merkezi		31.897	
Çok Programlı Lise	139.240	159.402	14,5
Diğer Mesleki ve Teknik Liseler	232.357	256.922	10,6
TOPLAM	947.358	1.129.481	19,2

Kaynak: MEB, İlgili yıllara ait MEB Sayısal Veriler

Tablo-19’da görüldüğü üzere, son iki öğretim yılında mesleki ve teknik liselere devam eden öğrenci sayısı 182.123 artarak 1.129.481’e ulaşmıştır. İki yılda sağlanan oransal artış %19,2’dir. Açık öğretim dışındaki mesleki ve teknik liselerde sağlanan oransal artış ise %13,5’tür. 2001-2002 ile 2003-2004 öğretim yılları arasında öğrenci sayılarındaki en yüksek artış, açık mesleki ve teknik liselerde (%84,2) meydana gelmiştir.

2001-2002 öğretim yılında mesleki ve teknik liselere 298.178 öğrenci yeni kayıt yaptırırken, bu sayı 2003-2004 öğretim yılında %19,5’lik artışla 356.265’e yükselmiştir. Bu okulların 2000-2001 öğretim yılında 223.408 olan mezun sayısı 2002-2003 öğretim yılında 182.891’e düşmüştür. Yeni kayıtlardaki artış eğilimi ile

mezun olan öğrenci sayısındaki düşüş birlikte değerlendirildiğinde, bu okullarda mezuniyet öncesinde okul terki ve sınıf tekrarı oranının yüksek olduğu söylenebilir.

Türkiye’de mesleki ve teknik ortaöğretim okulları hızlı bir değişim sürecinde olduğundan, okul türlerine göre öğrenci sayılarındaki artışların dikkatli değerlendirilmesi gerekmektedir. Örneğin bazı meslek liseleri mesleki ve teknik eğitim merkezlerine veya çok programlı liselere dönüştürülmekte, bu durum meslek liselerindeki öğrenci sayılarındaki artışın düşük görünmesine sebep olabilmektedir.

Mesleki ve teknik ortaöğretimdeki öğrenci sayılarının yaşlara göre dağılımı Tablo-19’da verilmektedir. 1990, 1995, 2000 ve 2004 yılı verileri incelendiğinde 18 yaş grubuna giren öğrencilerin toplam içindeki oranının giderek azaldığı görülmektedir. Bu sonuç, öğrencilerin eğitime zamanında başlayıp, zamanında bitirme eğilimlerinin güçlendiği şeklinde yorumlanabilir.

Tablo19: Türkiye’de Mesleki ve Teknik Ortaöğretimdeki Öğrenci Sayıları

	1990							
	Yaş							
	Toplam	14 (ve daha küçük)	15	16	17	18	19	20 (ve daha büyük)
Erkek	-	-	-	-	-	-	-	-
Kız	-	-	-	-	-	-	-	-
Toplam	577281	12879	88399	137739	141378	101421	56589	38876

Kaynak: DİE, Milli Eğitim İstatistikleri, Örgün Eğitim 1989-1990

Tablo 20: Türkiye’de 1995 yılı Örgün Eğitim İstatistikleri

	1995							
	Yaş							
	Toplam	14 (ve daha küçük)	15	16	17	18	19	20 (ve daha büyük)
Erkek	586035	12142	105978	141432	139144	101985	53100	32254
Kız	308703	8832	68542	84652	72903	45736	18860	9178
Toplam	894738	20974	174520	226084	212047	147721	71960	41432

Kaynak: DİE, Ulusal Eğitim İstatistikleri, Örgün Eğitim 1994-1995

Tablo 21: Türkiye’de 2000 yılı Örgün Eğitim istatistikleri

	2000							
	Yaş							
	Toplam	14 (ve daha küçük)	15	16	17	18	19	20 (ve daha büyük)
Erkek	558687	11476	106221	145669	142257	82435	35551	35078
Kız	357751	7607	80029	101269	97562	44068	13451	13765
Toplam	916438	19083	186250	246938	239819	126503	49002	48843

Kaynak: Kaynak: DİE, Ulusal Eğitim İstatistikleri, Örgün Eğitim 1999-2000

Tablo 22: Türkiye’de 2004 yılı Örgün Eğitim İstatistikleri

	2004						
	Yaş						
	Toplam	14 (ve daha küçük)	15	16	17	18	19 (ve daha büyük)
Erkek	610119	14878	131581	162025	148238	91517	61880
Kız	341019	9937	84332	95375	86621	43265	21489
Toplam	951138	24815	215913	257400	234859	134782	83369

Kaynak: MEB, Sayısal Veriler 2003-2004

Not: Açık öğretim ve diğer Bakanlıklara bağlı kurumlarda MTE alan öğrenciler dahil edilmemiştir.

İşletmelerde verilen beceri eğitimine ilişkin sayısal verilere baktığımızda son yıllarda çarpıcı gelişmelerin yaşlandığı görülmektedir. 2001-2002 öğretim yılında 57.890 işletmede meslek lisesi öğrencileri beceri eğitimi alırken, 2003-2004 öğretim yılında beceri eğitimi sunan işletme sayısı 182.824’e yükselmiştir. Aynı dönemde öğrenci sayısı ise 131.401’den 150.036’ya yükselmiştir. Burada iki husus dikkat çekmektedir. Birincisi, işletme sayısının öğrenci sayısından daha hızlı artması; ikincisi ise, beceri eğitimi veren işletme sayısının beceri eğitimi alan öğrenci sayısından fazla olmasıdır. Bu bilgiler, işletmelerde beceri eğitimi uygulamalarının küçük işletmelere kaydırıldığı ve öğretim yılı içerisinde işyeri değiştirme oranının yükseldiği şeklinde yorumlanmaktadır. İşyeri değiştirme oranının yüksekliği, uygulamanın küçük işletmelere kaydırılması aşamasında beklenen bir gelişme olarak değerlendirilmektedir.

Giriş Şartları

Temel eğitimini tamamlamış olan öğrenciler, mesleki ve teknik ortaöğretim kurumlarına devam edebilirler. Örgün mesleki ve teknik ortaöğretim kurumlarına giriş için zorunlu temel eğitimi bitirmek dışında başka şart aranmaz.

İşgücü piyasasının ihtiyaçları dikkate alınarak, mesleki ve teknik liselerde farklı programlar açılmaktadır. Bu programlardan bazıları bölgesel özellik taşıyabilir. Örneğin çay üretiminin yapıldığı Karadeniz bölgesinde “Çay Teknolojisi” bölümünün açılması gibi.

Mesleki ve teknik ortaöğretim kurumlarının ülke genelinde dengeli bir dağılım gösterdiği söylenebilir. Küçük yerleşim birimlerine götürülen eğitim hizmetlerinin çeşitlendirilmesi amacıyla, “mesleki ve teknik eğitim merkezleri” ile “çok programlı liseler” sisteme dahil edilmiştir.

Eğitime Katılımı Teşvik

Ortaöğretimdeki öğrenci teşvikleri, burslar ve pansiyon imkânları olmak üzere iki ana başlık altında toplanabilir. Kamu, özel kurum ve kuruluşlar bu teşvik araçlarını kullanarak öğrencilere teşvik sağlamaktadırlar.

Millî Eğitim Bakanlığı’nın 2000-2001 öğretim yılında orta öğretim öğrencilerine verdiği burs sayısı 54.543’tür. Bu sayı 2002-2003 öğretim yılında 47.419’a düşmüştür. 2000-2003 dönemi değerlendirildiğinde genel ortaöğretimdeki burslu öğrenci sayısında yaklaşık %19’luk bir düşüş meydana gelmiştir. Aynı dönemde meslekî ve teknik orta öğretimdeki burslu öğrenci sayısı 11.870’ten 5.351’e gerilemiştir. Bu gerilemenin oransal karşılığı %54’tür. Meslek ve teknik eğitimde burs alan kızların sayısı erkeklerin yarısı civarındadır.

Bazı meslek liseleri bünyesinde pansiyon bulunmakta, bu okullar yatılı öğrenci kabul etmektedirler. Meslek liselerinin pansiyon kapasitesi 37.000 civarındadır. Ayrıca öğrenciler ülke geneline yayılmış olan, kamuya ait pansiyonlarda küçük bir ücret ödeyerek barınma ihtiyaçlarını karşılayabilmektedirler.

Bunların yanında çeşitli vakıfların, belediyelerin ve diğer gönüllü kuruluşların mesleki ve teknik ortaöğretim okulu öğrencilerini de kapsayan teşvikleri olduğu bilinmekle birlikte bu teşviklere ilişkin güvenilir bilgi bulunmamaktadır.

Ayrıca mesleki ve teknik ortaöğretime katılım oranını yükseltmek için açık öğretim programları sunulmaktadır.

Mesleki ve teknik ortaöğretimde engelli öğrencilerin katılımını teşvik eden bir yaklaşım izlendiği söylenebilir. Mevcut sistemde, engelli öğrenciler için ikili bir uygulama sözkonusudur. Engellerine göre bazı öğrenciler normal meslek liselerinde kaynaştırma eğitimine alınırken, engel gruplarına göre açılmış meslek liseleri de bulunmaktadır (örneğin işitme engelliler meslek lisesi, ortopedik engelliler meslek lisesi gibi).

Müfredat Programları

Mesleki ve teknik ortaöğretim kurumlarının müfredat programları ilgili sektör temsilcileri ile işbirliği içinde Milli Eğitim Bakanlığı'nın ilgili genel müdürlüklerince hazırlanmaktadır. Hazırlanan programlar, Talim ve Terbiye Kurulu'nun onayından sonra uygulamaya konulmaktadır. Uygulama, ilgili genel müdürlüğün koordinasyonunda eğitim kurumlarınca yürütülmektedir. Programların revize edilmesinde, önceden belirlenmiş bir zaman aralığı bulunmamaktadır. Revize çalışması yapılacak programlar, okullardan ve iş çevrelerinden gelen talepler dikkate alınarak Bakanlığın koordinasyonunda yapılmaktadır.

Türkiye'de mesleki ve teknik ortaöğretim kurumlarının müfredat programında hızlı bir değişim yaşanmaktadır. 2004-2005 öğretim yılından itibaren ticaret ve turizm okullarında uygulanan bölüm/alan programlarının tümü kademeli olarak uygulamadan kaldırılmakta, bunların yerine hazırlanan yeni müfredat programları, yine kademeli olarak uygulamaya konulmaktadır. Müfredat programlarının tamamı hazırlanmıştır.

Yine 2004-2005 öğretim yılında MEGEP Projesi kapsamında, hazırlanan modelin pilot uygulaması yapılmaktadır.

İçerik ve Sunum

Milli Eğitim Bakanlığı'nın örgün mesleki ve teknik liselerden sorumlu üç genel müdürlüğünün kendilerine bağlı okullarda uyguladıkları müfredat programlarının tasarlanmasında bazı farklılıklar bulunmaktadır. Üç genel müdürlüğe bağlı hazırlık sınıfı bulunan ve öğretim süresi üç yıl olan programlar arasındaki farklılıklar Tablo-23 de gösterilmiştir.

Tablo 23: Mesleki Eğitimde Okul Türlerine Göre Derslerin Dağılımı (%)

Erkek Teknik Öğretim Genel Müdürlüğü		Kız Teknik Öğretim Genel Müdürlüğü	Ticaret ve Turizm Öğretimi Genel Müdürlüğü
Anadolu Meslek Lisesi		Anadolu Kız Meslek Lisesi	Anadolu Ticaret Meslek Lisesi
Ortak Genel Kültür Dersleri (%34)		Ortak Genel Kültür Dersleri (%37)	
Bölüm Dersleri	Teorik (%18-42)	Ortak Dersler (%9-12)	
	Uygulamalı (%19-44)	Ortak Alan Dersleri (%7-26)	
	Toplam (%59-61)	Teorik/Uygulamalı Meslek Dersleri (%25-43)	
	Seçmeli Dersler (%5-7)	Seçmeli Dersler (%3)	
TOPLAM (%100)		TOPLAM (%100)	

Kaynak: MEB, Eğitim Programları

Halen uygulanmakta olan mesleki ve teknik eğitim programlarının tümünde “ortak genel kültür dersleri” bulunmaktadır. Ortak genel kültür derslerine haftalık ders çizelgelerinde ayrılan süre üç yıl içinde; meslek liselerinde 36 saat, hazırlık sınıfı bulunan meslek liselerinde ise 45 saattir. Aradaki fark, hazırlık sınıfı bulunan meslek liselerinde okutulan yabancı dil ders saatinin fazlalığından kaynaklanmaktadır.

Erkek Teknik Öğretim Genel Müdürlüğü’ne bağlı olan Anadolu meslek liselerindeki bölüm derslerine haftalık ders çizelgelerinde ayrılan süre üç yıl içinde toplam 77-80 saat olup, bu süre hazırlık sınıfı bulunmayan endüstri meslek liselerinde de aynıdır. Bölüm dersleri “teorik” ve “uygulamalı” olmak üzere iki alt gruba ayrılmakta olup bunların ağırlıkları programa göre değişmektedir.

Kız Teknik Öğretim Genel Müdürlüğü’ne bağlı Anadolu kız meslek liseleri ile Ticaret ve Turizm Öğretimi Genel Müdürlüğü’ne bağlı Anadolu ticaret meslek liselerinde uygulanan programların yapısı aynıdır. Bu okullardaki meslek dersleri;

- Ortak dersler,
- Ortak alan dersleri,
- Teorik/uygulamalı meslek dersleri ve
- Seçmeli dersler

olmak üzere dört grupta toplanmaktadır.

Ortak dersler, tüm alanlarda ortak olarak okutulan derslerdir. Ortak derslerin Anadolu ticaret meslek liselerinde daha ağırlıklı olduğu dikkat çekmektedir.

Ortak alan dersleri, aynı alan kapsamındaki programı izleyen öğrencilerin ortak olarak okudukları derslerdir. Bu ders grubuna ayrılan süre alanlara göre farklılık göstermektedir.

Teorik/uygulamalı meslek dersleri, bir meslek dalı için hazırlanan derslerden oluşur. Bu gruptaki dersler; zorunlu ve seçmeli olmak üzere iki gruba ayrılır. Zorunlu

dersleri o programı izleyen tüm öğrenciler alır. Öğrenciler zorunlu olmayan dersler içerisinde seçim yaparak bu gruptaki kredilerini tamamlarlar.

Seçmeli ders grubunda öğrenciler isterlerse meslekleri ile ilgili dersleri seçerler, isterlerse matematik ve fen derslerini seçerek üniversiteye giriş şanslarını yükseltmeye çalışırlar.

Teknik lise programları da benzer yapıdadır. Ancak, bu okullardaki meslek dersleri ile fen ve matematik derslerine ayrılan süre daha fazladır.

Ölçme ve Değerlendirme

Teorik eğitimin değerlendirilmesi

MTE kurumlarında verilen teorik eğitimin değerlendirilmesi “Milli Eğitim Bakanlığı Ortaöğretim Kurumları Sınıf Geçme Yönetmeliği”ne göre eğitim kurumlarınca yapılmaktadır.

Öğrencinin başarısı; dersin özelliğine göre yazılı, sözlü ve uygulamalı sınavlar; ödev, projeler ile işletmelerde beceri eğitimi, ders içi ve ders dışı eğitim ve öğretim faaliyetleri değerlendirilerek tespit edilmektedir.

Bir dönemde yapılacak yazılı ve uygulamalı sınavların sayısı, haftalık ders saati sayısı üç ve daha çok olan dersler en fazla üç, bir ve iki saat olan dersler için en az ikidir.

Bir dersin dönem notu, o döneme ait yazılı, sözlü ve uygulamalı sınavlarla varsa ödev ve projelere verilen puanların aritmetik ortalaması alınarak ve nota çevrilerek belirlenmektedir. Bir dersin yıl sonu notu birinci ve ikinci dönem notlarının aritmetik ortalamasıdır. Her dönem sonunda öğrencilere, velilerine duyurulmak üzere başarı, gelişme ve devam durumlarını gösteren bir karne verilmektedir.

Bir okulda aynı programı uygulayan öğretmenlerin ortak değerlendirme yapabilmelerine olanak vermek üzere her dönemde yazılı sınavların en az biri birlikte düzenlenmektedir. Aynı eğitim bölgesindeki okullarda uygulanan aynı ders programları için de ortak değerlendirme yapılabilir.

İşletmelerde verilen beceri eğitiminin değerlendirilmesi

İşletmelerde verilen beceri eğitimin değerlendirilmesi Mesleki ve Teknik Eğitim Yönetmeliğine göre yapılmaktadır.

İşletmedeki eğitim süresince usta öğretici veya eğitim personeli tarafından temrin, proje, iş, deney ve hizmet değerlendirilmesi sonucu verilen puanlar birinci ve ikinci dönem olmak üzere eğitim kurumuna bildirilir.

İşletmelerde beceri eğitimi gören öğrenciler alınan beceri eğitiminin değerlendirilmesi amacıyla ders yılının sonunda yıl sonu beceri sınavına alınırlar. Yıl sonu beceri sınavları, işletmenin eğitim sorumlusu, eğitim kurumunun alan öğretmenleri ile yerleşim bölgesinde ilgili alanda faaliyet gösteren işveren kuruluşu temsilcilerinin yer aldığı bir komisyonca yapılmaktadır.

Öğrencinin uygulamalı derslerden başarılı sayılabilmesi için, iki dönem notunun aritmetik ortalaması ile yıl sonu beceri sınavı notunun aritmetik ortalamasının en az “geçer” olması ve yıl sonu beceri sınavından en az “geçer” alması gerekir.

Kalite Güvencesi

Eğitimde kalite konusu, 1990’lı yıllardan itibaren ülke gündeminde yerini almaya başlamıştır. Bu kapsamda MEB tarafından yürütülen faaliyetler, Eğitimde Toplam Kalite Yönetiminde yoğunlaşmıştır.

MEB 1994 yılında Dünya Bankası’nın finansman desteği ile uygulanan Milli Eğitimi Geliştirme Projesi kapsamında Yönetimi Değerlendirme ve Geliştirme

Dairesi (YÖDGEM) kurulmuştur. Konuyla ilgili çalışmalar bu birim tarafından koordine edilmektedir.

MEB merkez ve taşra teşkilatı ile bağlı okul ve kurumlarda yürütülen faaliyetlerin “toplam kalite yönetimi” anlayışı ile gerçekleştirilmesine ilişkin esaslar 1999’da çıkarılan bir yönerge ile düzenlenmiştir.

Milli Eğitim Bakanlığı, toplam kalite yönetimi uygulaması kapsamında, mesleki ve teknik ortaöğretim okullarında eğitim-öğretimin niteliğini artırmak amacıyla “Mesleki ve Teknik Eğitim Okul Gelişim Modeli” hazırlamış ve uygulamaya başlamıştır.

Halihazırda MEB tarafından yürütülen MEGEP Projesi kapsamında yeni bir kalite güvence sisteminin kurulması amaçlanmaktadır. Bu kapsamda yürütülecek çalışmaların altı aşamada gerçekleştirilmesi planlanmaktadır:

- Ulusal Çalışma Grubu’nun kurulması
- Kavramın strateji geliştirme planına dönüştürülmesi
- Kalite güvence sisteminin denenmek üzere geliştirilmesi
- Geliştirilen sistemin pilot denemeye tabi tutulması
- Pilot uygulama sonuçlarının değerlendirilmesi ve düzenlemelerin yapılması
- Kalite güvence sisteminin yaygınlaştırılması için MEB’e destek verilmesi

Bu kapsamda halihazırda, ilgili tarafların temsil edildiği bir Ulusal Çalışma Grubu kurulmuş olup konuyla ilgili çalışmalar devam etmektedir.

Öğrenmenin Çıktıları

Kalifikasyon/Belgelendirme

Mesleki ve teknik orta öğretim okullarını başarıyla tamamlayanlara “diploma” verilir. Bu diplomaya sahip olanlar bir işletmede çalışmaya başlayabilecekleri gibi yüksek öğretim kurumlarına da devam edebilirler.

Üç yıllık mesleki ve teknik okul ve kurumlarından diploma alanlar Millî Eğitim Bakanlığınca düzenlenen ustalık eğitimi kurslarına katılabilecekleri gibi doğrudan ustalık sınavlarına da girebilirler. Bu sınavı başaranlara “ustalık belgesi” verilir. Ustalık belgesine sahip olanlar iş yerlerinde “usta” unvanı ile çalışabilecekleri gibi kendi adlarına bağımsız iş yeri açma yetkisini de kazanırlar. Ancak, bağımsız iş yeri açma yetkisinin kullanılabilmesi için ustalık belgesine sahip kişinin 18 yaşını tamamlamış olması gerekir.

Milli Eğitim Bakanlığının 2006-2007 eğitim öğretim yılından itibaren meslek liselerinin dört yıla çıkarılması ile mesleki ve teknik okul ve kurumlarından mezun olanlara diploma ile birlikte “İş Yeri Açma Belgesi” de verilmesi kararlaştırılmıştır. Yetki ve sorumluluklar açısından, bu belge ustalık belgesine denktir.

Ustalık yeterliliğini kazandıktan sonra iş pedagoji kurslarına katılan ve bu kursları başarıyla tamamlayanlara “Usta Öğreticilik Belgesi” verilir. Bu belgeye sahip olanlar, çırakların ve meslek lisesi öğrencilerinin iş yerlerinde yaptıkları pratik eğitim sorumluluğunu üstlenebilme yetkisi kazanmış olurlar.

Gelişmeler ve Geçişler

Yüksek Öğretime Geçiş

Orta öğretim kurumlarının son sınıf öğrencileri ile bu kurumların mezunlarından yüksek öğretime devam etmek isteyenler, Öğrenci Seçme ve

Yerleştirme Sınavı (ÖSYS)'na girmek için başvuruda bulunurlar. Merkezî sistemle yapılan bu sınav sonuçlarına ve yapmış oldukları tercihlere göre öğrenciler yüksek öğretim kurumlarına yerleştirilirler.

1998-1999 öğretim yılında orta öğretim kurumlarının son sınıflarındaki öğrencilerin %64.8'i ÖSYS'na başvururken, bu oran 2000-2001 öğretim yılında %87'ye yükselmiştir. 2000-2001 öğretim yılında mesleki ve teknik orta öğretim okulu son sınıf öğrencilerinden yüksek öğretime devam etmek isteyenlerin oranı ise %72'dir. Oysa 1998-1999 öğretim yılında bu oran %42.2'dir.

1998-1999 öğretim yılında ÖSYS'na başvuran mesleki ve teknik ortaöğretim kurumu son sınıf öğrencilerinin yaklaşık %6,5'i bir sonraki öğretim yılında yüksek öğretime devam ederken; 2000-2001 öğretim yılında bu oran %12'ye yükselmiştir.

Yukarıdaki rakamlar birlikte değerlendirildiğinde, mesleki ve teknik lise mezunlarının üniversiteye başvuru oranında ve giriş başarısında dikkate değer bir artış olduğu söylenebilir.

2002-2003 öğretim yılından itibaren mesleki ve teknik lise mezunlarına tanınan Meslek Yüksek Okulları'na sınavsız giriş hakkı sebebiyle, bu mezunların 4 yıllık lisans programlarına giriş oranları azalırken, ön lisans programlarına giriş oranlarında ciddi artışlar meydana gelmiştir.

ÖSYS'na katılan, ancak gerek tercihi gerekse aldığı puan sebebiyle yüksek öğretim kurumlarına yerleştirilmeyenlerin daha sonraki yıllarda yeniden başvuru hakları vardır.

İstihdama Geçiş

Mesleki ve teknik orta öğretim kurumu mezunlarından öncelikle beklenen, istihdama girmeleridir. Ancak, yukarıda verilen istatistiki veriler söz konusu kişilerin önemli bir bölümünün yüksek öğretime devam eğiliminde olduğunu göstermektedir.

2003 DİE Hane Halkı İşgücü Anketi verilerine göre ülke genelinde 21.147 bin kişi olan sivil iş gücünün 1.736 bin kişisi (% 8.21) mesleki ve teknik lise mezunudur. Toplam işgücü içinde meslek okulu mezunlarının oranının çok düşük olduğu görülmektedir. Oysa 2000'li yıllarda mesleki ve teknik ortaöğretim kurumlarından her yıl 250 binin üzerinde mezun verildiği düşünüldüğünde, sözü edilen okul mezunlarının istihdama geçişlerinde önemli sorunların yaşandığı söylenebilir.

Mesleki ve teknik eğitim kurumlarından mezun olanların istihdama geçişleri hakkında doğru yorum yapabilmek için, mezunları sürekli biçimde izleyen sağlıklı ve güvenilir araştırmalara ihtiyaç vardır. Türkiye'de mesleki ve teknik ortaöğretim kurumu mezunlarını izleme araştırmaları sistematik biçimde yürütülememektedir. Bu konuda METARGEM tarafından mesleki ve teknik ortaöğretim kurumlarından mezun olanlara ilişkin münferit izleme çalışmaları yürütülmüştür.

Bu konuda genel bir fikir vermek için METARGEM tarafından yapılan ve endüstri meslek liseleri ile ticaret meslek liselerinden 1992-1993 öğretim yılında mezun olanları kapsayan iki adet mezunları izleme araştırmasıyla Kız Teknik Öğretim Genel Müdürlüğü tarafından 1993 yılında gerçekleştirilen, METGE Projesi Mezunları İzleme Çalışması sonuçları aşağıda özetlemiştir¹:

- Endüstri meslek ve ticaret meslek liselerinden mezun olanların yaklaşık yarısı bir işte ücretli olarak çalışmaya başlamaktadır. İşe başlamada endüstri meslek lisesi mezunları daha şanslı iken, işi sürdürmede ticaret meslek lisesi mezunları daha iyi konuma gelmektedirler.
- Kız meslek lisesi mezunlarının yaklaşık %38'i mezun olduktan sonra ücretli bir işte çalışmaya başlamakta ve araştırmanın yapıldığı sırada bunların tamamı işini muhafaza etmektedir.

¹ METARGEM tarafından yapılan araştırmalarda, 1992-1993 öğretim yılında mezun veren 201 ticaret meslek lisesinin 14'ü, 407 endüstri meslek lisesinin ise 21'i örneklem olarak seçilmiştir. Aynı öğretim yılında ticaret meslek liselerinden mezun olan 46.065 kişinin 3.463'ü (%7,5), endüstri meslek liselerinden mezun olan 74.030 kişinin 6.955'i (%9,4) örneklem kapsamındaki okullardan mezun olmuştur. METGE Projesi Mezunları İzleme Çalışması ise, 7 okuldan mezun toplam 648 öğrenci üzerinde uygulanmıştır.

- Sözü edilen okullardan mezun olup bir işte çalışanların %60'ı bu işi 6 ay ve daha kısa sürede bulmaktadırlar. Bu oran endüstri meslek lisesi mezunlarında %63'e yükselmektedir. Kız meslek lisesi mezunlarının %60'ı bir yıldan daha kısa süre içinde iş bulabilmektedir.
- Sözü edilen okul mezunlarından bir işte çalışanların %48'i yaptıkları işin eğitimini aldıkları meslek ile “çok” ve “oldukça” düzeyinde ilgili görmektedirler. Bu oran, endüstri meslek liselerinde %51, ticaret meslek liselerinde ise %55'e yükselmektedir.
- Kız meslek lisesi mezunlarından bir işte çalışanların %37.3'ü eğitimini aldıkları meslekte istihdam edildiklerini beyan ederken, %4.7'si yaptığı işin mesleği ile “çok ilgili”, %10.7'si “az ilgili”, %47.3'ü ise yaptığı işin, mesleği ile tamamen “ilgisiz” olduğunu ifade etmiştir.

Bu araştırmalar ve sonuçları Mesleki ve Teknik Eğitim Ulusal Gözlemevi Ülke Raporu'nda detaylı olarak anlatılmaktadır.

Mezunlara ilişkin sürekli, güncel ve güvenilir bilgi sağlanması bakımından MEB tarafından başlatılan “Mesleki ve Teknik Eğitim Mezunlarını İzleme Projesi” önemli bir gelişme olarak görülmektedir.

III.3.6.d. Türkiye’de Çıraklık Eğitimi

Çırak eğitimi, bir işyerinde meslek öğrenmek amacıyla çalışan gençlerin teorik ve pratik eğitimini kapsayan bir eğitim türüdür. Bu eğitimin amacı; bir işyerinde çalışarak meslek öğrenmek isteyen gençlerin teorik ve pratik eğitimlerini bir bütünlük içerisinde düzenleyerek onları becerili işgücü haline getirmektir.

Türkiye’de çıraklık eğitiminin iki farklı biçimde uygulandığı söylenebilir. Birincisi, 3308 sayılı Mesleki Eğitim Kanunu kapsamında MEB tarafından belirlenen il ve meslek dallarında yapılan uygulamadır. İkincisi ise MEB’nın çıraklık eğitimi yapmadığı meslek dallarında ilgili meslek kuruluşlarının koordinasyonunda verilen geleneksel çıraklık eğitimi uygulamasıdır.

Aynı yaş grubuna sunulan diğer eğitim türleriyle karşılaştırıldığında, istihdam fırsatının daha yüksek olmasına rağmen, çıraklık eğitimi sonrasında sosyal statüsünün daha düşük olduğu söylenebilir.

Türkiye’de çıraklık eğitimi MEB tarafından kapsama alınan 113 meslek dalında verilmektedir. Bir gencin bu çerçevede çıraklık eğitimine başlayabilmesi için öğrenmek istediği mesleğin çıraklık eğitimi kapsamında olması gerekmektedir. Çıraklık eğitimi imalat ve hizmet sektöründe yoğunluk kazanmaktadır. Bu eğitimin sunumunda sektörlere ve mesleklere göre önemli farklılıklar bulunmamaktadır.

MEB’nın koordinasyonunda yürütülen çıraklık eğitimindeki gelişmeleri değerlendirmek için sayısal verilere bakmakta yarar görülmektedir. 1980’li yılların ikinci yarısında çıraklık eğitimine devam edenlerin sayısında önemli artışlar olmuş ancak 2000’li yıllarda azalma eğilimi ağırlık kazanmaya başlamıştır.

Tablo 24: Türkiye’de Çıraklık Eğitiminde Sayısal Gelişmeler

Öğretim yılı	Kurum sayısı	Öğretmen sayısı	Öğrenci/kursiyer sayısı				
			Aday çırak	Çırak	Kalfa	Usta öğretici	TOPLAM
1989-1990	220	1.359	6.714	*	*	13.523	121.596
1994-1995	292	3.142	10.036	144.126	29.748	15.173	199.083
1999-2000	330	5.084	6.792	133.551	64.274	13.959	218.576
2003-2004	292	4604	2.501	119.996	73.413	13.460	209.370

Kaynak: 1989-1990, 1999-2000, 2003-2004 yılları için MEB; 1994-1995 yılı için DİE ve Milli Eğitim İstatistikleri

Çıraklık eğitimine devam edenlerin yaş gruplarına göre dağılımına ilişkin veri bulunmamaktadır.

Giriş Şartları

Çıraklık eğitiminin öncelikli hedef kitlesi, zorunlu eğitimini tamamladıktan sonra örgün eğitime devam etmek istemeyen gençlerdir. Zorunlu eğitimini tamamlayanlar, çıraklık eğitime başlayabilirler. Bunlardan henüz 14 yaşını tamamlamayanlar “aday çırak öğrenci”, 14 yaşını tamamlamış olanlar ise “çırak öğrenci” statüsünde eğitime alınmaktadır. Aday çırak öğrenci olarak eğitime başlayanlar, 14 yaşını tamamladıktan sonra “çırak öğrenci” olarak eğitimlerine devam etmektedirler.

2001 yılında yapılan bir düzenleme ile genel lise veya daha üst düzeyde eğitim gördüğü halde istihdam fırsatı bulamayan gençler de çıraklık eğitiminin hedef kitlesi haline getirilmiştir.

Bir gencin çıraklık eğitime başlayabilmesi için sağlık durumunun seçtiği mesleğe uygun olması şarttır. Ayrıca, seçtiği mesleğin 3308 sayılı Mesleki Eğitim Kanunu hükümlerine göre çıraklık eğitimi uygulama kapsamına alınmış olması gerekir. Çıraklık eğitime başlamak isteyenler, öğrenecekleri mesleği ve çalışacakları işyerlerini kendileri seçmektedir.

Kalfalık belgesine sahip olanlar, başka şart aranmaksızın kalfalık eğitime alınırlar ve eğitimleri sonunda ustalık sınavlarına girmeye hak kazanırlar. Bu eğitimi almadığı halde bir işyerinde kalfa olarak en az 5 yıl süreyle çalıştığını belgelendirenler doğrudan ustalık sınavına girebilirler.

Ustalık belgesine sahip olanlar, başka şart aranmaksızın, usta eğiticilik kurslarına katılabilirler. Bu kursu başarıya tamamlayanlara “usta eğiticilik belgesi” verilir.

Çıraklık Sözleşmesi

Çıraklık eğitime başlamak isteyen genç, öncelikle çalışacağı işyerini bulmak zorundadır. Çalışmaya başlamadan önce öğrencinin velisi (18 yaşında olması halinde kendisi) ile işyeri sahibi veya vekili arasında bir sözleşme imzalanır.

Dört nüsha olarak düzenlenen bu sözleşme, işverenin bağlı olduğu meslek odası ve teorik eğitimin alınacağı mesleki eğitim merkezi müdürlüğünün onayından sonra yürürlüğe girer.

Çerçevesi MEB tarafından belirlenmiş olan çıraklık sözleşmesinin başlıca özellikleri aşağıda özetlenmiştir:

- Sözleşmenin süresi, öğrencinin çıraklık eğitimi süresi kadardır. Burada öğrencinin eğitimini tamamlaması esası benimsenmiştir. Eğitim süresi 3 yıl olan bir meslekte imzalanacak sözleşmenin süresi de üç yıldır. Ancak, çıraklık eğitimi sürdürürken işyerinden ayrılan bir öğrencinin, yeni işyeri ile yapacağı sözleşmenin süresi, kalan çıraklık eğitimi süresi kadardır.
- Öğrencinin kalfa olduktan sonra bir yıl süreyle çıraklık eğitimi gördüğü işyerinde çalışacağı hükme bağlanmaktadır.
- Çırak öğrenciye ödenecek ücret ve ücrette yapılacak dönemsel artışlar sözleşmeyle belirlenir. Ancak ödenecek ücret, asgari ücretin %30'undan az olamaz.
- Çıraklık sözleşmesinin çerçevesi sektörlere göre farklılık göstermez. Ancak taraflar, kanun ve yönetmeliklere aykırı olmamak kaydıyla, çeşitli hükümleri sözleşmeye ilave edebilirler.
- Sözleşmede, tarafların karşılıklı görev ve sorumluluklarının başlıcaları yer almaktadır.

Türkiye’de çıraklık eğitimi ağırlıklı olarak küçük ölçekli esnaf ve sanatkar işletmelerinde uygulanmaktadır. Tarım sektöründe çıraklık eğitimi uygulaması mevcut değildir. 1990’lı yılların başlarına kadar imalat sektöründe yoğunluk kazanan çıraklık eğitiminin daha sonraki yıllarda hizmet sektörüne yöneldiği görülmektedir.

Eğitime Katılımı Teşvik

Çıraklık eğitime katılımı arttırmak amacıyla 3308 sayılı Mesleki Eğitim Kanunu ile bazı teşvikler getirilmiştir. Bu teşviklerin başlıcaları; sosyal güvenlik primlerinin devletçe karşılanması ile eğitimden yararlananlara “öğrenci” statüsünün verilmesidir. Çıraklar, öğrencilere sağlanan kolaylıklardan (indirimli bilet, burs, vb.) yararlanmaktadır.

Önceden, 19 yaşından gün aldıktan sonra çıraklık eğitime başlayanların sigorta primi, çalışan ve işveren tarafından ödenmekte idi. Nisan-2004’ten itibaren, 19 yaş üstü çırakların da sigorta primleri devlet tarafından ödenmeye başlanmıştır.

3308 sayılı Mesleki Eğitim Kanunu ile lise ve daha üst düzeyde genel eğitim alanlardan çıraklık eğitime devam etmek isteyenlerin çıraklık eğitimi sürelerinin azaltılması imkanı getirilmiştir. “Hızlandırılmış çıraklık” uygulamasına benzeyen bu esneklik, özellikle genel lise mezunları için bir teşvik olarak yorumlanmaktadır.

Müfredat Programları

Çıraklık eğitimi programları, Milli Eğitim Bakanlığı’nın ilgili genel müdürlüğünce hazırlanmakta ve Talim ve Terbiye Kurulu’nun onayından sonra uygulanmaktadır. Hazırlık aşamasında ilgili meslek kuruluşlarının ve özel sektörün de katkısı alınmaktadır. Programların uygulanmasında ve değerlendirilmesinde meslek kuruluşlarının aktif katılımı sağlanmaktadır. Mesleki eğitim kurulları, ilgililerin programlara yönelik görüş ve eleştirilerini gündeme getirdikleri önemli bir platform oluşturmaktadır.

Çıraklık eğitimi programının pratik kısmı işyerlerinde, teorik kısmı ise mesleki eğitim merkezlerinde uygulanmaktadır.. İşyerleri, programın uygulanmasına ilişkin görüşlerini, genellikle öğretim yılı sonunda ilgili mesleki eğitim merkezlerine iletmektedirler.

Çıraklık eğitimi yapılacak meslekler ile bu mesleklerdeki çıraklık eğitimi süresi, işçi ve işveren kesiminin de temsil edildiği Mesleki Eğitim Kurulu'nda kararlaştırılmaktadır.

Çıraklık eğitimi programlarının revize edilmesinde önceden belirlenmiş bir zaman aralığı bulunmamaktadır. Programlar, okullardan ve iş çevrelerinden gelen talepler dikkate alınarak, MEB'in koordinasyonunda revize edilmektedir.

İçerik ve Sunum

Mevcut uygulamada çıraklık eğitiminin süresi genelde 3 yıl, bazı mesleklerde ise 2 yıldır. Kanun'da bu sürenin üst sınırı 4 yıl olarak belirlenmiştir.

Çıraklık eğitimi döneminde öğrenciler, 8 ay süreyle haftada 10 saat teorik eğitim görürler. Bu eğitim genelde haftanın bir gününe toplanmıştır. Teorik eğitimin %40'ı genel bilgi derslerine, %60'ı ise meslek derslerine ayrılmıştır. Öğrencilerin işyerlerindeki pratik eğitimleri yılda 11 ay devam etmektedir.

Kalfalık döneminin teorik eğitim süresi toplam 240 saattir. Bu sürenin 176 saati (%73) usta adayına bir işyerini yönetmeye ilişkin temel becerileri kazandırmayı amaçlayan iş idaresi derslerine ayrılmıştır. Kalfanın mesleki yeterliliğini yükseltmeye yönelik teorik derslere ayrılan süre ise 64 saattir. Bu amaçla verilen ileri meslek bilgisi dersinin programı, öğrencilerle görüşülerek, ilgili öğretmen tarafından hazırlanmaktadır .

Meslek lisesi programlarıyla karşılaştırıldığında, çıraklık eğitiminde dar tabanlı bir program anlayışı hakimdir. Örneğin meslek liselerindeki metal işleri bölümü programına karşılık gelen çıraklık eğitimi programı sayısı 8'dir.

Çıraklık eğitimi programlarının teorik kısmı mesleki eğitim merkezlerinde, pratik kısmı ise işyerlerinde uygulanır. Programlarda, bu eğitimlerin birbirini tamamlayacak biçimde düzenlenmesine özen gösterilmektedir.

Teorik dersleri veren öğretmenlerin işyeri ziyaretleri sistematik bir hale getirilmiştir. Oluşturulan bu mekanizma; pratik eğitimin izlenmesi yanında pratik ve teorik eğitim arasında uyum sağlanmasına da yardımcı olmaktadır.

Ölçme ve Değerlendirme

Çıraklık eğitiminde yapılacak sınavlar ve uyulması gereken kurallar 3308 Sayılı Kanun ve ilgili Yönetmelikle düzenlenmiştir.

Aday çırak ve çırakların teorik eğitimleri yıl içinde deneme sınavlarıyla değerlendirilmektedir. Deneme sınavları dersin özelliğine göre yazılı, sözlü veya uygulamalı olarak öğretmenler tarafından yapılmaktadır. İşletmede verilen pratik eğitim, ilgili usta öğretici tarafından değerlendirilerek mesleki eğitim merkezine bildirilmektedir.

Ustalık kursuna devam eden kalfalar, devam ettikleri her kursun sonunda yazılı ve uygulamalı sınava tâbi tutulmaktadırlar. Bu sınavlar, dersi veren öğretmenler tarafından yapılmaktadır. Kalfaların devam ettikleri kurs sonunda yapılan sınavlar, ustalık belgesi almak için yeterli değildir. Kişinin kalfa ya da ustalık yeterliğine ulaşması için kalfalık ve ustalık sınavlarına girmesi ve başarılı olması şarttır.

Kalfalık Sınavları

Kalfalık sınavının amacı, kalfa adayının mesleği ile ilgili bilgi, beceri ve iş alışkanlıklarına iş yaşamınca kabul edilebilir seviyede sahip olup olmadığının tespit edilmesidir. Kalfalık sınavları, yılda 3 veya dört kez kurumsal düzeyde yapılmaktadır.

Kalfalık sınavları yasayla oluşturulmuş sınav komisyonlarınca yapılmaktadır. Sınav komisyonunda mesleki eğitim merkezi öğretmenleri ve işveren temsilcileri bulunmaktadır.

Kalfalık sınavları teorik ve uygulamalı olmak üzere iki bölümden meydana gelmektedir. Teorik sınavlar, yazılı veya sözlü olarak yapılmaktadır. Pratik sınavda kalfa adayına, kendisinden beklenen beceri ve iş alışkanlıklarını ölçecek nitelikte meslekî uygulama yaptırılmaktadır. Sınavda başarılı olanlara “kalfalık belgesi” verilmektedir.

Sınavda başarısız olanlar ise bir sonraki dönemde başarısız oldukları derslerin sınavlarını tekrarlayabilirler. Ancak girdiği sınav döneminden itibaren 12 sınav döneminde (4 yıl) başarısız olanlar, bir daha sınava alınmamaktadır.

Ustalık Sınavları

Ustalık sınavları, adayın kendi mesleğinde usta olarak çalışabilmesi için gerekli bilgi, beceri ve iş alışkanlıklarını, mal ve hizmet üretiminde iş hayatınca kabul edilebilir standartlara göre uygulayıp uygulayamadığını ölçmek amacıyla yapılmaktadır.

Ustalık sınavlarına ilişkin kurallar, sınav dönemleri, sınav komisyonunun yapısı, çalışma biçimi, ölçme ve değerlendirme esasları yukarıda anlatılan kalfalık sınavları ile aynıdır. Bu sınavlara;

- Ustalık kursunu başarı ile bitirmiş ve mesleğinde Bakanlıkça belirlenen süre boyunca çalışmış olan kalfalar,
- Ustalık kursuna gitmeyen, ancak mesleğinde en az beş yıl çalışmış olan kalfalar,
- En az üç yıl süreli meslekî ve teknik öğretim okul ve kurumlarından mezun olanlar,
- Denklik işlemleri sonucu ustalık sınavına girmeye hak kazananlar başvurabilmektedir.

Ustalık sınavında başarılı olanlara “ustalık belgesi” verilmektedir. 3308 sayılı Meslekî Eğitim Kanunu’na göre, kapsamda olan meslek dallarında iş yeri açacak kişilerin ustalık belgesi sahibi olması ya da bu belgeye sahip olan birisini yanında

istihdam etmesi zorunludur. Bu bakımdan ustalık belgesi, kişinin bir meslek dalındaki yeterliliğini belgelendirmesi yanında, ilgili meslek dalında bağımsız iş yeri açma hakkını da vermektedir.

Kapsam Dışı Mesleklerde Ölçme Değerlendirme

Millî Eğitim Bakanlığı'nca tanınmış meslekler dışında kalan mesleklerde çıraklık eğitimi meslek kuruluşlarınca yapılmaktadır. Bu çerçevede hukuken, Türkiye Esnaf ve Sanatkarları Konfederasyonu (TESK) ile Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği (TOBB) ölçme ve değerlendirme yapabilmektedir. TOBB, konuyla ilgili yasal düzenlemeyi 01 Haziran 2004 tarihinde yapmış olup henüz herhangi bir uygulamaya başlamamıştır.

Esnaf ve sanatkarlar kesiminde ölçme değerlendirme, 507 Sayılı Kanuna göre, TESC'in koordinasyonunda bağlı odalarca yürütülmektedir. Sınavlar oda bünyesinde oluşturulan “sınav komisyonu”na yapılmaktadır. Sınav komisyonu, oda temsilcileri (4 üye) ile MEB meslekî eğitim merkezince görevlendirilecek bir öğretmenden oluşmaktadır. Sınav sorularının hazırlanması, sınavların mevzuata uygun olarak yapılması, sınav sonuçlarının değerlendirilmesi ve oda yönetimine iletilmesi “sınav komisyonu”nun sorumluluğundadır.

Sınavlar, odalar tarafından yılda en az üç kez, ihtiyaç olması hâlinde daha fazla açılabilmektedir.

“Esnafılık belgesi” sınavı sadece yazılı olmak üzere tek aşamalı, diğer alanlarda yapılan sınavlar ise teorik ve pratik olmak üzere iki aşamalı olarak düzenlenmektedir. Sınavlarda başarılı olanlara oda tarafından belge verilmektedir.

Odalarca verilen bu belgeler, mesleğin 3308 Sayılı Kanun'a göre çıraklık eğitimi kapsamına alınması durumunda, Millî Eğitim Bakanlığınca tanınmakta ve dengi belgeler ile değiştirilmektedir.

Kalite Güvencesi

3308 Sayılı Kanun’unda 2001 yılında yapılan değişiklikle; aday çırak, çırak ve kalfaların pratik eğitimlerinin denetimini yeniden düzenlemiştir. Buna göre, aday çırak, çırak ve kalfaların pratik eğitimleri, eğitimin yapıldığı oda veya birlik temsilcilerinin katılımı ile Millî Eğitim Bakanlığı’nca denetlenmektedir. İş yerindeki çalışma ortamı, sosyal güvenlik, iş güvenliği ve sağlık şartları ise Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığınca denetlenmektedir. Kanun’da yapılan yeni düzenlemeyle, iş yerlerinde yapılacak denetime meslek kuruluşlarının katılımları kanun hükmü haline getirilmiştir.

İşletmelerdeki pratik eğitimin, sürekli olarak takip edilerek, iş yerlerine yardımcı olunması ve yönlendirilmesi amacıyla meslekî eğitim merkezlerinde çalışan meslek dersi öğretmenleri görevlendirilmektedir. Öğretmenler, belirli aralıklarla iş yerini ziyaret ederek iş yerinde pratik eğitim gören öğrencilerin yaptıkları çalışmaları ve eğitim programlarını gözden geçirmektedirler. Öğretmenlerin iş yeri ziyaretleri, teorik eğitim ile pratik eğitimin birbirini tamamlaması bakımından oldukça önemlidir.

507 Sayılı Kanun hükümleri çerçevesinde TESK, Millî Eğitim Bakanlığı ile iş birliği yaparak çırak öğrencilerin pratik eğitimlerini gerçekleştirecekleri iş yerlerinin standartlarını belirlemiştir. İş yerlerinde yapılan meslekî eğitimin mevzuat hükümleri doğrultusunda yürütülmesini temin etmek üzere, İşyeri Denetleme ve Danışma Grupları (İDDG) oluşturulmuştur. İDDG’lerde oda mensubu esnaf ve sanatkârlarla birlikte öğretmenler ve uzmanlar da görev almaktadır. İDDG’lerin başlıca görevleri, pratik eğitim veren iş yerleri ile ilgili olarak;

- ♦ Eğiticilerin uygunluğu,
- ♦ İşyerinin uygunluğu
- ♦ Verilen eğitimin uygunluğu,
- ♦ İstihdamın sözleşmeye ve mevzuata uygunluğu

konularında denetim ve danışmanlık yapmaktır. Uygunluk kriterleri ve uygulamaya ilişkin esaslar, TESK tarafından çıkarılan ilgili yönetmelik ve bu yönetmelik uyarınca hazırlanan yönergede düzenlenmiştir.

Öğrenmenin Çıktıları

Çıraklık eğitimi kapsamında, kalfalık sınavlarını başarıyla tamamlayanlara “Kalfalık Belgesi”, ustalık sınavlarını başarıyla tamamlayanlara ise “Ustalık Belgesi” verilmektedir. Bu belgelere sahip olanlar iş yaşamında “kalfa” ve “usta” ünvanı ile işihdam edilmektedir.

Kalifikasyon/Belgelendirme

Çıraklık eğitimi, Türk Milli Eğitim Sistemi’nde, ayrı bir kariyer yolu olarak düzenlenmiştir. Örgün ve yaygın eğitimde kazanılan meslekî bilgi ve becerilerin çıraklık eğitiminde değerlendirilmesi ile çıraklık eğitiminde kazanılan bilgi ve becerilerin örgün eğitime geçişte değerlendirilmesi mümkündür. Uygulamada izlenecek esaslar mevzuat ile belirlenmiştir.

Kalfa ve ustalar; kapsamı, şartları ve süresi Milli Eğitim Bakanlığı’nca belirlenen telâfi eğitimini tamamlamaları hâlinde, bitirdikleri meslek alanı ile ilgili meslek lisesi diploması alabilmektedirler.

Kapsam dışı mesleklerde TESK tarafından yapılan uygulama kapsamında hak sahiplerine;

- ♦ TESK Kalfalık Belgesi,
- ♦ TESK Ustalık Belgesi,
- ♦ TESK Esnaflık Belgesi,
- ♦ Ticarî Taşıt Kullanım Belgesi

verilmektedir. Bu belgelerden Ustalık ve Esnaflık Belgesi, ilgili alanda kişiye işyeri açma hakkı tanıyan belgelerdir. Ticari Taşıt Kullanma Belgesi ise kişiye taksi, minibüs, kamyon gibi taşıt araçlarını ticari amaçla kullanma hakkı vermektedir.

Gelişmeler ve Geçişler

Milli Eğitim Bakanlığının koordinasyonunda yürütülen çıraklık eğitimi, tanınmış 113 meslekte “ustalık” ve “kalfalık” yeterliliği kazandırmaktadır. TESK tarafından yürütülen geleneksel çıraklık eğitimi ise kapsam dışında kalan 200 civarında meslekte uygulanmaktadır.

Çıraklık eğitimini tamamlayanlar için sürekli bir izleme çalışması mevcut değildir. Bu konuda ülke kapsamında yapılmış tek araştırma 1997 yılında METARGEM tarafından yürütülmüş olan Kalfaları İzleme Araştırması’dır.

Çıraklık eğitimini tamamlayan kalfa ve ustaların istihdamlarının sağlanması konusunda özel bir destek mekanizması olmamakla birlikte, çıraklık sisteminin işleyişi, bu sistemden çıkanları istihdam bakımından avantajlı kılmaktadır. Çırak ve kalfalar eğitim sürelerinin önemli bir kısmını işletmede geçirdikleri için mezun olduklarında bu işyerinde istihdam şansı bulabilmektedirler. Kalfaları İzleme Araştırması sonuçlarına göre, mezunların %89’u eğitimden sonra iş bulunduğunu ifade etmiştir. Bunların %40’ı, eğitim aldıkları işletmede çalışmaya devam ettiğini, %36’sı tanıdık ve arkadaş yardımıyla, %8’i ise İş ve İşçi Bulma Kurumu (İŞKUR) yardımıyla iş bulunduğunu ifade etmiştir.

3308 Sayılı Kanuna göre çıraklık eğitimini tamamlayan kalfalar, sözleşmeleri bittikten sonra en az bir yıl daha aynı işyerinde çalışmak zorundadırlar. Bu düzenleme kalfalara bir yıl iş garantisi sağladığı gibi, işletmeye de pratik eğitim sunduğu kalfayı bir yıl istihdam etme hakkı vermektedir.

Milli Eğitim Bakanlığı verilerine göre, 2002-2003 öğretim yılında, 38.200 kişi Kalfalık Belgesi, 31.042 ise Ustalık Belgesi almıştır. Kalfalık Belgesi alan kişiler, ya “kalfa” ünvanı ile yarı kalifiye eleman olarak çalışmaya devam etmekte ya

da ustalık kariyerine devam ederek ustalık belgesi almaktadırlar. Ustalık belgesi alanlar ise, ya kendi işyerlerini açarak ya da başkasının yanında “usta” ünvanı ile çalışmaktadırlar. Belge alanların ileri eğitime ve istihdama geçiş durumlarını gösteren herhangi bir istatistik mevcut değildir.

Çıraklık eğitimini bitirmeden ayrılanlar için iki alternatif yol bulunmaktadır. Birincisi, bu durumda olanlar diğer yaygın eğitim olanaklarından yararlanabilirler . İkincisi ise, kalfalık veya usatalık sınavlarına girebilmek için eğitime devam etmek şart değildir. Çıraklık ve ustalık eğitimine devam etmeden meslekte belirli süre çalıştığını kanıtlayanların (kalfalık sınavları için o alan için belirlenen çıraklık eğitim süresinin iki katı, ustalık sınavları için beş yıl) doğrudan kalfalık sınavına girerek belge almaları mümkündür. Bu düzenleme, çeşitli sebeplerle eğitime devam etmeyenlerin yeterliliklerini belgelendirebilmeleri bakımından büyük önem taşımaktadır.

III.3.6.Türkiye’de Yaygın Mesleki Eğitim

Yaygın eğitim; örgün eğitim sistemine hiç girmemiş ya da herhangi bir kademesinde bulunan veya bu kademedan çıkmış fertlere, ihtiyaç duydukları bilgi, beceri ve davranışları kazandırmak için örgün eğitimin yanında veya dışında, onların ekonomik, toplumsal ve kültürel gelişmelerini sağlayıcı nitelikte, çeşitli süre ve düzeylerde, yaşam boyu yapılan eğitim-öğretim-üretim-rehberlik ve uygulama faaliyetlerinin tümü olarak tanımlanmaktadır.

1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu’nda, yaygın eğitimin örgün eğitim ile birbirini tamamlayacak, gereğinde aynı vasıfları kazandırabilecek ve birbirinin her türlü imkânlarından yararlanacak biçimde ve bütünlük içerisinde düzenleneceği hükmüne yer verilmiştir. Söz konusu kanunda resmî ve özel tüm kurum ve kuruluşların yaygın eğitim hizmeti verebileceği, ancak bu hizmetler arasındaki koordinasyonun Millî Eğitim Bakanlığınca sağlanacağı hükmü yer almaktadır.

Birçok bakanlık, kamu kurumu ve özel eğitim kurumu yaygın meslek eğitim hizmeti sunmaktadır. Yaygın mesleki eğitim hizmeti sunan kuruluşlar üç ana grupta toplanabilir:

Ücretsiz yaygın mesleki eğitim sunan kuruluşlar

Çeşitli kurumların, genelde eğitim ve ekonomik düzeyi düşük kişilere yaygın mesleki eğitim sunmak üzere kurdukları kurumlar mevcuttur. Bu kuruluşlarca sunulan faaliyetlere katılanlardan ücret alınmadığı gibi imkanlar ölçüsünde katılımı teşvik amacıyla bazı desteklerde (cep harçlığı, ulaşım, yemek vb.) sağlanmaktadır. Milli Eğitim Bakanlığı, Türkiye İş Kurumu, Belediyeler, meslek kuruluşları ve gönüllü kuruluşların sundukları yaygın mesleki eğitim kursları bu kapsama girmektedir.

Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı olarak faaliyet gösteren çeşitli yaygın eğitim kurumları vardır. Bunların içinde en yaygın olanı Halk Eğitim Merkezleridir. Ayrıca, Pratik Kız Sanat Okulları, Olgunlaştırma Enstitüleri, Yetişkinler Teknik Eğitim Merkezleri, Endüstri Pratik Sanat Okulları faaliyet göstermektedir. Bunların yanında ihtiyaç olması halinde örgün eğitim kurumlarında da yaygın eğitim hizmeti sunulmaktadır.

Türkiye İş Kurumu (İŞKUR); işsizler, işini kurmak isteyenler ve özürllüler başta olmak üzere değişik hedef gruplara yönelik aktif işgücü programları uygulamaktadır. İŞKUR, yaygın eğitim hizmetlerini il müdürlükleri kanalıyla koordine etmektedir. İl müdürlükleri, yaygın eğitim hizmetlerini genel olarak, kamu ve özel eğitim kurumları kanalıyla sunmaktadır. Hali hazırda devam etmekte olan AB tarafından finanse edilen Aktif İşgücü Piyasası Stratejileri Projesi ile Dünya Bankası tarafından finanse edilen Özelleştirme Sosyal Destek Projesi kapsamında sunulan aktif işgücü proramları için sektörden hizmet satınalımı yoluna gidilmektedir.

Belediyelerin son yıllarda yaygın eğitim faaliyetlerine ağırlık verdiği görülmektedir. Bu hizmetler genellikle ücretsiz olup öncelikli hedef gruplarının kadınlar ve genç işsizler olduğu söylenebilir.

Meslek kuruluşları ve gönüllü kuruluşlar başta kendi üyeleri olmak üzere, vatandaşlara yaygın eğitim hizmetleri sunmaktadır. Bu kuruluşların yaygın eğitim hizmetlerini sunmak için vakıf, eğitim merkezi gibi (MESS Eğitim Vakfı, İNİSEV, INTES-YOL-İŞ Eğitim Merkezi, TESK/METEM Eğitim Merkezleri vb.) yapılanmalara ağırlık verdikleri görülmektedir.

Ücretli yaygın mesleki eğitim sunan kuruluşlar

Özel sektör tarafından açılan kurslar kapsamında ücretli yaygın mesleki eğitim hizmetleri sunulmaktadır. Ayrıca, üniversitelerin bünyesinde bu amaçla kurulan Sürekli Eğitim Merkezleri de bu grup içerisinde değerlendirilebilir. Meslek kuruluşları ve gönüllü kuruluşlar eğitim hizmetlerini ücretsiz sunmakla birlikte, bazan finans desteği sağlamak amacıyla ücretli kurslar da düzenlemektedirler.

Hizmetiçi yaygın mesleki eğitim sunan kuruluşlar

Kamu ve özel kuruluşlardan bazılarının kendi personelinin hizmetiçi eğitimi amacıyla açtıkları yaygın eğitim kurumları vardır. Ayrıca, bu ihtiyacı karşılamak için kamu, meslek ve özel kuruluşların birlikte oluşturdukları eğitim birimleri de bulunmaktadır (örneğin, Türkiye Sanayi Sevk ve İdare Enstitüsü, TÜSSİDE). Özel sektörde faaliyet gösteren pek çok büyük ölçekli işletmenin kendi eğitim birimleri mevcuttur.

Giriş Koşulları

Zorunlu eğitim çağını geçmiş tüm bireyler, başka bir şart aranmaksızın yaygın mesleki eğitim hizmetlerinden yararlanabilirler. Ancak, bazı programların

özelliğinden kaynaklanan giriş koşulları olabilir. Örneğin, bir meslek için düzenlenen ileri düzeydeki programa devam şartları arasında o mesleğe ilişkin temel beceriler eğitim modülünü bitirmiş olma şart aranabilmektedir.

Yaygın mesleki eğitim programları talebe bağlı olarak açılmaktadır. Bununla birlikte, eğitimi sunan kurumun sahip olduğu donanım, öğretmen durumu da kursların açılmasında belirleyici faktörlerdir. Kurumlar, talebi dikkate alarak eğitim arzında değişikliğe gidebilmektedir.

Yaygın mesleki eğitim faaliyetleri, katılımı teşvik amacıyla mobil olarak da verilebilmektedir.

Müfredat Programları

Yaygın eğitim faaliyetleri süre, yer, düzey bakımından esnek bir yapıda sürdürülmektedir. Öğrenci veya çalışanların okulda veya iş yerinde olmaları gerekmeyen zamanlarda uygulanan programlar yoğunluktadır. Programların ve içeriklerinin belirlenmesinde yerel ihtiyaçları dikkate alan esnek bir yapı mevcuttur.

Eğitim programlarının süreleri, hedef grubun özelliğine ve program içeriğine göre farklılık göstermektedir. Genelde temel meslekî becerileri kazandırmayı amaçlayan yaygın meslekî eğitim programlarının uzun, meslekî gelişme programlarının süresinin ise daha kısa olduğu söylenebilir. Kamu kurum ve kuruluşlarının hizmet içi eğitimlerinde genelde 3-5 günlük programları tercih ettikleri görülmektedir. On iki günden daha uzun süreli programlar oldukça azdır.

İŞKUR tarafından sunulan programlar içinde işsizler, kendi işini kurmak isteyenler ve engellilere yönelik programlar dikkati çekmektedir. Bu kapsamda İŞKUR, aşağıda sıralanan aktif işgücü programlarını uygulamaktadır;

- İşgücü yetiştirme kursları,
- Kendi işini kuracaklara yönelik kurslar,
- Meslek geliştirme kursları,

- Toplum yararına çalışma programları.

İŞKUR'un aktif işgücü programlarının büyük bir bölümü, Aktif İşgücü Piyasası Stratejileri Projesi ile Özelleştirme Sosyal Destek Projesi kapsamında yürütülmektedir.

Yaygın eğitim programları içeriğe bağlı olarak, sınıf ortamında veya uygulamalı olarak verilebilir. Pratik uygulama bölümü, kurumda bu amaçla oluşturulmuş atelyelerde olduğu gibi işyerlerinde de verilebilmektedir.

Sayısal veriler

Yaygın meslekî eğitime ilişkin sayısal verilerin farklı kurumlarca ve farklı formlarda toplanması, bu bilgilere ulaşılmasını ve bilgilerin sağlıklı biçimde yorumlanmasını güçleştirmektedir.

Tablo 25: Millî Eğitim Bakanlığına Bağlı Kurumlarda Yaygın Mesleki Eğitim

Kurum/Merkez Türü	Kurum Sayısı	Kursiyer Sayısı	Öğretmen Sayısı
Pratik Kız Sanat Okulu	437	98.887	290
Olgunlaşma Enstitüsü	15	2.194	393
Yetişkinler Teknik Eğitim Merkezi	13	16	*
Halk Eğitimi Merkezi	918	725.875	3.911
Özel Eğitim Kurumları	112	5.092	1.672
Meslek Kursları (3308 Sayılı Kanun'a Göre)	**	6.350	*
Toplam (Kamu)	1.495	838.414	6.266
Özel Kurslar	3.183	1.249.194	17.835
Toplam (Özel)	3.183	1.249.194	17.835
Toplam (Kamu+Özel)	4.678	2.087.608	24.101

Kaynak: DİE: Yaygın Eğitim İstatistikleri , 1999-2000

Not: Çıraklık eğitimi veren kurumlar dahil edilmemiştir.

* Bu merkezlerde bağlı bulundukları meslek liselerinin öğretmenleri görev yapmaktadır.

** Meslekî ve teknik okul ve kurumlarınca açıldığından, bu kurslara ilişkin kurum ve öğretmen sayısı verilmemiştir.

Özel kurslar kapsamında, müzik, resim, tiyatro, bale, yabancı dil, sürücü kursu gibi amacı mesleki olabileceği gibi hobi kapsamında sayılabilecek kurslar da

yer almaktadır. Bu kurslar içinde özellikle sürücü kursları önemli bir ağırlık taşımaktadır. Ayrıca, halk eğitimi merkezlerince sunulan kurs faaliyetlerinin önemli bir bölümü de genel yaygın eğitim amaçlıdır.

Yukarıdaki tabloda dikkat çeken en önemli husulardan birisi, her yıl 2 milyonun üzerinde kişinin bu faaliyetlere katılmasıdır. Dikkat çeken diğer bir husus ise, yaygın mesleki eğitim arzında özel kesimin kamudan daha büyük bir paya sahip olmasıdır.

Milli Eğitim Bakanlığı'ndan sonra vatandaşlara ücretsiz yaygın mesleki eğitim hizmeti sunan kuruluşlardan bir diğeri ise İŞKUR'dur. İŞKUR, 2002-2003 yıllarında 558 kurs kapsamında 18.124 kişiye işgücü yetiştirme eğitimi sunmuştur. İşgücü yetiştirme ve mesleki rehabilitasyon faaliyetleri kapsamında İŞKUR;

- 493 özürliye yönelik 40 mesleki eğitim kursu,
- 733 kişiye yönelik 42 kendi işini kurma eğitimi,
- 860 kişiye yönelik 49 istihdam garantili kurs,
- Özelleştirme Sosyal Destek Projesi kapsamında, özelleştirme sebebiyle işsiz kalan 15.146 kişiye yönelik 378 proje,
- İşsizlik Sigortası kapsamında 534 kişiye yönelik 26 mesleki eğitim kursu,

yürütmüştür.

Aynı dönem içinde 104 işyerinde, 219 eğitim semineri düzenlenmiş olup, bu seminerlere 4.634 kişi iştirak etmiştir.

İŞKUR ayrıca, öğrencilere yönelik meslek danışmanlığı hizmeti sunmaktadır. 2002-2003 yıllarında İŞKUR Meslek Danışma Merkezlerince, 1.191 okulda, 136.677 öğrenciye meslek danışmanlığı hizmeti sunulmuştur.

Öğrenmenin Çıktıları

Yaygın meslek eğitim sonunda yapılan sınavda başarılı olanlar için “Kurs Bitirme Belgesi”, başarı standardını yakalayamayanlar için ise “Kursa Katılım Belgesi” düzenlenmektedir.

Özel öğretim kurumları, MEB’inca onaylanan programları uygularlar. Kurs sonunda Bakanlık onaylı Kurs Bitirme veya Kursa katılım Belgesi verirler.

Yaygın eğitim yoluyla kazanılan kurs bitirme belgeleri çıraklık eğitime girişte değerlendirilir.

III.3.6.f Türkiye’deki Meslek Yüksek Okulları

2547 sayılı Yükseköğretim Kanunda meslek yüksek okulları “Belirli mesleklere yönelik ara insan gücü yetiştirmeyi amaçlayan dört yarı yıllık eğitim-öğretim sürdüren bir yükseköğretim kurumu” olarak tanımlanmıştır.

Meslek yüksek okullarında eğitim okulda verilmektedir. Öğrenciler, her yıl altı hafta süreyle işyerlerinde staj yapmaktadır. Ayrıca açık öğretim uygulaması da vardır.

Meslek yüksek okulları faaliyetlerini, Yüksek Öğretim Kurulunun (YÖK) koordinasyonunda sürdürmektedir. Bu okullar, devlet üniversiteleri ve vakıf üniversiteleri bünyesinde kurulmaktadır. 4702 Sayılı Kanun ile bir üniversiteye bağlı olmaksızın vakıfların meslek yüksek okulu açmasına da imkan tanınmıştır.

2003-2004 öğretim yılında açık olan 612 meslek yüksek okulundan 474’ünde eğitim-öğretim yapılmıştır. Faal olmayan okulların çoğunluğu, devlet üniversitelerine bağlı sağlık meslek yüksek okullarıdır.

Tablo 26: Türkiye’de Meslek Yüksek Okullarının Dağılımı

Bağlı Olduğu Kurum	Meslek Yüksek Okulu Sayısı	2003-2004 öğretim yılında faal olan MYO sayısı
Devlet Üniversitesi	580	448
Vakıf Üniversitesi	28	25
Vakıf Tüzel Kişiliği	4	1
TOPLAM	612	474

Kaynak: YÖK, Meslek Yüksekokulları Raporu

Meslek yüksek okulu öğrencilerinin %3’ü vakıf üniversitelerinin, %97’si ise devlet üniversitelerinin bünyesindeki okullarda eğitim görmektedirler.

2003-2004 öğretim yılında, meslek yüksek okullarında 357.680’i tam zamanlı ve 204.997’si açık öğretim olmak üzere toplam 562.677 öğrenci öğrenim görmüştür.

2001 yılında yürürlüğe giren 4702 Sayılı Kanun ile mesleki ve teknik lise mezunlarının mesleklerinin devamı mahiyetindeki meslek yüksek okulu programlarına sınavsız geçişleri sağlanmıştır. Mesleki ve teknik lise mezunlarına sınavsız geçiş hakkının tanınmasından sonra, meslek yüksek okullarının kontenjanlarında ciddi artışlar sağlanırken, öğrenci profilinde de değişimler meydana gelmiştir. 2001’de meslek yüksek okulu öğrencileri içerisindeki genel lise mezunlarının oranı %45 iken, bu oran 2003 yılında %17’ye gerilemiştir.

Tablo 27: MYO'larına Girenlerin Eğitim Türlerine Göre Dağılımı

Yıllar	Kontenjan	Yerleşen	Yerleşenlerin eğitim türlerine göre dağılımı			
			Genel Eğitim	(%)	MTE	(%)
2001	127.057	129.463	58.484	5,2	70.979	4,8
2002	196.609	193.686	12.304	6,4	181.382	3,6
2003	202.787	160.604	27.749	17,3	132.855	2,7

Kaynak: YÖK, Meslek Yüksekokulları Raporu

Öğrenci profilindeki bu değişimin, meslek yüksek okulu programlarının, mesleki ve teknik ortaöğretimde okutulan programların devamı mahiyetinde hazırlanmasını kolaylaştıracağı düşünülmektedir.

Giriş Şartları

Ortaöğretimi tamamlamış olanlar, herhangi bir yaş, bölge, program sınırlaması olmaksızın meslek yüksek okullarına giriş için başvuruda bulunabilirler. Ancak girişlerde mesleki ve teknik lise mezunlarına önemli kolaylıklar sağlanmaktadır.

Mesleki ve teknik lise mezunları, alanlarının devamı mahiyetindeki meslek yüksek okulu programlarına sınavsız geçiş yapabilmektedirler. Farklı programlara devam etmek isteyenler ÖSYS'na girmek zorundadırlar. Bu sınavdan alınan puan, öğrencinin istediği programa kaydını yaptırıp yaptıramayacağını belirler.

Genel lise mezunları, ÖSYS sonuçlarına göre meslek yüksek okullarına kayıt yaptırabilmektedirler. Bununla beraber, özellikle sınavsız geçiş hakkı sağlandıktan sonra, mesleki ve teknik lise mezunlarının meslek yüksek okullarının hedef kitlesi haline geldiği görülmektedir.

Meslek yüksek okullarına girişi kolaylaştıran hususlardan biri de açık öğretim uygulamasıdır. Tam zamanlı meslek yüksek okulu öğrencileri diğerk fakülte öğrencilerine sağlanan burs, yurt ve çeşitli indirimlerden yararlanırlar. Açık öğretim öğrencileri ise sadece öğrenci pasosuna sağlanan indirimlerden yararlanmaktadırlar.

Meslek yüksek okullarında açılacak programlar belirlenirken bölgenin potansiyeli ve ihtiyaçları dikkate alınmaktadır. Bu sebeple bazı programların bazı bölgelerde yoğunlaştığı veya o ile özğü programların uygulamaya konulduğu görölmektedir. Örneğın Bayburt ilinde organik tarımla ilgili önemli yatırımlar yapılmış ve bu ilde kurulan meslek yüksek okulunda organik tarım bölümü açılmıştır.

Meslek yüksek okullarını başarıyla bitirenlere “Meslek Yüksek Okulu Diploması” verilir. Bu okulların teknik programlarından mezun olanlar “tekniker”, idari ve iktisadi alanlarından mezun olanlar ise “meslek elemanı” ünvanı ile istihdam edilirler. Bu diplomaya sahip olanlar ayrıca üniversitelerin lisans programlarına da devam edebilirler.

Öğrenciler, eğitimleri sırasında ara sınav ve yarıyıl sonu sınavlara girmek zorundadır. Kayıt, öğretim ve başarıya ilişkin hususlar, YÖK’nun koyduğu esaslara göre, meslek yüksek okulunun bağı olduğı üniversite tarafından belirlenir.

Meslek yüksek okullarından mezun olanlar, fakültelerin belirlediğı kontenjan sınırları içerisinde, lisans programlarına devam edebilmektedirler. 2547 Sayılı Kanun’da 2001 yılında yapılan değışiklikle, sınavsız olarak meslek yüksek okullarına girip mezun olanların lisans programlarına dikey geçiş yapmaları için bir kontenjan ayrılmasını hükme bağlamıştır. Bu düzenlemenin amacı, meslekî ve teknik orta öğretim okullarından mezun olanların lisans programlarına devam şanslarının yükseltilmesidir. Uygulamaya ilişkin esas ve usuller 19 Şubat 2002 tarihli Resmi Gazete’de yayınlanan Dikey Geçiş Yönetmeliğı ile belirlenmiştir. Bu yönetmeliğı göre, meslek yüksek okulu mezunları, dikey geçiş için örgün lisans programlarına ve açık öğretim lisans programlarına başvurabilirler. Aynı şekilde açık öğretim ön lisan mezunları da açık öğretim lisans programlarına veya örgün lisans programlarına başvurabilirler (Akpınar,2004)

BÖLÜM IV

IV. BULGULAR

IV.1. TÜRKİYEDE TEMEL MESLEKİ VE TEKNİK EĞİTİM İLE GENEL EĞİTİM ARASINDAKİ İLİŞKİLER NELERDİR ?

Ortaöğretim düzeyindeki temel mesleki eğitim ile genel eğitim, aralarında geçiş bulunmayan iki ayrı kanal biçiminde yapılandırılmıştır. İlköğretimi tamamlayan gençler, bunlardan birini tercih ederler. Ortaöğretim düzeyinde bu eğitim türleri arasında yatay geçiş bulunmamaktadır.

Genel liseler ile mesleki ve teknik liselerin “ortak genel kültür dersleri” hemen hemen aynıdır ve bunlarda aynı müfredat uygulanır. Bu gruptaki derslerin büyük çoğunluğu birinci sınıfta okutulur. Bu yapı, genel liseler ile mesleki ve teknik liselerin birinci sınıflarının ortak hale getirilmesi çalışmalarına uygun zemin hazırlamaktadır.

MEGEP Projesi kapsamında, genel liseler ile mesleki ve teknik liselerin birinci sınıfı ortak hale getirilmekte ve bu sınıf “yönlendirme sınıfı” olarak yapılandırılmaktadır. Bu yeniliğin pilot uygulaması 2004-2005 öğretim yılından beri devam etmektedir. Bu çalışmayla öğrenciler, yönlendirme sınıfını tamamladıktan sonra devam edecekleri okul türleri ile bölümlerini/alanlarını seçeceklerdir. Bu konuda bir hususa dikkat çekmekte yarar görülmektedir. Türkiye, 1970’li yıllarda ortaöğretim kurumlarının birinci sınıfını ortak hale getirip, okul ile alan/bölüm seçimini ikinci sınıfa bırakan bir yapı oluşturmayı denemiş, ancak başarılı olamamıştır. 1990’lı yılların ortalarında liselerin birinci sınıflarını “yönlendirme sınıfı” olarak yapılandırmayı denemiş, yine başarı sağlayamamıştır.

Müfredat programları incelendiğinde genel liselerin öğrencilerini akademik mesleklere hazırlayan temel bilgi ve becerilerle; mesleki ve teknik liselerin ise, mesleki bilgi ve becerilerle donattığı görülmektedir. Böylece, genel lise mezunlarının

akademik; mesleki ve teknik lise mezunlarının ise mesleki beceri yönlerinin daha fazla geliştiği söylenebilir.

Genel lise ile mesleki ve teknik lise mezunları, meslek yüksek okullarında aynı programlara devam edebilmektedirler. Bu durum, eğitim türleri arasındaki ilişki açısından ilginç bulunmaktadır.

Genel liseler ile mesleki ve teknik liseleri, sayısal gelişmeler açısından karşılaştırdığımızda aşağıdaki tablo karşımıza çıkmaktadır. 1990-2004 döneminde ortaöğretimdeki öğrenci sayısında azımsanamayacak artışlar sağlanmıştır. Özellikle 1990-1995 arasında sağlanan artışın hem yüksekliği hem de bu artışın genel ve meslek liselerine göre dağılımı dikkat çekmektedir. Dikkat çeken diğer bir husus, 2000’li yıllarda öğrenci sayısında sağlanan artışın genel eğitimde yoğunluk göstermesidir.

Tablo 28: Ortaöğretim öğrencilerinin genel ve mesleki-teknik eğitim okullarına göre dağılımı (1990-2004)

Eğitim türü		1989-1990	1994-1995	1999-2000	2003-2004
Genel ortaöğretim	Öğrenci sayısı	750.091	1.226.519	1.506.379	2.463.923
	%	58,0	57,7	61,6	68,6
Mesleki ve teknik Öğ.	Öğrenci sayısı	542.956	897.779	938.028	1.129.481
	%	42,0	42,3	38,4	31,4
TOPLAM	Öğrenci sayısı	1.293.047	2.124.298	2.444.407	3.593.404
	%	100,0	100,0	100,0	100,0

Kaynak: İlgili yıllara ait MEB Sayısal Veriler

1990-2004 arasında ortaöğretimdeki öğrenci sayısı %177,9 artmıştır. Bu artış genel liselerde %228,5; mesleki ve teknik liselerde ise % 108,0’dır.

Genel ve meslek liselerindeki öğrencilerin cinsiyete göre dağılımı Tablo-29’da verilmiştir. 1990-2000 yılları arasında mesleki ve teknik liselere devam eden kız öğrencilerin oranında önemli bir artış olduğu gözlenmektedir. Ancak 2000 yılı sonrasında bu eğilimin tersine döndüğü dikkat çekmektedir.

Tablo 29: Genel ve mesleki teknik ortaöğretimde öğrencilerin cinsiyete göre oransal dağılımı

Eğitim türü		1989-1990	1994-1995	1999-2000	2003-2004
Genel ortaöğretim	Erkek (%)	56,9	58,3	57,5	57,4
	Kız (%)	43,1	41,7	42,5	42,6
Mesleki ve teknik Öğ.	Erkek (%)	69,3	65,5	61,3	63,0
	Kız (%)	30,7	34,5	38,7	37,0
TOPLAM	Erkek (%)	62,3	61,4	58,9	59,2
	Kız (%)	37,7	38,6	41,1	40,8

Kaynak: İlgili yıllara ait MEB Sayısal Veriler

Genel ve mesleki teknik eğitim arasındaki ilişkiyi mezunlarının iş yaşamındaki durumları bakımından değerlendirmekte yarar görülmektedir. DİE’nin 2003 yılı verilerine göre, toplam çalışanlar içinde genel lise mezunlarının oranı %10.56 ve meslek lisesi mezunlarının oranı ise %8.21’dir. Öte yandan aynı yıl için toplam işsizler içinde genel lise mezunlarının oranı %13.60, meslek lisesi mezunlarının oranı ise %9.75’dir (Tablo-3). Görüldüğü üzere, gerek istihdam ve gerek işsizlik oranları bakımından genel ve meslek lisesi mezunları birbirine yakın bir durum sergilememektedir. Ancak bu verilerin, çağ nüfusunun 2/3’ünün genel liselere, 1/3’ünün ise meslek liselerine gittiği gerçeği ışığında değerlendirilmesinde yarar vardır.

Yukarıdaki verilere, çıraklık ve yaygın mesleki eğitim kapsamındakiler dahil değildir

Tablo 30: Çalışan ve İşsizlerin Eğitim Durumlarına Göre Dağılımı

	Eğitim Durumu									
	Ortaöğretim Öncesi		Genel Lise		Meslek Lisesi		Ortaöğretim Sonrası		Toplam	
	Kişi	%	Kişi	%	Kişi	%	Kişi	%	Kişi	%
Çalışan	14844	70,19	2234	10,56	1736	8,21	2333	11,03	21.147	100,00
İşsiz	1621	65,02	339	13,60	243	9,75	290	11,63	2.493	100,00

Kaynak: DİE, Hanehalkı İşgücü Veritabanı, 2003

Yeterliliklerin yapısı

Mevcut yapı içinde; örgün MTE ile çıraklık ve yaygın eğitim kurumları, bu kurumlarda okutulan programlar, program sonucunda verilen belgeler ve belgeler arasındaki denkliğin esasları yasayla belirlenmiştir. Ancak eğitim programlarıyla kazandırılan yeterlilikler, ulusal yeterlilik düzeyleri, bu yeterliliklerin üçlü yapıda oluşturulmuş ulusal bir otorite tarafından tanınması, belirli aralıklarla güncelleştirilmesi gibi hususları düzenleyen ulusal bir sistem henüz kurulamamıştır. Bu hususları bir sistem bütünlüğü içerisinde düzenlemesi beklenen Ulusal Yeterlilikler Sisteminin kuruluş çalışmaları devam etmektedir.

Temel mesleki ve teknik eğitim düzeyinde ulaşılabilen en üst yeterlilik, meslek yüksek okullarında da kazandırılmaktadır. TMTE kapsamında ayrıca, meslek liseleri ve teknik liseler yer almaktadır. Çıraklık dahil olmak üzere, örgün ve yaygın mesleki eğitim düzeyleri, her bir düzeyde verilen belgeler ve mezunların eğitime/istihdama geçişleri aşağıdaki çizelgede verilmektedir

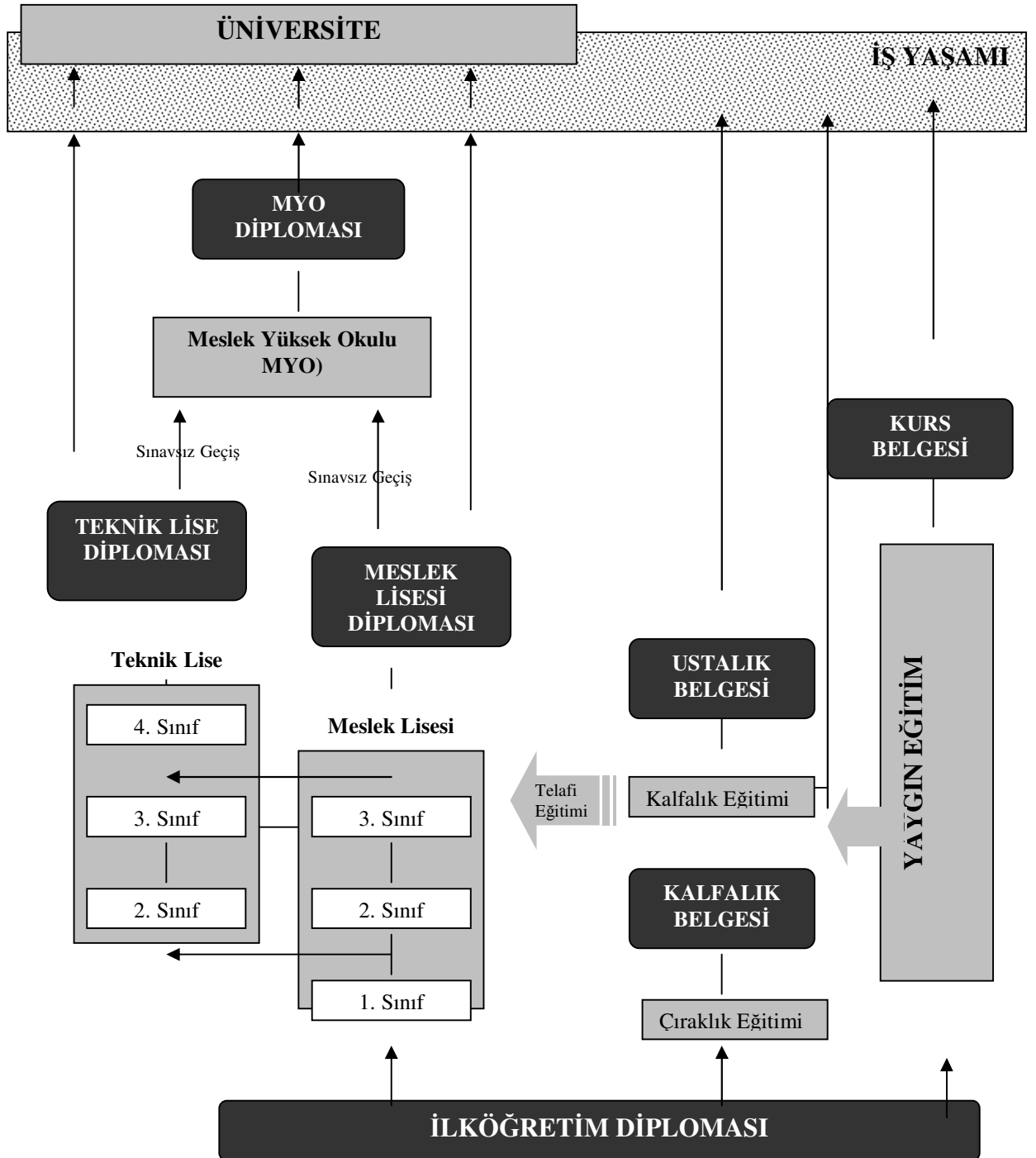
Tablo 31: Çıraklık, örgün ve yaygın mesleki eğitim düzeyleri, her düzeyde verilen belgeler ve mezunların eğitime/istihdama geçişi

Eğitim Düzeyi		Verilen Belgeler	Devam Eğitim/İstihdama Geçiş
Örgün Mesleki Teknik Eğitim			
1. Meslek Lisesi (ISCED 3)		- Meslek Lisesi Diploması - Ustalık Belgesi (sınavla)	- İş yaşamı - Yüksek Öğretim (MYO ve üniversite)
2. Teknik Lise (ISCED 3)		- Teknik Lise Diploması - Ustalık Belgesi (doğrudan) - İş Yeri Açma Belgesi (doğrudan)	- İş yaşamı - Yüksek Öğretim (MYO ve üniversite)
3. Meslek Yüksek Okulu (ISCED 4)		MYO Diploması	- İş yaşamı - Yüksek Öğretim(üniversite)
Çıraklık Eğitimi			
Çıraklık Eğitimi	1. Kalfalık Eğitimi	Kalfalık Belgesi	İş yaşamı
	2. Ustalık Eğitimi	- Ustalık Belgesi - Lise Diploması (Telafi eğitiminden sonra)	- İş yaşamı - Yüksek Öğretim (MYO ve üniversite)
Yaygın Eğitim			
1. Yaygın Eğitim Kursları		Kurs Bitirme Belgeleri	İş yaşamı

Temel mesleki ve teknik eğitim sürecinde kazandırılan tüm yeterlilikler ikili amaca (iş yaşamı ve üniversite) hizmet etmektedir. Bu programları bitirenler doğrudan iş yaşamına girebilecekleri gibi bir üst eğitime de devam edebilmektedirler. Çıraklık ve mesleki yaygın eğitim ise kişiyi öncelikle istihdama hazırlayan yeterliliklerle donatmaktadır. Çıraklık eğitimini bitirerek ustalık belgesi alanlar, telafi

eğitimini tamamladıktan sonra meslek lisesi diploması alabilmektedirler. Böylece bu kişilerin de yüksek öğretime devam etmeleri mümkün olmaktadır.

Temel mesleki ve teknik eğitim ile diğer ana yollar, verilen belgeler ve geçişler Şekil-4’de gösterilmektedir.

Şekil 3: TMTE’de eğitim yolları ve ulaşılan belgeler

IV.2. Türkiye’de Ulusal Yeterlilikler Sisteminin Kurulmasında Yapılan Çalışmalar Nelerdir?

Ulusal Yeterlilikler Sisteminin oluşturulması, MTE’nin modernizasyonu kapsamında son on yıldır gündemde olan bir konudur. Ulusal Yeterlilikler Sistemini oluşturan fonksiyonların düzenlenmesi (üçlü yönetim, yeterliliklerin tanınması, eğitim standartlarının belirlenmesi, ölçme-değerlendirme, belgelendirme vb.) ve gerekli araçların oluşturulması (ulusal yeterlilikler/meslek standartları, ölçme araçları, eğitim programları, eğitim materyalleri vb.) konusunda önemli çalışmalar yapılmış olmakla beraber henüz bir sistem kurulamamıştır.

Bu konuda gerçekleştirilen en kapsamlı çalışmalardan birisi, 1995-2000 yılları arasında Türkiye İş Kurumu’nun Dünya Bankası’nca sağlanan kredi desteği ile yürüttüğü İstihdam ve Eğitim Projesi’dir. İstihdam ve Eğitim Projesi kapsamında, konuyla ilgili kamu kurumları ile işçi ve işveren örgütleri arasında imzalanan Ulusal Protokol uyarınca Meslek Standartları Komisyonu (MSK) oluşturulmuştur². MSK’nin koodinasyonunda;

- 250 meslek standardı/mesleki yeterlilik,
- 250 sınav soru bankası (yazılı ve pratik sınavlar için),
- Ölçme ve değerlendirme prosedürleri

geliştirilmiştir. Proje kapsamında ayrıca üçlü yapıda, idari ve mali bakımdan özerk “Ulusal Meslek Standartları Kurumu (UMSK)”nın oluşturulması ve işletilmesi amaçlanmıştır. MSK tarafından ilgili tüm tarafların etkin katılımı ile, UMSK Kanun taslağı hazırlanmıştır. Ancak, bir yandan meydana gelen hükümet değişiklikleri, öte yandan Türk Standartları Enstitüsü (TSE)’nin kurumsal yetki kaybına uğradığı gerekçesiyle başlattığı anti-lobi çalışmaları sebebiyle kurumlaşma çalışmalarından

² MSK’nin üyeleri: Milli Eğitim Bakanlığı (MEB), Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı (ÇSGB), İş ve İşçi Bulma Kurumu (İİBK), Devlet Planlama Teşkilatı (DPT), Türkiye Esnaf ve Sanatkarlar Konfederasyonu (TESK), Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği (TOBB), Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu (TİSK), Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonu (TÜRK-İŞ), Mesleki Eğitim ve Küçük Sanayi Destekleme Vakfı, (MEKSA-gözlemci üye olarak)

bugüne kadar sonuç alınamamıştır. Proje 2000 yılının ortasında bitmiş olmasına rağmen, MSK'nin kurumlaşma çalışmaları halen devam etmektedir.

Bu konuda gerçekleştirilen ikinci önemli çalışma ise AB'nin finansman desteği ile MEB tarafından yürütülen MEGEP Projesi'dir. Projenin başlıca amaçlarından birisi, Ulusal Yeterlilikler Sisteminin kurulmasıdır. MSK'nin yönlendirmesiyle, MEGEP Projesi kapsamında bu yönde yürütülecek çalışmaların İstihdam ve Eğitim Projesi kapsamında daha önce yürütülen çalışmalar ile ilişkilendirmesi sağlanmıştır. Bu girişim, olası bir dublikasyon riskini ortadan kaldırması bakımından olumlu bir gelişme olarak görülmektedir..

MEGEP Projesi kapsamında konuyla ilgili olarak, ilgili tarafların temsilcilerinden oluşan bir Çalışma Grubu oluşturulmuştur. Bu grup, daha önce MSK tarafından yürütülen çalışmaları ve Avrupa Birliği ülkelerindeki sistemleri de inceleyerek Türkiye için uygun bir model önerisi üzerinde çalışmaktadır. Konuyla ilgili çalışmalar; başta MSK olmak üzere, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, Milli Eğitim Bakanlığı, Türkiye İş Kurumu, Avrupa Birliği Genel Sekreterliği ve DPT ile işbirliği içinde yürütülmektedir.

Ulusal Meslek Standartları Kurumu'nun kurulması hususu ayrıca, AB Müktesabatının Üstlenilmesine İlişkin Türkiye Ulusal Programı (NPAA)'nda orta vadeli hedefler arasında gösterilmiştir.

Okullar/Eğitim Kurumları

Türkiye'de ortaöğretim düzeyindeki mesleki ve teknik okullar;

- Öğretim süresi üç yıl olan meslek liseleri ile
- Öğretim süresi dört yıl olan teknik liseler

olmak üzere iki ana grupta toplanır. Teknik liselerin birinci sınıfları, meslek liselerin birinci sınıfları ile aynıdır. Meslek liselerinin birinci sınıfını belirleyen

standartın üzerindeki bir başarıyla tamamlayanlar, teknik liselere girmeye hak kazanırlar.

Bazı meslek liselerinde hazırlık sınıfı bulunmaktadır. Bunlara Anadolu meslek lisesi adı verilmektedir. Hazırlık sınıfında öğrencilere, derslerini bir yabancı dilde sürdürebilme becerileri kazandırılmaktadır. Bu okullarda meslek dersleri, öğrencinin hazırlık sınıfında öğrendiği yabancı dilde okutulmaktadır. Anadolu meslek lisesinin birinci sınıfını belirli bir başarı düzeyinin üzerine çıkarak tamamlayanlar, **Anadolu** teknik liselerine giriş hakkı kazanmaktadırlar. Meslek liseleri ile Anadolu meslek liselerinin, Teknik liseler ile Anadolu teknik liselerinin müfredat programları, yabancı dil dersi dışında aynıdır.

Genelde küçük yerleşim birimlerinde açılan çok amaçlı liselerde ise genel ve mesleki eğitim programları aynı kurum çatısı altında sunulmaktadır.

Mesleki ve teknik liselerde okuyan öğrenciler beceri eğitimlerini okul bünyesindeki atölyelerde ve işletmelerde alırlar. Bu kurumlar, Milli Eğitim Bakanlığı'nca hazırlanan yönetmeliklere göre yönetilir. Programların açılması için bakanlıktan izin alınması gerekmektedir.

Meslek yüksek okulları, ön lisans düzeyinde eğitim veren ve süresi iki yıl olan mesleki ve teknik eğitim kurumlarıdır. Bu okullara mesleki ve teknik lise mezunları sınavsız, genel lise mezunları ise sınavla kayıt yaptırabilmektedir.

Çıraklık eğitimi hizmetleri **mesleki eğitim merkezlerinde** verilmektedir. Çıraklık eğitiminden yararlanmak isteyenler teorik eğitimlerini mesleki eğitim merkezlerinde, beceri eğitimlerini ise işyerlerinde görürler. İşyerindeki beceri eğitimi, mesleki eğitim merkezlerinde görevli öğretmenler tarafından izlenir.

Türkiye'de hizmet öncesi ve hizmet içi eğitim veren çok sayıda yaygın mesleki eğitim kurumu bulunmaktadır. Bunlardan hedef kitlesi en geniş olan ve her ilçede bulunan yaygın eğitim kurumu, halk eğitimi merkezleridir. Ayrıca, pratik sanat okulları, olgunlaşma enstitüleri, yetişkinler teknik eğitim merkezleri ve özel kurslar ile üniversiteler bünyesinde kurulan sürekli eğitim merkezleri de yaygın

eğitim hizmetleri sunmaktadır. İhtiyaç olması halinde, örgün mesleki ve teknik okullarında da yaygın eğitim hizmetleri verilmektedir.

3308 Sayılı Kanun'da 2001 yılında yürürlüğe giren 4702 Sayılı Kanun ile yapılan değişiklik; örgün, çıraklık ve yaygın eğitim hizmetlerinin birlikte sunulduğu bir eğitim kurumunun oluşturulmasını öngörmektedir. Mesleki ve Teknik Eğitim Merkezi adı verilen bu kurumların oluşturulmasında önemli gelişmeler sağlanmış, 55'i çıraklık eğitimi veren olmak üzere toplam 149 eğitim kurumu Mesleki ve Teknik Eğitim Merkezine dönüştürülmüştür.

MEGEP Projesi kapsamında hazırlanan temel eğitim sonrası ortak sınıf uygulamasıyla ortaöğretim kurumlarının süresi bir yıl artırılmaktadır. Böylece, meslek lisesi mezuniyeti için temel eğitim sonrasında 4 yıl okumak gerekecektir. Bu süre Anadolu meslek liseleri için 5, Anadolu teknik liseler için ise 6 yıl olacaktır.

Sosyal taraflar ve işletmelerin rolleri

Türk mesleki ve teknik eğitim sistemi, yasal düzenlemeler ve gerekli mekanizmalar bakımından sosyal tarafların katılımına imkan verecek bir yapıda oluşturulmuştur.

Sosyal tarafların mesleki eğitimin planlanması, geliştirilmesi ve değerlendirilmesine katılımı, üçlü yapıda oluşturulmuş mesleki eğitim kurulları kanalıyla olmaktadır. 3308 Sayılı Kanun uyarınca ulusal düzeyde ilgili tüm tarafların temsil edildiği **Mesleki Eğitim Kurulu** kurulmuştur³. Bu kurul; mesleki ve teknik eğitime ilişkin konularda (mevzuat düzenlemeleri, eğitim ihtiyacının tespiti, eğitim programlarının içerikleri, mesleki eğitim yapılacak alanların tespiti vb.) Milli Eğitim

³ Mesleki Eğitim Kurulu'nun üyeleri: MEB'nin mesleki eğitimle görevli müsteşar yardımcısı, İçişleri Bakanlığı müsteşar yardımcısı, Maliye Bakanlığı müsteşar yardımcısı, Bayındırlık ve İskan Bakanlığı müsteşar yardımcısı, Sağlık Bakanlığı müsteşar yardımcısı, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı müsteşar yardımcısı, Sanayi ve Ticaret Bakanlığı müsteşar yardımcısı, Turizm Bakanlığı müsteşar yardımcısı, Devlet Planlama Teşkilatı, MEB'nin mesleki eğitim ile ilgili genel müdürleri, Türkiye Esnaf ve Sanatkarları Konfederasyonu, Türkiye Ticaret, Sanayi, Deniz Ticaret Odaları ve Ticaret Borsaları Birliği, en çok işvereni temsil eden işveren sendikaları konfederasyonu, en çok işçiyi temsil eden işçi sendikaları konfederasyonu, Bankalar Birliği, Yüksek Öğretim Kurulu temsilcisi, Türkiye Serbest Muhasebeciler, Serbest Muhasebeci Mali müşavirler ve Yeminli Mali Müşavirleri Odaları Birliği.

Bakanlığına görüş bildirir. 3308 Sayılı Kanun uyarınca ayrıca, **İl Mesleki Eğitim Kurulları** oluşturulmuştur. Bu kurullar da üçlü yapıda olup, aynı görevi il düzeyinde yapmaktadır. İl ve ulusal düzeyde görev yapan bu kurulların sekreteryası MEB’ınca yapılmaktadır.

Sosyal taraflar ayrıca, mesleki eğitimin planlanmasında önemli rol oynayan Milli Eğitim Şuraları, Meslek Standartları Komisyonu, Beş Yıllık Kalkınma Planları’nın hazırlık çalışmaları gibi platformlara da katılmaktadırlar.

Mesleki eğitimin sunumu ise doğrudan eğitim kurumları ve işletmeler tarafından yapılmaktadır. Çıraklık eğitimin pratik kısmı ile mesleki ve teknik ortaöğretim kurumlarında okuyan gençlerin beceri eğitimleri işletmelerin sorumluluğundadır. 3308 Sayılı Kanunda yapılan son düzenlemeyle, 200 ve daha fazla sayıda personel çalıştıran işletmelere eğitim birimi kurma zorunluluğu getirilmiştir. Sözkonusu işletmeler ayrıca, işletmede verilecek beceri eğitimleri için, ustalık yeterliliğine sahip ve iş pedagojisi eğitimi almış “usta öğretici” veya “eğitici personel” görevlendirmekle yükümlüdür. İşyerinde verilen eğitimin değerlendirilmesi işletmelerce yapılmaktadır. Çıraklık eğitimi kapsamında yapılan kalfalık ve ustalık belgesi sınavlarına öğretmenlerin yanında işveren temsilcileri katılmaktadır. Sınav komisyonlarında işçi temsilcileri yer almamaktadır.

Sosyal taraflar ve işletmeler, mesleki ve teknik eğitimin finansmanında da bazı roller üstlenmişlerdir. İşletmede sunulan pratik eğitimin tüm masrafları işletmelerce karşılanmaktadır. 3308 Sayılı Kanun uyarınca; örgün ve yaygın mesleki eğitim faaliyetlerinin desteklenmesi ve yaygınlaştırılması amacıyla 1986 yılında MEB bünyesinde bir fon kurulmuştur. Fona meslek kuruluşları ve işletmelerin katkı vermesi hükme bağlanmıştır. Bu fon 1986-2000 yılları arasında uygulamada kalmış, 2000 yılında yaşanan ekonomik kriz sonrasında Hükümetin bu şekildeki fonları genel bütçeye devretme kararı kapsamında kaldırılmıştır. Fonun kaldırılmasında, katkı sağlayan meslek kuruluşlarının Fonun yönetiminde yer almamaları, toplanan kaynağın harcanmasında saydam bir prosedürün uygulanmaması ve amacının dışında kullanılması gibi şikayetlerin etkili olduğu düşünülmektedir.

Sonuç olarak, sosyal tarafların mesleki eğitime katılımı bakımından mevcut yasal düzenlemelerin ve mekanizmaların yeterli olduğu söylenebilir. Bu mekanizmaların çoğunun istişari olması ve tarafların rollerine yeterince hazır olmaması sebebiyle etkinlik düzeyleri düşüktür. Söz konusu mekanizmaların etkinliğinin artırılması konusunda gelişmeye ihtiyaç olduğu düşünülmektedir.

Planlama ve Projeksiyonlar

1973-1977 dönemini kapsayan Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı'nda Türkiye, 22 yıllık perspektif içerisinde, 1995 yılında ortaöğretimdeki öğrencilerin %65'inin mesleki ve teknik eğitime, %35'inin ise genel eğitime devam etmesini öngörmüştür. 1994-1995 öğretim yılındaki gerçekleşme oranları, genel orta öğretimde %57,7, mesleki ve teknik orta öğretimde ise %42,3'tür. 2003-2004 öğretim yılında mesleki ve teknik eğitime devam eden öğrencilerin ortaöğretim içerisindeki payı %31,4'e gerilemiştir.

Tablo 32: Eğitim Türlerine Göre Ortaöğretimde Okullaşma Oranları

Öğretim yılı	Çağ nüfusu (bin)	Ortaöğretimdeki öğrencilerin eğitim türlerine göre oransal dağılımı (%)			Ortaöğretimde okullaşma oranları (%)		
		Genel Eğitim	MTE	Toplam	Genel Eğitim	MTE	Toplam
1988-1989	3.387	58.2	41.8	100.0	20,5	14,7	35,2
1989-1990	3.702	56.5	43.5	100.0	20,3	15,6	35,9
1993-1994	4.071	57.1	42.9	100.0	26,5	19,9	46,4
1994-1995	4.009	57.7	42.3	100.0	30,6	22,4	53,0
2000-2001	4.049	65.4	34.6	100.0	42,1	22,3	64,4
2003-2004	3.992	68.6	31.4	100.0	61,7	28,3	90,0

Kaynak: Beşinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1985-1989)

Altıncı Beş Yıllık Kalkınma Planı (1990-1994)

Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1996-200)

Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (2001-2005)

Milli Eğitim Sayısal Veriler 2003-2004

8. Beş Yıllık Kalkınma Planı döneminde, 2004-2005 öğretim yılı için belirlenen plan hedeflerinden önemli sapmalar olmuştur. 2004-2005 öğretim yılında %38.7 olarak hedeflenen genel orta öğretimdeki okullaşma oranı, 2003-2004 öğretim yılında %61.7'ye ulaşmıştır. Buna karşın 2004-2005 öğretim yılında %33.8 olarak planlanan mesleki ve teknik ortaöğretimdeki okullaşma oranı, 2003-2004 öğretim yılında %28.3 olarak gerçekleşmiştir.

1980'li yılların sonunda çıraklık eğitime devam edenlerin sayısında hızlı bir yükselme yaşanmıştır. 1985-1986 öğretim yılında 8.620 olan çıraklık eğitime devam edenlerin sayısı, 1989-1990 öğretim yılında 121.596'ya yükselmiştir. Aynı yıl Milli Eğitim Bakanı'nın 1990 Yılı Bütçe Konuşması'nda 1992 yılı sonunda çıraklık eğitime devam edeceklerin sayısının 525.000 olarak hedeflendiği belirtilmiştir. Bu yıllarda çıraklık eğitiminin sistem içerisinde meslek liseleri kadar ağırlığı olan bir eğitim türü olarak düşünüldüğü, ortaöğretim kurumlarında ulaşılamayan mesleki ve teknik eğitime ilişkin hedeflerin çıraklık eğitimi yoluyla kapatılmasının tasarlandığı söylenebilir. Ancak, 1990'lı yılların ortalarında çıraklık eğitime devam edenlerin sayısındaki artış durmuş, 2000'li yıllardan itibaren de azalma eğilimine girmiştir.

Kalkınma planlarında yaygın eğitimin geliştirilmesi hususunda bazı politikalar yer almakla beraber, somut hedefler ortaya konulmamaktadır

IV.3. TÜRKİYE'DE MESLEKİ EĞİTİM VE ÖĞRETİM SİSTEMİNDE AB BOYUTUNDA YAPILAN ÇALIŞMALAR NELERDİR?

3308 sayılı Kanun, ülkemiz mesleki eğitim sisteminde reform niteliğinde değişiklikler gerçekleştirmiştir. Ancak tüm dünyada yaşanan hızlı değişimin ve gelişmenin sonucunda Kanunda değişiklikler yapmak zorunlu hale gelmiştir. Kanunu değiştirmek amacıyla Milli Eğitim Bakanlığınca 1994 yılında bu yana bir çok çalışma yürütülmüştür. Özellikle zorunlu eğitimin 8 yıla çıkarıldığı 1997 yılından sonra yoğunlaşan çalışmalar sonucunda, 3308 sayılı Kanunu ve ilgili bazı diğer kanunları değiştiren bir tasarı hazırlanmış ve 29/06/2001 tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisinde görüşülerek kabul edilmiştir.

10/07/2001 tarihinde 24458 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan 4702 sayılı "Yükseköğretim Kanunu, Çıraklık ve Meslek Eğitimi Kanunu, İlköğretim ve Eğitim Kanunu, Millî Eğitim Temel Kanunu, Çıraklık ve Meslek Eğitimi Kanunu, Millî Eğitim Bakanlığının Teşkilât ve Görevleri Hakkında Kanun ile 24.3.1988 Tarihli ve 3418 Sayılı Kanunda Değişiklik Yapılması ve Bazı Kâğıt ve İşlemlerden Eğitime Katkı Payı Alınması Hakkında Kanun ile Millî Eğitim Bakanlığının Teşkilât ve Görevleri Hakkında Kanunda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun" ile, ülkemizin mesleki eğitim sisteminde yaşanan sorunların çözülmesi ve Avrupa Birliğine geçiş sürecinde ülkemiz insan gücünün daha nitelikli hale getirilmesi hedeflenmektedir.

Türk eğitim sistemi özellikle son yıllarda AB ve OECD ülkelerini dikkate alarak yeniden yapılanma sürecine girmiştir. JEAN MONNET, MEDA v.b. kurumsal ortaklıklar yoluyla sağlanan finansman destekleri bu yapılanmanın yönünü tayin etmektedir. Buna karşın bu yeni yapılanma sürecinde istihdam ve eğitimsel hazırlıklar noktasında ciddi problemler yaşanmakta, bireysel ve kurumsal verimlilik konularında ek çalışmalara ihtiyaç duyulmaktadır.

Avrupa Birliği (AB) ülkelerinin parasal, pazar ve coğrafi politika birliği kanunlarına eklenen eğitimsel birlik yönelimi, pek çok ülkenin katılım talebiyle karşılaşmıştır. Buna karşın AB eğitim politikalarının ciddi teknolojik altyapısı ve bireysel yeterliğe verdiği önem, pek çok ülkede yükseköğretim mezunlarının yurtdışı çalışma imkanlarını kısıtlamış, yeni mesleki yönelimlere zemin hazırlamıştır. AB'nin

Amsterdam anlaşmasının 157. maddesine istinaden belirlemiş olduğu rekabet koşullarına ek olarak ESPRIT, BRITE, RACE gibi araştırma programları gibi AR-GE faaliyetlerine hız kazandıran yapılanmalar dünya ölçeğinde korunaklı bir alan oluşturmuştur (Arı Hareketi, 2001). Buna karşın Türkiye'nin 31 Temmuz 1959'da AET'ye adaylık başvurusuyla başlayan adaylık süreci eğitim alanındaki yeni yönelimlerden yeterince etkilenememiştir. Ayrıca eğitim sonrası istihdam edilebilirlik koşullarının iyileştirilmesi yolundaki AB tavsiyeleri hayata geçirilememiştir.

Türkiye, AB'nin Socrates, Leonardo da Vinci ve Youth for Europe eğitim programlarının yasal yükümlülükleri konusunda çalışmalar yürütmekte, ilgili programların serbest dolaşım, yaşam boyu eğitim, dil öğrenimi ve öğretimi, uzaktan eğitim v.b. amaçlarını gerçekleştirmeye çalışmaktadır. Ülkemizin yürütmüş olduğu bu çalışmaların finanse edilmesi maksadıyla AB tarafından çeşitli zamanlarda finansal destek sağlanmıştır. AB tarafından sağlanan 1964-2000 yılları arasındaki finansal destekler Tablo 33'de görülmektedir.

Tablo 33: AB'nin 1964-2000 Yılları Arasında Sağladığı Finansman Miktarları

KAYNAK	DÖNEM	TAAHHÜT				KULLANIM
		AB Bütçesi	AYB	Hibe	Toplam	
Gümrük Birliği Öncesi (Milyon €)						
I. Mali Protokol	1964-1969	175			175	175
II.Mali Protokol	1971-1977	195	25		220	
Tamamlayıcı Protokol	1971-1977	47			47	47
III. Mali Protokol	1979-1982	220	90		310	310
Özel İşbirliği Fonu	1980-1982			75	75	75
IV. Mali Protokol	1982-1986	325	225	50	600	0
İdari İşbirliği Fonu	1993/1995	6		6	6	6
TOPLAM	1964-1995	968	340	131	1,433	833
Gümrük Birliği Sonrası (Milyon €)						
Bütçe Kaynaklı Yardım	1996 – 2000	375		375	375	0
AYB Kredileri	1996 – 2000		750		750	0
Yenileştirilmiş Akdeniz Programı	1992 – 1996		340		340	339.5
MEDA 1	1995 – 1999	376		376	376	15.3

KAYNAK	DÖNEM	TAAHHÜT				KULLANIM
		AB Bütçesi	AYB	Hibe	Toplam	
EUROMED	1997 – 1999		205		205	205
Makroekonomik yardım	-				200	0
TOPLAM	1996-2000	751	1295	751	2,246	559.8

(Kaynak: Arı Hareketi, 2001)

Günümüz toplumlarında ulusal rekabet üstünlüğünü sağlamak için iş verimliliği arttırılmaya çalışılmakta, maliyetleri düşürmek için çalışmalar yürütülmektedir. AR-GE ve teknolojik gelişmeler için daha fazla kaynak ayrılması, üretim ve verimliliği arttıracak yeniden yapılanmalara eğilimlerin başlaması sanayi toplumundan bilgi toplumuna geçişin ifadesidir (Demirezen, 2003). Buna karşın Türkiye’deki işgücüne katılanların nitelikleri konusunda ciddi eksiklikler bulunmaktadır. Öncelikle Türkiye’de kayıt dışı çalışanların oranı oldukça yüksektir. Bu durumun nedenlerinden birkaçı şunlardır (TİSK, 2001).

- Türkiye işgücü maliyeti bakımından Singapur, Brezilya ve Kore’nin ardından en yüksek dördüncü ülkedir. İşgücü maliyetinin yüksek olması kayıt dışı çalışma ve vergi kaybı anlamına gelmektedir. Ülkemizdeki pek çok işletmede kayıt dışı olarak çalışan çeşitli uyruğa mensupların oranı oldukça yüksektir. İşgücü çevrelerince bir çok defa dile getirilen bu unsur yeni bir takım yasalardaki cezai müeyyidelerle engellenmeye çalışılmaktadır.

- Türkiye’deki işgücü verimliliği oldukça düşük, işçilik maliyetleri çok yüksektir (Yüksek ücret düşük verimlilik). İşgücündeki düşük verimin nedenlerinden ikisi kalifiye eleman sayısının oldukça düşük olması ve teknolojik gelişmelerin yakından izlenmemesidir.

- Kamu kaynaklı fonlar işletmelerin rekabet, yatırım ve istihdamını olumsuz yönde etkilemektedir. Ülkemizdeki yatırım sermayesinin büyük bölümü kamu kaynaklıdır. Kamu bankaları aracılığıyla iş çevrelerinin hizmetine sunulan fonlar verimli kullanılamamakta ve bu fonların geri dönüşü mümkün olamamaktadır.

- OECD ülkelerinin aksine çalışılmayan günlerde de ücret ödenmektedir. Ülkemizdeki maaş ve prim şeklindeki çalışan ücretleri özellikle kamuda çalışılmayan günleri de kapsamaktadır.

- Fazla mesai AB ülkelerinin aksine yüksek ücretlendirilmektedir.

- Ücretten kesintiler yüksektir (SSK primi, İşsizlik Sigortası v.b)

Kayıtdışı çalışma ülke ekonomisine ciddi zararlar vermektedir. Bu zararları şu şekilde sıralamak mümkündür (TİSK, 2001).

- Ekonomik verilere ilişkin sağlıklı bilgilere ulaşamaz. Dolayısıyla yatırım, vergi ve sosyal politikaların belirlenmesinde eldeki veriler yeterli olmadığından ek bütçe, ek vergi v.b. revizyonlara sıkça başvurulur.

- Gelir dağılımı bozulur.

- Ekonomik istikrarsızlık nedeniyle üretim ve yatırımlarda düşüşler görülür.

- Kayıtdışı çalışmaya olan talep artarsa işsizlik artışı meydana gelir. Vergilendirme sistemlerinden kaçışı tetikleyen kayıt dışı çalışma nedeniyle yeni yatırımlar gerçekleştirilmez, verginin yatırımı karşılama dengesi bozulur.

- Uluslar arası piyasalarda rekabet kaybına neden olur.
- Kamu gelirleri azalır ve dolayısıyla kamu hizmetlerinde aksamalar görülür.
- Sendikal sistemden kaçış başlar, kadın ve çocuk istismarı önlenemez.
- Standart dışı, kalitesiz üretim ve niteliksiz işgücü oluşur.

Küreselleşmenin etkilerinin açıkça görülmeye başlandığı 2000’li yıllarda ülkemizdeki işgücü ve istihdamın eğitim düzeyi oldukça düşüktür. Haziran 2000 Hane halkı işgücü anketine göre, işgücü ve istihdamımızın %79’u sekiz yıllık zorunlu temel eğitimden mezun olanlar, beş yıllık ilkokuldan mezun olanlar, ilkokul altında bir eğitime sahip olanlar ve okuma yazma bilmeyenlerden oluşmaktadır (Demirezen, 2003).

Ülkemizde yükseköğretimden mezun olanların sayısı AB ve OECD ülkelerinin daha düşüktür. Tablo 34’de Türkiye’nin AB ve OECD ülkeleri ile eğitim düzeylerinin kıyaslanmasına ilişkin 1995 yılı verileri görülmektedir.

Tablo 34: Çeşitli Ülkelerin 25-64 Yaş Grubu Eğitim Durumları (1995 Yılı (%))

Ülkeler	İlköğretim ve altı	Lise	Yükseköğretim	En Az Lise Mezunu
Almanya	16	62	23	84
ABD	14	53	33	86
Çek Cum.	17	73	10	83
Danimarka	38	42	20	62
Fransa	32	50	18	68
Hollanda	39	39	22	61
İngiltere	24	54	22	61
İtalya	65	27	8	35
Kanada	25	28	47	75
Türkiye	77	15	8	23
OECD Ort.	40	40	20	60

(DPT, 2001)

Bu duruma Meslek standartları, belgelendirme ve akreditasyon sistemleri açısından bakıldığında, iş yaşamı esnasında edindiği becerileri kanıtlaması mümkün görünmeyen, hızlı teknolojik gelişmelere ayak uydurması beklenemeyecek türden bir işgücü teşekkülünün üretim verimliliği ve rekabet gücünden bahsedilmesi oldukça güçtür.

Türkiye'nin AB'ye adaylık süreciyle önem kazanmaya başlayan mesleki ve teknik öğretime yönelim yolundaki çalışmalar henüz istenilen düzeye ulaşamamıştır. Aksine, genel öğretim ile mesleki teknik öğretim (MTÖ) arasındaki yüzdelik oran genel öğretim yapan okullar lehine her geçen yıl daha da artmaktadır. Aşağıdaki

Tabloda çeşitli yıllara ait mesleki teknik öğretim ile genel öğretim hedefleri ve gerçekleşen oranlar görülmektedir.

Tablo 35: Türkiye’deki Ortaöğretim Hedefleri ve Gerçekleşme Oranları (1973-1996)

Öğretim Yılı	Plan Hedefleri (%)		Gerçekleşen Oranlar (%)	
	Genel Öğrt.	MTÖ	Genel Öğrt.	MTÖ
1973-1974	61,11	38,89	54,45	44,55
1977-1978	52,25	44,75	54,68	45,32
1981-1982	50,85	49,15	60,40	39,60
1986-1987	45,20	54,80	51,36	48,64
1991-1992	39,50	60,50	56,65	43,35
1995-1996	35,00	65,00	57,43	42,57

(DPT, 2001)

Tablo 35’de görüldüğü üzere 1986-1987 yılından itibaren MTÖ hedeflerine ulaşamamış ve tersi yönde bir eğilim yaşanmıştır. Bu eğilimin son yıllarda daha da belirginleştiği bilinmektedir. AB ülkelerindeki bir başka eğilimde özellikle gençlerin ve kadınların mesleki eğitim faaliyetlerine yönlendirilmesidir. Buna karşın ülkemizdeki MTÖ okullarındaki kız öğrenci sayısı her geçen gün azalmaktadır. Bu eğilime ilişkin veriler aşağıdaki tabloda görülmektedir.

Tablo 36:Türkiye’deki Genel ve MTÖ Öğrencilerinin Cinsiyete Göre Dağılımı

Öğretim Yılı	Toplam		Genel Eğitim		Mesleki ve Teknik Öğretim	
	Erkek	Kız	Erkek	Kız	Erkek	Kız
1996-1997	59,0	41,0	55,3	44,7	63,7	36,3
1997-1998	59,0	41,0	57,3	42,7	61,5	38,5
1998-1999	58,4	41,6	56,6	43,4	60,8	39,2
1999-2000	58,0	42,0	54,8	45,2	62,5	37,5

(DPT, 2001)

Ülkemizdeki ortaöğretim kurumları öğrencileri üniversite seçme sınavlarına hazırlar bir kimliğe bürünmüştür. Ancak ortaöğretim kurumlarının görevlerinden biri de iş yaşamına atılacak gençleri eğitmektir. Bu açıdan bakıldığında istihdam ölçütleri, iş yaşamı için yeterli mesleki eğitimden geçmiş bireylerin faydalanacağı düzeye indirgenmelidir. Genel olarak eğitim ve özelde ortaöğretim ile istihdam arasındaki ilişkinin sağlanamamasının üç önemli nedeni vardır (DPT, 2001). Bunlar;

- Ortaöğretim sistemi işgücünün taleplerine duyarlı dinamik yapıya kavuşamamıştır.
- İşgücü niteliklerinin meslek standartları ve benzeri zorunluluklar ışığında belirlenememesi, eğitimin iş yaşamının taleplerine gerekli düzeyde duyarlı olamayışına neden olmaktadır.
- Eğitim süresince edinilen bilgi ve becerilerin sınav ve belgelendirme sistemlerince değerlendirilememesi, iş çevrelerince kabul edilebilir bir durum olarak görülmemektedir.

Türkiye'nin AB adaylık süreci pek çok alanda değişimlerin yaşanmasına neden olmaktadır. Buna karşın adaylık çalışmaları kapsamında eğitim alanında henüz istenilen düzeye erişilememiştir. Özellikle mesleki eğitimin sorunları, eğitim-istihdam ilişkisi, yüksek beceri gereksinimleri ve mesleki tanım ve standartlar konusunda ciddi eksiklikler bulunmaktadır. Bu anlamda Türkiye'nin yakın gelecekte AB'ye aday olması durumunda yaşayacağı bazı problemleri önceden görmek olasıdır. Bunları aşağıdaki şekilde sıralamak mümkündür (Ültanır, 2002).

- Mesleki eğitimde yer alacak meslekler
- Geleneksel Usta-Kalfa ve usta eğitiminin yapılıyor olması yeni sistemlere geçişlerde yeterli esnekliğe imkan tanımaması nedeniyle sorunlar yaratacaktır.
- Yüksek öğretim yönlendirilmesinde yaşanan problemler
- Mesleki yönlendirme konusunda yaşanan problemler

Ülkemizdeki bir çok kişi herhangi bir eğitim almaksızın mesleğe girmekte, mesleklerini sınama-yanılma yoluyla öğrenmekte yada hizmet-içi eğitim kurslarıyla eğitilmektedirler. Yanlış mesleki yönlendirmeler veya mesleki rehberlik eksikliği nedeniyle bir çok yükseköğretim mezunu istemedikleri programlardan mezun olmaktadır. Özellikle mesleki eğitimdeki ileri teknolojik değişimler yeni beceri ve bilgi ihtiyacını ortaya çıkarmaktadır. Buna karşın oluşan bu ihtiyacı karşılayabilecek yegane kurum durumundaki üniversitelerin bu ihtiyacı karşılayabileceği konusunda ciddi endişeler vardır. Gelişmiş ülkelerdeki eğitim sonrası piyasa beceri gereksiniminin yükseköğretim kurumlarınca veya eşit düzeydeki enstitülerce karşılanmasına benzer uygulamaların ülkemizde de planlanmasına ihtiyaç duyulmaktadır. AB ülkelerinde tanımı yapılmış ve beceri profili çizilmiş bir çok mesleğin ülkemizde eğitimsel bir karşılığı veya eğitim kurumu sorumluluğu yoktur. Bunun yanında hala hazırda çeşitli sektörlerde çalışanların çalıştıkları alana ilişkin herhangi bir eğitim altyapısı tesis edilememiştir. Almanya'daki mesleki eğitim faaliyetleri kapsamındaki fayans-çini, metal inşaatçısı, vergi tahsildarı, yol yapım işçisi, fırıncı, kasap v.b. bir çok mesleğin Türkiye'deki mesleki eğitim kurumlarıyla

herhangi bir ilişkisi veya tutarlılığı yoktur. Dolayısıyla herhangi bir eğitim belgelendirmesinden geçmeyen bu kişilerin işgücü olarak anılması, günümüz teknolojileri ve eğitimsel eğilimleri açısından arzu edilen bir durum değildir. Örneğin kasaplık mesleğine yönelik eğitim veren planlı ve programlı bir eğitimsel süreçten bahsetmek oldukça güçtür. Ayrıca yükseköğretim sisteminden mezunların hangi alanda istihdam edileceği ve benzer mesleklerden farkları konusunda daha kesin tanımlara ihtiyaç vardır. Sektörel yatırımlar bazında teşebbüs gücünü elinde bulunduran kamu kesimi, uluslar arası yönelimleri algılayamamakta ve dolayısıyla doğru sektörlere yatırım yapılamamaktadır. Ayrıca özellikle son yıllarda işgücü ve eğitim planlamalarındaki eksiklikler nedeniyle pek çok alanda yükseköğretim mezunu verilmesine karşın bu mezunların istihdamı mümkün olamamıştır. Bu anlamda Avrupa'daki ikinci meslek dalı uygulaması doğrultusunda eğitim programları daha esnek hale getirilmesi ciddi bir zorunluluk olarak karşımıza çıkar. Günümüze kadar çeşitli ülkelerden esinlenerek oluşturulan mesleki eğitim sistemimiz milli motifler taşıyamamaktadır. Bilindiği gibi ülkemizdeki mesleki ve teknik eğitim kurumlarındaki eğitim, program yaklaşımları yakın zamana kadar Alman Dual sistemi doğrultusunda tercihler içermektedir.

Ülkemiz Avrupa Akdeniz ülkeleri işbirliği (MEDA) projeleri kapsamında mesleki eğitimin modernizasyonu ve mesleki eğitim sisteminin güçlendirilmesi doğrultusunda çalışmalarına devam etmektedir. Temel eğitimin desteklenmesi amacıyla MEDA tarafından sağlanan finansman desteği 6 yıllık proje süresinde (4 Şubat 2000'den itibaren) 100 milyon Euro olarak belirlenmiştir (MEB, 2002_A). Ayrıca coğrafi ve ekonomik nedenlerle temel eğitim dışında kalan veya ilgili nedenlerle eğitimlerine devam edemeyen kırsal nüfus proje kapsamına alınmıştır. AB, örgün ve yaygın eğitimde kentler lehine sonuçlar üreten uygulamaların önüne geçilmesi maksadıyla kırsal kesimdeki eğitim ve öğretim faaliyetlerinin iyileştirilmesi yönünde önerilerde bulunmaktadır. Mesleki eğitim ve öğretim sisteminin güçlendirilmesi maksadıyla aşağıdaki etkinlikleri içeren eylem planı oluşturulmuştur (MEB, 2002_A).

- Mesleki eğitim ve öğretim faaliyetlerini finanse edecek, denetleyecek ve yönlendirecek bölgesel kamu-özel sektör ortaklıklarının kurulması.
- İnsan kaynaklarının geliştirilmesi maksadıyla örgüt kapasitelerinin geliştirilmesi.
- İhtiyaçlar paralelinde eğitim ve öğretim tasarımlarının yapılması.
- Bölgesel çalışmaları yürütecek, yönetecek ekiplerin kurulması.

Sonuç olarak örgün ve yaygın eğitimde ihtiyaçlar ve hedefler hiyerarşisi içinde yeni planlamalara ihtiyaç olduğu görülmektedir. Bu anlamda AB eğitim programları yeni yüzyıldaki ihtiyaçları saptama ve çözüm üretme aşamasında oldukça önemli çalışmalar yürütmektedir. Türkiye’de ise AB ülkelerinin aksine özellikle ekonomik ve siyasal nedenlerle sistemli ve istikrarlı bir eğitimsel yapıdan bahsetmek oldukça zordur. AB’nin son yıllarda özellikle mesleki eğitimdeki yaklaşımları dikkat edilmesi gereken önemli gelişmelerdendir. Geçmiş dönemlerde çeşitli ülkelerden esinlenerek oluşturulan mesleki eğitim sistemimizin AB mesleki eğitim politikaları ile donatılmasına ihtiyaç vardır. Bu anlamda istikrar unsuru dikkate alındığında katma protokol, ilerleme raporları, ulusal program v.b. çalışmalar eğitim sistemimizi siyasi etkilerden bağımsız kılacaktır. Ancak eğitim sistemlerinin ulusal ihtiyaçlara cevap verebilmesi için toplumsal normların gözetilmesine ihtiyaç vardır.

Avrupa Birliği Türkiye’ye eğitimin desteklenmesi ve geliştirilmesi amacıyla çeşitli fonlar yoluyla finansman desteği sağlamıştır. Bu fonlardan biri de AB Akdeniz programı (MEDA) aracılığıyla sağlanan finansman desteğidir. Bu desteğinin mali boyutu, süre, maliyet paylaşımı ve hedef projeleri aşağıdaki tabloda görülmektedir.

Tablo 37: AB Akdeniz Programı MEDA desteğiyle yürütülen projeler

Proje Adı	Maliyet	Maliyet Paylaşımı	Süre
Temel Eğitim ve Destekleme	100 milyon EURO	100 milyon EURO AB'den	6 yıl
Mesleki Eğitim ve Öğretim Sisteminin Güçlendirilmesi	58,190 milyon EURO	51 milyon EURO AB'den 7.190 milyon EURO Türkiye'den	5 Yıl
Mesleki ve Teknik Eğitim Kurumlarının Modernizasyonu	18.500 milyon EURO	14 milyon EURO AB'den 4.500 milyon EURO Türkiye'den	4 Yıl

(Tuncer ve Taşpınar, 2002; MEB, 2002_A)

Türkiye bir taraftan teknolojinin hızlı gelişiminden kaynaklanan mesleki eğitim kurumlarındaki donanım eksiklikleri gidermeye çalışırken, diğer taraftan işgücünü nitelikli kılmak zorundadır. Bu amaçla yapılan çalışmalardan biri de AB'nin mesleki eğitim programı olan Leonardo da vinci programına katılım yolundaki yeniden yapılanma çalışmalarıdır (Tuncer ve Taşpınar, 2002).

IV.3.1. MESLEKİ EĞİTİM VE ÖĞRETİM SİSTEMİNİN GÜÇLENDİRME PROJESİ (MEGEP)

Hükümetimiz ile Avrupa Birliği arasında imzalanarak, 30 Eylül 2002 tarihinde çalışmalarına başlamıştır. Türkiye'de Meslekî Eğitim ve Öğretim Sisteminin Güçlendirilmesi Projesi (MEGEP), eğitim sistemimizin çağdaş bir yapıya kavuşması açısından oldukça önemli bir çalışmadır. Proje kapsamında meslekî ve teknik eğitim her yönüyle ele alınmakta, eğitim sistemi, öğretim programları, öğretim materyalleri,

eğitim kurumları ve uygulamalara yönelik olarak çok çeşitli çalışmalar yürütülmektedir.

MEGEP Projesi çerçevesinde; meslekî ve teknik öğretim programlarını geliştirme ve modüler öğretim materyallerini (Modül) hazırlama çalışmaları; Projeler Koordinasyon Merkezi Başkanlığı ile Eğitimi Araştırma ve Geliştirme Dairesi Başkanlığı koordinesinde, Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı, Erkek Teknik Öğretim Genel Müdürlüğü, Kız Teknik Öğretim Genel Müdürlüğü, Ticaret ve Turizm Eğitimi Genel Müdürlüğü ile Çıraklık ve Yaygın Eğitim Genel Müdürlüğü katılımları ile oluşan “Ulusal Öğretim Programlarını Geliştirme Grubu” tarafından yürütülmektedir.

Projede; program geliştirme, modül yazma ve diğer tüm çalışmalar, meslekî teknik öğretimden sorumlu genel müdürlüklere bağlı eğitim kurumlarındaki öğretmenler, sosyal ortaklardan temsilciler, üniversitelerden öğretim görevlileri, sektörden meslek elemanları, yerli ve yabancı uzmanlar ile iş birliği içinde gerçekleştirilmiştir

Bu kapsamda, Hükümetimiz ile Avrupa Birliği arasında imzalanarak yürürlüğe giren Türkiye’de Meslekî Eğitim ve Öğretim Sisteminin Güçlendirilmesi Projesi (MEGEP) Bakanlığımız ve AB komisyonu Türkiye Temsilciliği tarafından onaylanmış ve proje çalışmaları başlatılmıştır.

Projenin genel hedefi; ülkemiz ekonomisinin ihtiyaç duyduğu yüksek nitelikli ve performanslı ara kademe teknik insan gücünü yetiştirebilen, teknoloji geliştirilmesine ve üretimine yatkın bir meslekî ve teknik eğitim sisteminin güçlendirilerek etkili bir şekilde uygulanmasını desteklemektir.

Bu bağlamda öğrencilere ilgi, istek ve yeteneklerine uygun alan ve dalda eğitim ve öğretim imkânı sağlanması, sektörel gelişme ve taleplerin öğretim programlarına yansıtılması amacıyla meslekî ve teknik orta öğretim kurumlarında 9. sınıflar ortak olmak üzere dört (4) yıl süreli modüler program esasına dayalı eğitim ve öğretime başlanmıştır.

Proje kapsamındaki meslek alanlarında uygulanacak programlar sonucunda verilecek olan diploma ve sertifikanın ulusal ve uluslararası geçerliliğinin sağlanabilmesi amacı ile alan ve dal seçimlerinde sektör araştırma çalışmaları yapılarak sonuçlar, Uluslararası Eğitimin Sınıflandırılması Standardı'na (ISCED 97) göre düzenlenmiştir.

Proje ile Türkiye'deki meslekî ve teknik eğitim sistemi, AB ve gelişmiş ülkelerdeki standartlara yükseltilecek, sosyo-ekonomik gereksinimler ve yaşam boyu öğrenme ilkeleri doğrultusunda bütünlüklü olarak güçlendirilecektir. İş piyasasının ihtiyaçlarına cevap verebilen, temel eğitim, genel orta öğretim ve yüksek öğretim sistemleri ile bütünlük içerisinde, modern, esnek ve kaliteli bir meslekî eğitim sistemi oluşmasına katkıda bulunacaktır.

- İş piyasasına yönelik ihtiyaç analizi yapmak
- Meslek standartlarını gözden geçirmek
- Eğitim standartlarını geliştirmek
- Modüler programlar hazırlamak
- Ulusal yeterlilik sistemini kurmak
- Hayat boyu öğrenme politikası oluşturmak
- Kalite güvence sistemi geliştirmek
- Okul yöneticilerini yetiştirmek
- Öğretmenleri eğitmek
- Toplumsal ortaklık geliştirmek
- Bilgilendirme ve tanıtım yapmak
- Uluslararası ortaklıklar kurmak

- Bölgesel kapasite yaratmak
- Tüm meslekî ve teknik eğitim kurumlarında modüler programların uygulanması planlanmak
- Diploma ve sertifika programlarında geliştirilen aynı modüllerin ortak olarak kullanılmasını sağlamak
- Meslekî ve teknik eğitim çalışmalarında her yaşta ve düzeyde bireye yönelik yaşam boyu öğrenme ilkelerini esas alınmasını sağlamak

İş piyasası ihtiyaç analizi

Arza göre değil, arz- talep dengesini esas alan iş piyasasının istediği yeterliklerle donatılmış, yerel, bölgesel ve ulusal düzeyde iş gücü ihtiyaçlarını karşılayan bir iş piyasası analizi yapılmıştır.

Meslek standartlarının gözden geçirilmesi

MSK tarafından hazırlanan 250 meslek standardı Millî Eğitim Bakanlığı, sosyal ortak temsilcileri, yerli ve yabancı uzmanlar ile birlikte yeniden gözden geçirildi.

Eğitim standartlarını geliştirilmesi

MSK tarafından hazırlanan 250 meslek standardı baz alınarak bakanlığımız, sosyal ortak temsilcileri ve yerli ve yabancı uzmanlar ile birlikte 41 adet eğitim standardı oluşturuldu.

Modüler programlar hazırlamak

Geliştirilen eğitim standartlarına bağlı olarak oluşturulan çerçeve programlar doğrultusunda modüler yapıda eğitim öğretim programları hazırlandı. Öğretim programlarına bağlı olarak ortak 9. sınıf öğrenci ve öğretmen kılavuzları hazırlığı tamamlandı.

Ulusal yeterlilik sistemini oluşturmak (UYS)

Kabul edilmiş meslek standartlarına dayalı, her seviyede değerlendirme, not verme ve belgelendirme için uygun, meslekî ve akademik alanlar arasında ilerleme için açık yolların bulunduğu bir sistem oluşturulacaktır.

Hayat boyu öğrenme politikası oluşturmak

Orta öğretim ve yetişkin eğitimine odaklı hayat boyu öğrenim (HBÖ) kavramının geliştirilmesi, ilkokuldan yüksek öğrenime, yaygın öğretimden hayat boyu öğrenime kadar eğitimin farklı seviyelerinin entegrasyonunun teşvik edilmesi planlanmıştır.

Okul yöneticisi ve öğretmenlerin eğitimi

Eğiticilerin değişen rolleri, öğrenci merkezli yaklaşım ve öğrenciler için öğrenme ortamının hazırlanması konularını kapsayan, eğiticilerin eğitimi programı devam etmektedir.

Toplumsal ortaklık geliştirmek

Meslekî Eğitim ve Öğretim sisteminin farklı seviyelerinde Sosyal Ortakların (TOBB, TÜSİAD, TESK, TİSK, TÜRK-İŞ, DİSK, HAK-İŞ, MEKSA, vb.)karar

verme gücü, danışmanlık rolü ve sorumlulukları belirlenip analiz edilmekte (ulusal, sektörel, il, okul ve eğitim merkezi seviyesinde) ve projenin her aşamasında iş birliği içinde çalışılmaktadır.

Bilgilendirme ve tanıtım yapmak

Kamuoyunda bilinç yaratmak ve reform programına destek kazanmak amacıyla projenin tanıtımı için yapılan çalışmalar; web sayfası, aylık bültenler, tanıtım ve promosyon materyalleri vb. iletişim araçlarıyla duyurulmaktadır.

Uluslar arası ortaklıklar kurmak

Avrupa Birliği'ne üye ülkelerdeki meslekî eğitim kurumları ile kardeş okul çalışmaları başlatılmıştır. Mevcut Meslekî Eğitim ve Öğretim Sistemi veri tabanlarına pilot kurumlar dahil edilmekte ve diyalog oluşturma çalışmaları devam etmektedir.

Pilot Kurumlar

Proje çerçevesinde 30 ilde 145 pilot kurumda faaliyetler yürütülmektedir. Bu kurumlarda sektörle birlikte geliştirilen programlar uygulanacaktır. Pilot kurumlar proje tarafından desteklenmektedir.

Pilot kurumlara;

- Programın uygulandığı alanda ekipman alımı
- Bilgi teknolojilerinin satın alımı
- Öğretmenlerin yurtiçi ve yurtdışı eğitimi

- İdarecilerin yurtdışı ve yurtiçi eğitimi konularında destek sağlanmaktadır.

Projede Sosyal Ortaklar

- Ulusal Koordinasyon Kurulu’nda, projenin uygulamalarında karar verici ve yönlendirici olarak sosyal ortaklar çoğunlukta olup projeyi yönlendirmektedir.
- Program hazırlama aşamasında Millî Eğitim Bakanlığı’na destek olmaktadır.
- Pilot projeler ile sosyal ortakların kapasitelerinin güçlendirilmesi amaçlanmıştır.
- Proje sosyal ortakların meslekî eğitim ile ilgili her türlü faaliyetlerini desteklemektedir.

Sosyal Ortaklar (TOBB, TÜSİAD, TESK, TİSK, TÜRK-İŞ, DİSK, HAK-İŞ, MEKSA, vb.); modüler program geliştirme, modül yazımı, uygulama, izleme ve pilot okullara yönelik çalışmalarda, her aşamada sürekli proje ekipleri ile iş birliği içinde yer almaktadır.

Bu kapsamda program geliştirme çalışmaları sosyal ortaklarla birlikte Millî Eğitim Bakanlığı koordinesinde yürütülmektedir. Hazırlanan programlarda UNESCO tarafından geliştirilen ve birçok AB ülkesinde kabul gören; “International Standard Classification Of Education (ISCED 97)- Uluslararası Eğitim Standardı Sınıflandırması” kullanılmıştır.

Tüm orta öğretim kurumlarında, öğrencilerin meslek seçimi konusunda daha bilinçli davranmasına rehberlik etmek amacıyla 9. sınıflarda okutulan “Tanıtım ve Yönlendirme” dersinin modülleri proje çerçevesinde geliştirilmiş ve uygulamaya konulmuştur. Böylelikle öğrenciler, genel ve meslekî

liselerin ortak 9. sınıflarında meslekleri tanıyarak, kişisel özelliklerine, ilgi ve yeteneklerine göre alan ve meslek seçimi yapabilecektir.

Bu yaklaşım; iş piyasasının ihtiyaçlarına cevap verebilen, temel eğitim, genel orta öğretim ve yüksek öğretim sistemleri ile bütünlük içerisinde, modern, esnek ve kaliteli bir meslekî eğitim sisteminin oluşturulmasına alt yapı sağlayacaktır. Meslekî eğitim sistemimiz; AB ve gelişmiş ülkelerdeki standartlara yükseltilerek, sosyo-ekonomik gereksinimler ve hayat boyu öğrenme ilkeleri doğrultusunda güçlendirilecektir.

Modüler Öğretim Programları

Ülkelerin ekonomisi uluslararası bir hâle gelmiştir. Bu durumla ancak insan kaynaklarını geliştirerek rekabet edebilir. Gelişen ekonomi ve teknoloji iş gücünde yeni yeterlikleri gerektirmektedir. Bu yeterlikleri meslekî eğitimin kazandırması beklenmektedir. Eğitim ile kazanılan uzmanlıkla meslekî uzmanlık arasındaki bağlantı genel olarak güçlendirilmelidir. Hepsinden önemlisi de, sektördeki meslek elemanlarının beceri gereksinimleri süratle değişmektedir.

Gençlerin meslekleri ile ilgili beklentileri giderek değişmektedir. Pek çok Avrupa ülkesinde öğrenciler giderek daha fazla akademik veya genel eğitimi tercih etmekte, meslekî eğitimi reddetmektedirler. Bunun sonucunda da meslek edinmekte ve iş bulmakta sorunlarla karşılaşmaktadırlar. Oysa gençlere meslekî eğitimin ekmek kazandıracağı bilinci verilmelidir. Okullardan ayrılanlar, genel eğitimde başarısız olanlar, işsizler, yeniden çalışma yaşamına dönen yetişkinler, becerilerini güncelleştirmek isteyen işçiler ve öğrenciler mesleki eğitime ihtiyacı olanların çeşitliliğini daha da artırmaktadır.

Yerel, bölgesel, ulusal ve uluslararası yönetimler giderek değişen sektörel taleplere göre bölgesel eğitim olanaklarının artmasını gerekli kılmaktadır. Pek çok ülkede bölgesel yönetimler eğitim ve yetiştirme faaliyetleri ile sektörleri kontrol

etmektedirler. Ulusal standartlar doğrultusunda bölgesel farklılıklar meslekî ve teknik eğitime yansıtılabilmeli ve meslekî eğitim faaliyetleri yerel düzeyde de yürütülebilmelidir.

Değişen koşullara hızla uyum sağlayabilmek için meslekî ve teknik eğitimcilerin geniş bilgi ve beceri birikimine sahip olmaları gerekir. Geleceğin nitelikli iş gücünü yetiştirmeyi amaçlayan meslekî ve teknik eğitimin geniş tabanlı, meslekî yeterliklere dayalı, yenilenen ya da değişen mesleklere uygun biçimde, öğrencilerin sürekli eğitimi için temel oluşturması gerekmektedir.

Günümüzde mesleklerin değişim ile karşı karşıya olması ve daha karmaşık bir yapıda bulunmaya başlaması nedeniyle, meslekî yeterliklerin de geniş tabanlı bilgilere, becerilere ve tavırlara dayalı olmasını ve programların buna göre geliştirilmesini zorunlu hâle getirmektedir.

Birbiri ile ilişkili alanlar ve meslekler bütünleştirilerek meslek grupları oluşturulmaktadır. Meslek grupları, birbiriyle ilişkili birçok meslek alanını kapsayan sektörel bir bütündür. Meslek grupları etrafında planlanan eğitimde, öğrenci kazandığı bilgi ve becerileri geniş bir alanda kullanabilmekte ve değişikliklere kısa sürede uyum sağlayabilmektedir.

Programların modüler esasa dayalı olarak bir bütünlük içinde, meslek standartlarını da kapsayacak şekilde ele alınabilmesi için meslekler; meslek gruplarına, meslek alanlarına ve meslek dallarına göre sınıflandırılmalıdır.

Geleneksel meslekî ve teknik eğitim sistemi bireysel öğretim açısından esnek, etkin ve verimli değildir ve çok da pahalıdır. İnsanların maruz kaldıkları bilgi yoğunluğuna bakıldığında, izole bir öğrenme süreci öğrencinin bütünsel gelişimine katkıda bulunmaktan çok uzaktır. Eğitim programının yapısının çok daha uygun düzenlenmesi gerekir. Öğrenci belirli sınırlar içerisinde istediği konuyu, istediği yerde ve kendine uygun bir hızda öğrenebilmelidir. Modern iletişim araçları buna olanak tanımaktadır.

Eğitsel amaçları, toplumun, endüstrinin ve hizmet kurumlarının taleplerine uygun olarak düzenlemek, eğitim programının esnek yapıda olmasını gerektirmektedir. Bu doğrultuda eğitim programının modüler hazırlanması iyi bir seçenek olarak görülmektedir. Ancak, modüler program, geleneksel programların parçalara bölünmesi değildir.

Modüler program yaklaşımı;, değişikliklere kısa sürede cevap verebilen, esnek bir yapıya sahip olması nedeniyle tercih edilmektedir. Modüler programların içerikleri modüllerden oluşmaktadır. Modül; sonunda bir işin bir parçasını temsil eden bir yeterlik kazandıran, öğrenme bütünüünün bir parçasını kapsayan, öğrenme amaçlarına ve içeriklerine sahip bir öğrenme birimidir.

Türkiye’de bu doğrultuda Meslekî Eğitim ve Öğretim Sisteminin Güçlendirilmesi Projesi (MEGEP) 2004-2005 eğitim ve öğretim yılı’ndan itibaren pilot okullarda uygulanmaya başlanmıştır.

MEGEP; Millî eğitim sisteminde uygulanan, yüksek bütçeli, uzun süreli, sektör ve sosyal ortaklar açısından geniş katılımın sağlandığı projelerden biridir. Bu proje çerçevesinde, özellikle meslekî ve teknik eğitim programlarının hazırlanmasında ülke çapında ve oldukça geniş kapsamlı sektör analizleri yapılmış, başta değişik sektörlerden olmak üzere ilgili birçok kurum ve kuruluşun temsilcileri çalışmaların her aşamasına aktif olarak katılmışlardır.

Projenin hedefleri ülkemizin meslekî ve teknik eğitim konusundaki ihtiyaçlarına büyük oranda cevap verecek şekilde oluşturulmuştur.

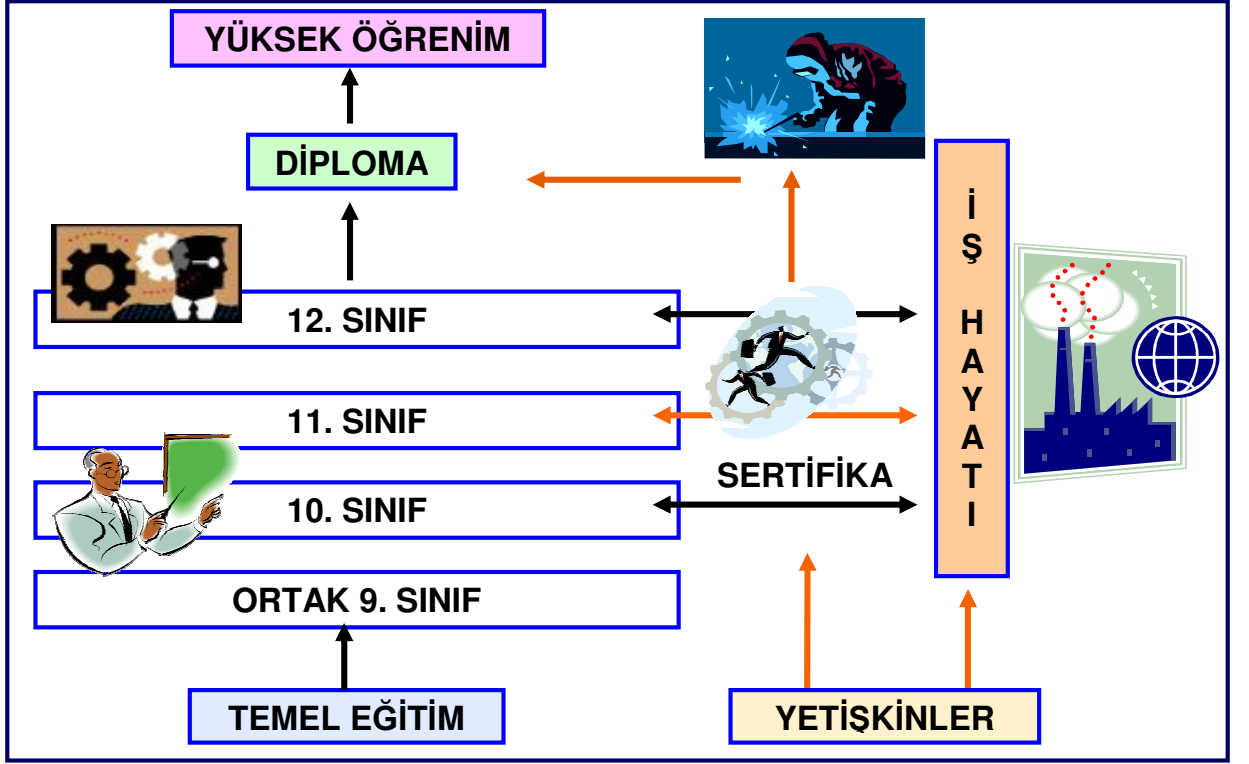
MEGEP Çerçevesinde

1. Ulusal ve uluslararası temel yeterliklere sahip meslek elemanları yetiştirmek,

2. Yabancı dil bilen ve meslekî gelişmeleri izleyebilen meslek elemanları ve bireyler yetiştirmek,
3. Kurum ya da okul türü ayrımı yapılmaksızın tüm meslekî ve teknik eğitim kurumlarının hepsinde mesleğin gerektirdiği yeterlikleri kazandırmak,
4. Bölgesel farklılıklar ve ihtiyaçlara cevap verecek esnek bir program yapısı oluşturmak,
5. Bireylerin farklılıklarına ve özelliklerine uygun seçenekler sunan program yapısı geliştirmek,
6. Öğrencilere yatay ve dikey geçiş olanakları tanıyan esnek bir program yapısı tasarlamak,
7. Meslekî yeterlikleri ve akademik yeterlikleri yüksek olan öğrencilerin yüksek öğrenime geçişlerine olanak tanımak,
8. Sektör beklentilerine cevap veren meslekî yeterliklere sahip meslek elemanları yetiştirmek,
9. Yaşam boyu öğrenme ilkesi doğrultusunda bireylere farklı koşullara göre seçenekler sunan programlar geliştirmek,
10. Uluslararası geçerliği olan meslekî ve teknik eğitim programları geliştirmek,
11. Her yaşta ve her düzeydeki bireye meslekî ve teknik eğitim olanakları sunan programlar geliştirmek,
12. Bireylerin yetenekleri, ilgileri, tercihleri ve kariyer beklentilerine yönelik imkânlar tanıyan programlar geliştirmek hedeflenmiştir.

Bu hedefler doğrultusunda programlar;

- Geniş tabanlı ve alan/dal ve sertifika esasına göre,
- Alan ve dal programları arasında esnek geçişleri imkân veren,
- Örgün eğitimle birlikte yaygın eğitimde ve hayat boyu eğitimde de etkili olarak kullanılabilme esnekliği olan,
- Yeterliçe göre değerlendirme ve yeni teknolojik gelişmeleri modüler öğretim programları sayesinde kısa sürede öğretime yansıtılabilme özelliğine sahip,
- Öğrenci merkezli, öğrenciye daha aktif olma ve kendi hızına göre öğrenme olanağı tanıyan,
- Program geliştirme sürecinde iş piyasasının ve sosyal ortakların aktif katılımına da yer verilerek geliştirilmiştir.

Şekil 4: Türkiye’de Meslekî ve Teknik Eğitim Sistemi

Çerçeve öğretim programları meslekî ve teknik orta öğretim kurumlarına yönelik olarak diploma programı şeklinde düzenlenmiştir. Ayrıca tüm alanlarda alanların altında yer alan diğer tüm meslekler için Sertifika Programı olarak kısa süreli kurslar düzenlenmiştir. Diploma ve Sertifika programlarında alandaki aynı modüller kullanılacaktır. Mesleğin seviyesine göre kazandırılması gereken yeterlikler hangi eğitim programında olursa olsun aynı modüller ile kazandırılacaktır. Böylelikle meslekî yeterliklere bağlı olarak mesleklerin seviyelerine göre, eğitimde yatay ve dikey geçişler ile meslekî belgelendirme kolaylıkla sağlanabilecektir.

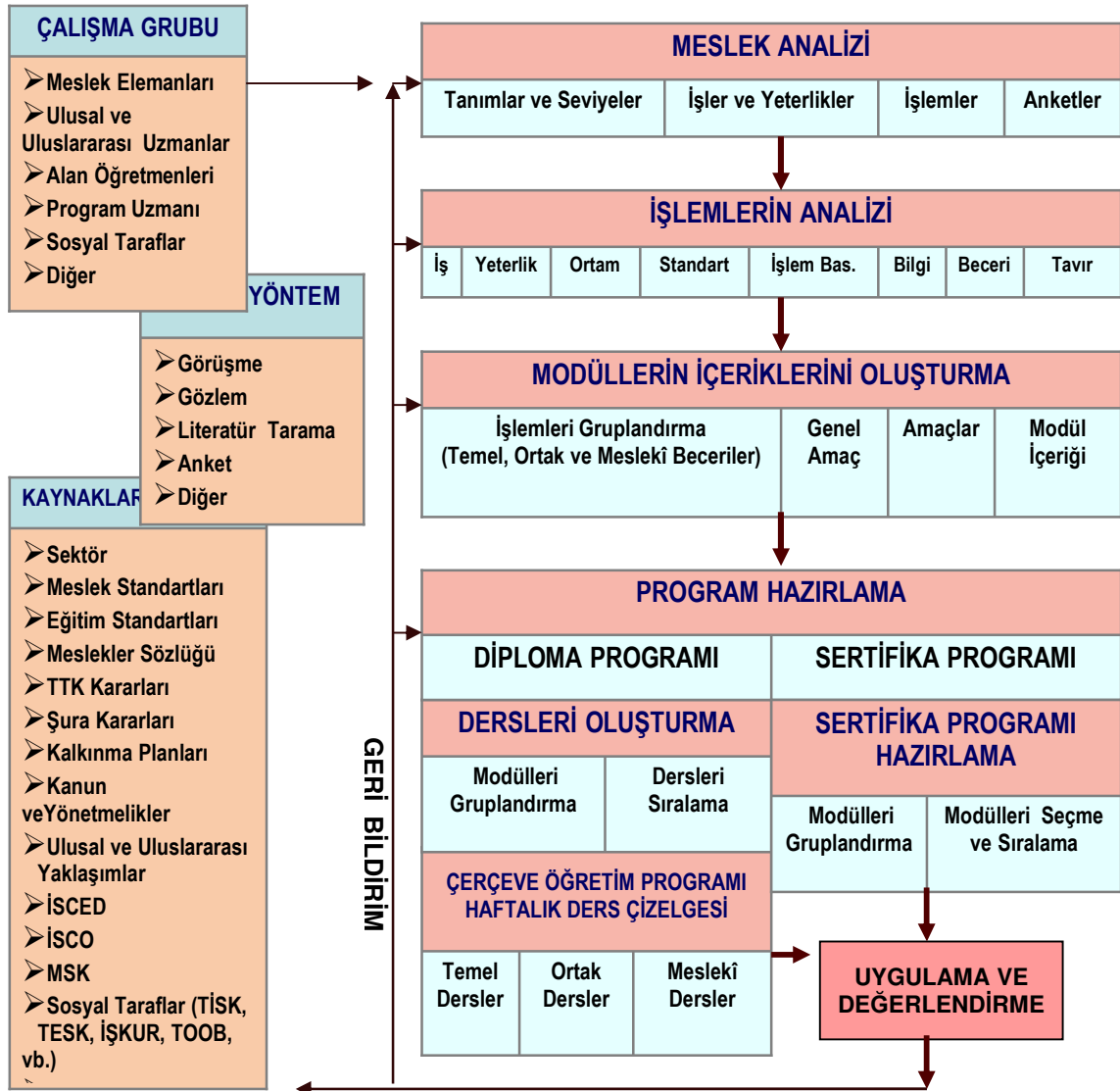
MEGEP kapsamında programlar, uluslararası meslek sınıflandırması doğrultusunda, meslek standartları, eğitim standartları ve meslekî yeterliklere göre hazırlanmıştır. Bu nedenle uygulamalarda bu standartlar ve yeterlikler sürekli dikkate alınmalıdır.

Proje kapsamında hazırlanarak Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığının 07.09.2005 Tarih ve 324 Sayılı Kararı ile kabul edilen çerçeve öğretim programları ve haftalık ders çizelgeleri pilot okullarda 2005-2006 öğretim yılından itibaren kademeli olarak uygulamaya konmuştur.

MEGEP kapsamında; İSCED'97 ve İSCO'88 paralelinde ve sektörde yapılan iş piyasası araştırmaları doğrultusunda meslekî ve teknik eğitim programları yaklaşık 50 alanda toplanmıştır. (Tanıtım ve Yönlendirme Modülünde yer verilen alan ve dallar)

Bunlardan; 17 alanda 64 dalda çerçeve öğretim programı geliştirilmiş, TTK Başkanlığı tarafından onaylanarak 2005-2006 öğretim yılından itibaren tüm meslekî ve teknik eğitim kurumlarında kademeli olarak uygulamaya konulmuştur. Diğer alanlarda; sektörde yapılan iş piyasası araştırmaları, alan ve meslek analizleri sonucunda ortaya çıkan meslekî yeterlikler doğrultusunda program çalışmaları devam etmektedir. Bu çalışmaların sonunda tüm programların 2006-2007 öğretim yılı'nda 42 alanda 194 dalda çerçeve öğretim programı geliştirilmiş, TTK Başkanlığı tarafından onaylanarak uygulamaya girecek şekilde tamamlanmıştır.

YETERLİĞE DAYALI MODÜLER ÖĞRETİM PROGRAMI GELİŞTİRME

Şekil 5: Megep Program Geliştirme Süreci

ÖĞRETİM PROGRAMI GELİŞTİRME SÜRECİ

- Sektör araştırması, alanlar ve altında yer alan mesleklerin belirlenmesi
- Meslek standartlarının incelenmesi
- Meslek profillerinin belirlenmesi
- Meslek tanımı ve seviyelerinin belirlenmesi
- Meslek elemanının görev, iş, yeterlik ve işlemlerinin belirlenmesi
- İşlemlerden anketlerin oluşturulması
- Anketlerin uygulanması ve değerlendirilmesi
- Uygulanmış ve değerlendirilmiş anketlerin ve işlemlerin kontrol edilmesi ve düzeltilmesi
- Meslek elemanlarının iş, işlem ve yeterliklerinin kontrol edilmesi
- Mesleklerin yeterlik tablosunun oluşturulması
- İşlemlerin analiz edilmesi
- İşlemlerin gruplandırılarak modüllerin oluşturulması

1-İşlemleri Gruplandırma

Temel işlemleri gruplandırma (Tüm alanlar için ortak olan becerileri kazandıracak ve ilk yıllarda uygulanacak modüller)

Alan ortak işlemleri gruplandırma (Alandaki tüm dallarda ortak olan becerileri kazandıracak ve öncelikle ilk yıllarda uygulanacak modüller)

Mesleğe/dala özel işlemleri gruplandırma (Meslekî ve uygulamaya yönelik becerileri kazandıracak ve son yıllarda uygulanacak modüller)

2-Modülleri Oluşturma

Her gruptaki işlemleri; birbiri ile ilişkili, birbirini takip eden veya birbirinin ön koşulu olacak ve sonuçta yeterlilik kazandıracak şekilde gruplandırarak modüllerin oluşturulması

- Modüllerin amaçlarının ve içeriklerinin yazılması
- Modül kitaplarının yazılması, basımı ve dağıtımının yapılması
- Programı Oluşturma

1-Çerçeve Öğretim Programı Hazırlama

- Modülleri gruplandırarak dersleri oluşturma
- Ders bilgi formu hazırlama
- Dersleri haftalık ders çizelgesine yerleştirme

2-Sertifika Programı Hazırlama

- Meslekî yeterliklerin kontrol edilmesi
- Yeterliklere uygun modüllerin belirlenmesi/seçilmesi
- Programın süresinin planlanması
- Program kitabını düzenleme
- Uygulama, değerlendirme ve geri bildirim

- Program sürecinde yeterlikler önemlidir. Yeterlik tabloları iş hayatına paralel olarak sürekli güncellenerek gelişmeler programlara yansıtılır.

Proje çerçevesinde program geliştirme faaliyetlerinde bu sürecin gerektirdiği tüm aşamalar planlanarak ve uygulanarak çalışılmıştır.

IV.3.2. MESLEKİ VE TEKNİK EĞİTİMİN MODERNİZASYONU PROJESİ (MTEM)

MTEM Projesi mesleki ve teknik eğitim alanında, üyelik süreci öncesinde Türkiye’de AB tarafından desteklenen iki büyük projeden biridir.

MTEM projesi, çağdaş ve etkin bir öğretmen eğitimi sisteminin düzenlenmesi ve geliştirilmesine yönelik kapasitenin artırılmasını ve mesleki ve teknik eğitim fakülteleri, meslek yüksek okulları, sosyal taraflar, meslekî ve teknik eğitim vakıfları, kurum ve kuruluşları arasında kurulacak bölgesel ortaklıkların teşvik edilmesini amaçlayan, Mali anlaşması TC Hükûmeti ve Avrupa Birliği Komisyonu arasında 25 Temmuz 1997 tarihinde, Ek sözleşmesi de 12 Aralık 2001 tarihinde imzalanmış ve başlama tarihi 07 Temmuz 2003 ve süresi 42 ay olan bir projedir.

Genel Amaç

Meslek dersleri öğretmen eğitiminin niteliğini yükseltmeye yönelik çabaları desteklemek ve Avrupa Birliği’ndeki gelişmelere uyumuna destek olmaktır.

Alt Hedefler

- Meslek dersleri öğretmen yeterliliklerini belirlemek,

- Bu yeterliliklere dayalı beş set hizmet öncesi ve üç set hizmet içi modüler öğretim programı geliştirmek,
- ENQA (Yüksek Öğretimde Kalite Güvencesi ile ilgili Avrupa Ağ Sistemi) koşullarına uygun ortak kalite güvencesi çerçevesi geliştirmek
- Kurumsal kapasite ve insan kaynaklarının geliştirilmesine yönelik politika ve stratejileri belirlemek.

Öngörülen Çıktılar

- İşbirliği Ortamı;
 - MEB, YÖK, Meslekî ve Teknik Eğitim Fakülteleri, sosyal taraflar ve endüstri arasında yerel, bölgesel ve ulusal düzeyde etkin iş birliği.
- Kurumsal Kapasite ve İnsan Kaynaklarını Geliştirme Politika ve Stratejileri;
 - Değerlendirme ve akreditasyon da dahil olmak üzere meslek dersleri öğretmen eğitiminin günlük işleyişinden sorumlu “Yetkili Kurum” un belirlenmesi,
 - Meslek dersleri öğretmen eğitimi politika ve stratejileri ile ilgili taslak “Beyaz Belge”
- Yüksek Nitelikli Meslekî ve Teknik Eğitim Sistemi;
 - Yeterliliklere dayalı ve modüler yapıda,
 - Uluslar arası standartlara uygun,
 - Kredi transfer sistemlerini içeren,
 - Yerel, bölgesel, ulusal ve uluslar arası ihtiyaçlara cevap veren,
 - Özellikle AB ülkelerindeki en iyi uygulamalarla uyumlu,
 - Sürdürülebilir meslekî ve teknik eğitim sistemi.

Gerçekleştirilen Faaliyetler

- Ulusal Standart ve Program Geliştirme Grubu (USPGG) kuruldu.
- Mevcut meslekî ve teknik eğitim programları belirlendi(Otomotiv, Hazır Giyim, Konaklama İşletmeciliği, Elektrik-elektronik,Bilgisayar, Pedagoji)
- Yeterlilikleri belirleyecek Teknik Çalışma Grupları oluşturularak grup yönlendiricileri ve grup üyelerinin eğitimleri gerçekleştirildi.
- Meslek dersleri öğretmenlerinin beş alanda taslak yeterlilikleri belirlendi.
- (Toplam 86 Ana yeterlilik ve 817 alt yeterlilik)
- Belirlenen yeterlilikler tarafların görüşlerine sunuldu.
- Taslak yeterliliklere dayalı modüler öğretim programlarını geliştirecek “Teknik Çalışma Grupları” kurularak grup yönlendiricileri ve grup üyelerinin eğitimleri gerçekleştirildi.
- Beş alanda hizmet öncesi modüler öğretim programlarının tamamı geliştirildi. (Toplam 293 modül)
- Geliştirilen programlar ilgili fakültelerin görüşlerine sunuldu ve 14 MTE fakültesinde 2494 öğrenciye uygulanmaya başladı.
- Projenin Mayıs/2005 ayında gerçekleştirilen aylık yönetim toplantısında pilot proje hibelerinin gerçekleştirileceği açıklanmış, bu amaç için ayrılan bütçenin ise;

- Programları gönüllü uygulayan 2 fakültenin 2 bölümüne ekipman desteği sağlanması,
- Üç yeni alanda
- Teknik Eğitim Fakültelerinde Uygulanan Programlar arasından;
- Tesisat ve Gaz Teknolojisi,
- Yapı alanları,

Meslekî Eğitim Fakültelerinde Uygulanan Programlar arasından ise;

- Çocuk Gelişimi ve Eğitimi alanı

daha önce belirlenen beş alana ilave olarak, yeterlilik belirlenecek ve modüler program geliştirilecek alanlar olarak belirlenmiştir.

Hazırlanacak modüler programları uygulayacak fakültelere ekipman desteği sağlanması ve Bakanlığımız Hizmetiçi Eğitim Dairesi Başkanlığına bağlı 6 ildeki HİE Merkezlerinin donatımının sağlanması şeklinde kullanılması yönünde karar alınmıştır.

Devam Eden Faaliyetler

- Yeterliliklerin onaylanma süreci
- Modüler öğretim programlarının ilgili tarafların görüşlerine sunulması ve fakültelerde uygulanması süreci

1. kısım ekipman alımı ile ilgili olarak:

3 milyon Euro tutarındaki 1. Kısım Ekipman Alımı ihale ile ilgili olarak değerlendirmeler 3 Ağustos 2005 tarihinde Avrupa Komisyonunda başlamıştır. Eylül ayının ikinci haftası değerlendirmelerin sonuçlanması planlanmaktadır

Ekipmanların Ekim 2005 tarihinden itibaren ilgili fakültelere teslimine başlanması planlanmaktadır

2. kısım ekipman alımı ile ilgili olarak

4 milyon Euro tutarındaki 2. Kısım Ekipman Alımı ihale ön duyurusu ise 26Ağustos 2005 tarihinde yine eş zamanlı olarak Bakanlığımız ve Avrupa Komisyonu'nun web sayfalarında yayınlanmıştır.

İhale sürecinin Aralık 2005 tarihinde tamamlanarak, ekipmanların Ocak-Şubat 2006 döneminde ilgili fakültelere teslimine başlanması planlanmaktadır.

- Hizmet içi eğitim programları için ihtiyaç analizi çalışmaları
- Hizmetiçi Eğitim Merkezlerinin donatım ihtiyaçlarını belirleme çalışmaları
- Hizmet İçi Eğitim Programlarının Geliştirilmesi

Plânlanan Faaliyetler

- Yeni üç alanın yeterliliklerinin belirlenmesine yönelik çalışmalar,
- Bölgesel eğitim çalışmaları
- Proje tanıtım faaliyetleri
- Programları Uygulayan 14 MTE Fakültesinin 26 Bölümüne Ekipman Desteğinin Sağlanması

BÖLÜM V

V. SONUÇ VE ÖNERİLER

Sonuç:

Bu araştırma sonucu elde edilen bulgular aşağıda belirtilmiştir:

- Türk eğitim sistemi özellikle son yıllarda AB ve OECD ülkelerini dikkate alarak yeniden yapılanma sürecine girmiştir. JEAN MONNET, MEDA v.b. kurumsal ortaklıklar yoluyla sağlanan finansman destekleri bu yapılanmanın yönünü tayin etmektedir. Buna karşın bu yeni yapılanma sürecinde istihdam ve eğitimsel hazırlıklar noktasında ciddi problemler yaşanmaktadır.
- Türk Millî Eğitiminin önemli icraatlarından biri de, beş yıllık zorunlu eğitimi, sekiz yıllık kesintisiz zorunlu ilköğretime dönüştüren 4306 sayılı Kanunu çıkarmak olmuştur.
- Tüm bu olumlu gelişmelere rağmen Türk Millî Eğitiminde özellikle de meslekî ve teknik eğitimde bazı sorunlar çözülememiş veya çözümler yeterli etkinliği sağlayamamıştır. Meslekî ve teknik eğitim, dinamik bir yapı içerisinde ve 2000’li yıllara girerken her türlü ihtiyaca cevap verebilen, tüm vatandaşların her yaşta yararlanabileceği canlı ve çağdaş bir yapıya henüz kavuşamamıştır.

- Meslekî ve teknik eğitimdeki merkezî yapı, bölgelerdeki ekonomik farklılıklardan ve teknolojiadaki yeniliklerden dolayı insan gücü ihtiyaçları ile o bölge ya da ilin eğitim ihtiyaçlarını karşılayamamaktadır.
- Millî Eğitim Bakanlığı merkez teşkilâtının, üst düzey politika, genel strateji, niteliğin korunması, vb. konularda kararlar vermesi; bu kararlar çerçevesinde, yerel ihtiyaçların belirlenmesi, okul-sanayi arasında ve okullar arasında etkili bir iletişim kurulması, bölgesel ve il düzeylerinde araştırmalar yapılması, mezunların titizlikle incelenmesi ve benzeri görevlerin yerel düzeyde yerine getirilmesi gerekirken istenilen etkinlikte yapılamamaktadır.
- Meslekî ve teknik eğitim faaliyetlerine yerel düzeyde katılım yeterli değildir. İşletmeler, eğitimle ilgili karar alma sürecinde yeterince yer almamaktadırlar.
- Eğitim ile iş hayatı arasında ve eğitim kurumlarının kendi içinde geleneksel sınırların bulunması; işbirliğinin ve işlerliğin yeterli olmaması, yerel düzeyde yetki devrinin olmaması; eğitimin yerel ihtiyaçlara göre düzenlenememesi sorununu gündeme getirmektedir.
- Mesleki seçeneklerin ve izlenecek yolların hem iş hayatına, hem de yükseköğretime götürecek biçimde belirgin olmaması, gençlerin eğitime olan ilgisinin azalmasına neden olmaktadır. Çeşitli çıkış noktaları olan geniş ve esnek seçeneklerin bireylere sunulduğu ve bu seçenekler arasındaki geçişlerdeki zaman kaybının en aza indirildiği bir eğitim sisteminin olmaması, hem güçlü bir yapının oluşmasını engellemekte; hem de gençlerin ilgisini çekmemektedir.

- Millî Eğitim Temel Kanunu'nda yer almış olmakla birlikte eğitim kurumlarında yöneltme ve danışmanlık hizmetlerinin yetersizliği eğitimdeki en önemli sorunlardan biridir. Öğrencilerin kendilerini yeterince tanıyıp ifade edebilmelerine, kendileri ile ilgili kararlar vermelerine olanak verecek gerekli rehberliğin yeterince yapılamadığı gözlenmekte ve araştırmalarla ortaya çıkmaktadır.
- Türkiye'de mevcut ve geleceğe ilişkin meslek alanları, istihdam oranları, ülke, bölge ve yerel düzeydeki ihtiyaç belirleme ve mezunları izleme çalışmaları yetersizdir. Bu durum meslekî teknik öğretim kurumları ile iş dünyası arasında işbirliğini, koordinasyonu ve eğitim planlamasını olumsuz yönde etkilemektedir. Türkiye'de mesleki eğitim, üniversiteye yönelik genel eğitimden daha alt seviyede kabul edilmektedir. Bu nedenle mesleki eğitime öğrenci ve velilerin ilgisi daha az olmaktadır. Bu durum meslek eğitiminde hedeflenen okullaşma oranına ulaşılmasını ve mesleki teknik eğitime gereken önemin verilmesini engelleyen etmenlerden biri olmaktadır.
- Mesleki ve teknik eğitim kurumları ve programları ile işe yerleştirme hizmeti veren birimler ve işgücü piyasası arasında etkili bir koordinasyon ve işbirliği sağlanamadığı için, uygulanan programlar çevre ihtiyaçları ile tutarlı değildir. İstihdam olanağı sınırlı olan alanlarda gereğinden fazla eleman yetiştirilmektedir.
- İş piyasasının ihtiyaç duyduğu nitelik ve türde meslekî eğitim programlarının geliştirilmesi ve çeşitlendirilmesi ihtiyacı devam etmektedir. Başta çok programlı liseler olmak üzere meslekî ve teknik liseler, çıraklık eğitim merkezleri ve halk eğitim merkezleri belirli bir plan ve programa bağlı olmaksızın amacı dışında uygun olmayan ortamlarda açılmakta, bu durum kaynak israfına yol açmaktadır.

- Öğretme-öğrenme etkinlikleri, çağdaş eğitim amaçlarına ulaşılacak şekilde, teknoloji ile donatılmış olarak, modern öğretim yöntemleri kullanılarak ve bireylerin öğrenme hızı dikkate alınarak uygulanamamaktadır.
- Eğitim teknolojisinin olanaklarından tam olarak yararlanılamamaktadır. Yeni araç-gereçler bazı okullarda atıl durumda iken, bazı okullarda yetersiz kalmaktadır. Bu durum kaynak israfına neden olmaktadır.
- Türkiye’de ölçme ve değerlendirme ve sınıf geçme düzeninin uygulamada nasıl işlediği ve ne gibi sonuçlar verdiği, üzerinde durulmaya değer bir sorundur. Eğitim sistemini yeniden yapılandırma çabalarının altında, geniş ölçüde ölçme ve değerlendirme sistemi ve sınıf geçmedeki sorunlar yatmaktadır.
- Son yıllarda mesleki ve teknik öğretime verilen önemden dolayı çok sayıda meslekî ve teknik öğretim okulları açılmakta ancak makine-teçhizata dayalı eğitim öğretim yapan ve amacı iş hayatına kalifiye eleman yetiştirmek olan bu kurumlar ödenek yokluğu nedeniyle günün şartlarına uygun olarak donatılamamaktadır.
- 2004 yılında mesleki ve teknik eğitim ile ilgili iki önemli mevzuat düzenlemesi yapılmıştır. Bunlardan birincisi, Anayasa Mahkemesi’nin 3308 Sayılı Kanunun iki maddesini iptal etmesi ikincisi ise, TOBB Kanununda mesleki eğitim ile ilgili olarak yapılan yeni düzenlemelerdir.

- Mesleki ve teknik eğitimde; meslek kazandırmanın yanı sıra, öğrencileri müteşebbis yapacak bilgi ve becerilerin (müteşebbislik ruhunun) kazandırılmasını ve müteşebbislik yeteneğinin öne çıkarılmasını sağlayacak tedbirler alınmamıştır. Bu durum gençleri kamuda görev alma beklentisine yöneltmekte ya da üniversite önünde artan yığılmalara neden olmaktadır.
- Avrupa birliği ülkelerinde mesleki ve teknik eğitime yerel otoriteler ve sivil toplum kuruluşları finans sağlamaktadır.
- Avrupa birliği ülkelerinde eğitim alanında mesleki eğitim, yetişkinler eğitimi ve istihdam konularında çeşitli programlar uygulanmaktadır. Mesleki ve teknik eğitim kalifikasyonları sisteminin geliştirilmesi, ilerletilmesi, uygulanması ve gözetlenmesi amacıyla kurulan birçok kuruluş mevcuttur.
- Dünya genelinde yetişmiş iş gücü ile :Teknolojik yenilikleri kavrayıp bu yeniliklere uyum sağlayabilen, etkili iletişim kurabilen, ekip çalışması yapabilen, problem çözebilen ve teknik becerilere sahip kalifiye elemanlar kastedilmektedir. Bu bağlamda Türk ekonomisinin günümüzdeki en önemli gereksinimi vasıflı ve eğitilmiş insan gücüdür.
- Dünyada ekonomik kalkınma için ucuz iş kullanımının değil, iyi yetişmiş insan gücünün yerinin önemi anlaşılmış ve ortak meslek standartları oluşturulmuştur.

Öneriler:

- Türkiye'nin AB'ye ve dolayısıyla AB eğitim programlarına katılım yönündeki çalışmalarına hız vermesi gerekmektedir.
- Geçmiş yüzyılın aksine web tabanlı pazar politikalarının gereği olarak mesleki eğitime önem verilmeli, dış pazarlara açılım konusunda idari teşvikler tesis edilmelidir.
- Bilgi iletişim teknolojilerinin takibi, kullanımı ve öğretimi aşamasında yeni olanaklar planlamalıdır.
- Gelişmiş ülkelerdeki eğitim sonrası piyasa beceri gereksiniminin yükseköğretim kurumlarınca veya eşit düzeydeki enstitülerce karşılanmasına benzer uygulamaların ülkemizde de planlanmasına ihtiyaç duyulmaktadır.
- Avrupa ile bütünleşme sürecini de kolaylaştırıcı nitelikte olmak üzere, özellikle istihdama hazırlayıcı meslekî ve teknik eğitim programları, mutlaka, uluslar arası standartlara ulaşmayı kolaylaştıracak bir yapılaşma içinde yürütülmelidir.
- Meslek eğitiminde yaklaşım, sadece istihdam beklentisine değil, istihdam talebine ve beklentisine yanıt verecek iş gücünü yetiştirme anlayışı üzerine oturtulmalıdır. Bunu başlıca yolu ise, iş piyasasının insan gücü

gereksinimlerini yerel düzeyde değerlendirerek istihdama yönelik eğitim uygulamalarına yön verilmelidir.

- Aşırı rekabetin olumsuz etkilerini asgari düzeylere çekmek, ileri teknolojilerin geliştirilmesi ve bunların ekonomiye uyumunu sağlamak, işgücünün niteliklerini yükselterek verimliliği artırmak, eğitim sistemimizi hantal yapıdan kurtararak yetki ve sorumluluk paylaşımını gerçekleştirmek, sosyal ortakların (işçi, işveren kuruluşları, Meslek kuruluşları) mesleki teknik eğitim sistemi içerisindeki etkinliği artırmak ve ekonominin ihtiyaçlarına cevap verecek bir hale getirmek için sistemin yeniden yapılandırılması gerekmektedir.
- Eğitim etkinliğini artırmak, kaynakları daha rasyonel kullanmak amacıyla mesleki ve teknik eğitimde modüler sisteme geçilmelidir. Modüler sistemin esasında ise iş analizlerine dayalı meslek standartlarının geliştirilmesi ve meslek standartlarına uygun olarak mesleki eğitim programlarının geliştirilmesi vardır.
- Meslek standartlarının toplumun tüm kesimleri tarafından kabul görmesi ve iş gücü piyasasında geçerli ve güvenilir olması için tarafsız ve özerk bir kuruluş tespit edilmesi gerekir. Ulusal meslek standartları sınav ve belgelendirme kurumu; işçi işveren ve devlet temsilcilerinin katılımı ile oluşturulmalı ve aynı zamanda idari ve mali özerkliğe sahip olmalıdır.
- Meslekî eğitimin karar, uygulama ve denetleme aşamalarında, öğrenci, veli, iş yaşamı, eğitim çalışanlarının yer aldığı yasal sendika, oda, dernek vb. Meslek kuruluşları ile sivil toplum kuruluşlarının katılımı sağlanmalıdır.

- Ülke kaynaklarının amaca uygun biçimde kullanılabilmesi, her düzeydeki eğitim ve istihdam bağlantısının kurulmasına büyük önem verilmelidir. Bu çerçevede, ülkenin sektörel dağılım haritası hazırlanmalı; yöresel ve bölgesel eğitim, endüstrinin gereksinimleri ve nüfus hareketleri birlikte saptanarak, belirlenen ihtiyaçlar doğrultusunda programlara göre öğrenci büyüklükleri ortaya konulmalıdır.
- Meslek eğitiminde, iş başında eğitim gibi uygulamalar yanında, uzaktan eğitimin güç ve olanakları da işe koşularak, eğitim ortamlarına ilişkin zenginlik ve bütünleşme sağlanmalıdır. Bu amaçla bilgi ve iletişim teknolojilerine ağırlık verilmeli; özellikle yüksek maliyet gerektiren eğitim programlarında simülasyon uygulamalarına yaygınlık kazandırılmalıdır.
- Meslekî eğitim programları, iş analizlerine dayalı modüler yaklaşımla geliştirilmelidir.
- Meslekî ve teknik eğitimde verimliliğin, etkinliğin yükseltilmesi için kapsamlı bir şekilde ölçme ve değerlendirme sistemi geliştirilmeli ve uygulanmalıdır.
- İşletmelerde meslek eğitiminde mesleki bilgi ve beceri kazandırma ile birlikte takım halinde çalışma, kendini işe alıştırma, insan ilişkileri, sosyal, ekonomik haklar ve ödevler ile kendini tanıtırma becerisi de kazandırılmalıdır.

- Kayıt dışı çırak çalıştıran işletmelerin, kayıt altına alınmasını sağlayacak tedbirler alınmalıdır
- İşletmelerde meslek eğitiminin niteliğini yükseltici tedbirler okul-sanayi işbirliği ile belirlenmeli ve uygulanmalıdır.
- Meslekî eğitim gören öğrencilerin ilgi, istidat ve kabiliyetleri ile iş hayatının ihtiyaçları doğrultusunda çeşitli meslekî eğitim programlarına yönlendirilmeleri için 9 Mart 2006 tarihinde İstanbul İlinde Mesleki Eğitim Bilgi Merkezi kurulmuştur. Diğer illerde de **Meslek Danışma Birimleri** kurulmalıdır.

KAYNAKLAR

Akpınar, Aişe. (2004). **Türkiye’de Temel Mesleki ve Teknik Eğitim**
(Ekim 2004 Ankara)

Alkan, C., Doğan, H., Sezgin, İ. (2001). **Mesleki ve Teknik Eğitimin Esasları.**
Ankara:Nobel Yayın Dağıtım.

Arı Hareketi. (2001).**Gelişim ve Değişim Sürecinde AB ve Türkiye.**

http://www.ari-tr.org/ab_kitap.htm (Ekim 2005’de alınmıştır).

Arıman, F. E. (1996). **Avrupa Topluluğunda Eğitim Kavramı, Ortak Mesleki Eğitim Politikası ve İlgili programlar.** Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi Avrupa Topluluğu Enstitüsü İstanbul:

Atılğan, H. (1998). **T. C. Turizm Bakanlığı'nın Otelcilik ve Turizm Sektöründe Mesleki Nitelikleri Belgelendirme Deneme Sınavları Üzerine Bir Araştırma.** Yüksek Lisans Tezi. Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara:

<http://www.tarama.org/EARGED/earged.exe/TD?TN=1083> (Nisan 2004’te alınmıştır).

Bertrand, O. (2003). **Assessment And Certification Of Vocational Qualifications .**
http://www.see-educop.net/education_in/pdf (Ocak 2003’te alınmıştır).

Burkart, S. (2002). **European Trends in the Development of Occupations and Qualifications.** Volume III- Published by CEDEFEP
<http://www2.trainingvillage.gr/etv/publication/download/reference/bandIII-en.pdf>

(Haziran 2002 tarihinde alınmıştır.)

Çavdar, T. (2002). **Avrupa Birliği'ne uyum Sürecinde Meslek Standartlarına Dayalı Belgelendirme Sistemi ve İşgücünün Serbest Dolaşımı** .

http://www.ankara.edu.tr/rescenter/ataum/bulten2_2.htm (Haziran 2002'de alınmıştır.)

CEDEFOP. (2002). **Early Identification of Skill Needs In Europe**. www.cedefop.eu.int/mt_conference.htm (Nisan 2002'de alınmıştır.)

Colecchia A.ve Papaconstantinou G. (1996). **The Evaluation Of Skills in Oecd Countries And The Role Of Technology**. [http://www.oilis.oecd.org/oilis/1996doc.nsf/1822650ac23c66d480256564005f88eb/7c98781e2f861cf0c12563fd003ebcbb/\\$FILE/12E64089.ENG](http://www.oilis.oecd.org/oilis/1996doc.nsf/1822650ac23c66d480256564005f88eb/7c98781e2f861cf0c12563fd003ebcbb/$FILE/12E64089.ENG)

(Ocak 2003'te alınmıştır.)

DEÜ. (2002). **Avrupa Birliği Eğitim Programları**. <http://www.deu.edu.tr/deu/icerik/displayer.jsp> (Haziran 2002'de alınmıştır.)

DPT. (2001). **Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı-Ortaöğretim: Genel Eğitim, Meslek Eğitimi, Teknik Eğitim. Özel İhtisas Komisyonu Raporu** . <http://ekutup.dpt.gov.tr> (Nisan 2003'te alınmıştır.)

DPT. (2002). **Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı**. <http://ekutup.dpt.gov.tr> (Haziran 2002'de alınmıştır.)

Duman, T. (2001). **Avrupa Birliği Eğitim Programları**. Milli Eğitim Dergisi, Sayı : 149. <http://www.meb.gov.tr/yayimlar/149/duman.html> (Haziran 2001'de alınmıştır.)

European Commission. (2000_A). **Socrates Programme: Guidelines for Applications.** <http://www.europa.eu.int/comm/education/socrates.html> (Ocak 2002’de alınmıştır.)

European Commission. (2000_B). **Youth Programme : User’s Guide.** <http://www.europa.eu.int/comm/education/youth.html> (Ocak 2002’de alınmıştır.)

European Training Foundation. (2001). **A Framework for Defining and Assessing Occupational and Training standards in Developing Countries.** <http://www1.worldbank.org/education/pdf/framework.pdf> (Ocak 2003’te alınmıştır.)

Hövels, B. (2003). **Qualification Structure And Quality Control in Vocational Education and Training.**

http://www.see-educop.net/education_in/pdf (Ocak 2003’te alınmıştır.)

İŞKUR. (2003). **İş ve Meslek Tahlilleri.**

<http://www.iskur.gov.tr/mydocu/analiz.html> (Mayıs 2006’da alınmıştır.)

İŞKUR. (2003_B). **Türk Meslekler Sözlüğü (TMS).** <http://www.iskur.gov.tr/mydocu/sozluk.html> (Haziran 2003’te alınmıştır.)

Karaağaçlı, M.(1995). **Avrupa Birliği Ülkelerinde Uygulanan Meslek Standartları İle Türkiye’deki Mesleki Yeterliklerin Karşılaştırılması (Ankara ili Örneği)** . Doktora tezi. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Eğitim Programları ve Öğretim A.B.D. **Ankara.**

Kısakürek, M. A. (2001). **Avrupa Birliği Eğitim Programları.** http://ankara.edu.tr/faculties/educational/haberler/AB_programlari1.htm (Haziran 2001’de alınmıştır.)

KOSGEB. (1997). **Avrupa Birliği'nde Kobi Destekleme Programları ve Diğer Teşvik Araçları.** <http://www.kobinet.org.tr/kosgebabm/yayinlar/kobi-destek.html> (Eylül 2002'de alınmıştır.)

Lewis, M. (1985). **Adults and the Changing Workplace -Yearbook of the American Vocational Association – Labour Market Needs to the year 2000.**

MEB. (2002_A). **Uluslar arası İlişkiler ve Avrupa Birliği.** <http://www.meb.gov.tr/index.htm> (Ocak 2002'de alınmıştır.)

MEB. (2002). **Avrupa Birliği Eğitim Etkinlikleri.** <http://www.meb.gov.tr/Stats/Apk2002/12.htm> (Temmuz 2002'de alınmıştır.)

MEGEP. (2006). **AB Ülkeleri Mesleki Eğitim Sistemleri**
<http://www.megep.meb.gov.tr/indextr.html> (Ocak 2006'da alınmıştır)

TESK, (2003). **Avrupa Birliği İle İlgili Çalışmalar.** <http://www.tesk.org.tr/calisma/ulus/ulus.html> (Temmuz 2003'te alınmıştır.)

TİSK, (2001). **Türkiye'de Kayıtdışı Ekonomi ve İstihdam .** <http://www.tisk.org.tr/isvederg/sub2001/tiskduy.htm> (Mart 2003'de alınmıştır.)

TİSK, (2002). **Rakamlarla Türkiye .** <http://www.tisk.org.tr/rakamt.html> (Haziran 2002'de alınmıştır.)

Tuncer, M. ve Taşpınar, M. (2002). **Avrupa Birliği Eğitim Programları ve Türkiye.** TSE-Standart Dergisi. Eylül 2002.

TÜBİTAK, (1996). **Avrupa Birliği'nin Bilim-Teknoloji-Mühendislik Alanlarına İlişkin Akreditasyon Kural ve Kurumları.** <http://tubitak.gov.tr/btpd/btspd/platform/akred/yukogak.pdf> (Nisan 2003'te alınmıştır.)

UA, (2006). **Socrates**

<http://www.ua.gov.tr/> (Nisan 2006’da alınmıştır.)

UNESCO ve ILO, (2002). **Technical and Vocational Education and Training for the Twenty-First Century.**

<http://unevoc.de/convention/UNESCO+ILO%20RecomTVE2001-e.pdf> (Şubat 2003’te alınmıştır.)

Ültanır, G. (2002). **Karşılaştırmalı Eğitim Bilimi-Kuram ve Teknikler.** Ankara: Eylül kitap ve Yayınevi

YÖK, (2002). **Avrupa Birliği Ülkelerinde Uygulanan Yükseköğretim Sistemleri.**

[http:// www.yok.gov.tr/egitim/ab/avrupa.pdf](http://www.yok.gov.tr/egitim/ab/avrupa.pdf) (Eylül 2002’de alınmıştır.)